

**OCENA ZASOBÓW
POMOCY SPOŁECZNEJ
W KRAKOWIE
ZA ROK 2024**

1	WSTĘP	13
2	ANALIZA LOKALNEJ SYTUACJI SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW	14
2.1	Miasto Kraków – ogólne.....	14
2.2	Struktura demograficzna ludności Krakowa.....	14
2.3	Struktura demograficzna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych.....	18
2.4	Sytuacja ekonomiczna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych	25
2.5	Beneficjenci świadczeń rodzinnych w Krakowie	32
2.6	Osoby pobierające świadczenia z funduszu alimentacyjnego.....	36
3	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW – PRACA SOCJALNA.....	37
3.1	Praca socjalna prowadzona z osobami i rodzinami oraz działania pomocowe.....	37
3.2	Organizowanie społeczności lokalnej – rewitalizacja społeczna	37
3.2.1	Ważne inicjatywy zrealizowane w ramach Programów Aktywności Lokalnej	38
3.2.2	Wybrane Programy Aktywności Lokalnej	40
3.3	Organizacja i koordynacja wolontariatu w MOPS	41
3.4	Praca socjalna prowadzona w ramach projektów socjalnych	42
3.4.1	Wybrane projekty socjalne realizowane w 2024 r.	42
4	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ – PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE, TERAPIA RODZIN ORAZ INTERWENCJA KRYZYSOWA.....	45
4.1	Poradnictwo specjalistyczne, terapia.....	45
4.1.1	Infrastruktura	45
4.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	45
4.1.3	Kadra	45
4.1.4	Osoby i rodziny korzystające ze świadczeń w formie poradnictwa specjalistycznego i terapii	46
4.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	46
4.1.6	Wnioski	47
4.2	Poradnictwo specjalistyczne: usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalny system wsparcia tj. rodzinę	47
4.2.1	Infrastruktura	47
4.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	47
4.2.3	Kadra	47
4.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	47
4.2.5	Wnioski	47
4.3	Interwencja kryzysowa	48
4.3.1	Infrastruktura	48
4.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	48
4.3.3	Kadra	48

4.3.4	Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach interwencji kryzysowej	48
4.3.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	49
4.3.6	Wnioski	50

5 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM STARSZYM..... 51

5.1 Procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej Gminy Miejskiej Kraków 51

5.2	Świadczenia na rzecz osób starszych	62
5.2.1	Praca socjalna z osobami starszymi.....	62
5.2.2	Usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	62
5.2.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	64
5.2.2.2	Kadra.....	64
5.2.2.3	Osoby korzystające ze świadczeń w formie usług opiekuńczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	64
5.2.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	66
5.2.2.5	Wnioski.....	67
5.2.3	Ośrodki Wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych	68
5.2.3.1	Infrastruktura	68
5.2.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	69
5.2.3.3	Kadra.....	69
5.2.3.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w ośrodkach wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	69
5.2.3.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	71
5.2.3.6	Wnioski.....	72
5.2.4	Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych	72
5.2.4.1	Infrastruktura	73
5.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	75
5.2.4.3	Kadra.....	76
5.2.4.4	Osoby skierowane do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	76
5.2.4.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	78
5.2.4.6	Wnioski.....	79
5.2.5	Mieszkania wspomagane dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych	79
5.2.5.1	Infrastruktura	79
5.2.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	79
5.2.5.3	Kadra.....	79
5.2.5.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu wspomagany dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	80
5.2.5.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	80
5.2.5.6	Wnioski.....	80
5.2.6	Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	80
5.2.6.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	81
5.2.6.2	Kadra.....	81
5.2.6.3	Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	81
5.2.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	81
5.2.6.5	Wnioski.....	82

6 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI 83

6.1	Osoby cierpiące na zaburzenia psychiczne w społeczności Krakowa	83
6.2	Świadczenia skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi	87
6.2.1	Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	87
6.2.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	88
6.2.1.2	Kadra.....	88
6.2.1.3	Osoby korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.....	88
6.2.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	90
6.2.1.5	Wnioski.....	91
6.2.1	Mieszkania treningowe oraz mieszkania wspomagane dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych od alkoholu	92
6.2.1.1	Infrastruktura.....	92
6.2.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	92
6.2.1.3	Kadra.....	92
6.2.1.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu treningowym oraz mieszkaniu wspomaganim dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych od alkoholu oraz rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.....	92
6.2.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	93
6.2.1.6	Wnioski.....	93
6.2.2	Środowiskowe Domy Samopomocy	93
6.2.2.1	Infrastruktura.....	94
6.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	95
6.2.2.3	Kadra.....	96
6.2.2.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w środowiskowym domu samopomocy, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	96
6.2.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	97
6.2.2.6	Wnioski.....	98
6.2.3	Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	98
6.2.3.1	Infrastruktura.....	98
6.2.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	98
6.2.3.3	Kadra.....	99
6.2.3.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	99
6.2.3.5	Wnioski.....	99
6.2.4	Domy Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób uzależnionych od alkoholu.....	99
6.2.4.1	Infrastruktura.....	99
6.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	104
6.2.4.3	Kadra.....	104
6.2.4.4	Osoby skierowane do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych, dla osób uzależnionych od alkoholu, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	104
6.2.4.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	107
6.2.4.6	Wnioski.....	107
6.2.5	Warsztaty terapii zajęciowej.....	108
6.2.5.1	Infrastruktura.....	108
6.2.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	109
6.2.5.3	Kadra.....	109
6.2.5.4	Osoby korzystające z uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej.....	110
6.2.5.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	111
6.2.5.6	Wnioski.....	111

7 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ112

7.1	Osoby z niepełnosprawnością w społeczności Miasta Krakowa	112
------------	--	------------

7.2	Świadczenia na rzecz osób z niepełnosprawnością	115
7.2.1	Praca socjalna z osobami z niepełnosprawnością.....	115
7.2.2	Usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	115
7.2.2.1	Osoby korzystające ze świadczenia w formie usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	116
7.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	116
7.2.2.3	Kadra.....	116
7.2.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	116
7.2.2.5	Wnioski.....	117
7.2.3	Indywidualny trening kompetencji i umiejętności społecznych dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością	117
7.2.3.1	Osoby korzystające ze świadczenia w formie usługi indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	117
7.2.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	117
7.2.3.3	Kadra.....	118
7.2.3.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	118
7.2.3.5	Wnioski.....	118
7.2.4	Mieszkania wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi.....	118
7.2.4.1	Infrastruktura.....	118
7.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	118
7.2.4.3	Kadra.....	118
7.2.4.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu wspomagany dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	119
7.2.4.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	119
7.2.4.6	Wnioski.....	119
7.2.5	Zasiłek stały	119
7.2.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	120
7.2.5.2	Kadra.....	120
7.2.5.3	Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku stałego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	120
7.2.5.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	122
7.2.5.5	Wnioski.....	122
7.2.6	Turnusy rehabilitacyjne.....	123
7.2.6.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	123
7.2.6.2	Kadra.....	123
7.2.6.3	Osoby korzystające z dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	123
7.2.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	124
7.2.6.5	Wnioski.....	124
7.2.7	Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością.....	125
7.2.7.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	125
7.2.7.2	Kadra.....	125
7.2.7.3	Osoby korzystające z dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	126
7.2.7.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	127
7.2.7.5	Wnioski.....	127
7.2.8	Pozostałe formy pomocy osobom z niepełnosprawnością	127
7.2.8.1	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	127
7.2.8.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	128
7.2.8.1.2	Kadra.....	128
7.2.8.1.3	Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	128
7.2.8.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	129
7.2.8.1.5	Wnioski.....	129
7.2.8.2	Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego – tłumacza przewodnika.....	129
7.2.8.3	Program „Aktywny Samorząd”	129

7.2.8.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	130
7.2.8.3.2	Kadra.....	131
7.2.8.3.3	Nakłady finansowe	131
7.2.8.3.4	Wnioski.....	131
7.2.8.4	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością 131	
7.2.8.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	131
7.2.8.4.2	Kadra.....	132
7.2.8.4.3	Nakłady finansowe	132
7.2.8.4.4	Wnioski.....	132
7.2.8.5	Inne Programy Rady Nadzorczej PFRON.....	132
7.2.8.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	132
7.2.8.5.2	Kadra.....	132
7.2.8.5.3	Nakłady finansowe	133
7.2.8.6	System Obsługi Wsparcia	133
7.2.8.7	Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego.....	133
7.2.8.7.1	Infrastruktura.....	133
7.2.8.7.2	Osoby korzystające z wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego	133
7.2.8.7.3	Kadra.....	134
7.2.8.7.4	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	134
7.2.8.7.5	Wnioski.....	134

8 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY I PIECZY ZASTĘPCZEJ 135

8.1	Praca socjalna z rodzinami z dziećmi.....	135
8.2	Usługa „Pomoc w domu”	135
8.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	135
8.2.2	Kadra	135
8.2.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	135
8.2.4	Wnioski	136
8.3	Usługa asystenta rodziny.....	136
8.3.1	Rodziny korzystające z usługi asystenta rodziny.....	136
8.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	137
8.3.3	Kadra	137
8.3.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	137
8.3.5	Wnioski	138
8.4	Placówki wsparcia dziennego.....	138
8.4.1	Infrastruktura	138
8.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	139
8.4.3	Kadra	139
8.4.4	Dzieci i młodzież korzystająca ze świadczeń w formie pobytu w placówkach wsparcia dziennego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	139
8.4.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	140
8.4.6	Wnioski	140
8.5	Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami	140
8.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	141
8.5.2	Kadra	141
8.5.3	Rodziny korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	141
8.5.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	142
8.5.5	Wnioski	142

8.6	Usługa asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością	142
8.6.1	Rodziny korzystające z usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	143
8.6.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	143
8.6.3	Kadra	144
8.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	144
8.6.5	Wnioski	144
8.7	Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku	144
8.7.1	Wnioski	145
8.8	Kluby Rodziców	145
8.9	Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów: stypendia szkolne, zasiłki szkolne	146
8.9.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	147
8.9.2	Kadra	147
8.9.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	147
8.9.4	Wnioski	148
8.10	Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025./W latach ubiegłych program funkcjonował pod nazwą „Wyprawka szkolna” /	148
8.10.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	149
8.10.2	Kadra	149
8.10.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	149
8.10.4	Wnioski	149
8.11	Prowadzenie na oddziałach ginekologiczno-położniczych oraz w szkołach rodzenia usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowo narodzonych dzieci mieszkających w Krakowie	150
8.11.1	Osoby objęte usługą „przewodniczki”, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	150
8.11.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	150
8.11.3	Kadra	151
8.11.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.	151
8.11.5	Wnioski	151
8.12	Specjalistyczne usługi wspierania rodziny	151
8.12.1	Rodziny korzystające z specjalistycznych usług wspierania rodziny, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	151
8.12.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	152
8.12.3	Kadra	152
8.12.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	152
8.12.5	Wnioski	152
8.13	Rodziny wspierające	152
8.13.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	152
8.13.2	Nakłady finansowe na realizację zadania	152
8.13.3	Wnioski	152
8.14	Rodzinna Piecza Zastępcza	153
8.14.1	Rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione z dzieckiem	154
8.14.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	156
8.14.1.2	Kadra	157
8.14.1.3	Rodziny korzystające ze świadczeń dla spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	157
8.14.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	158

8.14.1.5	Wnioski	159
8.14.2	Rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka	159
8.14.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	161
8.14.2.2	Kadra	161
8.14.2.3	Dzieci umieszczone w zawodowych rodzinach zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	161
8.14.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	162
8.14.2.5	Wnioski	163
8.15	Placówki opiekuńczo-wychowawcze	163
8.15.1	Infrastruktura	164
8.15.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	164
8.15.3	Kadra	164
8.15.4	Dzieci i młodzież skierowana do całodobowych placówek opiekuńczo - wychowawczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	165
8.15.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	166
8.15.6	Wnioski	167
8.16	Pomoc dla osób usamodzielnianych	167
8.16.1	Infrastruktura	168
8.16.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	168
8.16.3	Kadra	168
8.16.4	Osoby objęte pomocą na usamodzielnienie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	168
8.16.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	171
8.16.6	Wnioski	171
9	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ	172
9.1	Przeciwdziałanie przemocy domowej	172
9.1.1	Infrastruktura	173
9.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	173
9.1.3	Kadra	173
9.1.4	Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	173
9.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	175
9.1.6	Wnioski	176
9.2	Działalność Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej (SOW)	177
9.2.1	Infrastruktura	177
9.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	177
9.2.3	Kadra	177
9.2.4	Osoby i rodziny korzystające ze wsparcia udzielanego przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia	178
9.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	178
9.2.6	Wnioski	178
9.3	Mieszkania treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi	178
9.3.1	Infrastruktura	179
9.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	179
9.3.3	Kadra	179
9.3.4	Osoby i rodziny korzystające z mieszkań treningowych dla kobiet i kobiet z dziećmi	179
9.3.5	Nakłady finansowe	179
9.3.6	Wnioski	179

10	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM BEZROBOTNYM	180
10.1	Bezrobocie w Krakowie	180
10.2	Świadczenia na rzecz osób bezrobotnych	183
10.2.1	Praca socjalna z osobami bezrobotnymi	183
10.2.2	Zatrudnienie socjalne	183
10.2.2.1	Kluby Integracji Społecznej (KIS)	184
10.2.2.1.1	Infrastruktura	184
10.2.2.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	184
10.2.2.1.3	Kadra	184
10.2.2.1.4	Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	185
10.2.2.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	187
10.2.2.2	Zadania realizowane przez Centra Integracji Społecznej	188
10.2.2.2.1	Infrastruktura	188
10.2.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	188
10.2.2.2.3	Kadra	188
10.2.2.2.4	Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	188
10.2.2.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	190
10.2.2.2.6	Wnioski	190
11	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM I RODZINOM O NISKICH DOCHODACH	192
11.1	Ubóstwo	192
11.2	Świadczenia dla osób i rodzin o niskich dochodach	192
11.2.1	Zasiłek okresowy	192
11.2.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	192
11.2.1.2	Kadra	192
11.2.1.3	Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku okresowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	192
11.2.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	196
11.2.1.5	Wnioski	197
11.2.2	Zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy	198
11.2.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	198
11.2.2.2	Kadra	198
11.2.2.3	Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	198
11.2.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	201
11.2.2.5	Wnioski	202
11.2.3	Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku ..	202
11.2.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	203
11.2.3.2	Kadra	203
11.2.3.3	Osoby i rodziny korzystające z posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	203
11.2.3.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	207
11.2.3.5	Wnioski	207
11.2.4	Współpraca z organizacjami dystrybuującymi żywność w ramach Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 (FEPŻ) dla osób najbardziej potrzebujących w Unii Europejskiej	208
11.2.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	208
11.2.4.2	Kadra	208
11.2.4.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	208

11.2.5	Sklep socjalny „Dobry sklep”	209
11.2.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	209
11.2.5.2	Kadra	209
11.2.5.3	Osoby i rodziny korzystające ze sklepu socjalnego	209
11.2.5.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	209
11.2.5.5	Wnioski	210
11.2.6	Lokalny Program Ostonowy dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych	210
11.2.6.1	Organizacje pozarządowe realizujące projekt	211
11.2.6.2	Kadra	211
11.2.6.3	Osoby i rodziny korzystające z lokalnego programu ostonowego rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	211
11.2.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	213
11.2.6.5	Wnioski	213

12 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI214

12.1 Osoby w kryzysie bezdomności w społeczności Miasta Krakowa 214

12.2 Świadczenia na rzecz osób bezdomnych 223

12.2.1	Zapewnienie usług związanych z zabezpieczaniem schronienia i noclegu osobom bezdomnym	223
12.2.1.1	Infrastruktura	223
12.2.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	226
12.2.1.3	Kadra	226
12.2.1.4	Osoby objęte pomocą w formie schronienia, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	227
12.2.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	230
12.2.1.6	Wnioski	230
12.2.2	Mieszkania treningowe dla osób bezdomnych	231
12.2.2.1	Infrastruktura	231
12.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	232
12.2.2.3	Kadra	232
12.2.2.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu treningowym dla bezdomnych mężczyzn, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	232
12.2.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	232
12.2.2.6	Wnioski	233
12.2.3	Praca socjalna z osobami bezdomnymi metodą streetworkingu	233
12.2.3.1	Organizacje pozarządowe.....	234
12.2.3.2	Kadra	234
12.2.3.3	Wnioski	234
12.2.4	Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej.....	234
12.2.4.1	Infrastruktura	234
12.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	234
12.2.4.3	Kadra	235
12.2.4.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	235
12.2.4.5	Wnioski	235
12.2.5	Pomoc w formie gorącego posiłku	235
12.2.5.1	Infrastruktura	236
12.2.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	236
12.2.5.3	Kadra	236
12.2.5.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	236
12.2.5.5	Wnioski	236
12.2.6	Łaźnia dla osób bezdomnych	237
12.2.6.1	Infrastruktura	237

12.2.6.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	237
12.2.6.3	Kadra	237
12.2.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	237
12.2.6.5	Wnioski	238
12.2.7	Zapewnienie doraźnej pomocy medycznej i zaopatrzenia w leki dla osób bezdomnych 238	
12.2.7.1	Infrastruktura	238
12.2.7.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	239
12.2.7.3	Kadra	239
12.2.7.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	239
12.2.7.5	Wnioski	239
12.2.8	Wigilia dla osób bezdomnych i samotnych	239
12.2.8.1	Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie	240
12.2.8.2	Kadra	240
12.2.8.3	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	240
12.2.8.4	Wnioski	240
12.2.9	Streetbus dla osób bezdomnych.....	240
12.2.9.1	Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie	240
12.2.9.2	Kadra	241
12.2.9.3	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	241
12.2.9.4	Wnioski	241
12.2.10	Aktywizacja zawodowa osób bezdomnych – Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością , bez pracy	241

13 PROJEKT „MOC RELACJI – WDROŻENIE ZINTEGROWANEGO MODELU PROFILAKTYKI PRZEMOCY DOMOWEJ”242

13.1	Osoby i rodziny korzystające ze wsparcia udzielanego przez Centrum dla Rodzin, beneficjenci projektu	242
13.2	Infrastruktura.....	242
13.3	Organizacje realizujące projekt	243
13.4	Kadra	243
13.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	243
13.6	Wnioski	243

14 PROJEKT „WZMOCNIENIE SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEC SENIORÓW I OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W KRAKOWIE”244

14.1	Organizacje współrealizujące projekt	244
14.2	Kadra	244
14.3	Beneficjenci projektu	244
14.4	Nakłady finansowe w ramach projektu „Wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec seniorów i osób niepełnosprawnych w Krakowie”	245
14.5	Wnioski	245

15 PROJEKT „KRAKOWSKI SZLAK INTEGRACJI”246

15.1	Organizacje współrealizujące projekt	246
15.2	Kadra	246
15.3	Beneficjenci projektu	246
15.4	Nakłady finansowe w ramach projektu „Krakowski Szlak Integracji”	247
15.5	Wnioski	247
16	TRWAŁOŚĆ PROJEKTU „ZAWSZE RODZINA”	248
17	POMOC UCHODźCOM Z UKRAINY	249
18	MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KRAKOWIE	252
18.1	Kadra Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.....	253
18.2	Plan wydatków Sytemu Pomocy Społecznej w latach 2022-2024	254
18.3	Infrastruktura lokalowa w zarządzie MOPS oraz zadania inwestycyjne	261

1 Wstęp

Art. 16a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej nakłada na gminy, powiaty i województwa obowiązek przygotowywania corocznie oceny zasobów pomocy społecznej i przedstawienia jej odpowiednio: radzie gminy, radzie powiatu oraz sejmikowi województwa. Ocena zasobów wraz z rekomendacjami stanowi podstawę do planowania budżetu na rok następny.

Ocena zasobów pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Kraków za rok 2024 powstała w oparciu o dane i materiały, które były dostępne w momencie przygotowania niniejszego dokumentu. Dla zobrazowania stanu i trendów zmian w strukturze społeczności lokalnej Krakowa przywołano dane liczbowe uzyskane: z banku danych lokalnych GUS, w wyniku Narodowych Spisów Powszechnych Ludności i Mieszkań w 2011 r. i w 2021 r. przeprowadzanych przez Główny Urząd Statystyczny, danych sprawozdawczych Grodzkiego Urzędu Pracy, jak również z danych wydziałów Urzędu Miasta Krakowa, miejskich jednostek organizacyjnych oraz instytucji i firm działających na terenie Krakowa, zawartych w raportach i dokumentach statystycznych.

Zgodnie z intencją ustawodawcy, dokonując oceny uwzględniono infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej. Sporządzona ocena obejmuje ponadto osoby i rodziny korzystające w 2024 r. z pomocy społecznej, rodzaje występujących problemów oraz ich rozkład ilościowy.

W rozdziale 2 dokonano analizy sytuacji społeczno-demograficznej Gminy Miejskiej Kraków, z perspektywy potrzeb pomocy społecznej. Przedstawiono podstawowe cechy demograficzne społeczności Krakowa, strukturę rodzin krakowskich i ich zasobność oraz dostępne prognozy w tym zakresie.

Rozdziały 3 i 4 charakteryzują świadczenia pomocy społecznej wspólne dla wszystkich grup osób i rodzin, korzystających z pomocy. Tematem rozdziału 3 jest praca socjalna jako istotne świadczenie pomocy społecznej, w rozdziale 4 skupiono się na poradnictwie specjalistycznym, terapii rodzin i interwencji kryzysowej.

W rozdziałach 6-12 dokonano oceny zasobów pomocy społecznej wg świadczeń charakterystycznych dla poszczególnych kategorii klientów: osób starszych, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób z niepełnosprawnościami, rodzin z dziećmi, osób dotkniętych przemocą w rodzinie, osób bezrobotnych, osób i rodzin o niskich dochodach oraz osób bezdomnych.

W rozdziale 13 opisano działania w ramach projektu pn.: „Moc Relacji – wdrożenie zintegrowanego modelu profilaktyki przemocy domowej”, w rozdziale 14 działania w ramach projektu pn.: „Wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec seniorów i osób niepełnosprawnych w Krakowie”, w rozdziale 15 działania w ramach projektu: „Krakowski Szlak Integracji”, w rozdziale 16 informacje związane z trwałością projektu „Zawsze rodzina”. W związku z wybuchem, w dniu 24 lutego 2022 r., wojny w Ukrainie i nagłym napływem uchodźców wojennych do Krakowa, rozdział 17 poświęcono zorganizowaniu systemowej pomocy dla uchodźców.

W ostatnim rozdziale przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące kadry, infrastruktury oraz planów wydatków Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

2 Analiza lokalnej sytuacji społeczno-demograficznej Gminy Miejskiej Kraków

2.1 Miasto Kraków – ogólne

Kraków jest drugim co do wielkości miastem w Polsce, zarówno pod względem ludności jak i powierzchni. Zajmuje obszar 327 km² i jest podzielony na 18 pomocniczych dzielnic (I–XVIII). Jest stolicą województwa małopolskiego, z siedzibą Wojewody Małopolskiego oraz Marszałka Województwa Małopolskiego, Starosty Krakowskiego.

Miasto Kraków jest jednym z najważniejszych ośrodków miejskich w kraju. Pełni rolę regionalnego i międzynarodowego centrum życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego.

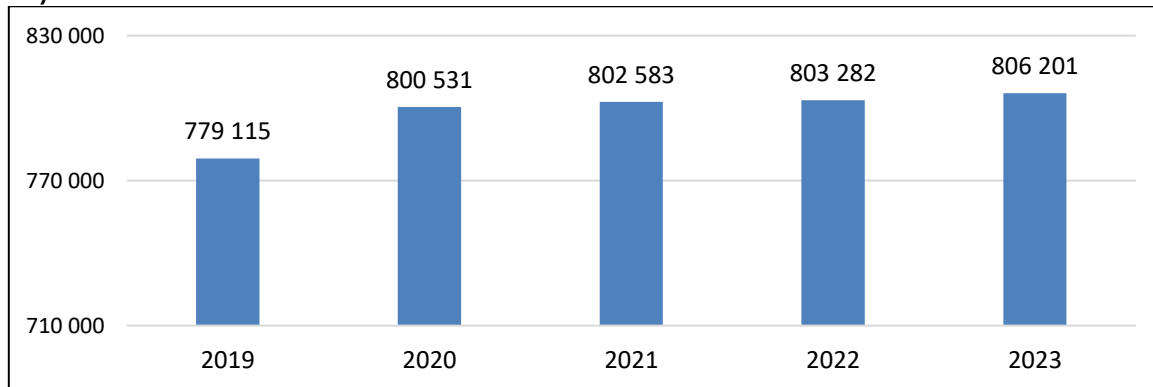
Mieszkańcy Miasta Krakowa tworzą wspólnotę samorządową – gminę miejską. Kraków jest miastem na prawach powiatu. Gmina wykonuje zadania publiczne własne gminy i powiatu oraz zadania zlecone gminie i powiatowi z zakresu administracji rządowej. Organami Gminy Miejskiej Kraków są: Rada Miasta, która sprawuje władzę uchwałodawczą i kontrolną oraz Prezydent Miasta sprawujący władzę wykonawczą. O ustroju gminy stanowi jej statut. Prezydent wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Miasta Krakowa oraz miejskich jednostek organizacyjnych i powiatowych służb, inspekcji i straży.

2.2 Struktura demograficzna ludności Krakowa

Podstawowe cechy demograficzne społeczności lokalnej Krakowa takie, jak: wykształcenie, struktura rodzin i gospodarstw domowych, sytuacja ekonomiczna zostały określone na podstawie danych spisowych z 2011 r. oraz z 2021 r., interpolacji tychże danych oraz w sytuacji dostępności, danych z lat 2012-2024.

Według stanu na koniec 2023 r. populacja Krakowa wyniosła 806 201¹ i wzrosła o 2919 osób, w stosunku do 2022 r. i o 27 086 osób, w stosunku do roku 2019 tj. o 3,47%.

Wykres: Liczba mieszkańców Krakowa w latach 2019-2023

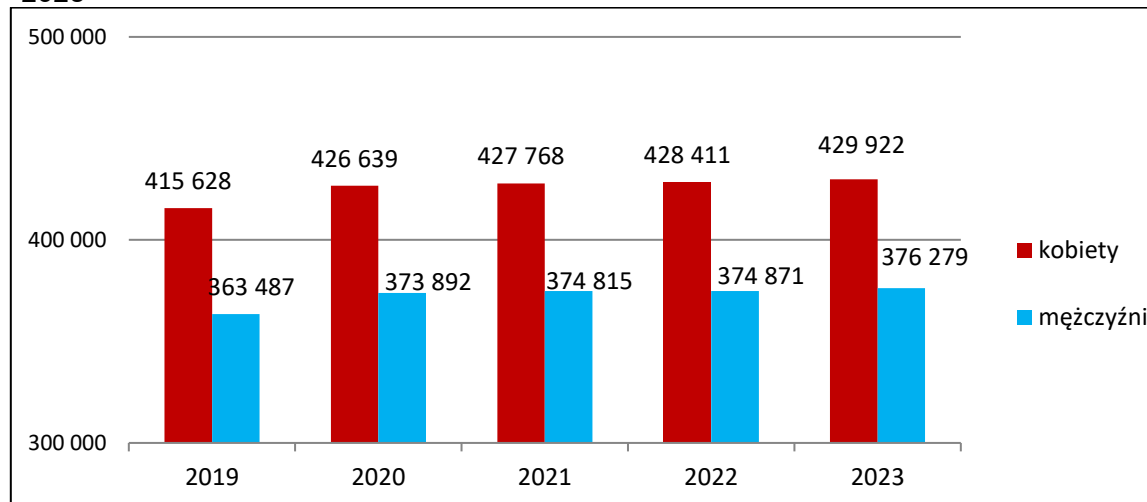
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Ludność, Stan Ludności – Ludność w gminach bez miast na prawach powiatu i w miastach na prawach powiatu wg płci, ostatnia aktualizacja 05.06.2024 r.)

Według danych z rejestru mieszkańców Krakowa, w 2023 r. liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały wynosiła 701 887 i zmalała w stosunku do roku 2022 o 766 osób (2022 – 702 653). Najwięcej 72 386 mieszkańców zameldowanych było w Dzielnicy IV – Prądnik Biały, najmniej 15 236 mieszkańców zameldowanych było w Dzielnicy IX – Łagiewniki-Borek Fałęcki.

¹ Kraków w liczbach 2023 UMK, Kraków, 2024 r.

W 2023 r. mieszkańcy Krakowa stanowili 2,1% ludności Polski i 23,5% mieszkańców województwa małopolskiego². Średnia gęstość zaludnienia w roku 2023 wynosiła 2465 mieszkańców na 1 km². Dla porównania średnia gęstość zaludnienia dla województwa w tym samym okresie wyniosła 226³. Kobiety stanowiły 53,3% populacji Krakowa, w województwie małopolskim 51,5%, w kraju 51,7%⁴.

Wykres: Rozkład populacji mieszkańców Krakowa ze względu na płeć w latach 2019 -2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Ludność, Stan Ludności – Ludność w gminach bez miast na prawach powiatu i w miastach na prawach powiatu wg płci, ostatnia aktualizacja 05.06.2024

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań⁵ przeprowadzonego w roku 2021 wskazują na wzrost poziomu wykształcenia ludności w skali całego kraju. Odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim wyniósł w Polsce 58,8% (w 2011 r.⁶ – 48,6%) tj. wzrost o 10 p. proc. Wzrost został odnotowany również w odniesieniu do osób o wykształceniu wyższym, których udział zwiększył się z 17% w 2011 r. do 24,5% w 2021 r. (wzrost o 7,5 p. proc.) wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej. Absolwenci szkół średnich (łącznie z policealnymi) zajmują nadal dominującą pozycję w strukturze ludności według poziomu wykształcenia – odsetek takich osób wyniósł w 2021 r. 34,3% (w 2011 r. – 31,6%). Wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe nadal zajmuje znaczące miejsce w strukturze ludności według poziomu wykształcenia – w 2021 r. udział osób o tym poziomie wykształcenia wyniósł 21,3%, w 2011 r. kształtował się podobnie 21,7%. W okresie międzyspisowym znacząco obniżył się udział osób z wykształceniem podstawowym z 18,3% w 2011 r. do poziomu 11,8% w 2021 r. oraz osób z wykształceniem gimnazjalnym – z 4,9% do poziomu 2,8%. Dla 2,4% nie ustalono poziomu wykształcenia.

Poziom wykształcenia mieszkańców Małopolski niewiele różni się od średniej krajowej.

² Sytuacja demograficzna województwa małopolskiego w 2023, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2024, strona 15.

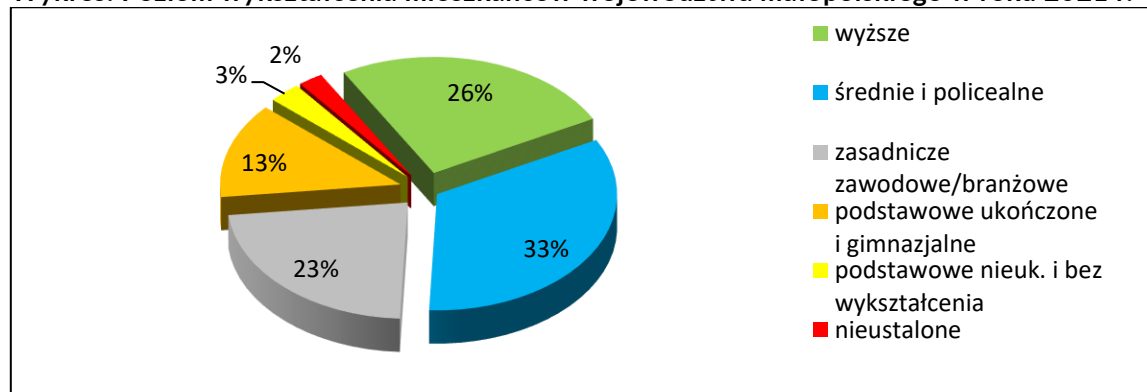
³ Sytuacja demograficzna województwa małopolskiego w 2023..., op. cit., strona 18.

⁴ Sytuacja demograficzna województwa małopolskiego w 2023..., op. cit., strona 22.

⁵ GUS, BDL, NSP 2021, Ludność, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia i płci, ostatnia aktualizacja 21.09.2023 r.

⁶ GUS, BDL, NSP 2011, Ludność, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia i płci, ostatnia aktualizacja 10.01.2015 r. (Nie podano informacji o osobach z nieustalonym poziomem wykształcenia).

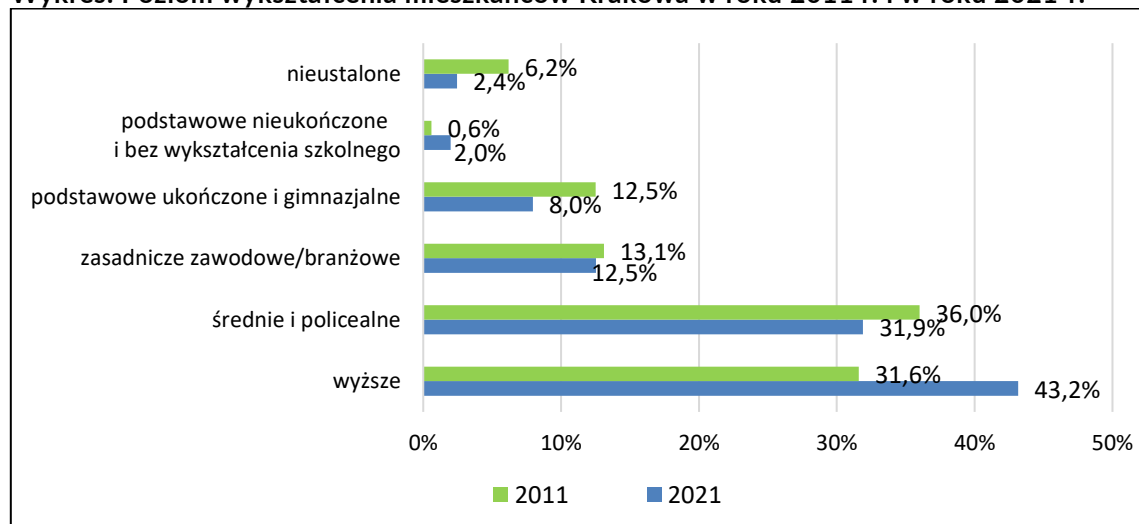
Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców województwa małopolskiego w roku 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Ludność, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia i płci), aktualizacja 21.09.2023 r.

Porównanie aktualnych wyników NSP 2021 z danymi pochodzącymi z NSP 2011 wykazało iż, podobnie jak to miało miejsce w województwie małopolskim i Polsce, także w Krakowie nastąpił istotny wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym – o 11,6 p. proc., co wskazuje poniższy wykres. Z badań wynika, że ponad 75% mieszkańców Krakowa (w wieku 13 lat i więcej) posiada co najmniej średnie wykształcenie. W 2011 r. liczba ta wynosiła ponad 67%.

Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców Krakowa w roku 2011 r. i w roku 2021 r.

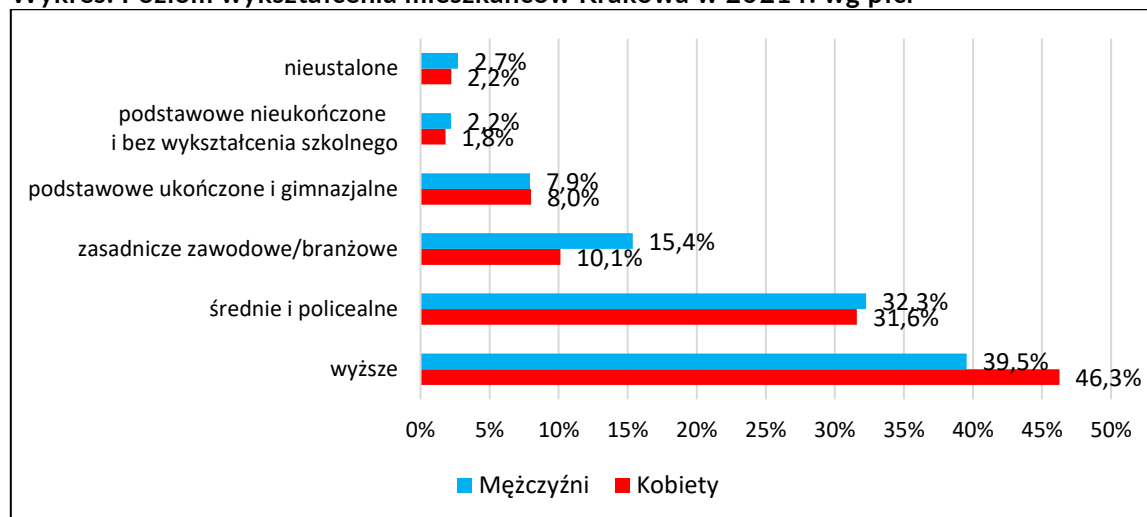
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Ludność, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia i wg płci), aktualizacja 21.09.2023 r. oraz GUS, BDL, NSP 2011 – Ludność, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg płci i poziomu wykształcenia, ostatnia aktualizacja 10.01.2015 r.

Struktura ludności według poziomu wykształcenia różni się w zależności od płci. W 2021 r. w Polsce wśród ogółu mężczyzn 20,3% ukończyło szkoły wyższe, a wśród ogółu kobiet 28,3% było absolwentkami szkół wyższych. W 2011 r. udziały dla obu płci o tym poziomie wykształcenia były niższe i wynosiły odpowiednio: 14,8% dla mężczyzn, 19,2% dla kobiet⁷.

W Krakowie pod względem płci można również zaobserwować większy odsetek kobiet z wyższym wykształceniem 46,3% niż mężczyzn 39,5% oraz większy odsetek mężczyzn z wykształceniem zawodowym 15,4% niż kobiet 10,1%.

⁷ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023, strona 78.

Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców Krakowa w 2021 r. wg płci

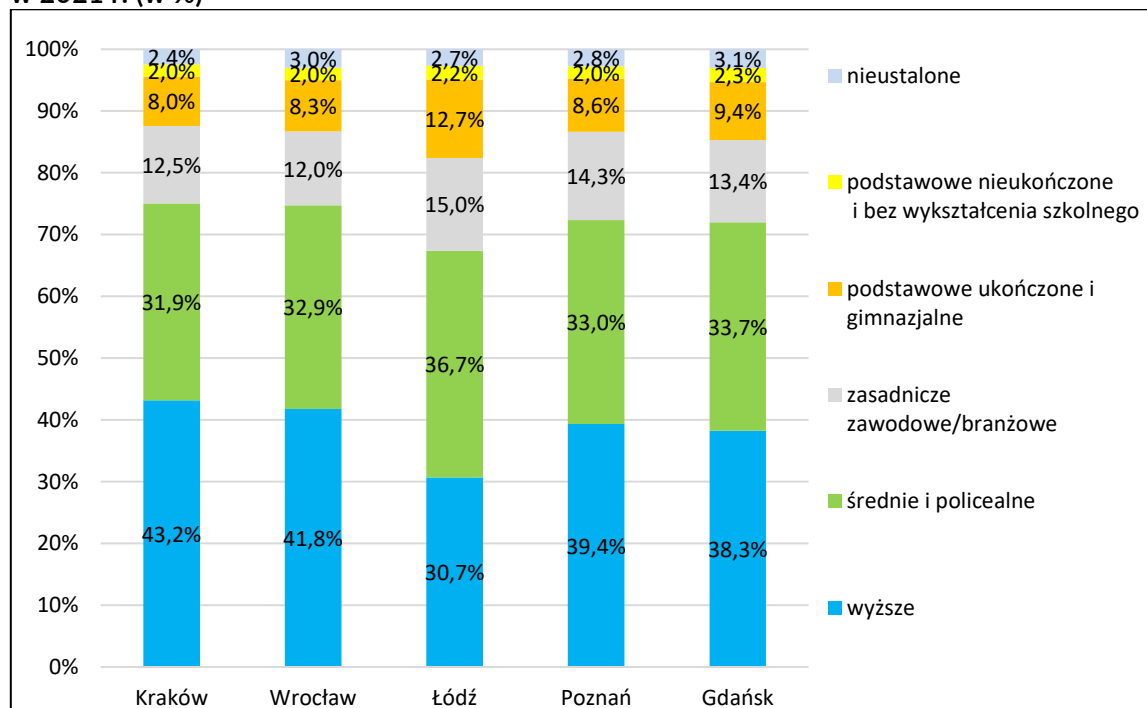
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Ludność, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia i płci), ostatnia aktualizacja 21.09.2023 r.

Wyniki NSP 2021 wskazują zróżnicowanie regionalne poziomu wykształcenia ludności. Najwyższy odsetek osób z wykształceniem wyższym odnotowano w województwie mazowieckim – 32,4% i był on wyższy od średniego wskaźnika dla Polski aż o 7,9 p. proc. Kolejnymi województwami o stosunkowo wysokim udziale osób o tym wykształceniu są województwa: małopolskie – 25,6% i pomorskie – 25,4%. Dla porównania najniższymi odsetkami osób posiadających wykształcenie wyższe charakteryzowały się województwa: lubuskie, opolskie i warmińsko-mazurskie z około 20% udziałem.

W porównaniu z wybranymi miastami wojewódzkimi, Kraków charakteryzuje się najwyższym odsetkiem osób z wykształceniem wyższym, które stanowią 43,2% populacji osób wykształconych⁸. Najbardziej zbliżona do krakowskiej struktura wykształcenia występuje we Wrocławiu. Biorąc pod uwagę stopień wykształcenia mieszkańców Krakowa należy stwierdzić, iż Kraków jest jedną z najlepiej wykształconych społeczności miejskich w Polsce.

⁸ GUS, BDL, NSP 2021 – Ludność, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia i płci.

Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców Krakowa, Wrocławia, Łodzi, Poznania i Gdańska w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Ludność, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia i płci), aktualizacja 21.09.2023 r.)

2.3 Struktura demograficzna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych

Poniższe informacje opisują strukturę demograficzną krakowskich rodzin i gospodarstw domowych na podstawie dostępnych w tym zakresie danych. Większość danych pochodzi z Narodowego Spisu Powszechny Ludności i Mieszkań w 2021 r. oraz z 2011 r.

W NSP 2021 przy wyodrębnianiu gospodarstw domowych zastosowano kryterium mieszkaniowe, oznacza to, że wszystkie osoby mieszkające w jednym mieszkaniu są uważane za członków tego samego gospodarstwa domowego. Natomiast w spisie z 2011 r. dla wyodrębniania gospodarstw domowych w mieszkaniach stosowane było kryterium ekonomiczne, tj. wspólnego utrzymywania się osób zamieszkujących. Jednak dla celów porównań wyników obu spisów dane o liczbie gospodarstw domowych z 2011 r. przeliczono w oparciu o koncepcję mieszkaniową.

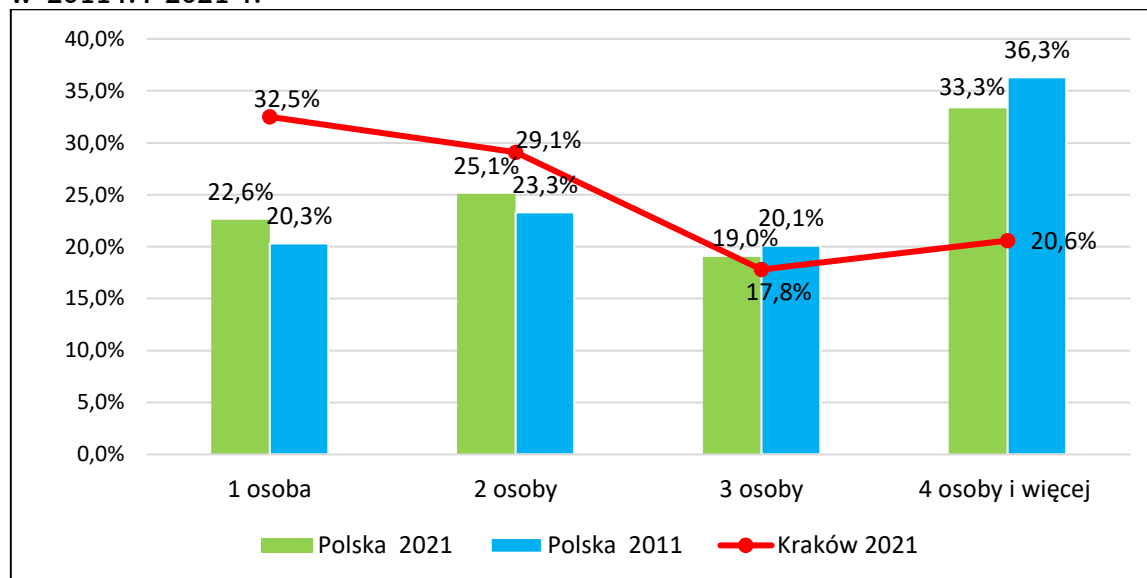
Według wyników NSP 2021⁹ było 12 516 459 gospodarstw domowych tj. o 1 125 mniej niż w 2011 r. Zmniejszeniu uległa również średnia liczba osób w gospodarstwach domowych z 3,05 w roku 2011 do 2,99 w roku 2021. Zmniejszenie się przeciętnej liczby osób w gospodarstwie domowym wpływa również na wielkość gospodarstwa domowego. W latach 2011-2021 zwiększyła się liczba najmniejszych, a zmniejszyła się liczba największych gospodarstw domowych. W 2021 r. udział gospodarstw jednoosobowych wynosił 22,6% wśród ogółu gospodarstw domowych (w 2011 r. – 20,3%), a składających się z cztero i więcej osób 33,3% (w 2011 r. – 36,3%).

Dostępne informacje wskazują¹⁰, że w Krakowie liczba gospodarstw domowych wynosiła w roku 2021 ponad 320 tys. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosiła 2,43 przy średniej dla województwa małopolskiego wynoszącej 3,29 (dla kraju, jak wyżej wskazano 2,99).

⁹ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP 2021 Rodziny w Polsce 2021, GUS, Warszawa 2023, strona 27.

¹⁰ GUS, BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny, Gospodarstwa domowe wg liczby osób, ostatnia aktualizacja 15.06.2023 r.

Wykres: Struktura gospodarstw domowych wg liczby osób dla Krakowa w 2021 r. i dla Polski w 2011 r. i 2021 r.

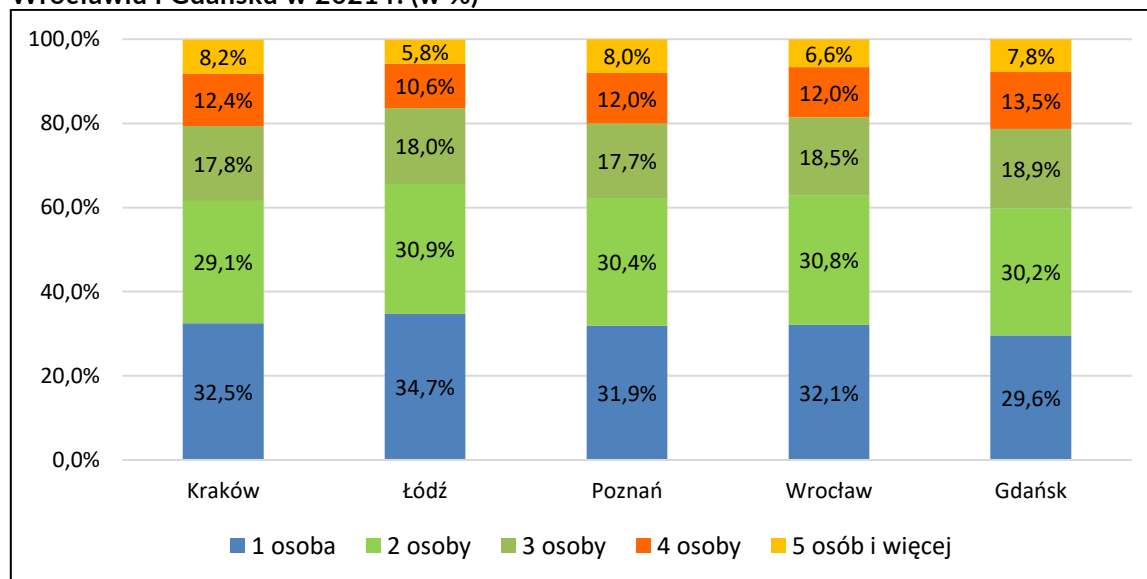

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny, Gospodarstwa domowe wg liczby osób, ostatnia aktualizacja 15.06.2023 r.)

Jak wskazuje powyższy wykres, w Krakowie dominują jednoosobowe gospodarstwa domowe, które stanowią ponad 32% ogółu oraz gospodarstwa tworzone przez dwie osoby, których jest ponad 29%. W porównaniu do danych krajowych, na uwagę zwraca dużo wyższy odsetek gospodarstw jedno i dwuosobowych w Krakowie – 61,6% w stosunku do średniej krajowej – 47,7%. Jednocześnie można zauważyć w Krakowie dużo mniejszy odsetek gospodarstw domowych 4 i więcej osobowych – 20,6% w stosunku do danych w Polsce – 33,3%. Wynika to między innymi z faktu, iż w Krakowie występuje duża liczba osób owdowiałych, w podeszłym wieku, mieszkających samotnie. Natomiast powstawaniu gospodarstw dwuosobowych sprzyja przede wszystkim odkładanie przez młodych ludzi decyzji o posiadaniu potomstwa.

Poniższy wykres obrazuje strukturę gospodarstw domowych wg liczby osób dla Krakowa, Łodzi, Poznania, Wrocławia i Gdańska.

Wykres: Struktura gospodarstw domowych wg liczby osób w Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Wrocławiu i Gdańsku w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny, Gospodarstwa domowe wg liczby osób, ostatnia aktualizacja 15.06.2023 r.)

Z wykresu wynika, iż struktura gospodarstw domowych Krakowa nie odbiega znacząco od tej występującej w pozostałych poddanych analizie miastach. Najwięcej 1 – osobowych gospodarstw domowych występuje w Łodzi – 34,7%, najmniej w Gdańsku – 29,6%. Gdańsk przoduje pod względem liczby gospodarstw 3 i więcej osobowych, gdzie łącznie stanowią one 40,2% wszystkich gospodarstw domowych.

Według wyników NSP 2021 liczba rodzin w Polsce liczyła 10 618 535, w porównaniu z wynikami spisu w 2011 r. była niższa o 354 012. tj. 3,2%¹¹.

Wyniki spisu w 2021 r. pokazują zmiany, jakie zaszły w strukturze ludności według stanu cywilnego w stosunku do spisu 2011. Najbardziej liczną grupą wśród osób w wieku 15 lat i więcej są nadal osoby pozostające w związku małżeńskim, które stanowią nieco ponad połowę tej populacji. Spadek odsetka osób pozostających w małżeństwie zarówno dla mężczyzn jak i kobiet, spowodowany jest niską liczbą corocznie zawieranych małżeństw. Kolejną grupą są kawalerowie i panny, a strukturę dopełniają osoby owdowiałe oraz osoby rozwiedzione, przy czym w przypadku tej ostatniej grupy odnotowano znaczny wzrost, tj. o ponad 800 tys.¹².

W porównaniu z danymi spisu z 2011 r., w 2021 znacznie obniżyła się liczba małżeństw (zarówno z dziećmi, jak i bez dzieci) – w 2021 r. było ich 7 156 193., tj. ponad 67% ogółu rodzin (w 2011 r. odpowiednio 8 153 180 tys. co stanowiło 74,3% ogółu rodzin). Pomimo znacznego spadku liczby małżeństw z dziećmi, niezmiennie ta grupa pozostawała najczęstszym typem rodziny. W 2021 r. rodzin takich było 4 663 677 i stanowiły prawie 44% ogółu rodzin. W porównaniu z 2011 r. liczba małżeństw z dziećmi zmniejszyła się o 793,1 tys. tj. o 14,5%.

Natomiast dynamicznie (3 – krotnie) wzrosła liczba par pozostających w związkach niesformalizowanych – w 2021 r. odnotowano ich 895 443 (w 2011 r. – odpowiednio 316 505). Jednakże w strukturze rodzin według typów stanowiły one nadal niewielki udział ponad 8%.

W omawianym okresie zwiększyła się o ponad 64 tys. w odniesieniu do wyników z 2011 r. liczba rodzin niepełnych (matki z dziećmi i ojcowie z dziećmi). W 2021 r. wyodrębniono 2 566 899 tego typu rodzin, co oznacza, że prawie co czwarta rodzina była tworzona przez samotnego rodzica z dziećmi, a samotne matki stanowiły ponad 85% ogółu rodzin niepełnych. Należy zwrócić uwagę na wzrost liczby ojców samodzielnie wychowujących dzieci. W 2021 r. ich liczba wyniosła 371 370 (wzrost o 13% w odniesieniu do 2011 r.); jakkolwiek w dalszym ciągu jest to najmniej liczny – stanowiący 3,5% udział w strukturze rodzin – typ rodziny w Polsce.

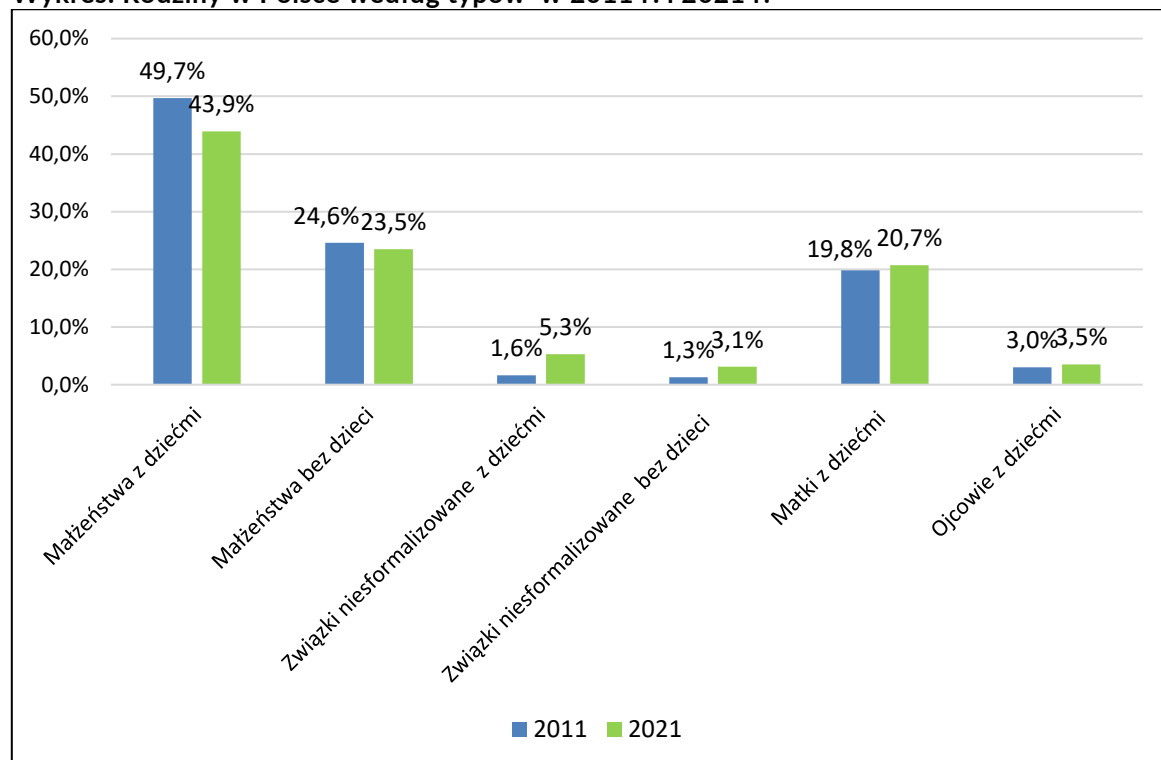
Obserwowane w okresie międzyspisowym zmiany w strukturze rodzin mogą wynikać m.in. z malejącej liczby zawieranych małżeństw na korzyść pozostawania w związkach niesformalizowanych oraz rosnącej dość dynamicznie w okresie międzyspisowym liczby rozwodów¹³.

¹¹ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP 2021, GUS, Warszawa 2023, strona 43, 44.

¹² Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021, Warszawa 2023 r., strona 14.

¹³ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP 2021, GUS, Warszawa 2023, strona 43, 44, 45.

Wykres: Rodziny w Polsce według typów w 2011 r. i 2021 r.

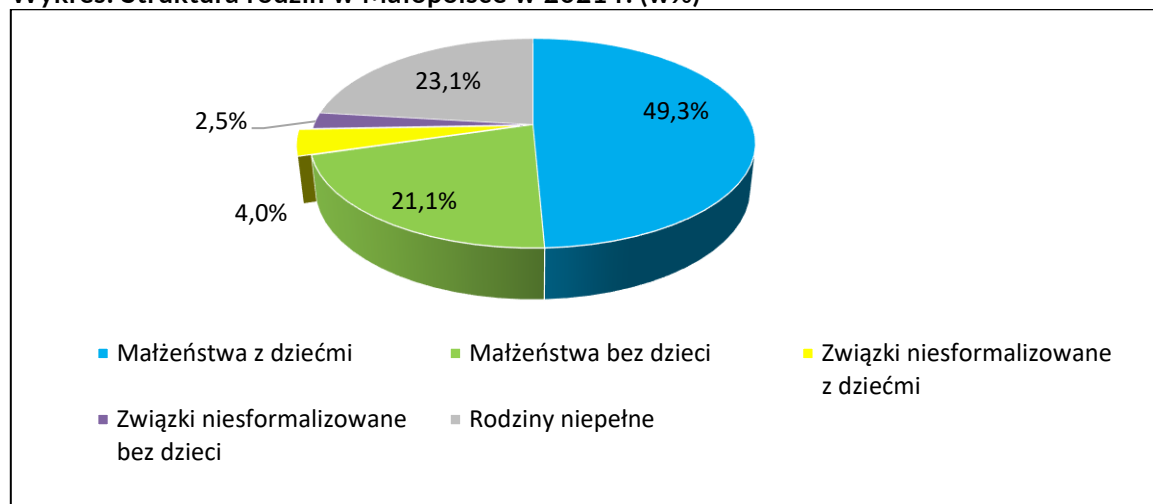

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS(Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP 2021, Warszawa 2023)

Według wyników spisu 2021 r. największy udział rodzin z dziećmi (par małżeńskich i związków niesformalizowanych) odnotowano w województwach: podkarpackim 54,3%, małopolskim 53,3% i wielkopolskim 51,7% przy ogólnym wskaźniku dla kraju 49,2%. Natomiast najniższy udział odnotowano w woj. dolnośląskim 45,5%, łódzkim 46,4% i zachodniopomorskim 45,8%¹⁴.

¹⁴ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Rodziny w Polsce ..., op. cit., strona 45, 46.

Wykres: Struktura rodzin w Małopolsce w 2021 r. (w%)

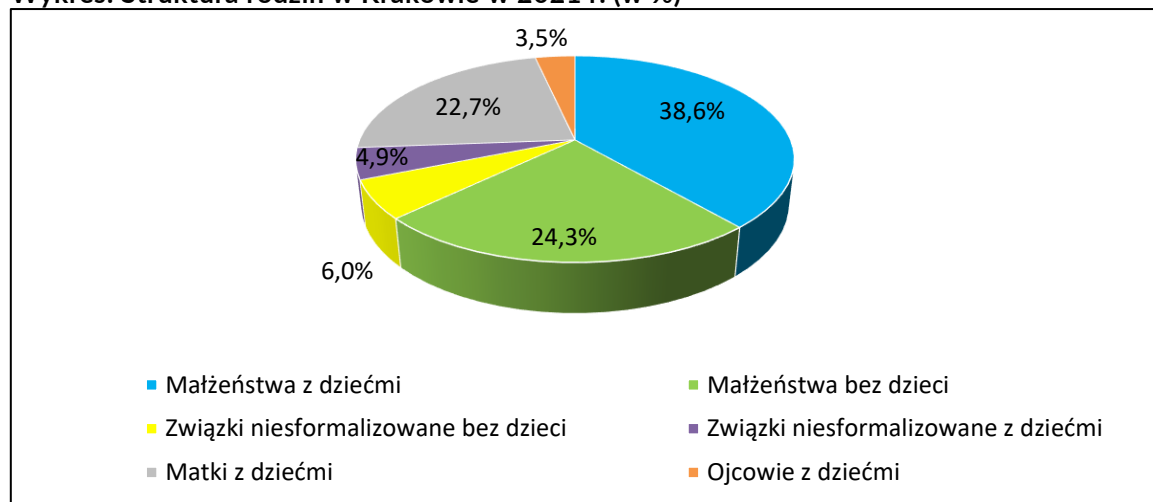

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny – Rodziny według typów, 04.01.2024 r.)

W Krakowie, w roku 2021, liczba rodzin wyniosła 206 225 i w stosunku do roku 2011 zmniejszyła się o 2419 rodzin.

W skład rodziny pełnej wchodzi małżonkowie z dziećmi lub bez dzieci oraz osoby tworzące związek partnerski z dziećmi lub bez dzieci i mieszkające w tym samym gospodarstwie domowym. Pod względem struktury dominują rodziny pełne, w tym małżeństwa z dziećmi 38,6%. Ponad 26% stanowią rodziny niepełne, w tym 3,5% to ojcowie wychowujący samotnie dzieci. W porównaniu do wyniku spisu liczby rodzin w 2011 r., znacznie zwiększyła się liczba związków niesformalizowanych o ponad 170%, z ponad 8 tysięcy do ponad 22 tysięcy.

Wykres: Struktura rodzin w Krakowie w 2021 r. (w %)

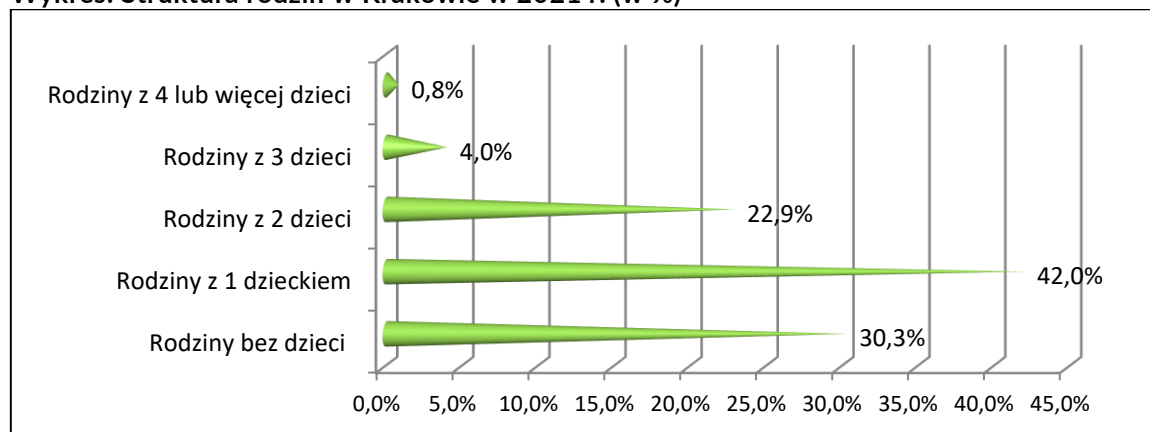

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny – Rodziny według typów, 04.01.2024 r.)

Informacje demograficzne wskazują, że ponad 143 tysięcy rodzin w Krakowie (69,7% ogółu rodzin) to rodziny z dziećmi. Łączna liczba dzieci w rodzinach¹⁵ to ponad 212,5 tys. Przeciętna liczba dzieci w krakowskich rodzinach wynosi 1,48 (w województwie małopolskim 1,69, w Polsce 1,60).

¹⁵ GUS – definicja dziecka w rodzinie: osoba w każdym wieku, która pozostaje w gospodarstwie domowym (lub przebywa w gospodarstwie zbiorowym) wraz z obojgiem lub jednym z rodziców i nie tworzy odrębnej rodziny. Do dzieci zalicza się również pasierbów oraz dzieci przysposobione.

Wykres: Struktura rodzin w Krakowie w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny – Rodziny według liczby dzieci, 04.01.2024 r.)

W 2021 r. w Krakowie dominowały rodziny z jednym dzieckiem, które stanowiły 42% wszystkich krakowskich rodzin. Odsetek rodzin z dwójką dzieci wyniósł 22,9%, natomiast rodziny wielodzietne (troje i więcej dzieci) stanowiły zaledwie 4,8% omawianej populacji.

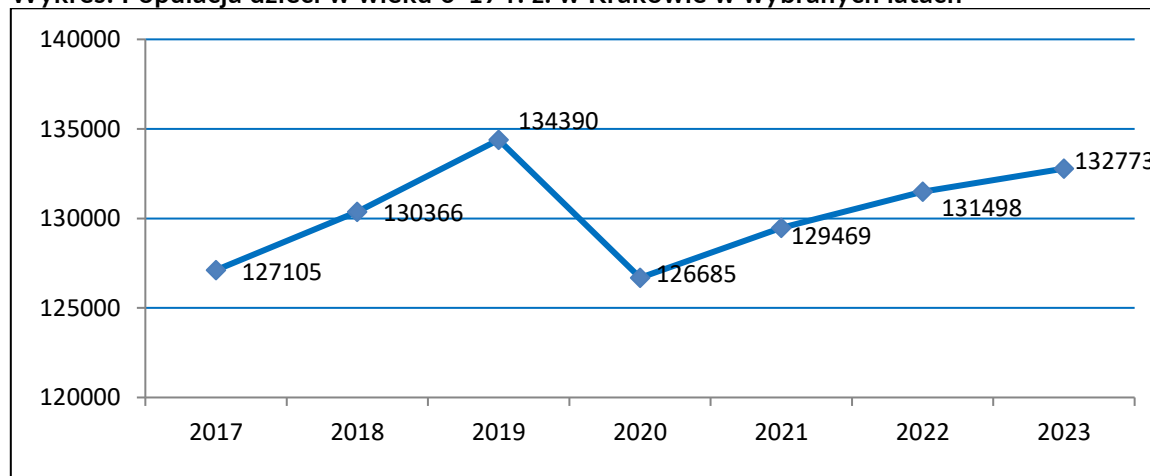
Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego 2021 wskazują na duże zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. W wyniku niekorzystnych trendów demograficznych zmniejszył się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym.

W spisie z 2021 r. udział w osób w wieku 0-17 lat wynosił w ogólnej liczbie ludności w kraju 18,4% (wobec 18,7% w 2011 r.).

Podstawowy wpływ na zmniejszenie liczebności grupy osób w wieku przedprodukcyjnym miała niska liczba urodzeń żywych, która oscylowała od 386 tys. urodzeń w 2012 r. do 355 tys. w 2020 r.¹⁶

Dane statystyczne udostępniane przez GUS wskazują, że w Krakowie populacja dzieci w przedziale wiekowym 0-17 lat systematycznie malała w okresie 2002-2011 (ubytek o około 16 tys. osób), począwszy jednak od 2012 r. nastąpiła zmiana trendu i lekki wzrost liczby dzieci. Związane jest to zapewne z częstszym podejmowaniem decyzji o posiadaniu potomstwa przez osoby z wyżu demograficznego z początku lat osiemdziesiątych. W 2020 r. odnotowujemy spadek liczby dzieci w Krakowie, natomiast od 2021 r. następuje stopniowy ich wzrost.

Wykres: Populacja dzieci w wieku 0-17 r. ż. w Krakowie w wybranych latach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Ludność, Stan Ludności – Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, ostatnia aktualizacja 05.06.2024 r.)

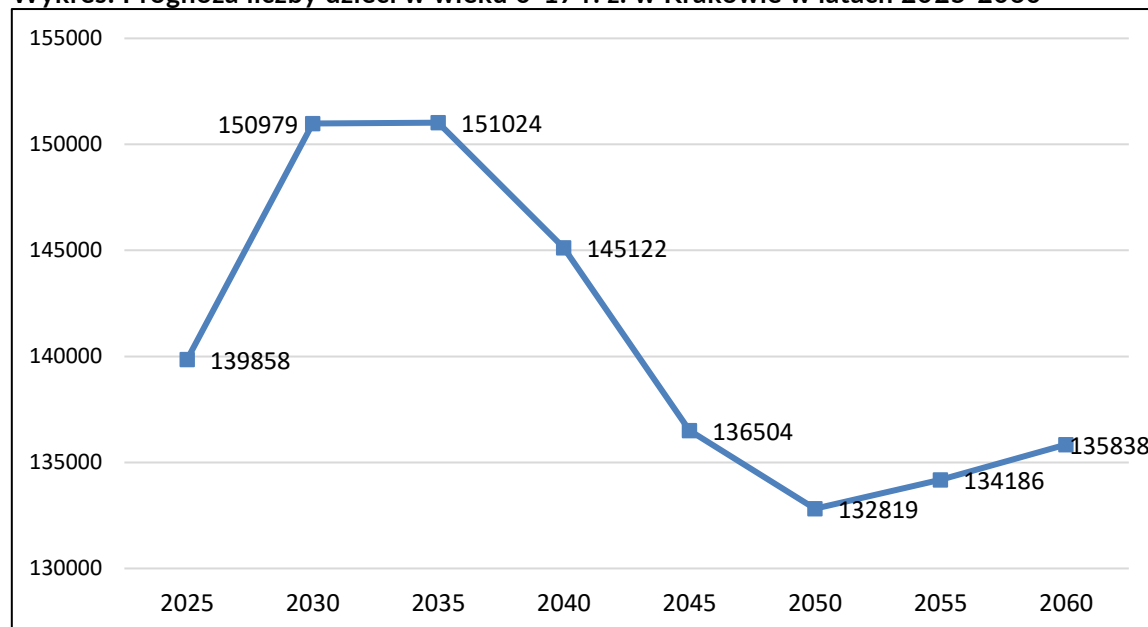
¹⁶ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023, strona 42,43.

W 2023 r. Główny Urząd Statystyczny opublikował „Prognozę ludności na lata 2023-2060”¹⁷, gdzie zawarto analizę i założenia dotyczące przewidywanych trendów zmian w przebiegu procesów demograficznych. Nowością w prezentowanej prognozie jest znacznie szersze zaprezentowanie alternatywnych scenariuszy, które mogą obrazować inne możliwe ścieżki rozwoju demograficznego. Prognoza ma charakter deterministyczny. W związku z tym zostały przygotowane trzy scenariusze przewidywanych zmian ludności Polski w latach 2023-2060. Ze względu na wykorzystanie prognozy w oficjalnych analizach, scenariusz średni, uznany przez ekspertów z Rządowej Rady Ludnościowej za najbardziej prawdopodobny, został wskazany jako główny. Pozostałe scenariusze mają natomiast pokazywać alternatywne ścieżki rozwoju demograficznego, jakie mogą być obserwowane w przyszłości. Wyniki „Prognozy ludności na lata 2023-2060”¹⁸ wskazują na wyraźny ubytek ludności do 2060 r. W scenariuszu głównym przewiduje się spadek do 30,4 mln osób (natomiast w scenariuszach alternatywnych odpowiednio do 26,7 mln w niskim oraz do 34,8 mln w wysokim). Będzie postępował proces starzenia się ludności Polski, co oznacza wzrost odsetka osób w wieku 65 lat i więcej. Kurczyć będą się zasoby ludności w wieku produkcyjnym. Prognozowany jest (oprócz scenariusza wysokiego) wyraźny spadek liczby urodzeń, co związane będzie przede wszystkim ze spadkiem liczby kobiet w wieku prokreacyjnym. Przewiduje się, że pomiędzy 2022 r. a 2060 r. ich liczba spadnie z 8,7 do 6,3 mln w scenariuszu wysokim i do 4,8 mln w niskim.

Ww. prognozie dla Polski obserwujemy duży spadek liczby dzieci i młodzieży (0-17 lat) z 6 950 826 w roku 2022 do 5 273 239 w roku 2040 tj. o ponad 24%, a do 4 829 307 w roku 2060 tj. o 30,5%. Jedynie w scenariuszu wysokim przewiduje się utrzymanie liczby osób poniżej 18 lat na poziomie zbliżonym do 2022 r.¹⁹.

W Krakowie liczba dzieci w wieku 0-17 będzie rosła do roku 2033 i wyniesie 152 814, a później zacznie spadać, aby w roku 2050 osiągnąć wartość 132 819. W kolejnych latach prognozuje się wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym.

Wykres: Prognoza liczby dzieci w wieku 0-17 r. ż. w Krakowie w latach 2025-2060

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: Prognoza ludności dla gmin na lata 2023-2060, GUS, Tablice w formacie XLSX, Warszawa, aktualizacja 18.07.2024 r.

¹⁷ Prognoza ludności na lata 2023-2060, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023, strona 3,11.

¹⁸ Prognoza ludności..., op. cit. strona 13.

¹⁹ Ibid.

2.4 Sytuacja ekonomiczna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych

Istotne znaczenie dla analizy ekonomicznych aspektów funkcjonowania gospodarstw domowych ma określenie źródeł ich utrzymania. Źródła utrzymania gospodarstwa domowego wynikają z indywidualnych źródeł dochodów uzyskiwanych przez poszczególnych członków gospodarstwa domowego. Jako główne źródło utrzymania przyjmuje się to źródło, z którego pochodzi przeważająca część środków w budżecie domowym, przeznaczana na potrzeby wszystkich członków gospodarstwa.

Poniższe informacje opisują sytuację ekonomiczną krakowskich rodzin i gospodarstw domowych na podstawie dostępnych danych.

Z dostępnych badań budżetów gospodarstw domowych przeprowadzanych przez Główny Urząd Statystyczny²⁰ wynika, że w roku 2023 sytuacja materialna gospodarstw domowych w Polsce poprawiła się. Gospodarstwa domowe nominalnie osiągały wyższe dochody, jak i wydatki. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę ukształtował się w 2023 r. na poziomie 2678 zł i był nominalnie wyższy o 13,7%, a realnie o 2,1 % od dochodu z 2022 r.

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę w 2023 r. wyniosły 1636 zł, były wyższe nominalnie o 9,4%, a realnie niższe o 1,8% od wydatków z roku 2022. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne wyniosły 1580 zł i były wyższe nominalnie o 9,8%, a realnie niższe o 1,5% w stosunku do 2022 r.

Należy jednocześnie zaznaczyć, że przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych zamieszkujących miasta był wyższy o 26,6% niż na wsi. Różnice te wynikały z wysokości dochodów uzyskiwanych przez gospodarstwa domowe, jak również związane były z większą liczbą osób wchodzących w skład gospodarstw domowych zamieszkujących wieś. Przeciętne miesięczne wydatki na osobę w gospodarstwach domowych zamieszkujących miasta były o 29,5% wyższe niż na wsi.

Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2023 r. poprawiła się we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. We wszystkich tych grupach przeważały oceny dobre lub raczej dobre nad złymi lub raczej złymi. W 2023 r. nastąpił wzrost odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą (54,0% wobec 50,6% w 2022 r.) oraz spadek odsetka gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą (4,9% wobec 5,9% w 2022 r.). Najlepiej swoją sytuację materialną, podobnie jak w latach poprzednich, postrzegali gospodarstwa domowe pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym (76,0% ocen pozytywnych, wobec 71,2% w 2022 r.), najgorzej zaś gospodarstwa domowe rencistów (23,9% ocen pozytywnych wobec 20,9% w 2022 r.).

Podstawowe wskaźniki służące do opisywania poziomu ubóstwa w społeczeństwie to: relatywna granica ubóstwa, ustawowa granica ubóstwa oraz minimum egzystencji.

W 2023 r. nastąpił wyraźny wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego (o 2 p. proc. do 6,6% osób w gospodarstwach domowych). Zasięg ubóstwa relatywnego pozostał na podobnym poziomie co rok wcześniej (12,2% – minimalny wzrost o 0,5 p. proc.). Natomiast spadł zasięg ubóstwa ustawowego (o około 2 p. proc. do 4,1%) przy takich samych progach tego rodzaju ubóstwa jak rok wcześniej. Zmiany te nastąpiły po okresie wysokiej inflacji w roku 2022 i w czasie jej stopniowego ograniczania w roku 2023.

Wskaźnik relatywnej granicy ubóstwa określa się na poziomie 50% średnich miesięcznych wydatków ogółu gospodarstw domowych. Wskaźnik ten w roku 2023 wyniósł 1092 zł dla gospodarstwa jednoosobowego oraz 2949 zł dla gospodarstwa 4-osobowego (średnio w miesiącu w IV kwartale 2023 r. – dwie osoby dorosłe + dwoje dzieci do lat 14)²¹.

Ustawowa granica ubóstwa to kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do interwencji socjalnej. W 2023 r. kwota kryteriów dochodowych

²⁰ Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2023 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, Informacje sygnałne, 31.05.2024 r., strona 1,6,7,13.

²¹ *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*, GUS, Informacje sygnałne, 28.06.2024 r., strona 3,4.

uprawnających do ubiegania się o pomoc wynosiła 776 zł dla gospodarstwa jednoosobowego i 600 zł na osobę w rodzinie, tj. 2 400 zł dla gospodarstwa 4-osobowego.

Z kolei minimum egzystencji, nazywane też minimum biologicznym, określane jako zasięg ubóstwa skrajnego, stanowi dolne kryterium ubóstwa i uwzględnia jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia. Takie ubóstwo nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji rodzin, ale nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego. Minimum egzystencji uznaje się za dolną granicę obszaru ubóstwa. Wysokość minimum egzystencji ustala corocznie Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Dla jednoosobowego gospodarstwa wyniósł on w 2023 r. 913 zł, a dla gospodarstwa 4-osobowego (średnio w miesiącu w IV kwartale 2023 r. – dwie osoby dorosłe + dwoje dzieci do lat 14) – 2465 zł²².

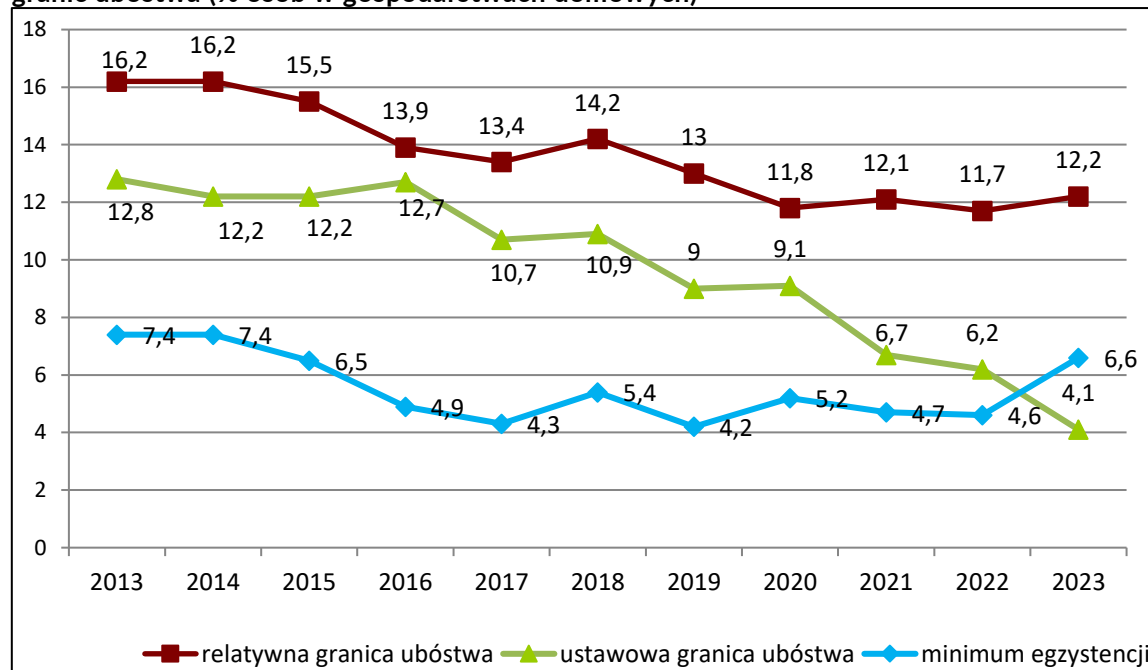
Od 2016 r. stopa ubóstwa skrajnego pozostaje na podobnym poziomie 4-5%. W 2023 r. wzrósł on jednak wyraźnie do 6,6%.

W latach 2016-2019 wartość wskaźnika ubóstwa relatywnego spadła do 13-14%. Od 2020 do 2023 r. w ubóstwie relatywnym żyło około 12% osób w gospodarstwach domowych (w 2023 r. – 12,2%).

Z kolei zasięg tzw. ubóstwa ustawowego od wielu lat malał aż do 4,1% w 2023 r.

Ubóstwo w różnym stopniu dotyka poszczególne grupy ludności, jednak społeczna i terytorialna mapa zagrożenia ubóstwem w Polsce istotnie nie zmienia się od lat. Grupami szczególnie narażonymi na doświadczanie ubóstwa skrajnego były w 2023 r. gospodarstwa osób utrzymujących się przede wszystkim ze świadczeń społecznych (poza emeryturami i rentami), gospodarstwa domowe rolników, rodziny wielodzietne, a także gospodarstwa z osobami dotkniętymi niepełnosprawnością. Czynnikiem zwiększającym ryzyko ubóstwa skrajnego był brak lub niski poziom wykształcenia.

Wykres: Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2013-2023 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najnowsze dostępne badania budżetów gospodarstw domowych w województwie małopolskim przeprowadzone w 2023 r. objęły 1950 gospodarstw domowych

²² Ibid.

w województwie (6,9% wielkości krajowej)²³. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 2,6 (w kraju – 2,4). Statystycznie na każde gospodarstwo domowe przypadała jedna osoba pracująca.

W strukturze dochodu gospodarstwa domowego dominowały dochody z pracy najemnej. W 2023 r. stanowiły one 60% ogółu (dla kraju – 55,7%). Drugim co do wielkości źródłem dochodów gospodarstw domowych były dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń społecznych, w tym ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+”.

Sytuacja materialna badanych gospodarstw domowych w województwie małopolskim w ujęciu rocznym w 2023 r. poprawiła się. Na przestrzeni roku nastąpił wzrost przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych. Zwiększyła się nadwyżka dochodu nad wydatkami.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wyniósł 2789,94 zł i był wyższy o 16,6% niż przed rokiem.

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę wyniosły 1435,47 zł tj. więcej o 8,9% w ujęciu rocznym.

Sytuację finansową gospodarstw domowych mieszkańców Krakowa obrazują raporty z badań zleczanych od 1999 r. przez Krakowski Holding Komunalny S.A.²⁴. Badania są przeprowadzane wśród mieszkańców Krakowa i dotyczą oceny jakości wykonywanych usług komunalnych oraz stopnia obciążenia budżetów domowych wydatkami na te usługi, stąd dane dotyczące budżetów gospodarstw domowych krakowian nie są pełne.

W 2024 r. badaniem objęto 1301 losowo wyłonionych gospodarstw domowych z obszaru Krakowa. Badaną populację stanowili dorośli mieszkańcy Krakowa, reprezentujący proporcjonalnie każdą z osiemnastu dzielnic. Podobnie jak w latach poprzednich w badaniu uczestniczył większy odsetek kobiet niż mężczyzn (57,6% kobiet i 42,4% mężczyzn). Najwięcej badanych – 25% to osoby w wieku 35-44 lata. Średnia liczba osób w badanych gospodarstwach domowych wynosiła 2,30. 46% respondentów posiadało wykształcenie średnie, 35% wykształcenie wyższe. Najliczniejszą grupę respondentów 68% stanowiły osoby nie mające na utrzymaniu dzieci, 17% stanowiły osoby posiadające 1 dziecko, 12% – 2 dzieci, 4% – 3 dzieci i więcej. 78% pracuje zawodowo.

Ankietowani zostali poproszeni m.in. o oszacowanie łącznych dochodów wszystkich członków ich gospodarstwa domowego. Średnia wartość dochodu miesięcznego na osobę, obliczona dla wszystkich gospodarstw domowych ogółem, wyniosła w 2024 r. 3413,8 zł. W badaniach z roku 2023 analogiczna średnia wyniosła 2835,6 zł, zaś w roku 2022 r. 2461,4 zł.

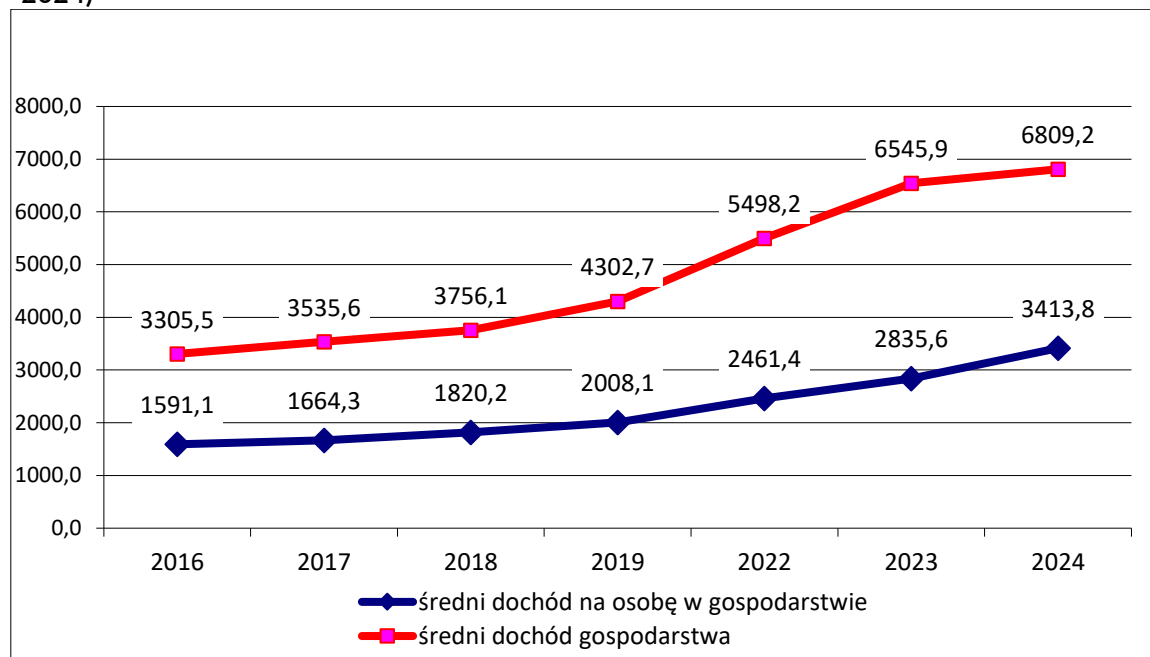
Analizując poniższy wykres widoczny jest jednocześnie wzrost średniego dochodu na gospodarstwo oraz wzrost średniego dochodu na osobę. Wskazuje to na poprawę sytuacji finansowej krakowskich gospodarstw domowych. Można przypuszczać, że ta tendencja będzie utrzymywać się w najbliższych latach.

Należy podkreślić, że w badaniach za dochód przyjęto miesięczne przychody gospodarstwa domowego, po odliczeniu należnego podatku i składek. Uzyskane wartości można jednak uznać za porównywalne z wartościami dochodu rozporządzalnego, którymi posługuje się Główny Urząd Statystyczny.

²³ *Budżety gospodarstw domowych w województwie małopolskim w 2023 r.*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Informacje sygnałne, 9.10.2024 r., strona 1, 2.

²⁴ *Usługi komunalne w opiniach i budżetach mieszkańców Krakowa – podsumowanie wyników 2024*, Krakowski Holding Komunalny S.A., Obserwator Biuro Badań Społecznych, prezentacja opublikowana na stronie: <https://khk.krakow.pl/pl/o-nas/badania-spoeczne/>.

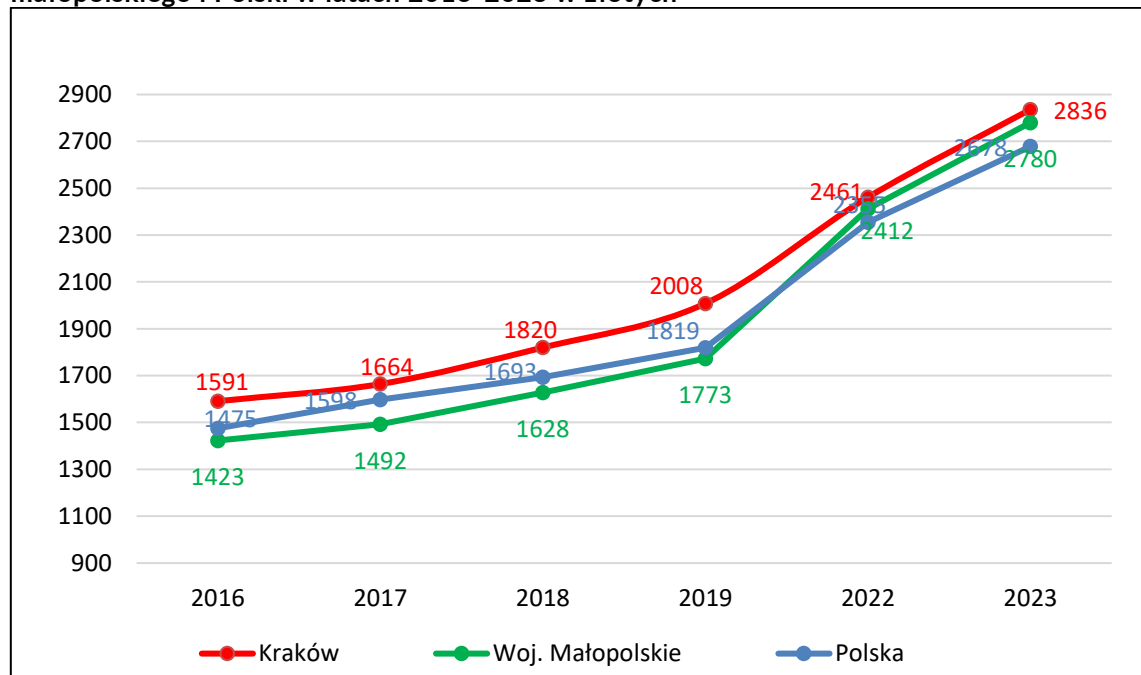
Wykres: Średni dochód w gospodarstwie i na osobę w gospodarstwie w zł (Kraków, lata 2016-2024)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: Usługi komunalne w opiniach i budżetach mieszkańców Krakowa – podsumowanie wyników 2024, Krakowski Holding Komunalny S.A., Obserwator Biuro Badań Społecznych, prezentacja opublikowana na stronie: <https://khk.krakow.pl/pl/o-nas/badania-spoleczne/>

Zestawienie danych za rok 2023 wskazuje, że średnie miesięczne dochody krakowskich gospodarstw domowych przewyższają średnie miesięczne dochody gospodarstw domowych w Polsce i Małopolsce. Średnie miesięczne dochody 1 mieszkańca Krakowa (wg danych KHK) są o 158 zł wyższe niż w Polsce i o 56 zł wyższe niż średnia wojewódzka.

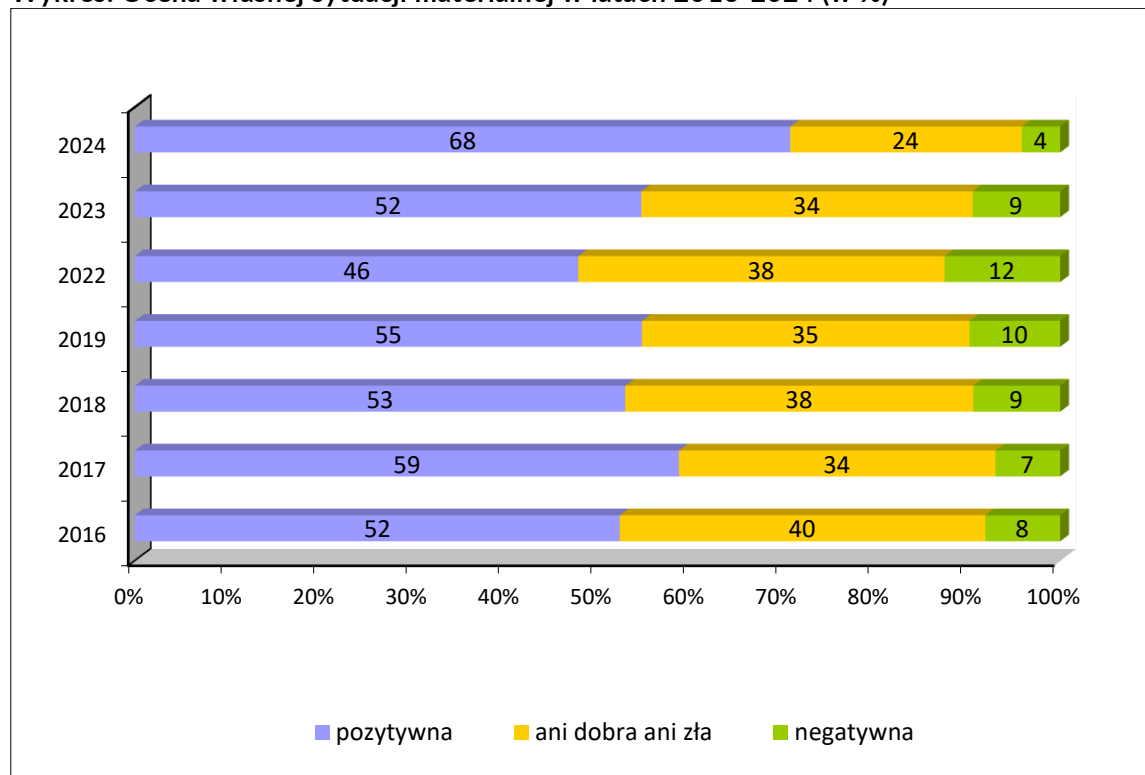
Wykres: Średni miesięczny dochód na osobę w gospodarstwie dla Krakowa, dla województwa małopolskiego i Polski w latach 2016-2023 w złotych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: Usługi komunalne w opiniach i budżetach mieszkańców Krakowa – podsumowanie wyników 2024, Krakowski Holding Komunalny S.A., Obserwator Biuro Badań Społecznych, prezentacja opublikowana na stronie: <https://khk.krakow.pl/pl/o-nas/badania-spoleczne/>

Fakt, że większość krakowian nieźle ocenia swoją sytuację ekonomiczną potwierdzają wyniki subiektywnej oceny sytuacji materialnej. W 2024 r. 68% respondentów oceniło swoją sytuację materialną pozytywnie. Osoby oceniające negatywnie swoją sytuację materialną stanowiły 4% badanych.

Wykres: Ocena własnej sytuacji materialnej w latach 2016-2024 (w %)

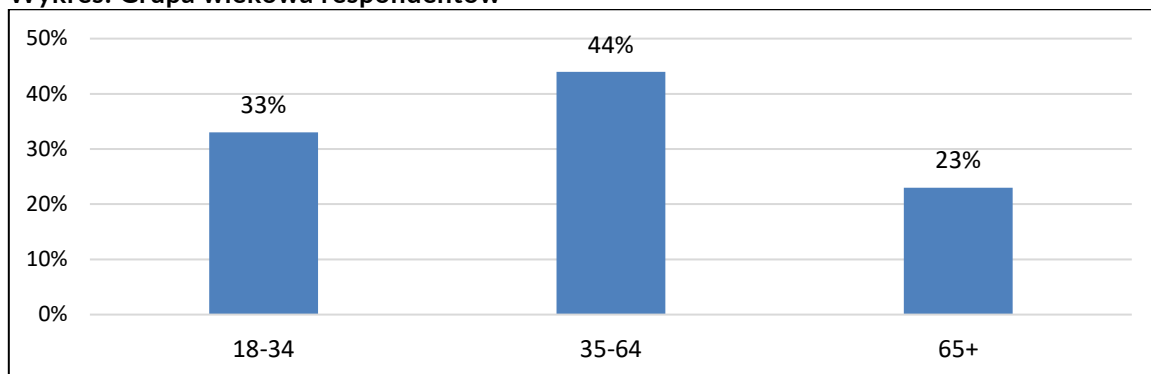
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: Usługi komunalne w opiniach i budżetach mieszkańców Krakowa – podsumowanie wyników 2024, Krakowski Holding Komunalny S.A., Obserwator Biuro Badań Społecznych, prezentacja opublikowana na stronie: <https://khk.krakow.pl/pl/o-nas/badania-spoleczne/>

Informacje dotyczące zadowolenia z życia mieszkańców Krakowa można znaleźć w raportach pt. „Barometr Krakowski”. Badania przeprowadzane są cyklicznie, co dwa lata. Ich celem jest poznanie opinii mieszkańców na temat ważnych aspektów funkcjonowania miasta oraz oczekiwań odnośnie do dalszego rozwoju Krakowa. Ostatni „Barometr Krakowski 2024”²⁵ został przeprowadzony na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa między 15 kwietnia a 10 czerwca 2024. Raport został opracowany na podstawie badań wśród mieszkańców Krakowa w wieku powyżej 18 lat. Założono, że dobór uczestników badania miał charakter doboru losowego, zapewniającego reprezentatywność wyników badania dla opinii i postaw mieszkańców całego miasta. Łącznie przeprowadzono 1130 wywiadów.

Poniżej znajduje się charakterystyka respondentów biorących udział w badaniu:

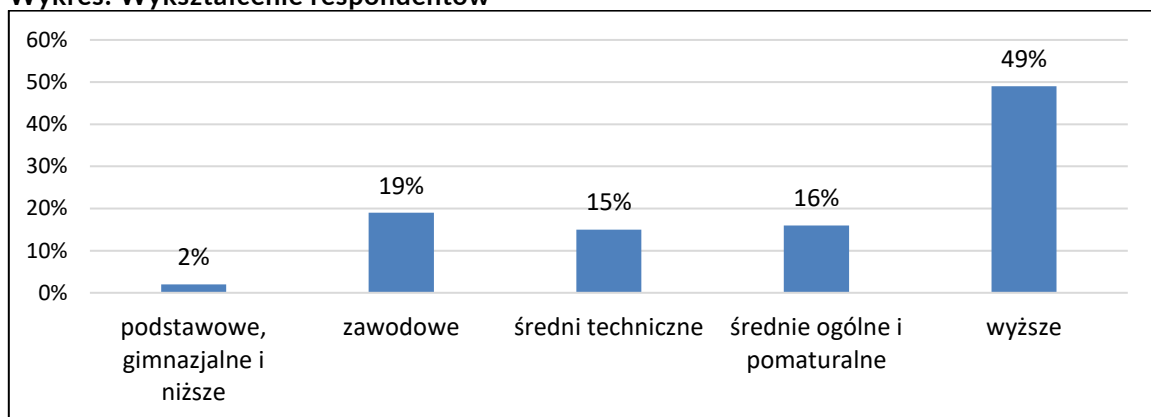
²⁵ Raport badawczy: „Barometr Krakowski 2024” badanie społeczne jakości życia oraz jakości usług publicznych w Krakowie, edycja 2024, Opracowanie wyników: Michał Chrzanowski INQUISIO, Urząd Miasta Krakowa, Kraków, lipiec 2024.

Wykres: Grupa wiekowa respondentów

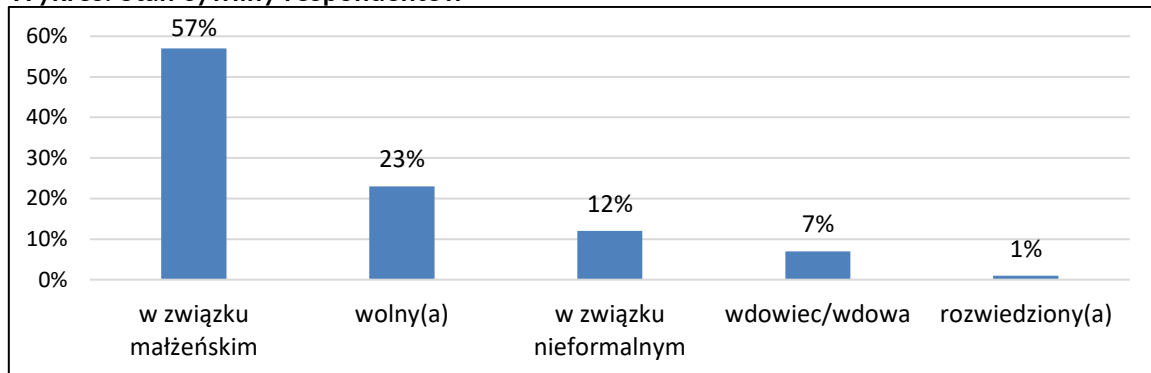
Źródło: „Barometr Krakowski 2024” UMK, strona 11.

Wykres: Wykształcenie respondentów

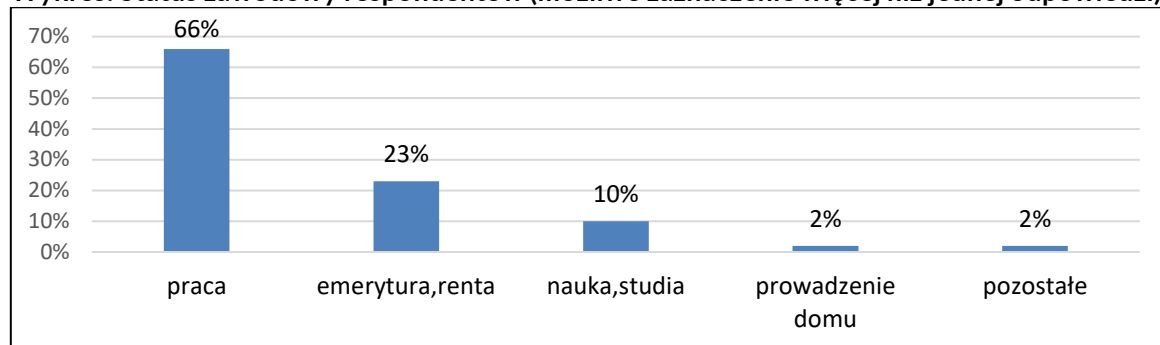
Źródło: „Barometr Krakowski 2024” UMK, strona 12.

Wykres: Stan cywilny respondentów

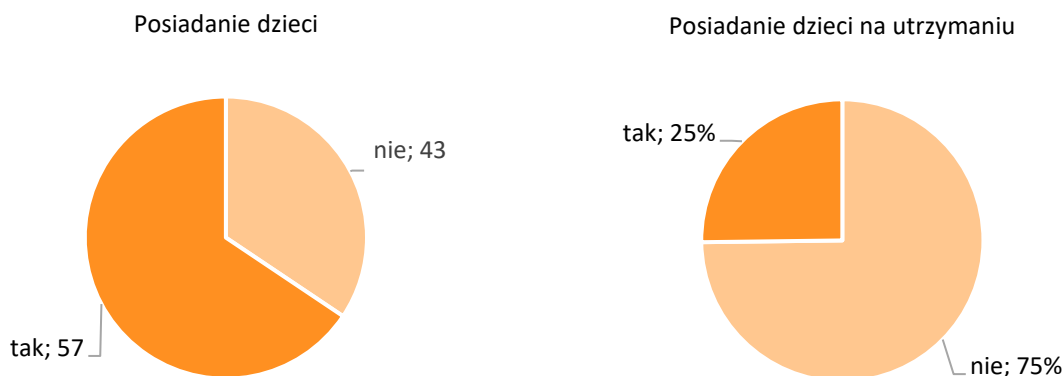
Źródło: „Barometr Krakowski 2024” UMK, strona 11.

Wykres: Status zawodowy respondentów (możliwe zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi)

Źródło: „Barometr Krakowski 2024” UMK, strona 12.

Wykres: Posiadanie przez respondentów dzieci i dzieci na utrzymaniu

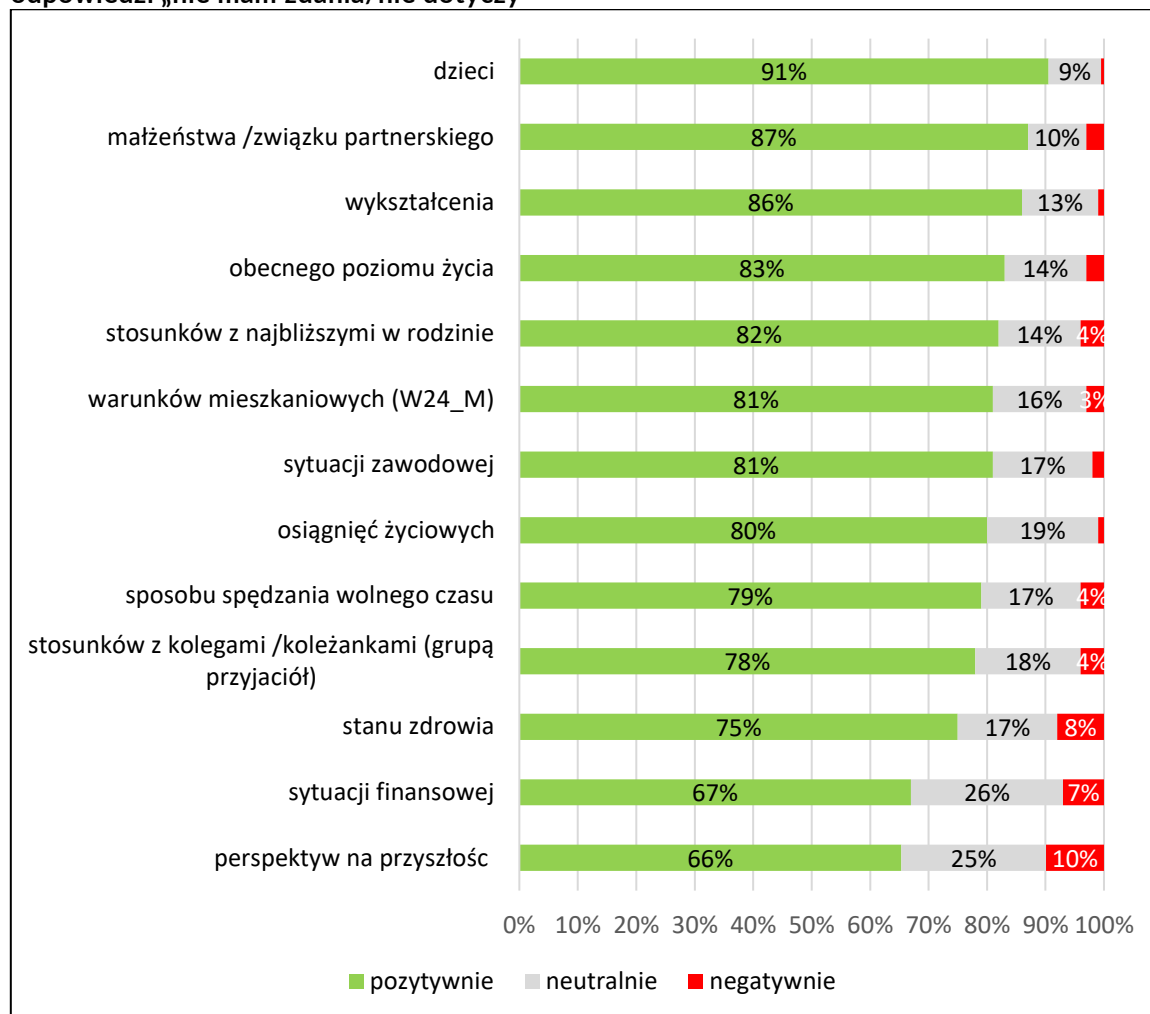
Źródło: „Barometr Krakowski 2024” UMK, strona 11.

Podczas przeprowadzania badań zadano mieszkańcom pytanie: *biorąc wszystko pod uwagę, w jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) ze swojej(ego/ich)...*

Według badań²⁶ największy odsetek respondentów jest zadowolony z dzieci 91%, małżeństwa lub związku partnerskiego 87% oraz z wykształcenia 86%. Najmniejszy odsetek mieszkańców wskazał zadowolenie ze swych perspektyw na przyszłość 66%, sytuacji finansowej 67% oraz stanu zdrowia 75%. Prezentowane wyniki nie uwzględniają odpowiedzi „nie mam zdania/nie dotyczy” (np. 91% zadowolonych z dzieci to odsetek osób, które wskazały, że ta kategoria ich dotyczy).

²⁶ Raport badawczy: „Barometr Krakowski 2024” badanie społeczne jakości życia oraz jakości usług publicznych w Krakowie, edycja 2024, Opracowanie wyników: Michał Chrzanowski INQUISIO, Urząd Miasta Krakowa, Kraków, lipiec 2024, strona 16.

Wykres: Zadowolenia mieszkańców Krakowa z życia oraz różnych jego aspektów (bez odpowiedzi „nie mam zdania/nie dotyczy”)

Źródło: „Barometr Krakowski 2024” UMK, strona 16

2.5 Beneficjenci świadczeń rodzinnych w Krakowie

Informacji na temat krakowskich rodzin, w tym również odnoszących się do ich sytuacji ekonomicznej, dostarczają także dane dotyczące świadczeniobiorców świadczeń rodzinnych.

W 2024 r. świadczenia rodzinne w Krakowie otrzymało 17 474 rodzin. Ze świadczeń skorzystało 23 338 dzieci. W porównaniu z rokiem 2023 liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne zmniejszyła się o 7% , a liczba dzieci zmniejszyła się o 10%.

Rodziny z dziećmi na utrzymaniu, w których dochód w przeliczeniu na członka rodziny nie przekracza kwoty 674 zł, a w przypadku rodzin, w skład których wchodzi dziecko z niepełnosprawnością kwoty 764 zł²⁷, otrzymywały świadczenia rodzinne uzależnione od dochodu, czyli zasiłki rodzinne z dodatkami²⁸. Z zasiłku rodzinnego mogą korzystać wszystkie dzieci do ukończenia 18 lat oraz starsza młodzież ucząca się w szkole lub

²⁷ Dziennik Ustaw RP Warszawa, dnia 14 sierpnia 2024 r. poz. 1238 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2024 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna.

²⁸ W przypadku przekroczenia kwoty uprawniającej daną rodzinę do zasiłku rodzinnego, o której mowa w ust. 3, zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego przysługują w wysokości różnicy między łączną kwotą zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami, o której mowa w ust. 3, a kwotą, o którą został przekroczony dochód rodziny – Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 323 z późn. zm.).

w szkole wyższej. Górna granica wieku określona jest na „nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności”²⁹.

Według stanu na koniec grudnia 2024 r. zasiłek rodzinny wypłacono 3390 rodzinom dla 6882 dzieci.

W przypadku dodatków do zasiłku rodzinnego, z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej wypłacono świadczenie dla 1030 rodzin (1546 dzieci), z tytułu samotnego wychowywania dziecka dla 640 rodzin (841) oraz z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka z niepełnosprawnością zarówno do jak i powyżej 5 lat dla 730 rodzin (808 dzieci).

Bardziej szczegółową analizę świadczeniobiorców zasiłków rodzinnych przeprowadzono na podstawie danych za miesiąc październik 2024 r. (jest to najbardziej reprezentatywny miesiąc w roku, jeżeli chodzi o liczbę świadczeniobiorców zasiłków rodzinnych).

Tabela: Rodziny pobierające zasiłki rodzinne wg stanu – październik 2024 r.

Wyszczególnienie	Wykonanie miesięczne				
	Liczba rodzin				
	z 1 dzieckiem	z 2 dziećmi	z 3 dziećmi	z 4 i więcej dziećmi	Suma
Liczba rodzin pełnych bez dziecka niepełnosprawnego, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	266	516	344	164	1 290
bez dochodu	47	42	20	11	120
do 400 zł	115	227	140	74	556
od 400,01 do 574 zł	55	126	104	44	329
od 574,01 do 674 zł	25	86	50	22	183
od 674,01 do 754 zł	22	27	23	8	80
od 754,01 do 1 100 zł	1	6	6	5	18
od 1 100,01 do 1500 zł	1	0	1	0	2
od 1500,01 do 1922 zł	0	0	0	0	0
pow. 1922 zł	0	2	0	0	2
Liczba rodzin pełnych z dzieckiem niepełnosprawnym, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	60	104	69	46	279

²⁹ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 323 z późn. zm.).

bez dochodu	9	10	2	4	25
do 400 zł	23	34	26	21	104
od 400,01 do 664 zł	17	36	24	14	91
od 664,01 do 764 zł	7	15	11	6	39
od 764,01 do 844 zł	3	8	2	1	14
od 844,01 do 1 100 zł	1	0	4	0	5
od 1 100,01 do 1500 zł	0	0	0	0	0
od 1500,01 do 1922 zł	0	1	0	0	1
pow. 1922 zł	0	0	0	0	0
Liczba rodzin niepełnych bez dziecka niepełnosprawnego, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	487	388	143	75	1 093
bez dochodu	93	32	15	3	143
do 400 zł	245	182	64	43	534
od 400,01 do 574 zł	82	101	30	16	229
od 574,01 do 674 zł	42	33	21	10	106
od 674,01 do 754 zł	18	29	8	2	57
od 754,01 do 1 100 zł	5	9	4	1	19
od 1 100,01 do 1500 zł	1	2	1	0	4
od 1500,01 do 1922 zł	1	0	0	0	1
pow. 1922 zł	0	0	0	0	0
Liczba rodzin niepełnych z dzieckiem niepełnosprawnym, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	100	83	29	20	232
bez dochodu	24	7	5	2	38
do 400 zł	44	48	8	8	108
od 400,01 do 664 zł	18	22	13	7	60

od 664,01 do 764 zł	9	2	2	2	15
od 764,01 do 844 zł	3	2	1	0	6
od 844,01 do 1 100 zł	2	1	0	1	4
od 1 100,01 do 1500 zł	0	0	0	0	0
od 1500,01 do 1922 zł	0	0	0	0	0
pow. 1922 zł	0	1	0	0	1

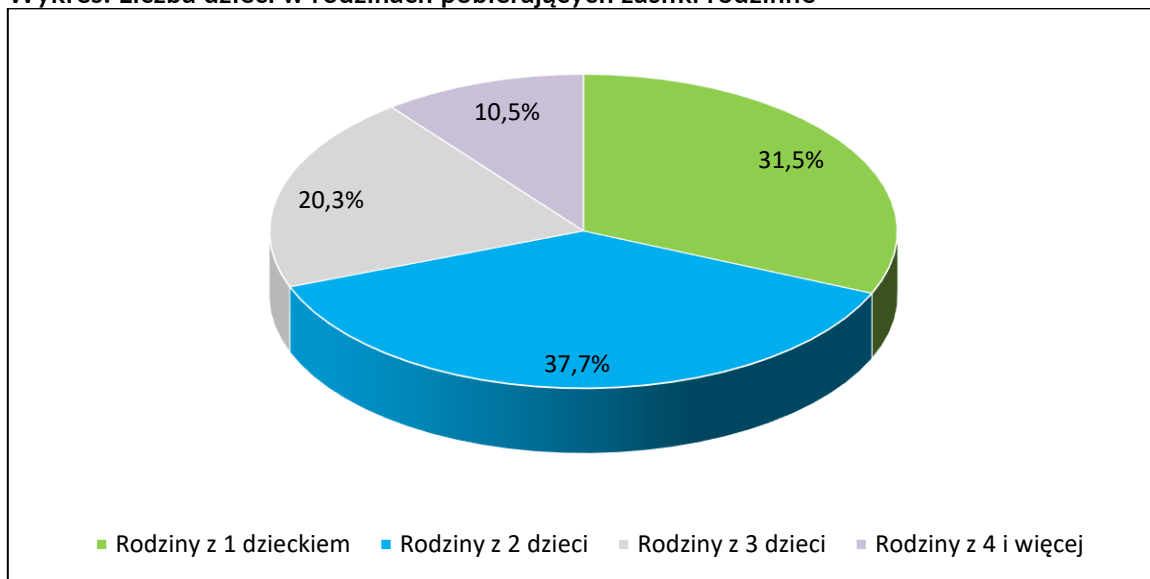
*obliczone zgodnie z Ustawą o świadczeniach rodzinnych

Źródło: Krakowskie Centrum Świadczeń UMK

W rodzinach pobierających zasiłki rodzinne ponad 54% stanowią rodziny pełne. Wśród ogółu rodzin największy odsetek stanowią rodziny z jednym lub dwójką dzieci – odpowiednio po 31,5% i 37,7%. Rodziny z trojgiem dzieci stanowią 20,3%, a rodziny z czworgiem i więcej dzieci 10,5%. Ogółem rodzin wychowujących dziecko z niepełnosprawnością pobierających zasiłki rodzinne jest 17,7%.

W zbiorowości rodzin pełnych, w kontekście liczby dzieci, najwyższy jest odsetek rodzin z dwójką dzieci, natomiast w przypadku rodzin niepełnych najwięcej jest rodziców wychowujących jedno dziecko.

Wykres: Liczba dzieci w rodzinach pobierających zasiłki rodzinne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krakowskiego Centrum Świadczeń UMK

Analiza sytuacji dochodowej rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne wskazuje, że największy odsetek rodzin – 45% wykazuje dochód do 400 zł, 43,4% dochód między 400,01 zł a 1100 zł. Rodziny w najtrudniejszej sytuacji finansowej, tj. bez dochodu stanowią 11,3%.

W porównaniu z rokiem 2023 widoczny jest spadek świadczeniobiorców zasiłków rodzinnych – o 23% zmniejszyła się liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne, a liczba dzieci zmalała – o 22%.

Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne dla Krakowa dotyczące liczby dzieci, zgodnie z którymi w najbliższych latach będzie się zwiększać ich liczba, mając jednocześnie na uwadze poprawiającą się sytuację ekonomiczną mieszkańców Krakowa, można

przypuszczać, że liczba rodzin spełniających kryteria dochodowe uprawniające do pobierania zasiłków rodzinnych będzie się utrzymywać na zbliżonym poziomie.

2.6 Osoby pobierające świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznawane są na warunkach określonych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów³⁰. Do świadczenia z funduszu alimentacyjnego ma prawo osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 1209 zł.

W 2024 r. liczba rodzin otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego wyniosła 1353, natomiast liczba osób uprawnionych 1824.

Analizę świadczeniobiorców otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego przeprowadzono na podstawie danych za miesiąc wrzesień 2024 r. (jest to najbardziej reprezentatywny miesiąc w roku, jeżeli chodzi o liczbę świadczeniobiorców pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego).

Wśród rodzin, które pobierają świadczenia z funduszu alimentacyjnego 673 rodzin jest z jedną osobą uprawnioną do tego świadczenia. Rodzin wielodzietnych, tj. z trojgiem i więcej dzieci było 93.

W odniesieniu do sytuacji dochodowej rodzin widoczne jest, że dominują rodziny bez dochodu – 16,6% oraz o dochodzie w przeliczeniu na osobę w rodzinie mieszczącym się w przedziale pomiędzy 0,01 zł do 252 zł – 13,5% oraz pomiędzy 252,01 do 504 zł – 16,6%.

W 2024 r. liczba rodzin otrzymujących świadczenie z funduszu alimentacyjnego zmniejszyła się w stosunku do roku 2023 o ponad 14%.

³⁰ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2023 r. poz. 1993).

3 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków – praca socjalna

3.1 Praca socjalna prowadzona z osobami i rodzinami oraz działania pomocowe

Misją pracy socjalnej jest tworzenie warunków, które sprzyjają pozytywnej zmianie sytuacji życiowej osoby/rodziny lub zapobiegają obniżaniu się poziomu jej funkcjonowania. Charakterystyczny element pracy socjalnej stanowi nawiązywanie i podtrzymywanie relacji pomocowej. Bazując na wzajemnej interakcji i maksymalnym dostosowaniu do specyfiki potrzeb odbiorców usługi, planowane są rozwiązania umożliwiające przezwyciężanie doświadczanych trudności. Praca socjalna, oferując różnorodny katalog działań, przyczynia się do wzmocnienia potencjału osób i rodzin objętych tego rodzaju wsparciem oraz zwiększenia stopnia ich zdolności do samodzielnego pokonywania życiowych problemów i kryzysów. Pracownicy socjalni realizują również działania pomocowe o doraźnym charakterze, w ramach których, adekwatnie do identyfikowanych potrzeb i oczekiwań odbiorców, udzielają informacji, wskazówek, porad i pomocy, w zakresie rozwiązywania spraw życiowych, pomagają w uzyskaniu specjalistycznego poradnictwa, terapii lub innych form pomocy, podejmują współpracę z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania problemów oraz skutków negatywnych zjawisk społecznych, łagodzeniu konsekwencji ubóstwa. Ponadto, pracownicy Zespołów ds. pracy socjalnej szczególną uwagę poświęcają takim obszarom problemowym, jak przeciwdziałanie przemocy domowej i ochrona osób jej doznających, monitorowanie sytuacji życiowej dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem, podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych na rzecz osób chorujących psychicznie oraz ich rodzin, organizowanie wszechstronnego wsparcia dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, diagnozowanie sytuacji i wdrażanie rozwiązań adekwatnych do potrzeb rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W takim przypadku, celem rozpoznania specyfiki problemów, identyfikacji przyczyn i źródeł ich występowania, pracownicy socjalni wykorzystują wywiad środowiskowy jako narzędzie służące zebraniu niezbędnych informacji oraz dokonaniu na ich podstawie analizy sytuacji rodziny, poziomu kompetencji rodzicielskich, obszarów wymagających wzmocnienia lub uzasadniających wdrożenie oddziaływań korekcyjnych i naprawczych.

W 2024 r., w związku z sygnałami o przeżywaniu przez rodziny trudności w procesie opieki i wychowania dzieci, zostały przeprowadzone 1125 wywiady środowiskowe, a zatem obserwowalny jest znaczący wzrost w stosunku do roku ubiegłego (853 wywiady).

W ramach działań pomocowych oraz procesów pracy socjalnej świadczonych na rzecz osób/rodzin zaewidencjonowano 3489 pozytywnych rezultatów, z czego 389 sytuacji pozytywnego zakończenia procesu pracy socjalnej, w tym z powodu usamodzielnienia się oraz osiągnięcie ustalonych celów współpracy przez osoby/rodziny.

Reasumując, praca socjalna oraz działania pomocowe, dzięki dostosowania do indywidualnych potrzeb osób/rodzin stanowią sprawdzony i efektywny rodzaj pomocy w przezwyciężaniu trudności życiowych o różnorodnym charakterze.

3.2 Organizowanie społeczności lokalnej – rewitalizacja społeczna

Organizowanie społeczności lokalnej (OSL), czyli praca socjalna ze społecznością lokalną, w swoich założeniach zawiera elementy organizowania się społeczności, a więc działania oddolne, co najwyżej inicjowane przez organizatora, który raczej animuje i koordynuje proces zmiany społecznej niż nim zarządza na zasadzie władztwa administracyjnego. Model OSL opiera się bowiem na aktywizacji i integracji społeczności lokalnych przede wszystkim w oparciu o sieci i więzi poziome, a nie relacje hierarchiczne. W modelu tym osoby i grupy w systemie pomocy społecznej traktowani są jako partnerzy, którzy mają swój potencjał. OSL kładzie nacisk na aspekt samopomocy, którego idea polega na wyzwoleniu i wykorzystywaniu wewnętrznych zasobów oraz kompetencji osób, grup oraz społeczności lokalnych.

W Gminie Miejskiej Kraków prowadzenie pracy socjalnej metodą środowiskową realizowane jest w formie Programów Aktywności Lokalnej (PAL), których cele szczegółowe są dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb konkretnej społeczności. Część z nich jest wspólna dla wszystkich, m.in. zwiększenie kompetencji społecznych mieszkańców oraz motywacji do działania głównie na rzecz społeczności lokalnej, wzrost poczucia sprawczości oraz odpowiedzialności za miejsce zamieszkania, wzmocnienie więzi międzypokoleniowych, zbudowanie i konsolidacja współpracy między partnerami lokalnymi, działania o charakterze edukacyjnym, integracyjnym, aktywizującym, informacyjnym, wzrost kompetencji rodzicielskich i wychowawczych.

W 2024 r. w Krakowie funkcjonowało 11 Programów Aktywności Lokalnej:

- „Ugorek” dla mieszkańców os. Ugorek oraz osiedli sąsiadujących – Dz. III,
- „Stare Podgórze – Zabłocie” dla mieszkańców wyodrębnionego fragmentu Dz. XIII,
- „Na Olszy” dla mieszkańców Dz. III,
- „Zesławice i Kantorowice” dla mieszkańców Dz. XVII,
- „Na Skarpie” dla mieszkańców Dz. XVIII,
- „Żabiniec” dla mieszkańców Dz. IV,
- „Nad Potokiem” dla mieszkańców Dz. XII,
- „Mistrzejowice” dla mieszkańców Dz. XV oraz Dz. XVI,
- „Wróżeńice” dla mieszkańców Dz. XVII,
- „Streetwork” dla młodzieży do 25 roku życia, zagrożonej wykluczeniem społecznym z terenu Dz. III, IV i XVIII Gminy Miejskiej Kraków,
- „Znaczenie Rodziny” dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin.

Zrealizowano 10 145 godzin animacji lokalnej, 14 011 godzin treningów kompetencji społecznych (m.in. warsztaty, wyjścia grupowe), 1159 godzin wsparcia w postaci konsultacji psychologicznych. Liczba nowych uczestników objętych wsparciem w ramach PAL wyniosła 1571 osób.

W poszczególnych PAL-ach założone cele na rok 2024 zostały zrealizowane poprzez działania takie jak: prowadzenie animacji lokalnej na rzecz osób uczestniczących, spotkania ze społecznością, organizacja i prowadzenie zajęć oraz warsztatów, współpraca z wolontariuszami, diagnoza środowiska lokalnego, wspomaganie grup inicjatywnych, współpraca z instytucjami, organizacjami, konsultacje psychologiczne czy udzielanie informacji i wskazówek.

W ramach Działu Rewitalizacji Społecznej MOPS zatrudnionych było 29 osób w wymiarze 28 etatów (stan na 31 XII 2024 r.).

W 2024 r. funkcjonowanie wszystkich Programów Aktywności Lokalnej finansowane było z budżetu Gminy Miejskiej Kraków. Kwota środków wydatkowanych na realizację oferty PAL wyniosła 150 347,81 zł, w tym 26 052,74 zł w ramach realizacji inicjatyw lokalnych.

3.2.1 Ważne inicjatywy zrealizowane w ramach Programów Aktywności Lokalnej

- Zbiórki charytatywne – prowadzona była zbiórka nakrętek w ramach akcji „Nakręć się na pomoc” dla Hospicjum św. Łazarza oraz zbiórka darów dla podopiecznych schroniska KTOZ dla Bezdomnych Zwierząt w Krakowie, we współpracy z radnymi Dzielnicy III.
- Organizowano spotkania kulturowe i językowe z uczniami z wymiany międzykulturowej młodzieży z całego świata, w ramach współpracy ze Stowarzyszeniem Międzykulturowym AFS Polska.
- Odbył się pierwszy Tydzień Balansu Zdrowia Psychicznego „W PALu się nie mieści”, realizowany wspólnie z fundacją Michała Terpiłowskiego, w którym uczestniczyło ponad 100 osób.

- Zrealizowano przedsięwzięcie „Wszystkiego Dobrego”. W jego ramach, dzięki wsparciu anonimowego przedsiębiorcy, paczki świąteczne trafiły do osób starszych, z niepełnosprawnością oraz do rodzin z dziećmi.
- Zorganizowano trzy koncerty wspólnie z uczniami Państwowej Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej Drugiego Stopnia im. Fryderyka Chopina pod kierownictwem Pani Beaty Świechowskiej.
- Odbył się turniej piłkarski „Huta Champions League 2024”, skierowany do młodzieży, realizowany ze środków Inicjatywy Lokalnej Miasta Krakowa we współpracy z Klubem Sportowym Wanda.
- W ramach Inicjatywy Lokalnej zrealizowano projekty: „Wakacyjne rękodzieło na Mistrzejowicach dla najmłodszych” skierowany do dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych; zajęcia trwały 2 tygodnie i zakończyły się wspólną wycieczką integracyjną dla rodzin do gospodarstwa agroturystycznego „Pasięka na Brzegu” oraz „Wakacje w mieście” – wakacyjne warsztaty artystyczne, gra miejska oraz piknik sąsiedzki dla wyodrębnionego obszaru Dz. I.
- Zrealizowano inicjatywy w ramach współpracy z Radą Dzielnicy III, Centrami Aktywności Seniora "Miechowity", "Prądnik Czerwony" i "Renesans" (m.in. Piknik dla Seniorów, zabawa Andrzejkowa), odbył się trzydniowy wyjazd integracyjno-rekreacyjny do Gołkowic Górnych; we wszystkich wymienionych wydarzeniach uczestniczyło po 100 osób.
- Pracownice Programów Aktywności Lokalnej prowadziły zajęcia w ramach Akademii Młodego Krakowianina dla uczniów klas I–III krakowskich szkół podstawowych w następujących tematach: „Przeciwdziałanie dyskryminacji dotyczącej uchodźców”, „Nie przemocy”, „Osoby starsze – uwrażliwianie na sytuację osób starszych”. Odbyło się 15 spotkań, w których uczestniczyło około 300 dzieci.
- Ze środków Budżetu Obywatelskiego w PAL „Na Olszy” w okresie II-XII 2024 realizowany był projekt „Angielski na co dzień dla dorosłych”. Celem projektu była praktyczna nauka języka angielskiego, szczególnie przydatna osobom dorosłym i seniorom w codziennym życiu. Jednym z kluczowych założeń projektu była także integracja uczestników. W ramach zadania zorganizowano 34 jednogodzinne spotkania, w których uczestniczyły 22 osoby. Na realizację zadania przeznaczono 8 000 zł.
- Ze środków Budżetu Obywatelskiego w PAL „Zestawice i Kantorowice” realizowany był projekt „Piękny umysł” skierowany do młodzieży i dorosłych. Obejmował naukę języka angielskiego dla dwóch grup zaawansowania. Zajęcia odbywały się w dwóch grupach 12-osobowych (poziom początkujący i poziom zaawansowany). Realizacja projektu trwała od marca do grudnia, raz w tygodniu. Na realizację projektu przeznaczono 14 195,43 zł.
- Ze środków Budżetu Obywatelskiego w PAL „Zestawice i Kantorowice” realizowany był projekt „Neurologopedia dla dzieci z XVII Dzielnicy” przeznaczony był dla dzieci przedszkolnych i szkolnych z zaburzeniami rozwoju mowy, które z ich powodu są zagrożone wykluczeniem ze społeczności szkolnej i problemami rozwojowymi. W ramach realizacji projektu przewidziane były następujące obszary działań: diagnostyka zaburzeń mowy, zajęcia indywidualne logopedyczne, zajęcia ogólnorozwojowe w grupie. Projekt był skierowany do dzieci zamieszkałych na terenie Dz. XVII Wzgórza Krzesławickie. Na realizację projektu przeznaczono 27 600 zł.
- Ze środków Budżetu Obywatelskiego w PAL „Wrócenice” realizowany był projekt „Wrócenice – aktywni razem”. Celem głównym wszystkich działań był rozwój integracji i partycypacji społecznej mieszkańców. Odbywały się zajęcia stałe: warsztaty z lego robotyki, zajęcia ruchowo relaksacyjne - zumba dla dorosłych i dzieci, Zumbini dla najmłodszych, zajęcia Zdrowy Kręgosłup, konsultacje psychologiczne, zajęcia rękodzielnicze „Szydełkomania”, dyżur animatora oraz

prowadzenie indywidualnego poradnictwa i informacji; zajęcia cykliczne: wymiana garażowa „Garażówka”, wyjazdy integracyjne, akcja „Wakacje w PAL”, akcja „Ferie Zimowe w PAL”, dyżury w ramach Głosowania BO 2024, organizacja spotkań pt. „Wokół Historii Wróżeńic”, warsztaty ogrodnicze, warsztaty sportowe w sali gimnastycznej w Szkole Podstawowej nr 141, warsztaty kulinarne i kurs baristów, wyjścia do instytucji kultury dla wszystkich grup wiekowych, warsztaty kreatywne; - wydarzenia okazjonalne: spotkania dla mieszkańców pt. „Festiwal przyśpiewek”, współpraca w organizacji obchodów 90 rocznicy powstania we Wróżeńicach Ochotniczej Straży Pożarnej, wspólne odnawianie i modernizacja całego lokalu, utworzenie „Wróżeńickiej Biblioteczki”, organizacja spotkania z Mikołajem, udział i pomoc przy przygotowaniach do występu lokalnych liderów w Dożynkach Miejskich 2024, współorganizacja pikniku dotyczącego Budżetu Obywatelskiego, współorganizacja wydarzenia historycznego pt. „Pamiętamy – 110 rocznica wybuchu 1 wojny światowej”. Z oferty PAL łącznie skorzystało 125 osób. Na realizację projektu przeznaczono 180 985,16 zł.

3.2.2 Wybrane Programy Aktywności Lokalnej

Program Aktywności Lokalnej „Znaczenie rodziny”

Szczególne miejsce wśród przedsięwzięć, realizowanych w ramach rewitalizacji społecznej, zajmuje PAL „Znaczenie Rodziny”, skierowany do osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin, którego głównym celem jest podniesienie aktywności i wzrost integracji społecznej. W 2024 r. z oferty PAL skorzystało 60 osób. Uczestnicy wzięli udział w różnorodnych zajęciach, umożliwiających rozwój osobisty i podnoszenie własnych kompetencji. Oferta stała PAL „Znaczenie Rodziny” to: trening pamięci i koncentracji, spotkania edukacyjne, warsztaty ceramiczne, warsztaty plastyczne, warsztaty szycia na maszynie, warsztaty ogrodnicze, warsztaty funkcjonowania w grupie – wyjścia do instytucji kultury.

W odpowiedzi na potrzeby i oczekiwania uczestników PAL od 2024 r. prowadzone są zajęcia z języka angielskiego od podstaw, funkcjonują dwie grupy wsparcia, odbywają się indywidualne spotkania z psychologiem w formie konsultacji dla osób wymagających wsparcia krótkoterminowego oraz spotkania realizowane przez uprawnionych do prowadzenia terapii wolontariuszy.

W 2024 r. funkcjonowanie wszystkich Programów Aktywności Lokalnej finansowane było z budżetu Gminy Miejskiej Kraków. Kwota środków wydatkowanych na realizację oferty PAL wyniosła 150 347,81 zł, w tym 26 052,74 zł w ramach realizacji inicjatyw lokalnych.

Program Aktywności Lokalnej skierowany do rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka z terenu Gminy Miejskiej Kraków

Program realizowany był przez organizację pozarządową do czerwca 2024 r. Zlecone w ramach PAL działania miały na celu wyrównywanie szans rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka poprzez:

- zwiększenie kompetencji rodzin zastępczych,
- integrację rodzin zastępczych z terenu Gminy Miejskiej Kraków,
- rozwój pasji i zainteresowań dziecięcych,
- pomoc w nauce,
- poprawę warunków funkcjonowania społeczności rodzin w Krakowie,
- zaoferowanie rodzinom możliwości dostępu do usług specjalistycznych.

W zajęciach organizowanych przez PAL w 2024 r. uczestniczyło 107 osób (74 rodziny). W sumie przeprowadzono 918 godzin zajęć. Łączna kwota środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowanych na realizację zadania w 2024 r. wyniosła 100 000 zł.

W ramach PAL dla rodzin zastępczych realizowane były:

- konsultacje logopedyczne,
- konsultacje dietetyczne,
- konsultacje psychiatryczne,
- pomoc w nauce i odrabianiu zadań domowych, realizowana w pierwszej kolejności dla dzieci, w przypadku których brak jest możliwości zapewnienia pomocy wolontaryjnej,
- jazda konna,
- nauka pływania,
- zajęcia rozwijające talenty (taneczne, językowe, karate),
- cykl przedsięwzięć o charakterze ogólnorozwojowym realizowanych w okresie wakacji i ferii zimowych.

W ramach zajęć rodziny wychodziły między innymi do kina, teatru, muzeum, Ogrodu Botanicznego, laser parku i na kręgle. Rodziny brały również udział w wyjeździe integracyjno-edukacyjnym do Izdebnika oraz pikniku zorganizowanym z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego.

Wnioski

Analiza działań podejmowanych w ramach realizacji pracy socjalnej metodą środowiskową za pomocą programów aktywności lokalnej w 2024 r. wskazuje na ciągłą potrzebę ich funkcjonowania i rozwijania. Wśród społeczności lokalnych Krakowa pojawiają się kolejne miejsca, gdzie podjęcie działań i stworzenie przestrzeni integrującej mieszkanki i mieszkańców jest coraz bardziej widoczne.

3.3 Organizacja i koordynacja wolontariatu w MOPS

W 2024 MOPS kontynuował prowadzenie organizacji wolontariatu na rzecz podopiecznych Ośrodka. Wspólne działania podjęto z 64 wolontariuszami. Podobnie jak w latach ubiegłych podtrzymywana była współpraca ze środowiskami studenckimi, szkolnymi i Uniwersytetem III Wieku, Związkiem Harcerstwa Polskiego Hufcem Kraków-Śródmieście. Wolontariat podejmowali uczniowie i uczennice liceów, studenci, osoby pracujące, emeryci i emerytki.

W obszarze pomocy osobom z niepełnosprawnością, starszym i samotnym, korzystającym ze wsparcia indywidualnego angażowało się 12 wolontariuszy, którzy pomagali 12 osobom. Działania obejmowały m.in. wsparcie emocjonalne, towarzyszenie, zakupy, wspólne spacerowanie, czytanie prasy i książek, pomoc w drobnych czynnościach domowych, których ze względu na schorzenie lub wiek osoby objęte wolontariatem nie mogły wykonać samodzielnie. Łącznie z osobami biorącymi udział w zajęciach grupowych w 2024 r. ze wsparcia wolontariuszy skorzystało 49 osób z niepełnosprawnością.

W obszarze pomocy dzieciom w nauce (prowadzonej również zdalnie) angażowało się 18 wolontariuszy, którzy objęli wsparciem 35 dzieci i młodzieży.

W ramach działań środowiskowych 20 wolontariuszy angażowało się w pomoc animatorom lokalnym PAL poprzez prowadzenie m.in. zajęć językowych dla młodzieży i dorosłych, zajęć taneczno-ruchowych, plastycznych, rękodzieła, współprowadzenie zajęć w grupach wsparcia i warsztatach, pomoc w wydarzeniach środowiskowych. Swym wsparciem objęli 987 uczestników. 1 wolontariuszka wspierała Klub Rodziców poprzez prowadzenie zajęć z bobojogi.

Pracę Działu Pomocy Bezdomnym wsparło 8 wolontariuszy i wolontariuszek.

W Klubie Integracji Społecznej wolontariusz pomagał przy realizacji Warsztatów Integracji Społecznej, z których skorzystały 64 osoby. W 2024 r. nadal prowadzono współpracę ze Stowarzyszeniem Mali Bracia Ubogich, które realizowało wolontariat towarzyszący, dedykowany 21 osobom powyżej 60 roku życia, stanowiący wsparcie dla osób samotnych.

Łączna liczba objętych pomocą wolontaryjną to 1085 osób.

3.4 Praca socjalna prowadzona w ramach projektów socjalnych

W ramach wsparcia osób i rodzin, obok pracy socjalnej prowadzonej metodą indywidualnego przypadku, w MOPS realizowane są projekty socjalne oparte na oddziaływaniach grupowych.

Pracownicy socjalni na podstawie rozeznanych potrzeb osób objętych pomocą społeczną opracowywali i wdrażali działania mające na celu integrację, reintegrację społeczną i tworzenie sieci współpracy. Projekty służyły przełamywaniu stereotypu osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, a poprzez angażowanie grup odbiorców niebędących klientami Ośrodka, także poprawę wizerunku instytucji pomocy społecznej i zwiększenie wiedzy na temat jej roli i zadań. Projekty socjalne tworzone były z myślą o poszczególnych grupach odbiorców i kierowane do dzieci i młodzieży, osób starszych i niepełnosprawnych, rodzin (w tym niepełnych i wielodzietnych), a także lokalnych społeczności. Celem podejmowanych działań było zaktywizowanie osób i rodzin oraz zachęcanie ich do udziału w życiu społecznym.

Projekty socjalne realizowane w celu reintegracji społecznej dotyczyły w szczególności kształtowania i wzmacniania kompetencji społecznych, osobistych i komunikacyjnych osób korzystających z pomocy. Realizacja niektórych projektów w latach ubiegłych odbywała się w formie spotkań okolicznościowych, wycieczek oraz udziału w wydarzeniach o charakterze kulturalnym lub społecznym.

Rady Dzielnic przeznaczyły, zgodnie z podjętymi uchwałami na realizację zadań przez MOPS w 2024 r., w tym na dofinansowanie realizacji projektów socjalnych oraz przyznanie pomocy finansowej na wypłatę zasiłków celowych i celowych specjalnych, łączną kwotę 411 039 zł.

W 2024 r. zrealizowano łącznie 24 projekty socjalne, które miały na celu reintegrację społeczną klientów MOPS i ich rodzin, tworzenie sieci współpracy z podmiotami działającymi w środowisku lokalnym, specjalistami innych instytucji, integrację ze środowiskiem oraz tworzenie grupy wsparcia. Łącznie wsparciem w ramach projektów socjalnych zostało objętych 925 osób.

3.4.1 Wybrane projekty socjalne realizowane w 2024 r.

Projekt socjalny „Rozruch” – promocja zdrowego trybu życia, zajęcia dla osób niepełnosprawnych – Dzielnica XVII

Projekt skierowany był do osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności bądź orzeczenie o niezdolności do pracy, zamieszkujących na terenie Dzielnicy XVII. Beneficjenci mieli możliwość skorzystania z warsztatów ogólnousprawniających, z porad dietetyka na temat zdrowego odżywiania oraz treningu kompetencji społecznych. W projekcie wzięło udział 10 osób. Projekt finansowany był ze środków Rady Dzielnicy XVII Wzgórza Krzesławickie. Na realizację zadania przeznaczono 4000 zł.

Projekt socjalny „Czas nadziei i radości”

W dniu 18 grudnia 2024 r., w ramach projektu socjalnego pt. „Czas nadziei i radości”, została zorganizowana wigilia dla 50 osób. Odbiorcami projektu były osoby starsze i z niepełnosprawnością, rodziny wielodzietne i niepełne – mieszkańcy Dzielnicy VIII Dębinki. Podczas spotkania, które odbyło się w Pensjonacie i Restauracji u Pana Cogito, prowadzonym przez Stowarzyszenie Rodzin Zdrowie Psychiczne przy ul. Bałuckiego 6, uczestnicy mieli zorganizowany poczęstunek. Dodatkowo każdy z uczestników wigilii otrzymał paczkę żywnościową. Na realizację zadania przeznaczono 10 000 zł.

Projekt socjalny „Wielkanoc 2024 w Beskidzie Wyspowym”

W ramach realizacji projektu socjalnego pn. „Wielkanoc 2024 w Beskidzie Wyspowym”, 4 kwietnia 2024 r., odbył się świąteczny wyjazd do Opactwa Cystersów w Szczyrzycu. Projekt skierowany był do osób samotnych, starszych, niepełnosprawnych, długotrwale chorych, objętych pomocą Filii. Świąteczny nastrój spotkania został poprzedzony zwiedzaniem zespołu klasztoru cystersów z kościołem Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej i św. Benedykta, zwiedzaniem Muzeum Cystersów i przyklasztornych ogrodów. Na zakończenie spotkania został przygotowany uroczysty posiłek w Restauracji Regionalnej „Marysia”.

Łącznie w wydarzeniu uczestniczyło 45 osób. Całkowity koszt przedsięwzięcia wyniósł 8350 zł, w tym ze środków Rady Dzielnicy 7900 zł i 450 zł z wkładu własnego.

Projekt socjalny „Wigilia w Tyńcu 2024”

W ramach realizacji projektu socjalnego pn. „Wigilia w Tyńcu 2024”, 17 grudnia 2024 r., odbył się świąteczny wyjazd do Opactwa Benedyktynów w Tyńcu. Beneficjenci projektu wzięli udział w zwiedzaniu opactwa, wysłuchali koncertu organowego oraz uczestniczyli w świątecznym spotkaniu w restauracji, gdzie spożyli uroczysty posiłek wigilijny. Łącznie w wydarzeniu uczestniczyło 45 osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych, długotrwale i ciężko chorych, objętych wsparciem systemu pomocy społecznej, zamieszkujących na terenie Dzielnicy XVIII.

Całkowity koszt przedsięwzięcia wyniósł 11 250 zł, w tym ze środków Rady Dzielnicy 10 100 zł i 1150 zł z wkładu własnego.

Projekt socjalny „Nakręcamy Bieńczyce i Mistrzejowice”

Projekt socjalny skierowany do mieszkańców Dzielnicy XVI Bieńczyce i XV Mistrzejowice, w ramach którego odbyły się warsztaty logopedyczne dla dzieci, warsztaty z pozytywnej dyscypliny dla rodziców oraz zajęcia ruchowo-relaksacyjne w klubie fitness, skierowane do mieszkańców obu dzielnic. Na realizację zadania przeznaczono 11 500 zł.

Projekt socjalny „Paczka pełna dobrych życzeń”

W okresie świątecznym realizowano projekt pn. „Paczka pełna dobrych życzeń”, który był skierowany do tzw. „więźniów IV piętra” tj. osób starszych, które ze względu na stan zdrowia nie opuszczają samodzielnie swojego miejsca zamieszkania. Podjęte działania miały na celu zmniejszenie poczucia wykluczenia i marginalizacji osób starszych i niepełnosprawnych. Pomocą rzeczową w formie paczek z artykułami spożywczymi, słodyczami oraz z życzeniami od Prezydenta Miasta Krakowa obdarowano 220 osób. Paczki zostały dostarczone przez pracowników i wolontariuszy bezpośrednio do miejsc zamieszkania ww osób.

Pomoc została sfinansowana ze środków Budżetu Miasta Krakowa. Na realizację zadania przeznaczono 30 000 zł.

Projekt socjalny „Dzielnicowe pośrednictwo w pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom starszym”

W PAL Na Olszy zrealizowano projekt „Dzielnicowe pośrednictwo w pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom starszym”, współfinansowany ze środków Rady Dzielnicy III. Realizacja odbywała się w PAL Na Olszy oraz PAL Ugorek. W ramach projektu zrealizowano zajęcia ruchowe „Zdrowy kręgosłup”, „Taniec w kręgu i liniowy”, warsztaty rękodzieła, spotkanie okolicznościowe – wigilijne dla osób uczestniczących, wyjścia integracyjne do instytucji kultury. Na realizację zadania przeznaczono 29 999,49 zł.

Projekt socjalny „Międzypokoleniowa integracja – Być Aniołem... każdy może”

Projekt realizowano w Dzielnicy XVII. W ramach projektu zorganizowano międzypokoleniowe, rodzinne warsztaty twórczości dla mieszkańców. Uczestnicy stworzyli ceramiczne ozdoby świąteczne, stroiki świąteczne. Dzieci malowały Anioły na szkle. Projekt finansowany był z środków Rady Dzielnicy XVII Wzgórza Krzesławickie. Na realizację projektu przeznaczono 9000 zł.

Projekt socjalny „Zapaleni do aktywności”

Projekty w PAL Na Żabińcu realizowany był ze środków Rady Dzielnicy IV. W ramach projektu odbyły się międzypokoleniowe zajęcia z rękodzieła, warsztaty z robotyki dla dzieci. Prowadzono rozmowy na temat działań PAL, zorganizowano warsztaty o charakterze świątecznym: Palmy Wielkanocne oraz Stroiki Bożonarodzeniowe. Zakupiono także rośliny do Ogrodu Społecznego. Na realizację zadania przeznaczono 13 960 zł.

Projekt socjalny „Sztuka bez ograniczeń – warsztaty plenerowe 2024”

Uczestnicy projektu to osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie. W projekcie wzięło udział 11 osób. W jego ramach zorganizowano dwa warsztaty malarskie w plenerze w Niepołomicach oraz na Polanie Głodówka. Całość finansowana była ze środków Rady Dzielnicy XII Prokocim – Bieżanów. Na realizację zadania przeznaczono 5000 zł.

Projekt socjalny „RozPalamy Stare Podgórze”

Projekt był realizowany ze środków Rady Dzielnicy XIII. Projekt był skierowany do społeczności zamieszkującej na terenie dzielnicy Stare Podgórze/ Zabłocie, realizowany od lipca do grudnia. W jego ramach zrealizowano warsztaty z ceramiki, warsztaty z robotyki Lego dla dzieci, zorganizowano jednodniowy wyjazd integracyjny do Czorsztyna i Szczawnicy. W projekcie wzięło udział 100 osób. Na realizację zadania przeznaczono 14 000 zł.

Wigilia dla grupy wsparcia osób niepełnosprawnych z dzielnic Miasta Krakowa

W ramach projektu, 14 grudnia 2024 r., zorganizowano spotkanie wigilijne w restauracji Hotelu Centrum. Do udziału zaproszono osoby dorosłe z niepełnosprawnością intelektualną wraz z opiekunami oraz osoby zaangażowane w działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Dla uczestników został przygotowany poczęstunek oraz świąteczne upominki. Dodatkowe prezenty świąteczne przekazał Prezydent Miasta Krakowa Pan Aleksander Miszański, Radni Miasta Krakowa oraz Stowarzyszenie Pomocy Szkole Małopolska. Na realizację zadania przeznaczono 20 000 zł.

Kwota środków finansowych wydatkowanych na realizację projektów socjalnych współfinansowanych z rad dzielnic wyniosła 87 459,49 zł.

4 Zasoby pomocy społecznej – poradnictwo specjalistyczne, terapia rodzin oraz interwencja kryzysowa

4.1 Poradnictwo specjalistyczne, terapia

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Poradnictwo jest ogólnodostępne, świadczone bez względu na dochód oraz bez rejonizacji. Poradnictwo psychologiczne realizowane jest poprzez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje zaś szeroko rozumiane problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy wychowawcze w rodzinach naturalnych i zastępczych oraz problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną i grupową.

4.1.1 Infrastruktura

W 2024 r. zadanie to było realizowane przez psychologa zatrudnionego w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej (poradnictwo psychologiczne) oraz przez 4 ośrodki terapii i poradnictwa prowadzone na zlecenie Gminy Miejskie Kraków przez dwie organizacje pozarządowe.

Zakres świadczonych przez ww. ośrodki usług obejmował działania diagnostyczne, terapeutyczne oraz z zakresu poradnictwa specjalistycznego, w szczególności pomocy psychologicznej. Pomoc świadczona przez ośrodki terapii i poradnictwa skoncentrowana była głównie wokół złożonej problematyki wychowawczej, między innymi napotykanych przez rodziców trudności w postępowaniu z dziećmi, nieprawidłowych relacji rodzic – dziecko, problemu rozvodu rodziców, zachowań destrukcyjnych dzieci (wagary, ucieczki, używki, itp.), a także wspieraniu osób znajdujących się w kryzysie psychicznym. Podmioty prowadzące ośrodki terapii i poradnictwa zapewniały funkcjonowanie ośrodków co najmniej 5 dni w tygodniu w wymiarze nie mniejszym niż 40 godzin tygodniowo, w godzinach pomiędzy 10.00 a 20.00.

Tabela: Wykaz ośrodków realizujących usługi poradnictwa i terapii

Nazwa jednostki	Adres jednostki
Krakowski Instytut Psychoterapii „Podbrzezie”, „Krakowiaków”, „Ptaszyckiego”	ul. Podbrzezie 6
	os. Krakowiaków 2
	ul. Ptaszyckiego 6
Ośrodek poradnictwa i terapii rodzin „Dobra Nadzieja”	ul. Batorego 5 i ul. Stoczniovców 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

4.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2024 r. zadanie poradnictwa i terapii było realizowane na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez 2 organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie SIEMACHA w I kwartale 2024 r. prowadziło trzy ośrodki, które od maja 2024 r. zostały połączone w jeden ośrodek,
- Stowarzyszenie Dobrej Nadziei prowadziło jeden ośrodek w 2 lokalizacjach.

4.1.3 Kadra

W 2024 r. poradnictwo specjalistyczne świadczone w ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej realizowane było przez 1 pracownika (w ramach 0,25 etatu). Organizacje pozarządowe zatrudniały 60 pracowników.

4.1.4 Osoby i rodziny korzystające ze świadczeń w formie poradnictwa specjalistycznego i terapii

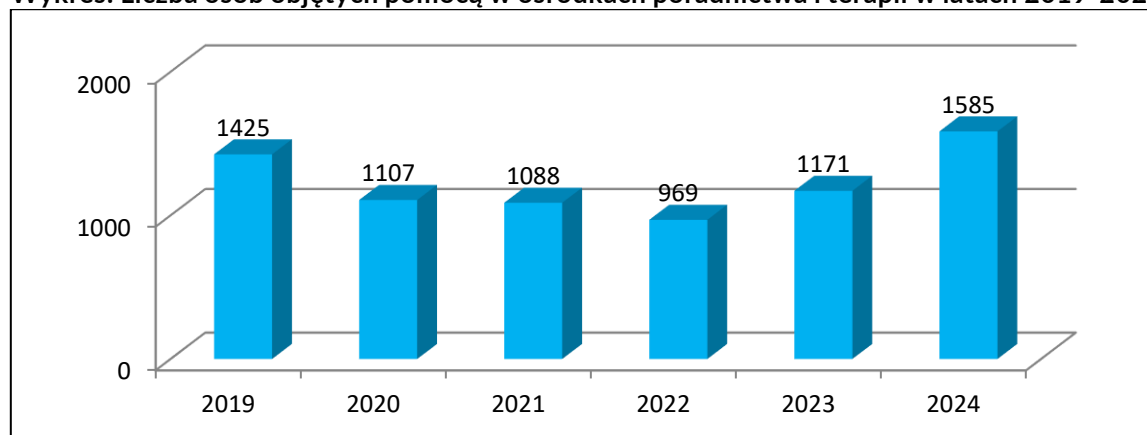
Podstawowym celem realizacji poradnictwa specjalistycznego jest poprawa jakości życia osób zwracających się o pomoc, ich rozwój i optymalizacja poczynąń związanych z różnymi aspektami funkcjonowania indywidualnego, grupowego, rodzinnego, zawodowego, itp.

Ze wsparcia w ramach poradnictwa psychologicznego świadczonego przez pracowników MOPS skorzystało 101 osób. Udzielono łącznie 1552 porad psychologicznych. Porady psychologiczne udzielane były najczęściej z zakresu zdrowia psychicznego i zaburzeń psychicznych. Dotyczyły również rozwiązywania problemów rodzinnych i wychowawczych, funkcjonowania społecznego poza rodziną, problemów dotyczących przemocy w rodzinie, uzależnień.

Działania ośrodków poradnictwa i terapii obejmują rodziny i osoby zamieszkane na terenie Gminy Miejskiej Kraków. W ramach prowadzonej działalności ośrodki poradnictwa i terapii udzielają wsparcia rodzinom, w których występują problemy związane z przemocą, przeżywaniem żałoby, chorobą psychiczną, występującymi uzależnieniami w rodzinie, sytuacjami kryzysowymi. Ponadto prowadzone są terapie grupowe mające na celu wspieranie i rozwijanie kompetencji społecznych uczestników. Najczęstszą przyczyną korzystania ze wsparcia udzielanego przez ośrodki były kryzys i konflikt rodzinny, zaburzenia osobowości i zachowania, różnorakie zaburzenia nerwicowe oraz uzależnienia. W ośrodkach znajdują wsparcie również osoby z zaburzeniami lękowymi, zaburzeniami depresyjnymi, stanami po próbach samobójczych, zaburzeniami psychotycznymi.

W 2024 r. z pomocy ośrodków skorzystało 1585 osób. W ośrodkach przeprowadzono 800 diagnozy, 6275 spotkań terapeutycznych (indywidualne, rodzinne, grupowe) oraz 2391 usługi poradnictwa oraz 1169 zajęć psychoedukacyjnych.

Wykres: Liczba osób objętych pomocą w ośrodkach poradnictwa i terapii w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

4.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania polegającego na prowadzeniu ośrodków poradnictwa i terapii przekazano dotację w wysokości:

- w 2019 r.: 1 675 040 zł;
- w 2020 r.: 1 685 765,20 zł;
- w 2021 r.: 1 839 660,39 zł;
- w 2022 r.: 1 962 000 zł;
- w 2023 r.: 1 962 000 zł;
- w 2024 r.: 2 000 750 zł.

4.1.6 Wnioski

Liczba osób korzystających ze wsparcia ośrodków poradnictwa i terapii w przeciągu ostatnich trzech lat stale wzrasta. W 2024 r. najwięcej osób skorzystało ze spotkań terapeutycznych, co wskazuje na rosnącą potrzebę pogłębionego wsparcia psychologicznego wśród mieszkańców. Powyższe świadczy o tym, że coraz więcej osób mierzy się z trudnościami emocjonalnymi i życiowymi, które wymagają bardziej intensywnej pomocy niż jednorazowe porady specjalistyczne. Może to również sugerować większą świadomość znaczenia terapii w długofalowym radzeniu sobie z problemami oraz wzrost zaufania do tego rodzaju usług.

Utrzymujący się stały poziom zapotrzebowania na wsparcie ze strony ośrodków poradnictwa i terapii potwierdza, że mieszkańcy Gminy Miejskiej Kraków wciąż potrzebują profesjonalnej pomocy psychologicznej i terapeutycznej.

4.2 Poradnictwo specjalistyczne: usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalny system wsparcia tj. rodzinę

4.2.1 Infrastruktura

Poradnictwo i terapia prowadzone są również w ramach usług wzmacniających lub odbudowujących naturalny system wsparcia, tj. rodzinę. Usługi te skierowane są do osób i rodzin, które utraciły lub są zagrożone utratą dziecka, przeżywających trudności życiowe, wychowawcze i opiekuńcze, usamodzielnianych wychowanków. Realizacja zadania obejmuje:

- sporządzenie pisemnej diagnozy określającej potrzeby beneficjentów zadania,
- indywidualne poradnictwo psychologiczne,
- grupowe poradnictwo psychologiczne,
- poradnictwo rodzinne,
- terapię indywidualną, rodzinną i grupową,
- mediacje.

W 2024 r., z usług wzmacniających lub odbudowujących naturalny system wsparcia, tj. rodzinę, skorzystało 85 rodzin.

4.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków, w 2024 r. zadanie realizowane było przez Stowarzyszenie Dobrej Nadziei.

4.2.3 Kadra

W 2024 r. Stowarzyszenie Dobrej Nadziei zaangażowało do realizacji zadania 21 osób.

4.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania Stowarzyszenie Dobrej Nadziei przeznaczyło:

- w 2022 r.: 294 604,39 zł;
- w 2023 r.: 265 860 zł;
- w 2024 r.: 318 660 zł.

4.2.5 Wnioski

Usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalny system wsparcia, tj. rodzinę finansowane są ze środków własnych Gminy Miejskiej Kraków. W 2024 r. zrealizowano

1703 godziny wsparcia. Zadanie realizowane jest do 31 lipca 2025 r., nie przewiduje się jego kontynuacji.

4.3 Interwencja kryzysowa

W stosunku do osób i rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysu konieczne jest podjęcie szeregu działań interdyscyplinarnych zwanych interwencją kryzysową. Jej celem jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb, poradnictwa socjalnego lub prawnego oraz, w szczególnych sytuacjach, schronienia do 3 miesięcy³¹.

4.3.1 Infrastruktura

Zadanie interwencji kryzysowej w Krakowie realizowane jest przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej. (Szczegółowe informacje dotyczące SOW znajdują się w podrozdziale 9.2).

Ośrodek Interwencji Kryzysowej zapewnia kompleksową pomoc psychologiczną dla osób i rodzin w sytuacji kryzysu, poprzez prowadzenie pomocy w ramach interwencji kryzysowej w siedzibie Ośrodka oraz w miejscu pobytu, prowadzenie interwencji telefonicznych, długoterminową pomoc psychologiczną w sytuacjach skrajnie urazowych, a także poradnictwo prawne i pomoc socjalną. Celem interdyscyplinarnych działań, podejmowanych przez specjalistów ośrodka jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie. W sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa osoby z uwagi na doświadczany kryzys, Ośrodek zapewnia interwencyjne miejsca całodobowego pobytu. Ośrodek Interwencji Kryzysowej realizował również zadanie interwencji kryzysowej dla mieszkańców powiatu krakowskiego, na podstawie porozumienia Gminy Miejskiej Kraków z powiatem krakowskim z dnia 15 grudnia 2022 r., na lata 2023-2025.

4.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie było realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej (szerzej zob. podrozdział 9.2).

4.3.3 Kadra

Zadanie interwencji kryzysowej realizowane było w 2024 r. przez 27 pracowników Ośrodka Interwencji Kryzysowej (w ramach 24,5 etatu).

4.3.4 Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach interwencji kryzysowej

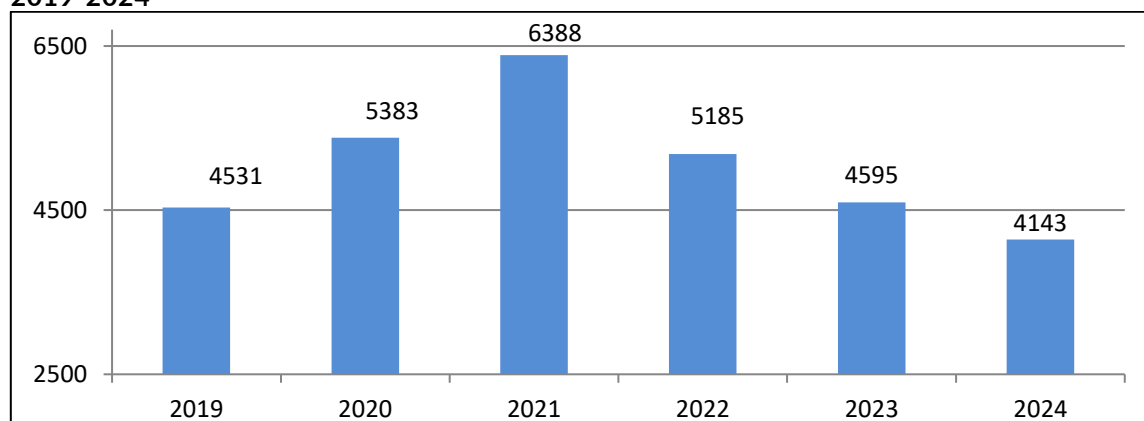
W roku 2024 ze wsparcia świadczonego przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej dla mieszkańców Krakowa skorzystało 4143 osób, dla których była to pomoc świadczona po raz pierwszy w okresie sprawozdawczym. W ramach porozumienia pracownicy OIK realizowali też zadania na rzecz powiatu krakowskiego. Spośród mieszkańców powiatu krakowskiego z pomocy OIK skorzystały 181 osób.

³¹ Art. 47 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

Od stycznia 2016 r. Ośrodek Interwencji Kryzysowej realizuje Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będący elementem Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Gminy Miejskiej Kraków. W 2024 r. zrealizowano 195 spotkań indywidualnych oraz 65 grupowych. Ze 107 skonsultowanych osób do udziału w spotkaniach grup korekcyjno-edukacyjnych zakwalifikowano 51, z czego udział w Programie ukończyły 37. W roku 2024 prowadzonych było 5 grup – 4 dla mężczyzn, 1 dla kobiet.

W 2024 r. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie realizował trwałość projektu pn.: „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemoc” finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Beneficjentami projektu były osoby zagrożone przemocą oraz osoby doznające przemocy w bliskich relacjach rodzinnych i partnerskich, które mieszkały, pracowały lub uczyły się na terenie Krakowa. Pomoc kierowano zarówno do dorosłych, jak i młodzieży i dzieci. W ramach działań projektowych dla uczestników zapewniono wsparcie terapeutyczne indywidualne dla dorosłych i dzieci, dla par lub rodzin, grupowe dla dorosłych, psycho-edukacyjne grupowe dla dzieci, konsultacje psychiatryczne.

Wykres : Liczba osób korzystających ze wsparcia Ośrodka Interwencji Kryzysowej³² w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

4.3.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Koszty realizacji zadania interwencji kryzysowej przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej wyniosły:

- w 2019 r.: 2 501 801 zł, w tym środki w wysokości 241 883 zł na realizację projektu „Rozszerzenie usług wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020”;
- w 2020 r.: 2 512 006 zł, w tym środki w wysokości 124 351 zł na realizację projektu „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemoc” finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020;
- w 2021 r.: 2 841 568 zł, w tym środki w wysokości 233 357 zł na realizację projektu „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą

³² Mieszkańcy Krakowa, którzy w danym roku po raz pierwszy skorzystali z pomocy w OIK.

- i doświadczających przemocy” finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 oraz 69 891 zł na modernizację budynku;
- w 2022 r.: 3 260 354 zł, w tym środki w wysokości 312 353 zł na realizację projektu „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemocy” finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020;
 - w 2023 r.: 3 284 834 zł, w tym środki w wysokości 2 993 062 zł na realizację projektu „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemocy” finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020;
 - w 2024 r.: 3 733 615,13 zł.

4.3.6 Wnioski

Analiza dostępnych danych wskazuje, że w 2024 r. liczba osób korzystających z pomocy w obszarze interwencji kryzysowej ukształtowała się na podobnym poziomie co w roku 2023. Potrzeba realizacji tej formy pomocy dla mieszkańców Krakowa jest zasadna, na co odpowiedzią jest realizacja trwałości projektu pn. „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemocy” finansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Dzięki temu możliwe jest rozszerzenie zakresu realizowanego wsparcia poprzez realizację zadań na rzecz rodzin z dziećmi oraz osób starszych.

5 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom starszym

5.1 Procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej Gminy Miejskiej Kraków

Proces starzenia się europejskich społeczeństw jest wynikiem wydłużania się długości życia, a także spadającego od lat 70 XX wieku wskaźnika urodzeń. Polska należy do krajów, w których proces ten jest już zaawansowany³³.

W ciągu ostatniej dekady znacznie zmieniła się struktura wieku ludności, co jest przede wszystkim efektem przesuwania się w czasie wyżów i niżów demograficznych przez kolejne grupy wieku ludności.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, w Polsce w ciągu 10 lat wyraźnie zwiększył się udział ludności w wieku poprodukcyjnym z 16,9% w 2011 r. do 22,3% w 2021 tj. o ponad 5 p. proc. Oznacza to, że w ciągu dekady przybyło blisko 2 miliony osób w grupie wieku 60-65 i więcej lat, a tym samym już więcej niż co 5 mieszkaniec Polski ma ponad 60 lat³⁴.

Porównując wyniki spisów powszechnych z roku 2011 i z roku 2021 można zauważyć bardzo szybki proces starzenia się ludności, który ma miejsce obecnie w Polsce. Odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w 2011 r. był wyższy niż 20% w zaledwie 51 gminach (tj. około 2%). Gminy te były położone przede wszystkim w województwie lubelskim i podlaskim.

W 2021 r. liczba gmin z udziałem osób starszych przekraczającym 20% wzrosła dziesięciokrotnie, stanowiły one ponad 1/5 wszystkich gmin w Polsce. Warto również zaznaczyć, że w 2011 r. liczba gmin, gdzie udział osób w wieku 65 lat i więcej nie przekraczał 10%, wynosiła aż 221. Dziesięć lat później takich gmin pozostało zaledwie siedem³⁵.

Wyniki spisu 2021 wykazały, że w ciągu dekady liczba ludności Polski zmniejszyła się o 476 tys. Mediana wieku statystycznego mieszkańca Polski to obecnie prawie 42 lat i w ciągu minionych 10 lat polskie społeczeństwo postarzało się średnio o 4 lata. Mieszkańcy miast są starsi od mieszkańców wsi średnio o ponad 3 lata³⁶.

Ludność Krakowa, podobnie jak ludność Polski i Europy, charakteryzuje wzrastający odsetek osób w wieku poprodukcyjnym.

Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w Krakowie (powyżej 60 roku życia w przypadku kobiet i powyżej 65 lat dla mężczyzn) w ogólnej populacji mieszkańców Krakowa w 2023 r. wyniósł 22,4% (w roku 2017 – 23,1%, w roku 2018 – 23,5%, w roku 2019 – 23,6%, w roku 2020 – 22,3%, w roku 2021 – 22,3%, w roku 2022 – 22,4%)³⁷.

W 2023 r. w Krakowie ludność w wieku poprodukcyjnym wynosiła 180 689 osoby, tj. o 1067 osób więcej niż w roku 2022.

Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Krakowa wzrósł z 19,4% w 2010 r. do poziomu 23,6% w 2019 r. W roku 2020 obserwujemy po raz pierwszy od wielu lat zmniejszenie liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Krakowa. Stan ten wynika niewątpliwie z pandemii wywołanej przez wirusa SARS-CoV-2, która spowodowała ogromne straty w zdrowiu ludności w całej Polsce i przyczyniła się bezpośrednio i pośrednio do dużego wzrostu umieralności

³³ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2022, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2023 r., strona 1.

³⁴ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021, GUS, Warszawa 2023, strona 44.

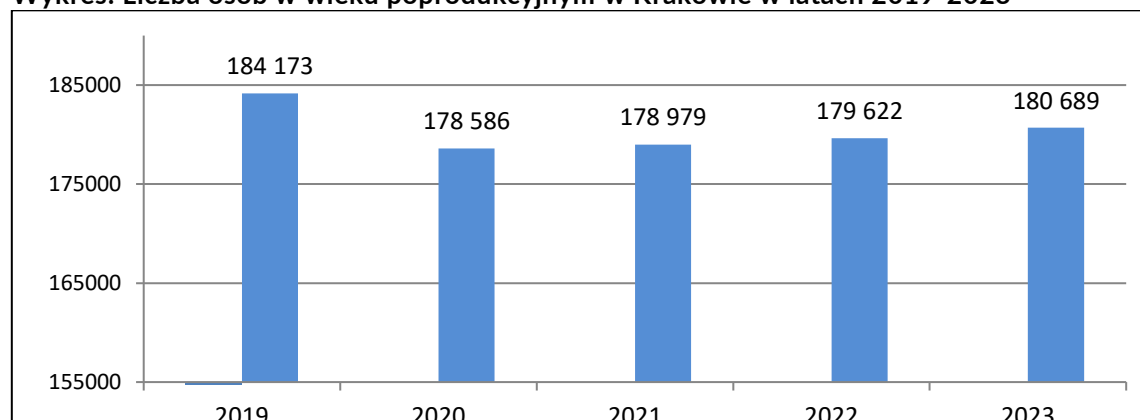
³⁵ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021, GUS, Warszawa 2023, strona 45,46.

³⁶ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021, GUS, Warszawa 2023, strona 14

³⁷ GUS, Bank Danych Lokalnych, Ludność, Stan Ludności, Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem, ostatnia aktualizacja 05.06.2024 r.

i w konsekwencji do skrócenia długości życia ludności Polski, w szczególności osób starszych. Większa liczba zgonów związana była z zachorowaniem na COVID-19, jak również z przeciążeniem systemu ochrony zdrowia, zaburzeniami w jego działaniu, ale także z unikaniem korzystania z niego przez pacjentów.

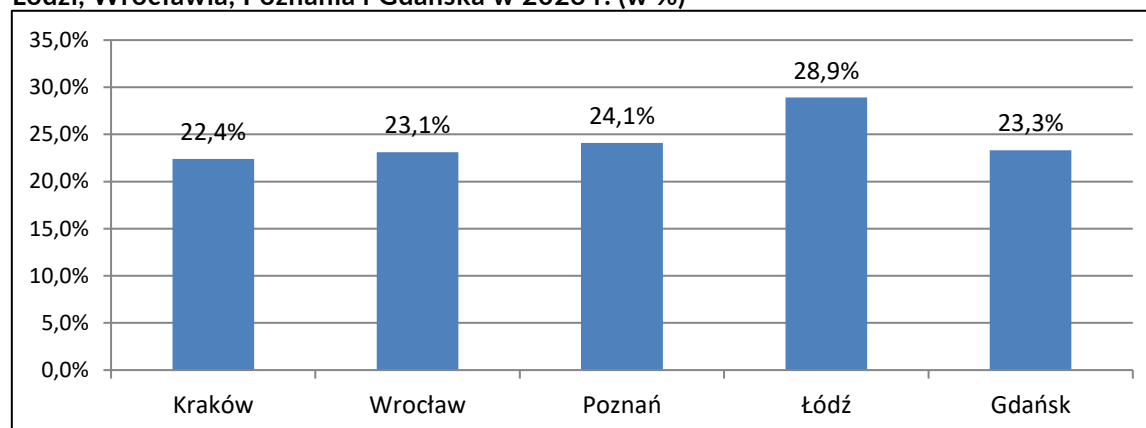
Wykres: Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w Krakowie w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Ludność, Stan Ludności, Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, ostatnia aktualizacja 05.06.2024 r.)

Wobec powyższego Kraków już obecnie jest miastem, które znacznie przekracza próg starości zaawansowanej, podobnie jak duże miasta Polski ujęte na wykresie poniżej.

Wykres: Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Krakowa, Łodzi, Wrocławia, Poznania i Gdańska w 2023 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Ludność, Stan Ludności, Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, ostatnia aktualizacja 05.06.2024 r.)

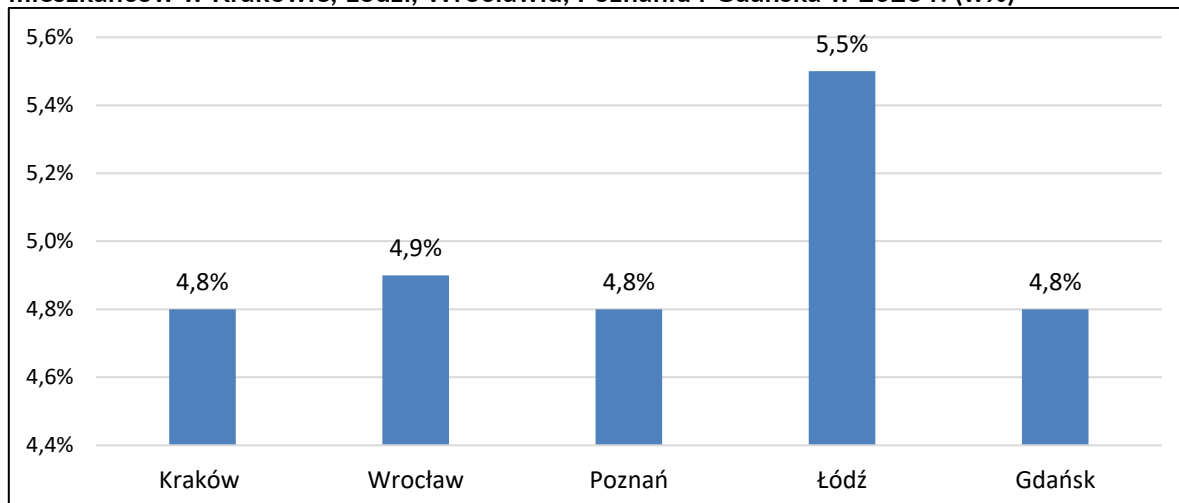
Istotnym wskaźnikiem w diagnozie i ocenie tempa demograficznego starzenia się ludności jest tzw. wskaźnik podwójnego starzenia. Wskaźnik ten pokazuje jaki udział w grupie osób starszych (w wieku 60 lat i więcej) z danej zbiorowości mają najstarsi mieszkańcy, powyżej 80. roku życia. Z jednej strony indeks ten jest miarą dynamiki z jaką zachodzą procesy starzenia się danej ludności, a z drugiej obrazuje on wewnętrzną strukturę populacji osób starszych, może być też wskaźnikiem zapotrzebowania na usługi opiekuńcze czy zdrowotne.

W Krakowie ten wskaźnik wynosił 19,7% i był najwyższy wśród powiatów w Małopolsce³⁸.

³⁸ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej województwa małopolskiego za 2023 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Kraków, 2024 r., strona 43.

Kraków posiada także podobną jak Poznań i Gdańsk liczbę seniorów powyżej 80 r. ż. w ogólnej liczbie mieszkańców. Największa ich liczba występuje w Łodzi – 5,5%.

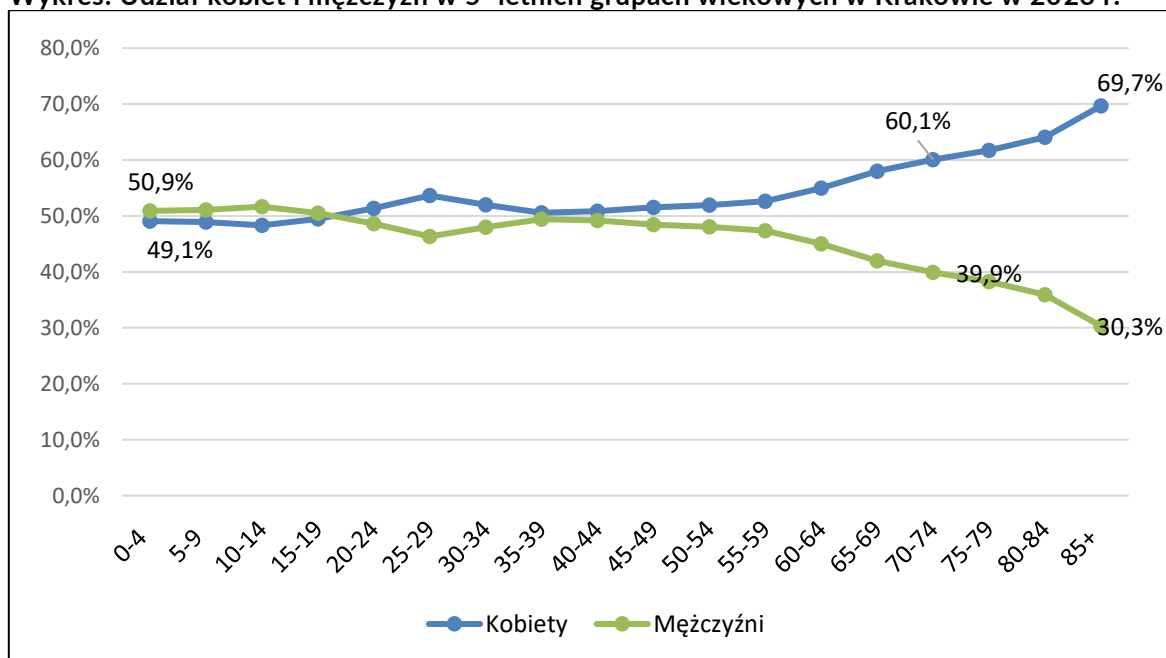
Wykres: Udział seniorów tzw. sędziwych starców (osoby powyżej 80 r. ż.) w ogólnej liczbie mieszkańców w Krakowie, Łodzi, Wrocławiu, Poznaniu i Gdańsku w 2023 r. (w%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Stan ludności, Ludność wg grup wieku i płci, ostatnia aktualizacja 05.06.2024 r.)

Należy podkreślić, że w grupie mieszkańców Krakowa w wieku poprodukcyjnym w 2023 r. 66,1% stanowiły kobiety. Przewagę liczebną kobiet odnotowuje się również we wszystkich rocznikach powyżej 20 roku życia. Wraz z wiekiem ta dysproporcja staje się coraz większa. W grupie wiekowej 65-69 lat populacja kobiet liczyła 27 067 osób, a populacja mężczyzn wynosiła 19 592 osób (nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wynosiła 7475 osób).

Wykres: Udział kobiet i mężczyzn w 5-letnich grupach wiekowych w Krakowie w 2023 r.

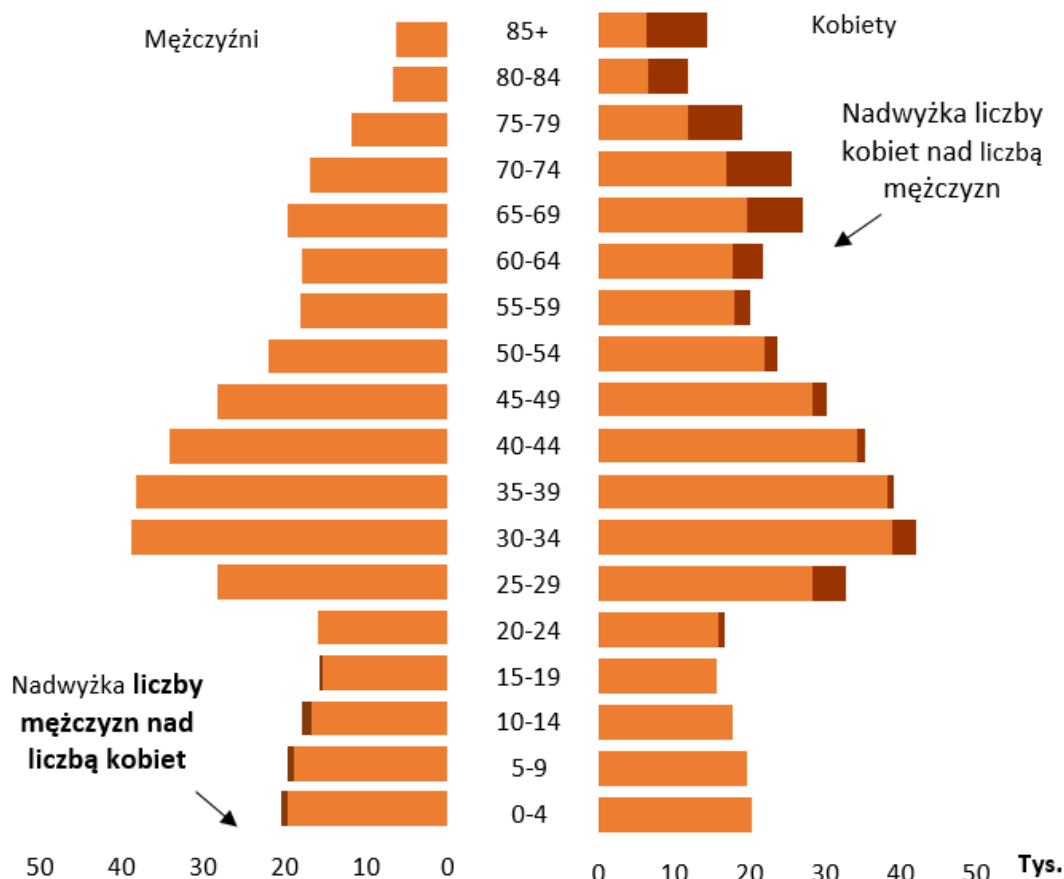

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Ludność, Stan ludności, Ludność wg grup wieku i płci, ostatnia aktualizacja 05.06.2024 r.)

Największa liczba ludności występowała w przedziale wiekowym 30-34 lata i wynosiła 38 791 osób w populacji mężczyzn oraz 42 003 kobiet.

Piramida wieku dla Krakowa w 2023 r. wskazuje ponadto na niski potencjał pielęgnacyjny społeczności, czyli proporcję liczby kobiet w wieku 45-64 do liczby osób w wieku 80 lat i więcej, co może stanowić zagrożenie dla osób wchodzących obecnie i w przyszłości w wiek poprodukcyjny oraz wyzwanie dla polityki społecznej.

Wykres: Piramida wieku dla Krakowa w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Stan ludności, Ludność wg grup wieku i płci, ostatnia aktualizacja 05.06.2024 r.)

Dokonując analizy wskaźników dotyczących liczby ludności Miasta Krakowa warto odnotować pozytywne zjawisko, jakim jest dodatnie saldo migracji – więcej osób przyjeżdża na pobyt stały do Krakowa z innych rejonów Polski niż się z niego wyprowadza. Za rok 2023 r. saldo migracji wynosiło 2327 osób.

W obliczu prognoz demograficznych istotny jest również fakt, że po raz pierwszy od 13 lat w 2020 r. przyrost naturalny w Krakowie okazał się ujemny – o 65 osób. W latach 2021 w 2022, w 2023 r. przyrost naturalny również był ujemny – odpowiednio o 798 osób, o 367 osób oraz o 414 osób.

Wzrasta systematycznie przeciętny wiek kobiet w chwili rodzenia dzieci. Wskazuje to na ciągle trwające jeszcze procesy modernizacji reprodukcji ludności oraz przesuwania się urodzeń na późniejsze lata życia kobiety³⁹.

Coraz później podejmowane są również decyzje o założeniu rodziny i posiadaniu dzieci. Obserwowane po 1990 r. zmiany w Polsce spowodowały przesunięcie najwyższej płodności kobiet z grupy wieku 20-24 lata do grupy 25-29, a obecnie również do grupy 30-34 lata. W latach 1990-2022 udział matek w wieku co najmniej 30 lat podwoił się i stanowią one 55% kobiet, które urodziły dziecko w 2022 r. Zmiany wzorca płodności kształtują średni wiek matek w chwili rodzenia. W konsekwencji wzrostu płodności

³⁹ Sytuacja demograficzna Polski, Raport 2022-2023, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa, 2024 r. strona 8.

w starszych grupach wieku rozrodczego, nastąpiło podwyższenie mediany wieku kobiet rodzących dziecko, która w 2022 r. wyniosła 31 lat wobec około 26 lat w latach 1990-2000. W tym okresie zwiększył się także o 6 lat średni wiek urodzenia pierwszego dziecka – w 2022 r. wyniósł prawie 29 lat⁴⁰.

Malejący odsetek dzieci i młodzieży oraz starzenie się ludności w wieku produkcyjnym, a także coraz większy udział ludności w wieku emerytalnym stanowią stały, obserwowany od wielu lat trend. Podstawową przyczyną jest niska dzietność, która nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń, co pogłębia proces starzenia się polskiego społeczeństwa⁴¹.

Obserwowane od prawie 30 lat trendy procesów demograficznych wskazują, że sytuacja ludnościowa Polski jest trudna. W najbliższej perspektywie nie można spodziewać się znaczących zmian gwarantujących stabilny rozwój demograficzny. Nadal niski poziom dzietności będzie miał negatywny wpływ również na przyszłą liczbę urodzeń, ze względu na zdecydowanie mniejszą w przyszłości liczbę kobiet w wieku rozrodczym. Wzrost liczby i udziału w ogólnej populacji ludności w najstarszych rocznikach wieku, przy jednoczesnym korzystnym zjawisku, jakim jest stosunkowo długie trwanie życia będzie powodować dalej coraz szybsze starzenie się społeczeństwa⁴².

Liczba młodych, mogących zastąpić osoby w wieku reprodukcyjnym będzie maleć, a natomiast liczba starych wymagających wsparcia i opieki – rosnąć. W opinii badaczy Polska jest krajem, w którym ta zmiana będzie szczególnie drastyczna. Obecnie z jednego z najmłodszych krajów Unii Europejskiej już w 2060 r. nasz kraj stanie się najstarszym – a proces ten jest nieuchronny i w najbliższych kilkudziesięciu latach nieodwracalny. W przyszłości będzie powodować to zmniejszanie się podaży pracy i utrudnienia w systemie zabezpieczenia społecznego – w wyniku wzrostu liczby i odsetka ludzi w starszym wieku⁴³.

Kraków wyróżnia się pozytywnie na tle innych miast pod względem rozwoju demograficznego. Liczba jego ludności rośnie na skutek relatywnie wysokiej dzietności kobiet w stosunku do innych metropolii, aczkolwiek ciągle jest to dużo poniżej prostej zastępowalności pokoleń. Dzieje się to dzięki atrakcyjności dawnej stolicy Polski, dużej sile przyciągania, a w rezultacie dodatniemu saldu migracji. Należy podkreślić, że znaczny wpływ na ten korzystny rozwój Krakowa ma wysokie trwanie życia kobiet i mężczyzn, jedno z najwyższych w Polsce. Przy tym należy mocno podkreślić, że jest to wynik dobrej koniunktury demograficznej utrzymującej się od dłuższego czasu oraz mocnego oparcia Krakowa w swoim regionie, który również charakteryzuje się wysoką, jak na polskie warunki, płodnością i trwaniem życia⁴⁴.

Wyniki „Prognozy ludności na lata 2023-2060” przygotowanej przez Główny Urząd Statystyczny wskazują na pogłębianie się procesu starzenia polskiego społeczeństwa. Mimo przewidywanego ubytku ludności o ponad 7 mln do 2060 r. spodziewany jest dalszy postępujący proces starzenia się ludności Polski, co oznacza wzrost odsetka osób w wieku 65 lat i więcej. Populacja osób w tym wieku wzrośnie w końcu horyzontu prognozy do 11,8 miliona i będzie stanowiła prawie 40% ogółu ludności⁴⁵.

Według „Prognozy ludności dla gmin na lata 2023-2060”⁴⁶, liczba ludności Krakowa będzie wolno rosła i wyniesie w 2030 r. 831 474 osoby. Od 2033 r. do 2052 r. liczba

⁴⁰ Sytuacja demograficzna Polski do 2022 r. Analizy statystyczne, GUS, Warszawa, 2023 r. strona 12.

⁴¹ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021, GUS, Warszawa 2023, strona 45.

⁴² Sytuacja demograficzna Polski do 2023 r. Analizy statystyczne, GUS, Warszawa, 2024 r. strona 9.

⁴³ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021, GUS, Warszawa 2023, strona 12.

⁴⁴ J. Paradyś, Hybrydowa prognoza demograficzna dla Krakowa na lata 2020-2050 według 18 pomocniczych Dzielnic Miasta – etap I, raport na zlecenie Wydziału Strategii, Planowania i Monitorowania Inwestycji UMK, Kraków 2020, strona 25.

⁴⁵ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2023, Minister do spraw Polityki Senioralnej, Warszawa 2024 r., strona 9

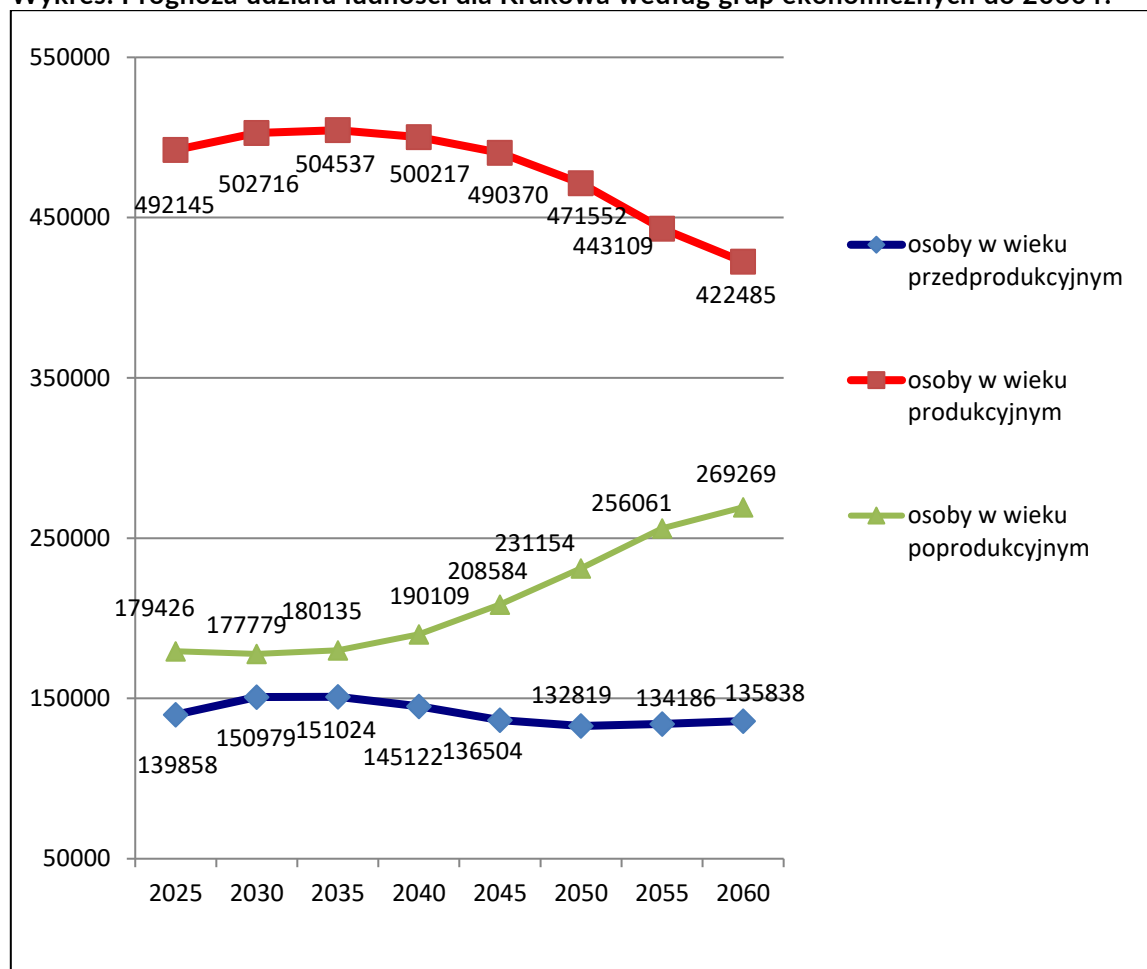
⁴⁶ Prognoza ludności dla gmin na lata 2023-2060, GUS, Tablice w formacie XLSX, Warszawa, aktualizacja 18.07.2024 r.

mieszkańców Krakowa będzie utrzymywać się na podobnym poziomie tj. około 835 000 osób. Następnie nastąpi spadek liczby mieszkańców do 827 592 w roku 2060.

Wykres poniżej obrazuje prognozę ludności dla Krakowa według grup ekonomicznych. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy (od 18 r. ż. do wieku emerytalnego). Prognozy według ekonomicznych grup wieku zostały oszacowane zgodnie z obowiązującymi zasadami w momencie opracowania prognozy.

Według prognoz liczba osób w wieku poprodukcyjnym w najbliższych latach będzie oscylować na podobnym poziomie tj. około 180 tys. osób do 2030 r. Następnie zacznie rosnąć by w roku 2060 wynosić 269 269 osób.

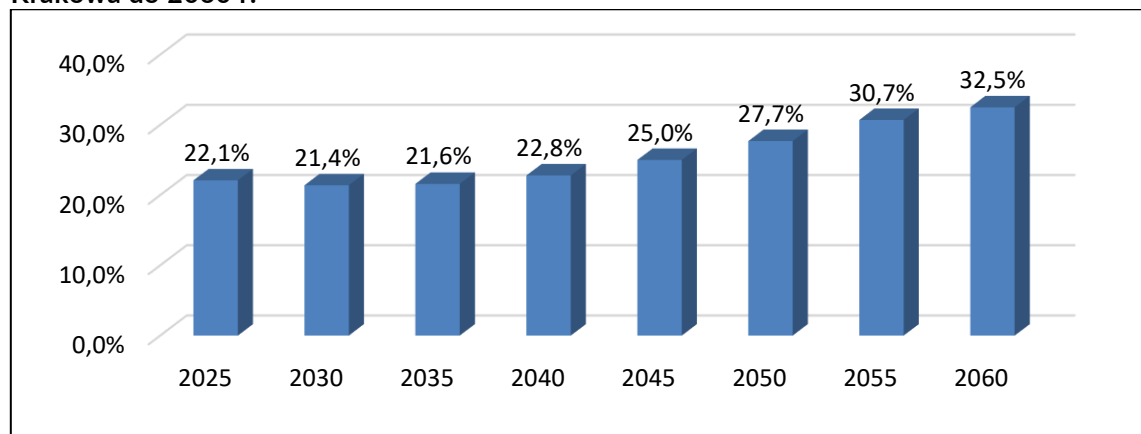
Wykres: Prognoza udziału ludności dla Krakowa według grup ekonomicznych do 2060 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Krakowa będzie na podobnym poziomie w latach 2025-2035 i będzie oscylował w okolicach około 21%-22%. Szacuje się, że w kolejnych latach udział ten będzie wzrastał by w 2060 r. osiągnąć wartość 32,5%.

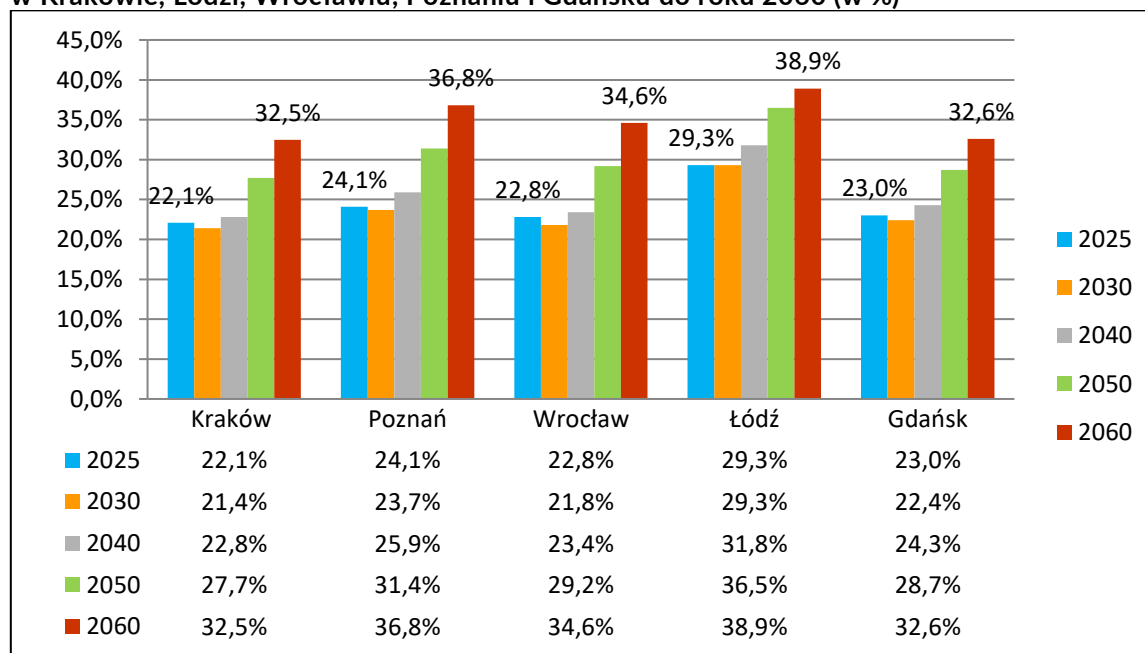
Wykres: Prognoza udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Krakowa do 2060 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W dużych miastach Polski obserwujemy również wzrosty udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. Szczególnie w Poznaniu i Łodzi można zaobserwować znaczny wzrost ww. ludności do 2060 r.

Wykres: Prognoza udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w Krakowie, Łodzi, Wrocławiu, Poznaniu i Gdańsku do roku 2060 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wzrost odsetka ludzi starszych w społeczeństwach jest nieuniknioną konsekwencją długookresowych przemian dwóch składowych ruchu naturalnego – rozrodzości i umieralności. Dla pełniejszego obrazu tego procesu należy dodać jeszcze zjawisko systematycznego wydłużania się przeciętnego dalszego trwania życia (tabela poniżej).

Tabela: Przeciętne dalsze trwanie życia mieszkańców Krakowa

Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku lat					
	0	15	30	45	60
2000					
Kobiety	79,9	65,5	50,8	36,4	23,1

Mężczyźni	73,2	58,8	44,1	30,2	18,3
2019					
Kobiety	83,0	68,2	53,4	38,8	25,0
Mężczyźni	76,5	61,9	47,4	33,3	20,9
2020					
Kobiety	82,0	67,3	52,4	37,8	24,1
Mężczyźni	75,4	60,7	46,1	32,1	19,7
2021					
Kobiety	81,8	67	52,2	37,7	24,1
Mężczyźni	74,8	60	45,5	31,4	19,1
2022					
Kobiety	82,5	67,7	52,9	38,2	24,3
Mężczyźni	75,8	61,1	46,6	32,5	20
2023					
Kobiety	82,8	68,1	53,3	38,7	25
Mężczyźni	77,1	62,5	48	33,8	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Trwanie życia w 2022 r., tablica C, średnie dalsze trwanie życia według podregionów w 2023 r., strona 66)

Korzyści wynikające z rozwoju nowych technologii medycznych i nowoczesnych metod diagnostycznych oraz poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców Polski realizowana przez prozdrowotny styl życia, wpływają na trwający już od ponad dwudziestu lat spadek natężenia zgonów, a tym samym wydłużanie przeciętnego trwania życia. Jednakże analiza danych o długości życia i umieralności mieszkańców Polski w 2020 i 2021 r. wskazuje, że w latach pandemii COVID-19 nastąpiło zasadnicze pogorszenie stanu zdrowia Polaków, w szczególności osób starszych. Pandemia spowodowała także niespotykane w okresie powojennym skrócenie długości życia ludności Polski⁴⁷.

Na skutek pandemii COVID-19 i związanej z nią zwiększonej liczby zgonów, trwanie życia w latach 2020 i 2021 r., uległo znacznemu skróceniu w porównaniu do roku 2019 r. o 2,3 roku w przypadku mężczyzn oraz o 2,1 roku w przypadku kobiet. Ta niekorzystna tendencja uległa odwróceniu w 2022 r. i trwanie życia ponownie wzrosło (w porównaniu do 2021 r. o 1,7 roku dla mężczyzn i 1,4 dla kobiet). Należy jednak podkreślić, iż dla obu płci było ciągle niższe o 0,7 r. niż było w roku 2019. W 2023 r. odnotowano kolejny wzrost trwania życia do 74,7 roku dla mężczyzn i 82 lat dla kobiet. Jego wartość była zatem wyższa niż przed pandemią COVID-19, jak również najwyższą odnotowaną w historii Polski⁴⁸. W porównaniu z 2022 r., trwanie życia wydłużyło się odpowiednio o 1,3 i 0,9 roku. Biorąc pod uwagę rok 1990 trwanie życia było wyższe o odpowiednio 8,5 i 6,8 roku⁴⁹.

W Polsce występuje duże zróżnicowanie przeciętnego trwania życia w przekroju wojewódzkim. W 2023 r. rozpiętość między skrajnymi wartościami wskaźnika dla mężczyzn wynosiła 3 lata. Najkrótsze było oczekiwane trwanie życia mężczyzn w województwie łódzkim 73,2 roku, najdłuższe w małopolskim 76,2 roku.

⁴⁷ *Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania 2022*, pod redakcją Bogdana Wojtyniaka i Pawła Goryńskiego, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2022, strona 16, 69.

⁴⁸ *Trwanie życia w 2023 r.* GUS, Warszawa 2024, strona 11.

⁴⁹ *Trwanie życia w 2023 r. ...*, op. cit., strona 7.

Wśród kobiet różnicowanie jest niewiele mniejsze i wynosi 2,5 roku. Najkrótsze jest oczekiwane trwanie życia kobiet w województwie śląskim 81,1 roku, a najdłuższe w podkarpackim 83,6 roku⁵⁰.

W Krakowie przeciętna długość życia (dla osób urodzonych w 2023 r.) dla mężczyzn wynosi 77,1 lat (jest to najdłuższe trwanie życia dla mężczyzn w Polsce), dla kobiet 82,8 lata⁵¹.

Tak duża różnica pomiędzy długością trwania życia u mężczyzn i kobiet, jest skutkiem występującej zarówno w Polsce jak i województwie wysokiej nadumieralności mężczyzn. Mimo pozytywnych zmian przeciętnego trwania życia, Polska nadal wypada niekorzystnie na tle czołówki krajów europejskich.

Na terenie Europy występuje duże różnicowanie przeciętnej długości trwania życia (dane za 2022 r. na podstawie danych opublikowanych przez Eurostat). Najdłuższe trwanie życia mężczyzn odnotowano w Lichtensteinie 83 lata, najkrótsze na Łotwie 69,4 lata. Wśród kobiet najdłuższe przeciętne trwanie życia odnotowano w Hiszpanii 85,9 lat, najkrótsze w Bułgarii i Serbii 77,9 lata⁵².

Z charakterystyki społeczno-demograficznej osób w podeszłym wieku w Polsce, opracowanej przez Minister do Spraw Polityki Senioralnej⁵³, liczba ludności Polski w 2023 r. wyniosła 37,6 mln, w tym blisko 9,9 mln stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej 26,3%. W stosunku do 2022 r. liczba osób w wieku senioralnym wzrosła o 96 tys. osób tj. o 1%.

Wśród osób w starszym wieku najliczniejszą grupę 25,5% stanowią osoby 65-69 – letnie. Drugą pod względem liczebności grupę stanowią osoby w wieku 60-64 – 23,7%, 16,2% osób starszych stanowią osoby w wieku co najmniej 80 lat.

Wraz z wiekiem zwiększa się również współczynnik feminizacji. W populacji osób w starszym wieku (powyżej 60 lat) większość stanowią kobiety. W 2023 r., podobnie jak w 2022 r. stanowiły one 58,1%. Na 100 mężczyzn przypadało 138 kobiet (dla ludności Polski wskaźnik feminizacji wyniósł 107). Przewaga liczebna kobiet wzrasta wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wieku, np. w grupie 60-64 lata kobiety w 2023 r. stanowiły 52,7% zbiorowości, a współczynnik feminizacji wyniósł 112. Wśród osób co najmniej 85-letnich 72,1% to kobiety, a na 100 mężczyzn przypadało ich 258.

Przedstawione tendencje wynikają ze zjawiska wyższej umieralności mężczyzn, która w konsekwencji powoduje częstsze owdowienia kobiet. W rezultacie najczęściej starsi mężczyźni do końca życia pozostają żonaci, a starsze kobiety są wdowami.

Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym ma bezpośredni wpływ na stan i strukturę rodzin i gospodarstw domowych.

Zgodnie z wynikami badania budżetów gospodarstw domowych w 2023 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych zamieszkiwanych wyłącznie przez osoby starsze wyniósł 3009,69 zł.

Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej utrzymywały się przede wszystkim z emerytur lub rent, które stanowiły 81,5% ich dochodów.

Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych wyłącznie z osobami starszymi w 2023 r. wyniosły 2076,78 zł⁵⁴.

W 2021 r. zbiorowość gospodarstw, w skład których wchodziły osoby starsze – w tym osoby powyżej 65-tego roku życia, liczyła 5148,8 tys. tj. 41,1% ogółu gospodarstw domowych i wzrosła w porównaniu do 2011 r. o 1 016,3 tys. tj. o 25%. Gospodarstwa domowe tworzone przez jedną osobę w wieku 65 lat i więcej stanowiły w 2021 r. ponad 45%. Z kolei wśród ogółu gospodarstw dwuosobowych, te tworzone wyłącznie przez dwie osoby w wieku 65 lat i więcej stanowiły prawie 25%⁵⁵.

⁵⁰ *Trwanie życia w 2023 r. ...*, op. cit., strona 14.

⁵¹ *Trwanie życia w 2023 r. ...*, op. cit., strona 17.

⁵² *Trwanie życia w 2023 r. ...*, op. cit., strona 20.

⁵³ *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2023*, Minister do spraw Polityki Senioralnej, Warszawa 2024 r., strona 5,6.

⁵⁴ *Informacja o sytuacji osób starszych ...*, op. cit., strona 10.

⁵⁵ *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021*, GUS, Warszawa 2023, strona 14.

Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami starszymi, w porównaniu z gospodarstwami bez osób starszych, rzadziej oceniały swoją sytuację materialną jako dobrą lub raczej dobrą (42,1% wobec 61,2%), a częściej jako przeciętną (50,8% wobec 34,8%). Najgorzej swoją sytuację materialną oceniały osoby w wieku 60 lat i więcej mieszkające samotnie, w szczególności na wsi – 13,4% z nich oceniło swoją sytuację jako raczej złą lub złą⁵⁶.

Czynnikiem istotnie różnicującym poziom, dynamikę i strukturę dochodów oraz wydatków jest miejsce zamieszkania gospodarstwa domowego. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych zamieszkujących w miastach jest lepsza niż gospodarstw domowych na wsi.

W miastach gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej miały dochody o 16,4% wyższe niż gospodarstwa na wsi. Również wydatki gospodarstw domowych wyłącznie osób starszych zamieszkujących w miastach były wyższe o 14,8%, niż gospodarstw na wsi⁵⁷.

Charakteryzując gospodarstwa domowe według pokoleniowych grup wieku osób w nich zamieszkujących zaobserwowano, że największy udział 30,1% stanowiły gospodarstwa domowe, w skład których wchodziła osoba starsza. Należy zwrócić uwagę, że w 2021 r. przeszło co czwarte gospodarstwo domowe składało się wyłącznie z osób starszych⁵⁸.

W 2023 r., w ramach projektu realizowanego przy współpracy między innymi Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Gminy Miejskiej Kraków, Gminy Miejskiej Wrocław oraz partnerów zagranicznych pn.: „Miasto i Współpraca: Starsze osoby współtworzące zrównoważone i przyjazne bez względu na wiek miasto” przeprowadzono badania obejmujące komponent „Miasta przyjazne do życia dla osób starszych: Kraków”. Zrealizowana w Krakowie próba badawcza wyniosła 392 osoby w wieku 65+. Na podstawie charakterystyki próby badawczej możemy szacować, że około 44% osób w wieku 65+ posiada wykształcenie ponadgimnazjalne, blisko 6% studia licencjackie, blisko 24% studia magisterskie, a prawie 5% studia doktoranckie. Zdecydowana większość osób starszych, ponad 87%, posiada mieszkanie własnościowe, a niespełna 5% osób starszych korzysta z mieszkania socjalnego, komunalnego. Wśród zgłaszanych przez seniorów problemów dominują dolegliwości zdrowotne – prawie 73%, przy czym tylko 25% zgłasza trudności z poruszaniem się, a 24% korzysta z pomocy przy sprzątanii lub wykonywaniu czynności higienicznych.

Zgodnie z raportem, na poziomie całej populacji mieszkańców Krakowa w podeszłym wieku, zdecydowana większość nie spotyka się z dyskryminacją ze względu na podeszły wiek (74%). W wymiarze wsparcie społeczności i usług zdrowotnych, osoby starsze najwyżej cenią to, że pracownicy służby zdrowia i pomocy społecznej odnoszą się do nich z szacunkiem. Tego zdania jest 76% badanych mieszkańców Krakowa w podeszłym wieku. Relatywnie niżej oceniana jest przez seniorów dostępność służby zdrowia i pomocy społecznej. Dostęp do tych usług jest wystarczający wg 65% respondentów⁵⁹.

Badając uczestnictwo osób starszych w życiu społecznym relatywnie najlepiej wypada kwestia informowania mieszkańców o aktywnościach i wydarzeniach oraz dostępności miejsc, w których organizowane są wydarzenia i aktywności. Odpowiednio 68% i 66% mieszkańców pozytywnie ocenia te aspekty. Relatywnie najstabilniej wypada ocena możliwości poznania nowych ludzi w okolicy. 18% osób starszych, zamieszkałych w Krakowie, nie ma wystarczająco dużo okazji, by nawiązywać nowe znajomości. Jednocześnie należy podkreślić, że dostępność budynków w okolicy mieszkalnej osób starszych jest jednym z trzech najniżej ocenianych aspektów funkcjonowania miasta. 63% osób starszych w Krakowie jest zdania, że okolica zamieszkania jest wystarczająco

⁵⁶ Informacja o sytuacji osób starszych ..., op. cit., strona 11.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP 2021 Rodziny w Polsce 2021, GUS, Warszawa 2023, strona 41.

⁵⁹ Raport: „Miasta przyjazne do życia dla osób starszych: Kraków”, Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2023, s. 21.

dostępna dla osób poruszających się przy pomocy chodzika lub wózka inwalidzkiego. Nieco niżej wypada ocena dostępu do sklepów, 19% mieszkańców Krakowa w podeszłym wieku uważa, że nie są one dostosowane dla osób mających trudności w poruszaniu się⁶⁰.

Najniżej, pod względem innych aspektów jakości życia, osoby starsze w Krakowie oceniają swoją sytuację finansową. Ponad jedna czwarta populacji osób starszych w Krakowie uważa, że ich dochody nie wystarczają na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych bez żadnych problemów. 36% krakowskich osób starszych uważa, że ich dochód nie umożliwia życia na dobrym poziomie⁶¹.

Wyniki badań wskazują, że co do zasady Kraków jest miastem przyjaznym osobom starszym. Oceny najważniejszych aspektów życia w mieście dokonywane przez osoby powyżej 65 roku życia zależały m.in. od dzielnicy zamieszkania oraz od cech społeczno-demograficznych badanych takich jak: korzystanie z pomocy w codziennych czynnościach, choroby lub dolegliwości przewlekłe, problemy z codziennym poruszaniem się, poziom wykształcenia, aktywność zawodowa, aktywność charytatywna zaangażowanie w bezinteresowną pomoc innym, sprawowanie opieki się dziećmi lub wnukami⁶².

Cechą charakterystyczną starzejącego się organizmu ludzkiego jest zmniejszająca się sprawność zarówno fizyczna, jak i psychiczna. Po przekroczeniu 75. roku życia, proces starzenia się postępuje stosunkowo szybko, co jednocześnie wymusza zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne i usługi opiekuńcze. W przedziale wiekowym 80-85 lat znaczny odsetek osób potrzebuje już najczęściej stałej opieki. Grupa osób starszych wymagających opieki będzie stale wzrastać, a liczba potencjalnych opiekunów stopniowo maleć.

Proces starzenia się ludności postrzegany w wymiarze jednostkowym i społecznym stawia trudne wyzwania o wielopłaszczyznowym wymiarze, a więc nie tylko w sferze ekonomicznej, lecz również zdrowotnej i socjalnej. Polska, dla której prognozy rozwoju ludności są obecnie niesprzyjające, będzie musiała zmierzyć się ze wszystkimi problemami wynikającymi z niekorzystnych trendów demograficznych. Dotyczy to także regionów i mniejszych jednostek terytorialnych, szczególnie tych o najstarszej strukturze wieku mieszkańców, w których dodatkowo proces starzenia będzie się najbardziej pogłębiał⁶³.

Zgodnie z wnioskami i rekomendacjami znajdującymi się w dokumencie przygotowanym przez Ministra do spraw Polityki Senioralnej pt. „Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2023”⁶⁴ prognozy na przyszłość jasno pokazują, że proces starzenia się społeczeństw jest zjawiskiem globalnym i nieodwracalnym. Zmiany te nie tylko bardzo widocznie wpływają na kwestie demograficzne, społeczne, czy gospodarcze, ale także wymuszają potrzebę refleksji nad tematem starości oraz funkcjonowaniem seniorów w dzisiejszym świecie.

Mając na uwadze, że polityka senioralna w kraju powinna stwarzać warunki dla godnego i niezależnego starzenia się, działania skierowane do starszych osób powinny mieć charakter horyzontalny i obejmować różne aspekty ich życia⁶⁵. Powinna uwzględniać możliwość poprawy jakości życia na każdym jego etapie, a także wydłużenia aktywności społecznej i zawodowej, a także wzmacniania idei międzypokoleniowej społeczności. Dlatego projektując nowe rozwiązania na rzecz osób starszych należy dążyć, aby miały one charakter systemowy, długookresowy i stały⁶⁶.

Wyzwaniem w najbliższych latach będzie także stworzenie warunków do włączenia jeszcze większej liczby osób starszych w aktywności społeczne, ze szczególnym

⁶⁰ Ibid., s. 25.

⁶¹ Ibid., s. 28.

⁶² Ibid., s. 29.

⁶³ *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021*, GUS, Warszawa 2023, strona 56.

⁶⁴ *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2023*, Minister do spraw Polityki Senioralnej, Warszawa 2024 r., strona 57.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2023*, Minister do spraw Polityki Senioralnej, Warszawa 2024 r., strony 59, 60.

uwzględnieniem lokalnego potencjału i obszarów z ograniczoną dostępnością do różnorodnej oferty zajęć, dostosowanej do potrzeb lokalnej społeczności⁶⁷.

W nadchodzących latach niezbędny jest więc dalszy rozwój oferty usług i zajęć skierowanych do osób starszych, w szczególności przeciwdziałających marginalizacji, separacji i samotności, wzmacniających samodzielność oraz gwarantujących pełne uczestnictwo w życiu społecznym.

Wyzwaniem jest także zadbanie o dobrą kondycję psychofizyczną seniorów – zintensyfikowanie działań z obszaru profilaktyki zdrowotnej, a generalnie – przedłużanie, w miarę możliwości, okresu niezależności seniorów i zachowania umiejętności radzenia sobie przez osoby starsze w sytuacjach stresowych i kryzysowych.

Zgodnie z badaniami prowadzonymi przez Unię Metropolii Polskich⁶⁸ najważniejszym wyzwaniem dla miasta Kraków „...jest zachowanie samodzielności i wydłużanie aktywności osób starszych (profilaktyka zdrowotna, odpowiedzialność za siebie). Ale także przeciwdziałanie «wypychaniu» osób starszych z rynku pracy i działania na rzecz znalezienia pracy osobom starszym”.

5.2 Świadczenia na rzecz osób starszych

Podstawowym założeniem systemu wsparcia osób starszych w Krakowie jest umożliwienie im jak najpełniejszego i najdłuższego funkcjonowania w środowisku rodzinnym, sąsiedzkim, w miejscu zamieszkania. Instytucjonalne, całodobowe formy opieki są formą pomocy, która powinna być stosowana tylko w przypadku niemożności rozwiązywania problemów innymi sposobami. Jednocześnie działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zmierzają do tego, aby system wsparcia osób starszych był na tyle zróżnicowany, by zapewniał ofertę dostosowaną do stanu zdrowia oraz sytuacji rodzinnej i bytowej każdej osoby wymagającej wsparcia.

5.2.1 Praca socjalna z osobami starszymi

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują działania w tych obszarach funkcjonowania, w których osoba/rodzina napotyka trudności, których nie jest w stanie samodzielnie pokonać i wymaga wsparcia. Jednym z takich obszarów jest podeszły wiek. Podeszły wiek jest stanem, który nie wynika z zakłócenia funkcjonowania osobistego czy społecznego. Jego nadejście jest naturalne i obszar zmiany nie dotyczy „wyjścia z sytuacji podeszłego wieku”, jak w przypadku innych wyróżnionych obszarów problemowych. Zmiana polegać ma na zmianie podejścia do siebie, postrzeganiu siebie i swojej sytuacji. Praca socjalna w tym obszarze skupia się przede wszystkim na utrzymywaniu, wspieraniu i poszerzaniu niezależności osobistej oraz aktywności poprzez wzmacnianie jej zdolności sprawczej, a także rozwiązywaniu (lub pomocy w rozwiązywaniu) problemów w osobistych związkach z innymi osobami oraz szerszym otoczeniu.

5.2.2 Usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych

Pomoc w formie usług przyznawana jest osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni, nie mogą takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych

⁶⁷ Informacja o sytuacji osób starszych..., op. cit., strona 58.

⁶⁸ „Młodszy nie będziemy. Miasta wobec starzenia się ludności”, Centrum Analiz i Badań, Unia Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza, Warszawa, październik 2022, strona 73.

potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem⁶⁹.

Kwestie dotyczące szczegółowych zasad przyznawania pomocy w formie usług opiekuńczych w Krakowie, zakresu czynności wchodzących w skład usług opiekuńczych oraz szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za usługi opiekuńcze reguluje Uchwała Nr CXXIV/3394/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 6 grudnia 2023 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie usług opiekuńczych, zakresu czynności wchodzących w skład usług opiekuńczych oraz szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za usługi opiekuńcze. Realizacja zadania odbywa się w oparciu o umowy zlecenia realizacji zadania publicznego zawarte z podmiotami świadczącymi usługi oraz umowy zawarte z domami pomocy społecznej.

Liczba godzin dziennie oraz liczba dni w tygodniu, w których świadczone są usługi jest określana indywidualnie, w zależności od sytuacji i potrzeb danej osoby. Zakres przyznawanych usług wynika z indywidualnej sytuacji: stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej, potrzeb zgłaszanych przez samą osobę objętą usługami bądź jej rodzinę.

W przypadku, gdy dochód osoby lub na osobę w rodzinie nie przekracza kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej (776 zł „netto” dla osoby samotnie gospodarującej oraz 600 zł „netto” na osobę w rodzinie), świadczeniobiorcy korzystają z usług nieodpłatnie. W pozostałych przypadkach stosuje się tabele odpłatności zamieszczone w w/w uchwale. Odpłatność maksymalna (tj. 100%) wynosiła w 2024 r. 40 zł za godzinę.

Usługi opiekuńcze mogą być świadczone w dni robocze w godzinach od 7.00 do 20.00, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w godzinach od 6.00 do 21.00 oraz w soboty, niedziele i święta w uzgodnionych godzinach. W przypadku osób samotnych, w szczególnie uzasadnionych okolicznościach, w tym zwłaszcza w przypadku osób wymagających opieki w większym zakresie ze względu na stan zdrowia, czas świadczenia usług może zostać wydłużony maksymalnie do 10 godzin dziennie. Maksymalny czas świadczenia usług może przekroczyć 10 godzin dziennie tylko w przypadku osób, wobec których wydana została decyzja administracyjna o skierowaniu do domu pomocy społecznej, oczekujących na jej realizację.

Usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w 2024 r. świadczone były przez trzy podmioty niepubliczne oraz przez trzy domy pomocy społecznej. DPS Łanowa 39, DPS Nowaczyńskiego (od kwietnia 2024 r.) oraz DPS Radziwiłłowska (do marca 2024 r.) realizowały usługi opiekuńcze dla osób niebędących mieszkańcami DPS, a wymagających opieki w miejscu ich zamieszkania na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

Od czerwca 2024 r. realizowane było zadanie polegające na organizowaniu i realizacji usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich w ramach programu „Korpus wsparcia seniorów” na rok 2024 (Moduł I). Wsparcie w postaci usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich kierowane było do osób samotnych w wieku 60 lat i więcej, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione, bądź rodzina, a także osoby bliskie, takie jak wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępní, zstępni nie mogą takiej pomocy im zapewnić. Pomocą w formie usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich objęto 10 osób. Usługi opiekuńcze w formie usług sąsiedzkich były świadczone było przez osoby z najbliższego otoczenia, niebędące członkami rodziny.

Realizacja usług sąsiedzkich i ustalenie odpłatności za ich realizację odbywało się na analogicznych zasadach jak w przypadku pozostałych form usług opiekuńczych i były określone w uchwale nr CXXIV/3394/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 6 grudnia 2023 r.

Ze względu na zwiększenie udziału osób starszych w populacji, a tym samym rosnące potrzeby wsparcia w zakresie opieki nad osobami starszymi, obszar ten staje się kluczowy w procesie deinstytucjonalizacji. Szacuje się, że około 20%-25% obecnych mieszkańców

⁶⁹ Art. 17 ust.1 pkt 11, art. 50 ust. 1-3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

placówek całodobowych nie musiałyby do nich trafić gdyby otrzymali wcześniej odpowiednie wsparcie w środowisku⁷⁰.

5.2.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Usługi opiekuńcze świadczone były przez podmioty wyłonione w drodze otwartych konkursów ofert, którymi były w 2024 r. Fundacja na Rzecz Chorych na SM im. Bł. Anieli Salawy, Małopolski Zarząd Wojewódzki Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej oraz Małopolski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża.

5.2.2.2 Kadra

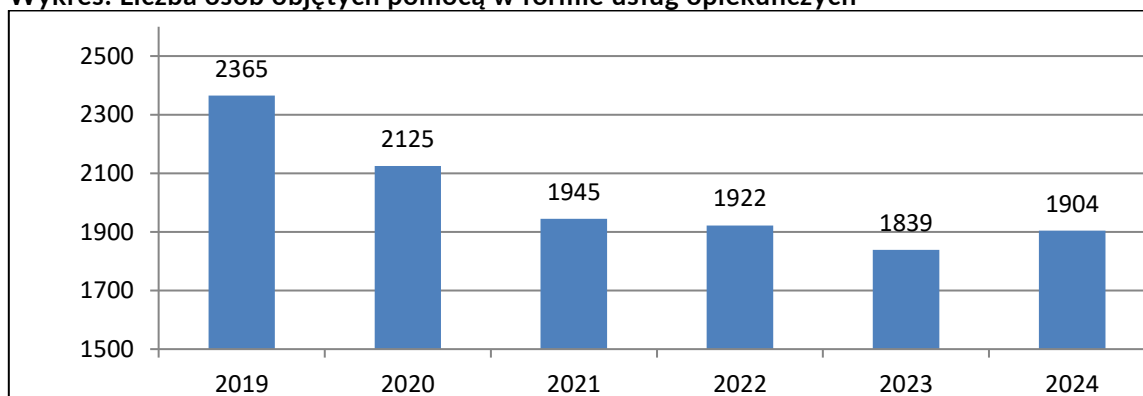
W realizację zadania polegającego na świadczeniu usług opiekuńczych w roku 2024 bezpośrednio zaangażowanych było w organizacjach pozarządowych wskazanych powyżej oraz przez DPS-y: 559 osób (opiekunów) świadczących usługi opiekuńcze w ramach umowy zlecenia oraz 22 osoby (17 etatów) koordynujących realizację usług opiekuńczych. Wykonano 621 068,25 godzin usług opiekuńczych.

Usługi opiekuńcze w formie usług sąsiedzkich były realizowane przez 10 osób zatrudnionych przez MOPS w oparciu o umowy zlecenie. W okresie od czerwca do grudnia 2024 r. wykonano łącznie 862,5 godzin usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich.

5.2.2.3 Osoby korzystające ze świadczeń w formie usług opiekuńczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych w 2024 r. pozostaje na poziomie z ostatnich czterech lat. W latach 2015-2017 miała miejsce tendencja wzrostowa. W 2015 r. był to wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 10,2%, a w 2017 r. nastąpił kolejny wzrost liczby osób objętych usługami opiekuńczymi o 6,2% w stosunku do roku poprzedniego; w 2018 r. i 2019 r. nastąpił niewielki spadek liczby osób odpowiednio o 2,2% i 4%. Natomiast w 2020 r. spadek wyniósł 10%, w 2021 r. 9,2%. Od 2022 r. liczba osób objętych usługami opiekuńczymi ustabilizowała się na poziomie około 1900 osób. Świadczeniobiorcy usług opiekuńczych to przede wszystkim kobiety, które stanowią 75% ogółu.

Wykres: Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych⁷¹

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności MOPS w Krakowie

Zdecydowana większość odbiorców usług opiekuńczych to osoby w starszym wieku tj. 65 lat i więcej. Zbiorowość ta obejmuje ponad 87% ogółu świadczeniobiorców. 92,1% kobiet oraz 72,5% mężczyzn objętych usługami opiekuńczymi to osoby powyżej 65 roku

⁷⁰ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red)., Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, strona 281.

⁷¹ Źródło: Pomost Std.

życia. Kobiety korzystające z usług opiekuńczych to przede wszystkim wdowy 55,4% oraz panny 22,3%, natomiast mężczyźni to głównie kawalerowie 32,1%, osoby pozostające w związku małżeńskim 25,2% i rozwiedzeni 20,6% oraz wdowcy 20,4%. W populacji świadczeniobiorców usług opiekuńczych największą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim ponad 40% ogółu. Kolejne, co do wielkości grupy stanowią osoby legitymujące się wykształceniem wyższym 19,7%, podstawowym lub niższym 17,2% oraz zasadniczym zawodowym 15,6%. Odnosząc te dane do płci świadczeniobiorców można stwierdzić, że wykształceniem średnim legitymuje się więcej kobiet niż mężczyzn, natomiast więcej mężczyzn posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe. W porównaniu z rokiem 2023 cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców usług opiekuńczych nie uległy znaczącym zmianom.

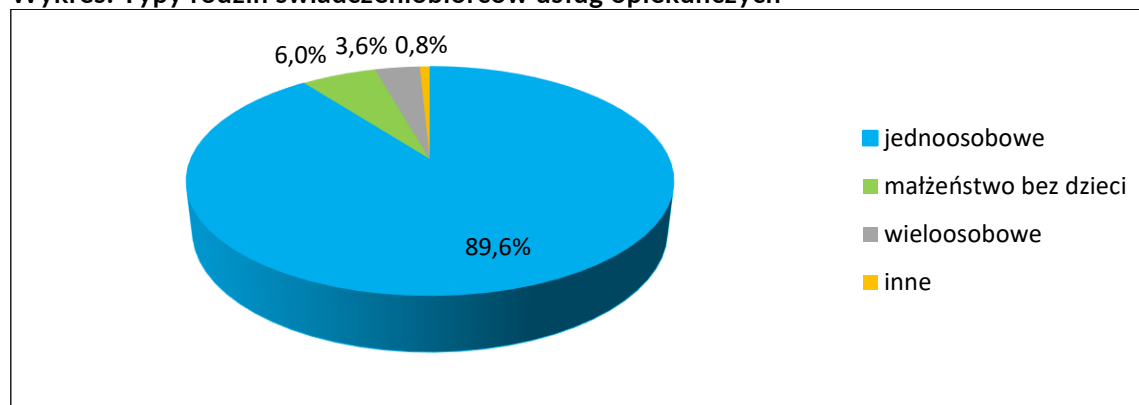
Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców usług opiekuńczych

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców usług opiekuńczych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0-34	0,4%	0,2%	0,3%
35-44	0,7%	2,1%	1,1%
45-59	2,9%	11,8%	5,1%
60-64	3,9%	13,4%	6,3%
65 i więcej	92,1%	72,5%	87,2%
stan cywilny			
panna/kawaler	22,3%	32,1%	24,7%
rozwiedziona/rozwiedziony	12,3%	20,6%	14,3%
separowana/separowany	0,1%	1,7%	0,5%
wdowa/wdowiec	55,4%	20,4%	46,7%
zamężna/żonaty	9,9%	25,2%	13,8%
wykształcenie			
podstawowe i poniżej	17,4%	16,4%	17,2%
zasadnicze zawodowe	12,9%	23,7%	15,6%
średnie ogólne i zawodowe	44,2%	30,7%	40,8%
policealne	2,2%	1,3%	1,9%
wyższe	19,3%	20,8%	19,7%
nieustalony poziom wykształcenia	4,0%	7,1%	4,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Świadczeniobiorcy usług opiekuńczych to przede wszystkim osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe 89,6%. Procent tych gospodarstw w stosunku do roku 2024 spadł o 1,7%.

Wykres: Typy rodzin świadczeniobiorców usług opiekuńczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Osoby korzystające z pomocy w formie usług opiekuńczych żyją w większości w gospodarstwach domowych, w których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta – ponad 90% ogółu. Generalnie wysokość dochodu na osobę w rodzinie świadczeniobiorców usług opiekuńczych kształtuje się w przedziale pomiędzy 2001-3000 zł miesięcznie (blisko 50%), z tego 28,9% rodzin osiąga dochód w przedziale 2501-3000 zł miesięcznie, a 20,8% w przedziale 2001-2500 zł miesięcznie. 32,2% rodzin osiąga dochód powyżej 3 000 zł, 8,3% w przedziale 1601-2000 zł miesięcznie, a 9,9% to rodziny z dochodem poniżej 1600 zł miesięcznie.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinie (w zł)

0-600	1,4%
601-1200	5,6%
1201-1600	2,9%
1601-2000	8,3%
2001-2500	20,8%
2501-3000	28,9%
3001 i powyżej	32,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Do najczęstszych problemów występujących w rodzinach świadczeniobiorców usług opiekuńczych należy długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

5.2.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków na świadczenie usług opiekuńczych wyniosły:

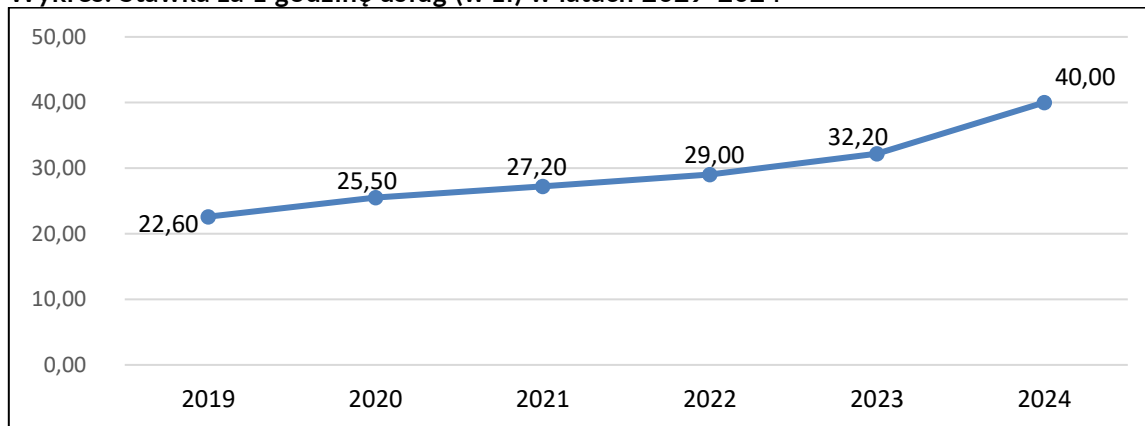
- w roku 2019: 18 520 621 zł, w tym 280 353 zł to środki pozyskane w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych;
- w roku 2020: 19 087 803 zł, w tym 388 875 zł to środki pozyskane w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych;
- w roku 2021: 19 029 160,95 zł;
- w roku 2022: 19 529 303,42 zł;
- w roku 2023: 20 671 348,01 zł;
- w roku 2024: 24 189 548,53 zł.

Nakłady finansowe na realizację usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich wyniosły 39 680,63 zł, w tym 29 680,63 zł z otrzymanej dotacji oraz 10 000 zł z wkładu własnego.

5.2.2.5 Wnioski

W związku ze wzrostem kosztów pracy osób świadczących usługi opiekuńcze oraz w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu świadczenia usług opiekuńczych od 2015 r. stawka za godzinę usług była sukcesywnie zwiększana, od poziomu 12 zł w 2015 r. do 40 zł w 2024 r.

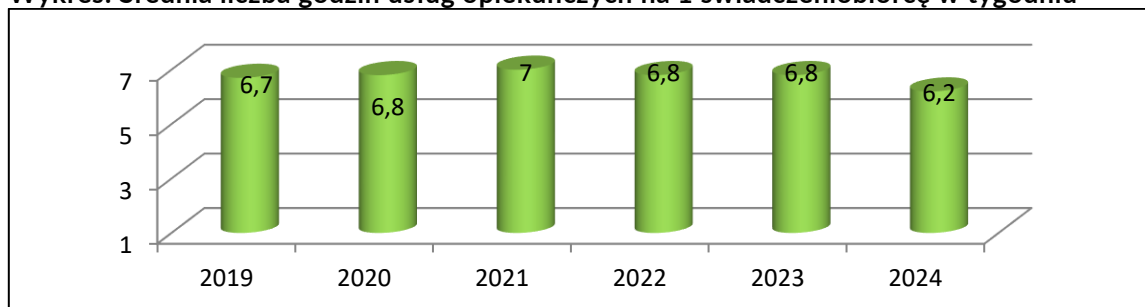
Wykres: Stawka za 1 godzinę usług (w zł) w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

Średnia liczba godzin usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu w okresie ostatnich dziesięciu lat utrzymuje się na stałym poziomie między 6 a 7 godzin. Biorąc pod uwagę średnią tygodniową liczbę godzin usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę w kontekście cech charakteryzujących grupę adresatów świadczenia (osoby starsze o ograniczonej możliwości funkcjonowania), można postawić tezę, że ogólna liczba godzin usług powinna zostać zwiększona, zwłaszcza uwzględniając ogólnie przyjęty kierunek działań polegający na zapewnieniu możliwości jak najdłuższego funkcjonowania w środowisku i zapobieganie instytucjonalizacji.

Wykres: Średnia liczba godzin usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

W celu poszerzenia diagnozy potrzeb i barier osób objętych usługami zaangażowano przedstawicieli podmiotów realizujących usługi w proces diagnozy sytuacji osób ubiegających się o wsparcie w formie usług opiekuńczych polegający na udziale przedstawiciela zleceniobiorcy w spotkaniu diagnostycznym przeprowadzanym u osoby obejmowanej usługami.

W 2024 r. liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych wyniosła 621 068,25 godzin i była niższa o ponad 35,6 tys. godzin niż w roku 2023. Wpływ na zmniejszenie liczby godzin usług opiekuńczych miały inne formy pomocy realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

W 2024 r. uruchomiono realizację usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich w ramach programu „Korpus wsparcia seniorów” na rok 2024 (Moduł I). Wsparcie w postaci usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich kierowane było do osób

samotnych w wieku 60 lat i więcej. Pomocą w formie usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich objęto 10 osób. Usługi opiekuńcze w formie usług sąsiedzkich były świadczone przez osoby z najbliższego otoczenia, niebędące członkami rodziny. Ta forma wsparcia nie spotkała się jednak z większym zainteresowaniem osób uprawnionych.

Jak wskazano w podrozdziale 5.1 Procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej Gminy Miejskiej Kraków, prognoza ludności dla Krakowa opracowana przez GUS wskazuje na trwałość tendencji związanej ze wzrostem liczebności populacji w wieku poprodukcyjnym, co w konsekwencji spowoduje dalsze zwiększanie się liczby jednoosobowych gospodarstw domowych osób w starszym wieku, głównie kobiet. Już teraz znajduje to odzwierciedlenie w populacji świadczeniobiorców usług opiekuńczych, którymi w zdecydowanej większości są kobiety prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe. Starzenie się przynosi również pogorszenie stanu zdrowia, a w konsekwencji potencjalny wzrost liczby osób wymagających ze względu na wiek zintensyfikowanej opieki. Ze względu na obniżający się potencjał pielęgnacyjny rodziny, w przyszłości można spodziewać się zwiększania liczby osób wymagających przyznania i dofinansowania pomocy w tej formie.

Rozwój środowiskowych form wsparcia oraz realizacja przez Domy Pomocy Społecznej usług opiekuńczych w środowisku pozwoli na skuteczną profilaktykę i jak najpóźniejsze umieszczanie osób starszych w instytucjach opieki całodobowej.

5.2.3 Ośrodki Wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych

Podstawową formą pomocy, dzięki której osoby w podeszłym wieku mogą zaspokajać potrzebę kontaktu i integracji społecznej, bez ostatecznego zerwania więzi z rodziną i środowiskiem lokalnym są ośrodki wsparcia dziennego pobytu. Ich uczestnikami mogą być osoby, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych⁷². Placówki te świadczą szeroką ofertę usług w tym m.in.: terapię zajęciową, porady, organizację czasu wolnego. Wszystkie zajęcia odbywają się pod opieką specjalistów. Prowadzenie i zapewnienie miejsc w ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki należy do zadań własnych gminy.

5.2.3.1 Infrastruktura

W 2024 r. funkcjonowało Krakowskie Centrum Seniora (KCS) będące jednostką budżetową, w skład którego wchodziło:

- 12 Domów, w tym 10 Domów Aktywizacyjnych oraz 2 Domy Specjalistyczne, zapewniające wsparcie dla osób z chorobą Alzheimera, zespołem otępiennym i po udarze;
- 5 Klubów Samopomocy, w tym Klub „Senior+”.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że infrastruktura KCS wykorzystywana była do przygotowywania posiłków dla Domu Pomocy Społecznej Nowa Huta, Domu Pomocy Społecznej ul. Radziwiłłowska 8 (filia ul. Ułanów 25), Domu Pomocy Społecznej ul. Rozrywka 1, klientów Filii MOPS i noclegowni dla osób w kryzysie bezdomności.

Ponadto, Gmina Miejska Kraków zlecała organizacjom pozarządowym prowadzenie 4 ośrodków wsparcia – klubów samopomocy dla osób starszych oraz 1 ośrodka wsparcia – klubu samopomocy przeznaczonego dla 30 osób wymagających częściowej pomocy ze względu na chorobę.

Powyższe ośrodki wsparcia w 2024 r. dysponowały w sumie 823 miejscami. Z pomocy w tej formie skorzystało łącznie 1085 osób.

⁷² Art. 51 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

Tabela: Wykaz ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych, funkcjonujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków w latach 2019-2024 wraz z liczbą miejsc*

Nazwa i adres jednostki	Liczba miejsc 2019	Liczba miejsc 2020	Liczba miejsc 2021	Liczba miejsc 2022	Liczba miejsc 2023	Liczba miejsc 2024
Krakowskie Centrum Seniora	385	385	385	385	503	503
Niepubliczne Ośrodki Wsparcia - Kluby Samopomocy	185	155	125	125	155	155
Kluby Samopomocy znajdujące się w strukturze KCS w tym: Klub Senior +	160	190	320	338	165	165
Kluby Samopomocy „W sile wieku”***	100	100	0	0	0	0
Klub Samopomocy – Specjalistyczny „W sile wieku 2” ***	-	18	18	0	0	0
Łączna liczba miejsc	830	830	830	848	823	823

*wg danych na 31 grudnia danego roku

**Kluby Samopomocy „W Sile Wieku” w latach 2018-2020 funkcjonowały w strukturach MOPS. Od roku 2021 znajdują się w strukturze KCS

*** Klub Samopomocy „W sile wieku 2” w latach 2020-2021 funkcjonował w strukturach MOPS, natomiast od roku 2022 znajduje się w strukturze KCS.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela: Ośrodki wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych

Adres	Liczba miejsc (wg stanu na 31.12.2024 r.)	Liczba korzystających w 2024 r.
Krakowskie Centrum Seniora os. Szkolne 20, w tym: 10 Domów, 2 Domy specjalistyczne, Klub Senior +	668	852
Ośrodki wsparcia – kluby samopomocy dla osób starszych oraz osób wymagających częściowej pomocy ze względu na chorobę	155	233
SUMA	823	1 085

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

5.2.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków wg stanu na 31 grudnia 2024 r. były: Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Zgromadzenie Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej Gaudium et Spes, Stowarzyszenie Unicorn oraz Polski Związek Głuchych Oddział Małopolski.

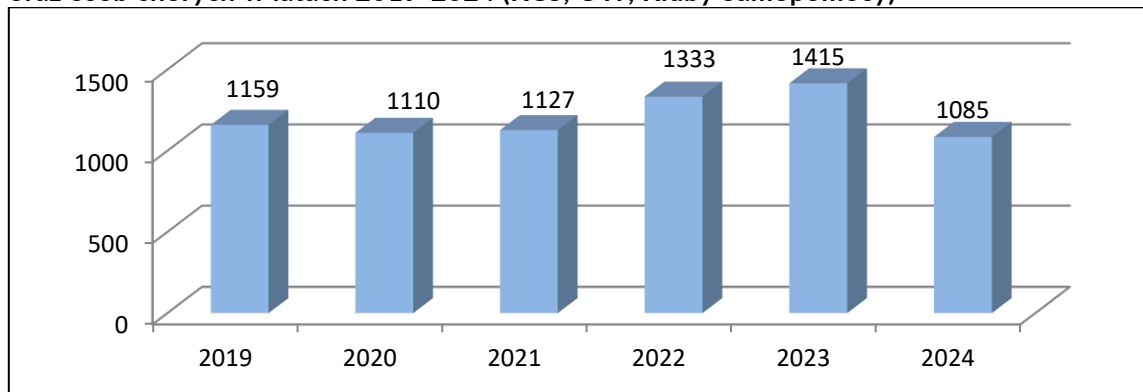
5.2.3.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2024 zaangażowanych było 10 osób (w wymiarze 7,15 etatu) w organizacjach pozarządowych. Ponadto zadanie realizowało 124 pracowników (w wymiarze 112,45 etatów) Krakowskiego Centrum Seniora (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.).

5.2.3.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w ośrodkach wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze świadczeń oferowanych przez ośrodki w latach 2019-2024 średniorocznie korzystało około 1200 osób. W roku 2024 ze świadczeń skorzystało 1085 osób.

Wykres: Liczba uczestników krakowskich ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, oraz osób chorych w latach 2019-2024 (KCS, OW, Kluby Samopomocy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

Do opisu charakterystyki uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych w Krakowie wykorzystano informacje z próby 313 osób⁷³, które korzystały z tej formy pomocy w roku 2024. Prawie 74% uczestników ośrodków wsparcia stanowią kobiety. Wśród najczęstszych przyczyn wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy wymienić można niepełnosprawność i długotrwałą lub ciężką chorobę.

W analizowanej grupie ponad 91% osób prowadzi jednoosobowe gospodarstwo domowe. W grupie kobiet najwięcej jest wdów 68,4% i rozwiedzionych 14,3%. Wśród mężczyzn korzystających z tej formy pomocy najwięcej 48,8% jest wdowcami oraz 25,6% pozostaje w związkach małżeńskich. Ponad 45% uczestników ośrodków wsparcia legitymuje się wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym.

Głównym źródłem utrzymania dla prawie 98% osób jest świadczenie emerytalno-rentowe. Ponad 75% uczestników ośrodka wsparcia dla osób starszych jest w wieku między 70 a 89 rokiem życia. 90 i więcej lat ma 10,5% uczestników. W porównaniu z rokiem 2023 cechy demograficzno-społeczne uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami pozostają na podobnym poziomie, jedynie znacznie wzrósł miesięczny dochód na osobę w rodzinach uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych.

Tabela: Uczestnicy ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 60 r.ż.	0,4%	1,2%	0,7%
60–69	11,7%	17,1%	13,1%
70–79	39,0%	36,6%	38,3%
80–89	37,2%	37,8%	37,4%
90 i więcej	11,7%	7,3%	10,5%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	15,6%	6,1%	13,1%
zasadnicze zawodowe	18,6%	28,0%	21,1%
średnie ogólne i zawodowe	45,5%	45,1%	45,4%
policealne	1,3%	0,0%	1,0%
wyższe	13,4%	18,3%	14,7%

⁷³ Źródło: Pomost Std.

nieustalony poziom wykształcenia	5,6%	2,5%	4,7%
stan cywilny			
panna/kawaler	7,8%	14,6%	9,6%
rozwidziona/rozwidziony	14,3%	11,0%	13,4%
separowana/separowany	0,8%	0,0%	0,6%
wdowa/wdowiec	68,4%	48,8%	63,3%
zamężna/żonaty	8,7%	25,6%	13,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Dla ponad 68% uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych wysokość dochodu na osobę w rodzinach przekracza 2500 zł. U 8,6% uczestników ten dochód nie przekracza kwoty 2000 zł.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych (w zł)

do 499	0,6%
500–1499	1%
1500–1999	7%
2000–2499	22,7%
2500 i powyżej	68,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

5.2.3.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na bieżącą działalność dziennych ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku oraz osób chorych w ostatnich 6 latach wyniosły:

Tabela: Wydatki na bieżącą działalność dziennych ośrodków wsparcia

Rok	Środki GMK	Środki pochodzące z budżetu państwa	Suma
2019 r.	7 060 385,65 zł	150 000 zł	7 210 385,65 zł
2020 r.	7 692 581,53 zł	54 857,29 zł	7 747 438,82 zł
2021 r.	10 542 037,41 zł	0 zł	10 542 037,41 zł
2022 r.	12 583 687,13 zł	58 281,08 zł	12 641 968,21 zł
2023 r.	14 555 511,09 zł	61 199,47 zł	14 616 710,56 zł
2024 r. *	16 901 139,93 zł	877 211,89 zł	17 778 351,82 zł

* uwzględnione zostały środki z rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024-2027” w wysokości 815 291,89 zł.

Tabela: Wydatki w ramach projektu „W sile wieku” oraz „W sile wieku 2” w latach 2019-2024

Rok	Środki UE	Środki GMK	Suma
2019 r.	2 725 748,41 zł	224 110,41 zł	2 949 858,82 zł
2020 r.	1 003 234,09 zł	1 752 709,56 zł	2 755 943,65 zł
2021 r.	1 662 153,56 zł	174 304,20 zł	1 836 457,76 zł
2022 r.	2 548 947,70 zł	191 968,66 zł	2 740 916,36 zł
2023 r.	978 846,31 zł	84 410,06 zł	1 063 256,37 zł
2024 r.	0 zł	0 zł	0 zł

5.2.3.6 Wnioski

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonują dzienne domy oraz kluby samopomocy dla osób starszych i chorych zlokalizowane w różnych dzielnicach Krakowa. Jednakże wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców i ich rodzin zasadny jest sukcesywny rozwój infrastruktury w zakresie tworzenia nowych miejsc w ośrodkach wsparcia, w których znajdą dzienną opiekę i wsparcie osoby starsze wymagające opieki specjalistycznej np. po przebytych udarach, z chorobą Alzheimera lub zespołami otępiennymi. Utworzenie specjalistycznych domów przyczyni się do wydłużenia funkcjonowania osób starszych w ich środowisku, pozwoli na utrzymanie ich optymalnego poziomu sprawności psychofizycznej i zapewni wsparcie opiekunom faktycznym.

Należy jednocześnie podkreślić, że na terenie Krakowa funkcjonują również inne formy wspierania aktywności seniorów, np. Centra Aktywności Seniorów. Na dzień 31 grudnia 2024 r. funkcjonowało w Krakowie 58 Centrów Aktywności Seniorów.

5.2.4 Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych

Podstawową formą instytucji zapewniających całodobową opiekę są domy pomocy społecznej. Prawo do uzyskania pomocy w tej formie przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w środowisku, której nie można zapewnić takiej opieki w miejscu zamieszkania⁷⁴.

Głównym zadaniem domów pomocy społecznej jest świadczenie usług bytowych, opiekuńczych, wspomagających i edukacyjnych, na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb mieszkańców. Organizacja domu oraz świadczony zakres usług musi uwzględniać w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności⁷⁵.

Kierowanie do domów pomocy społecznej osób tego wymagających i ponoszenie odpłatności za pobyt należy do zadań własnych gminy, natomiast do zadań własnych powiatu należy prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób⁷⁶. Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny, a obowiązek opłaty za pobyt ciąży w kolejności na mieszkańcu domu, małżonku, zstępnych i wstępnych mieszkańca, gminie kierującej do domu pomocy społecznej, która wnosi opłatę w wysokości różnicy między średnim miesięcznym kosztem utrzymania, a opłatą wnoszoną przez mieszkańca i jego rodzinę⁷⁷.

Domy Pomocy Społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone dzielą się na następujące typy:

- dla osób w podeszłym wieku,
- dla osób przewlekle somatycznie chorych,
- dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
- dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,
- dla osób uzależnionych od alkoholu,
- dla osób niepełnosprawnych fizycznie⁷⁸.

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonują wszystkie wymienione typy placówek poza jednostkami przeznaczonymi dla osób niepełnosprawnych fizycznie.

⁷⁴ Art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

⁷⁵ Art. 55 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

⁷⁶ Art. 17 ust. 1 pkt 16 i art. 19 pkt 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

⁷⁷ Art. 60 i art. 61 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

⁷⁸ Art. 56 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

W roku 2024 w domach pomocy społecznej wszystkich typów umieszczono 373 osoby, z czego 346 w domach zlokalizowanych na terenie Gminy Miejskiej Kraków, a 27 w domach znajdujących się na terenie innych powiatów. W 2024 r. poniesiona została odpłatność za 175 osób umieszczonych w domach pomocy społecznej poza Gminą Miejską Kraków, a wydatki związane z pobytem tych osób wyniosły 8 806 080,10 zł.

5.2.4.1 Infrastruktura

Domy pomocy społecznej są jedyną formą pomocy społecznej świadczącą całodobową opiekę nad osobami niezdolnymi do samodzielnego egzystowania. Są placówkami przeznaczonymi dla osób, które nie kwalifikują się do leczenia szpitalnego, lecz z uwagi na podeszły wiek, schorzenia, warunki rodzinne, niepełnosprawność oraz sytuację życiową wymagają stałej opieki. Aby sprawnie pełnić swoją funkcję, domy pomocy społecznej realizują zadania w oparciu o obowiązujące standardy.

Na terenie Krakowa wg stanu na 31 grudnia 2024 r. funkcjonowało 8 Domów Pomocy Społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych, które dysponowały 1103 miejscami. 6 domów to miejskie jednostki organizacyjne, natomiast prowadzenie 2 placówek zlecono organizacjom pozarządowym.

Tabela: Wykaz domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków w latach 2019-2024 wraz z liczbą miejsc*

2019 2021 Wzrost i liczba miejsc								
	nazwa i adres jednostki	typ Domu	liczba miejsc 2019 r.	liczba miejsc 2020 r.	liczba miejsc 2021 r.	Liczba miejsc 2022 r.	Liczba miejsc 2023 r.	Liczba miejsc 2024 r.
1	DPS ul. Łanowa 39	dla osób przewlekle somatycznie chorych	140	140	130	130	130	130
2	DPS ul. Praska 27**		55	79	79	79	79	100
3	DPS ul. Helclów 2		387	387	387	387	387	387
4	DPS ul. Nowaczyńskiego 1		175	175	175	175	175	175
5	DPS os. Sportowe 9***		45	45	45	45	45	45
6	DPS ul. Praska 25		81	81	81	81	80	80
7	DPS ul. Kluzeka 6		-	50	50	50	50	50
8	DPS ul. Ułanów 25****		24	0	0	0	0	0
9	DPS ul. Łanowa 1B****		46	46	46	46	46	46
10	DPS ul. Podgórk Tynieckie 96****		50	50	50	50	50	50
			1003	1053	1043	1043	1042	1 063
11	DPS ul. Kluzeka 6	dla osób w podeszłym wieku	90	40	40	40	40	40
12	DPS ul. Sołtysowska 13d*****		67	67	67	67	67	0
			157	107	107	107	107	40
Łączna liczba miejsc			1160	1160	1150	1150	1149	1103

*wg danych na 31 grudnia danego roku

** dawniej DPS ul. Radziwiłłowska 8 dla 79 osób

*** DPS os. Sportowe 9 – w strukturze DPS Nowa Huta

****jednostki prowadzone na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków

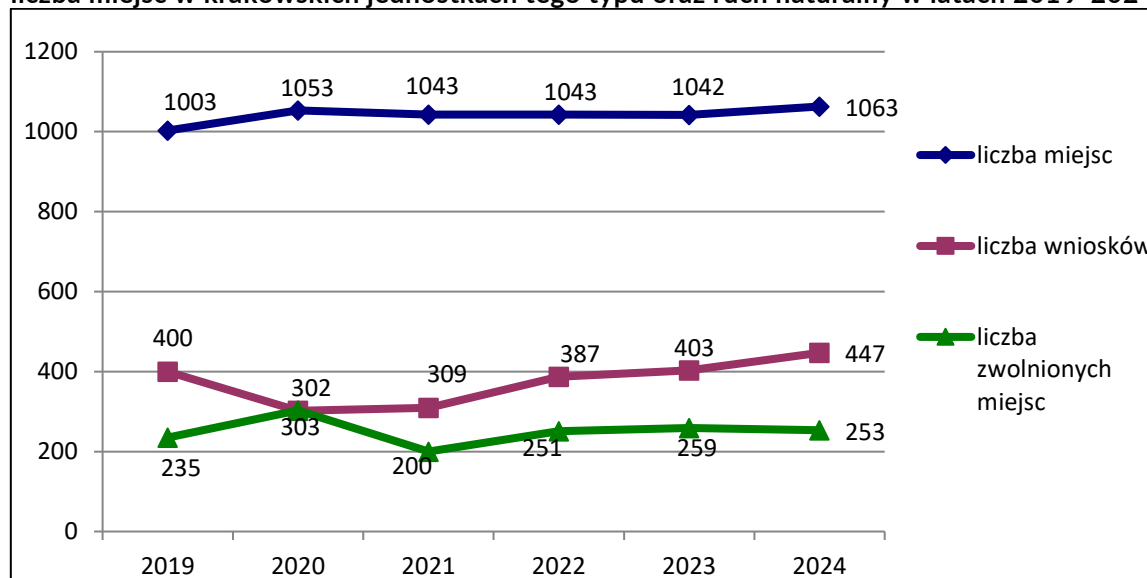
*****jednostka prowadzona na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków do 31.10.2024 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Liczba wniosków o skierowanie do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych w roku 2024 wzrosła w porównaniu do roku 2023.

W ogólnej liczbie wniosków o skierowanie do domu pomocy społecznej, zdecydowana większość dotyczy przyznania pomocy w formie pobytu w DPS tego typu. Jest to tendencja utrzymująca się od kilku lat. W roku 2018 wnioski te stanowiły – 65% ogólnej liczby wniosków o skierowanie do domu pomocy społecznej, w latach 2019, 2020, 2021 odsetek ten wyniósł – 60%, w roku 2022 – 67%, w roku 2023 – 72%, natomiast w roku 2024 – 71%.

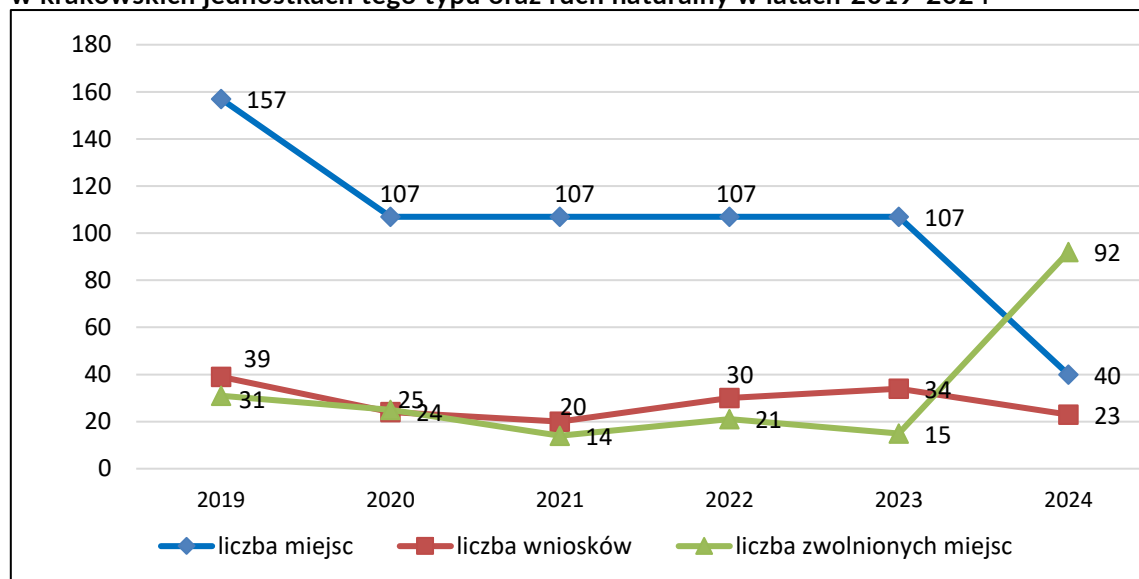
Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wnioski osób skierowanych do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku stanowiły 4% ogółu złożonych wniosków w roku 2024. Ilość wpływających wniosków w roku 2024 w porównaniu do roku 2023 zmniejszyła się.

Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób w podeszłym wieku, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2019-2024

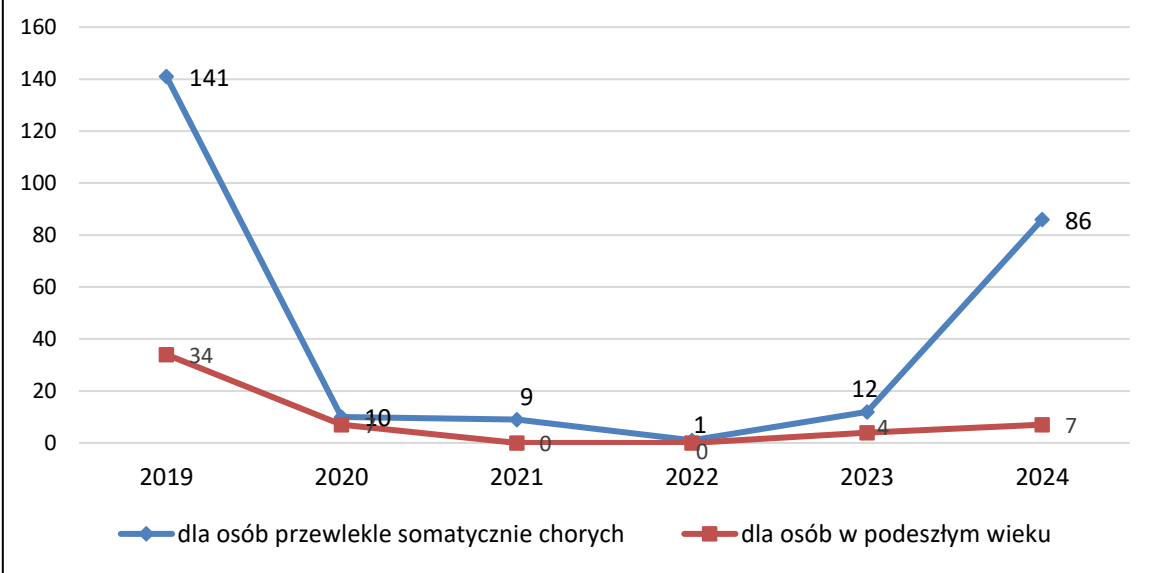

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Od roku 2018 do 2020 liczba wniosków osób wymagających pomocy w formie umieszczenia w domach dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz w podeszłym wieku stopniowo spadała. Ponadto w roku 2018 uruchomiono nowe miejsca co miało

bezpośredni wpływ na liczbę osób oczekujących na miejsce. W latach 2020-2023 liczba osób oczekujących na umieszczenie utrzymywała się na stałym, niskim poziomie. W roku 2024 m.in. w związku ze zwiększeniem liczby wniosków oraz koniecznością czasowego wstrzymania przyjęć do DPS przy ul. Sołtysowskiej 13 d zwiększyła się liczba osób oczekujących na umieszczenie. Wg stanu na 31 grudnia 2024 r. na umieszczenie w dps tego typu oczekiwali 93 osoby.

Wykres: Liczba osób oczekujących na miejsce w Domach Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela: Średni okres oczekiwania na miejsce w Domach Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku w latach 2019-2024

Typ placówki	Średni okres oczekiwania na miejsce w danym roku											
	2019 r.		2020 r.		2021 r.		2022 r.		2023 r.		2024 r.	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
dla osób w podeszłym wieku	6 miesięcy	6 miesięcy	1 miesiąc	1 miesiąc	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	6 miesięcy	6 miesięcy
dla osób przewlekle somatycznie chorych	10 miesięcy	10 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	10 miesięcy	7 miesięcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

5.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi w 2024 r. zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych, na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek NMP NP Prowincja Krakowska, Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Wspólna Radość” (do 31.10.2024 r.), oraz Zakon Przenajświętszej Trójcy OO. Trynitarzy.

5.2.4.3 Kadra

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. w bezpośrednią realizację zadania zaangażowanych było 910 osób (w ramach 845,56 etatu), w tym 73 osób (w ramach 67,90 etatu) w organizacjach pozarządowych. Wszystkie jednostki spełniają wymagany wskaźnik zatrudnienia pracowników zespołu opiekuńczo-terapeutycznego, który dla krakowskich DPS przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku (zgodnie z zarządzeniem nr 2252/2024 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 22 sierpnia 2024 r. w sprawie przyjęcia i wprowadzenia do stosowania jednolitych standardów opieki i zatrudnienia w krakowskich domach pomocy społecznej) wynosi nie mniej niż 0,43 na jednego mieszkańca, a w przypadku DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych 0,53 na jednego mieszkańca domu (zgodnie z rozporządzeniem w sprawie domów pomocy społecznej odpowiednio 0,4 i 0,5).

5.2.4.4 Osoby skierowane do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Dla scharakteryzowania osób przewlekle somatycznie chorych, którym przyznano pomoc w formie skierowania do domu pomocy społecznej tego typu, posłużono się danymi z próby 389 osób⁷⁹, które zostały skierowane do tego typu jednostek w 2024 r.

W grupie osób, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych, kobiety stanowią 61,2% ogółu. Wśród najczęstszych przyczyn wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy wymienić można długotrwałą lub ciężką chorobę i niepełnosprawność.

W analizowanej grupie ponad 91% prowadziło jednoosobowe gospodarstwo domowe. Wśród kobiet największy odsetek stanowią osoby owdowiałe 52,9%, a wśród mężczyzn rozwiedzeni 27,8%, wdowcy 25,2% oraz kawalerowie 23,8%. Najwięcej osób posiada wykształcenie średnie ogólne i zawodowe 38%. Najwięcej osób, które zostały skierowane do DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych znajduje się w wieku powyżej 70 lat 33,4%. Najwięcej kobiet jest wieku 80-89 37,4%. 37,1% mężczyzn w chwili złożenia wniosku nie miało ukończonego 70. roku życia. U kobiet analogiczny odsetek wynosi 11%. Głównym źródłem dochodu rodziny dla ponad 95% osób są niezarobkowe źródła utrzymania, w tym dla 86,4% stanowi emerytura lub renta. W porównaniu z rokiem 2023 cechy demograficzno-społeczne osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych pozostają na podobnym poziomie, jedynie znacznie wzrósł miesięczny dochód na osobę w ich rodzinach. W 2023 r. 44,9% osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych wykazywało dochód powyżej 2500 zł, a w roku 2024: 64,3%.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne osób przewlekle somatycznie chorych skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 60 r. ż.	3,9%	9,9%	6,2%
60–69	7,1%	27,2%	14,9%
70–79	34,0%	32,5%	33,4%
80–89	37,4%	25,8%	32,9%
90 i więcej	17,6%	4,6%	12,6%
wykształcenie			

⁷⁹ Źródło: Pomost Std.

gimnazjalne i poniżej	18,1%	18,5%	18,3%
zasadnicze zawodowe	10,9%	29,1%	18,0%
średnie ogólne i zawodowe	43,7%	29,1%	38,0%
wyższe	17,2%	18,6%	17,7%
policealne	2,1%	0,0%	1,3%
nieustalony poziom wykształcenia	8,0%	4,7%	6,7%
stan cywilny			
panna/kawaler	25,6%	23,8%	24,9%
rozwidziona/rozwidziony	13,4%	27,8%	19,0%
wdowa/wdowiec	52,9%	25,2%	42,2%
zamężna/żonaty	7,6%	21,9%	13,1%
separowana/separowany	0,5%	0,6%	0,5%
konkubinat	0,0%	0,7%	0,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największy odsetek osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych 64,3% wykazuje dochód powyżej 2500 zł.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych (w zł)

0-499	5,4%
500-999	1,3%
1000-1499	6,9%
1500-1999	6,7%
2000-2499	15,4%
2500 i wyżej	64,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Dla scharakteryzowania grupy osób skierowanych do DPS dla osób w podeszłym wieku wykorzystano dane z próby 26 osób⁸⁰, które otrzymały decyzję o skierowaniu do tego typu jednostek.

Wśród skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku 73% stanowią kobiety. Najczęstszą przyczyną wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy jest: długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. 85% analizowanej grupy prowadzi jednoosobowe gospodarstwo domowe. Największą grupę stanowią osoby owdowiałe 50%. Największy odsetek badanych to osoby posiadające wykształcenie średnie ogólne i zawodowe 53,8%. Ponad 73% skierowanych do DPS dla osób w podeszłym wieku to osoby znajdujące się w wieku powyżej 80. roku życia.

W porównaniu z rokiem 2023 cechy demograficzno-społeczne osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku pozostają na podobnym poziomie, jedynie znacznie wzrósł miesięczny dochód na osobę w ich rodzinach. W 2023 r. 60% osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku wykazywało dochód powyżej 2500 zł, a w 2024 ponad 80%.

⁸⁰ Źródło: Pomost Std.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne osób w podeszłym wieku skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 70 r. ż.	0,0%	28,6%	7,7%
70–79	21,1%	14,2%	19,2%
80–89	36,8%	28,6%	34,6%
90 i więcej	42,1%	28,6%	38,5%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	21,1%	0,0%	15,4%
zasadnicze zawodowe	0,0%	14,3%	3,9%
średnie ogólne i zawodowe	52,6%	57,1%	53,8%
wyższe	21,1%	0,0%	15,4%
nieustalony poziom wykształcenia	5,2%	28,6%	11,5%
stan cywilny			
panna/kawaler	36,8%	0,0%	26,9%
rozwidziona/rozwidziony	5,3%	14,2%	7,7%
wdowa/wdowiec	52,6%	42,9%	50,0%
zamężna/żonaty	5,3%	42,9%	15,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największy odsetek osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku 80,8% wykazuje dochód powyżej 2500 zł i więcej.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku (w zł)

0–1499	3,8%
1500–2499	15,4%
2500 i więcej	80,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

5.2.4.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Pobyt w domu pomocy społecznej jest najbardziej kosztownym świadczeniem z pomocy społecznej. Wydatki na bieżącą działalność domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych z roku na rok stopniowo się zwiększają, a w ostatnich 7 latach kształtowały się na następującym poziomie:

Rok	Środki GMK	Środki pochodzące z budżetu państwa	Suma
2019 r.	71 234 712,25 zł	6 481 815 zł	77 716 527,25 zł
2020 r.	74 670 270,15 zł	5 797 871,43 zł	80 468 141,58 zł
2021 r.	81 935 686,20 zł	5 409 585,43 zł	87 345 271,63 zł
2022 r.	92 021 046,27 zł	5 030 703,29 zł	97 051 749,56 zł
2023 r.	99 364 919,84 zł	11 652 243,65 zł	111 017 163,49 zł
2024 r.*	118 429 586,07 zł	9 433 318,15 zł	127 862 904,23 zł

*uwzględnione zostały środki z rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024-2027” w wysokości 6 018 158,05 zł.

nie uwzględniono środków, które jednostki otrzymały w ramach programów profilaktyki uzależnień oraz środków pochodzących z Funduszu Pomocy.

5.2.4.6 Wnioski

W roku 2024 złożono 470 wniosków o umieszczenie w domach pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i somatycznie chorych tj. o 33 wnioski więcej niż w roku 2023. Stale zwiększająca się od roku 2022 liczba wniosków spowodowała utworzenie się kolejki osób oczekujących na miejsce. Średni czas oczekiwania na miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych wyniósł: dla kobiet 10 miesięcy, dla mężczyzn 7 miesięcy natomiast do domu dla osób w podeszłym wieku bez względu na płeć czas oczekiwania wyniósł 6 miesięcy.

Jednocześnie mając na uwadze procesy demograficzne oraz tendencję wzrostową liczby wpływających wniosków, można założyć, że liczba osób wymagających skierowania do DPS będzie stale rosła. Dlatego też Gmina Miejska Kraków rozbudowuje infrastrukturę w tym obszarze oraz podejmuje działania w zakresie podwyższania standardów, celem poprawy jakości świadczonych usług.

5.2.5 Mieszkania wspomagane dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych

W mieszkaniach wspomaganych świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania niezależności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości. Pobyt w w/w mieszkaniach może zastępować pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Pod opieką specjalistów mieszkańcy otrzymują istotne wsparcie w codziennym życiu.

5.2.5.1 Infrastruktura

Na koniec 2024 r. na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowało 5 mieszkań przeznaczonych łącznie dla 28 osób w podeszłym wieku prowadzonych przez jednostki organizacyjne oraz na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków oraz 1 mieszkanie przeznaczone dla 6 osób przewlekle chorych.

Tabela: Liczba miejsc w mieszkaniach wspomaganych dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych w latach 2019-2024

mieszkania wspomagane dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych	Liczba miejsc					
	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
	17	17	23	30	30	34

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

5.2.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotem realizującym zadanie prowadzenia mieszkań wspomaganych dla osób w podeszłym wieku było Stowarzyszenie „Być”.

5.2.5.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2024 zaangażowane były 2 osoby (w ramach 1,26 etatu) z organizacji pozarządowej. Ponadto zadanie realizowało 10 pracowników (3,7 etatu) jednostek budżetowych (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.).

5.2.5.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu wspomaganym dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze względu na małą liczbę osób, które korzystają ze świadczenia w formie pobytu w mieszkaniu wspomaganym dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych można przyjąć, że charakterystyki seniorów, kwalifikujących się do przyznania pomocy w formie pobytu w mieszkaniach i ośrodkach wsparcia są zbliżone.

Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu wspomaganym dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle chorych w roku 2024 skorzystało 40 osób.

5.2.5.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków wyniosły:

Rok	Środki GMK - bieżące funkcjonowanie	Remont i wyposażenie	Suma
2019 r.	122 180,69 zł	135 200 zł	257 380,69 zł
2020 r.	159 734,31 zł	0 zł	159 734,31 zł
2021 r.	230 115,43 zł	0 zł	230 115,43 zł
2022 r.	246 139,42 zł	190 477,31 zł	436 616,73 zł
2023 r.	344 350,10 zł	0 zł	344 350,10 zł
2024 r.	520 137,14 zł	0 zł	520 137,14 zł

5.2.5.6 Wnioski

Pomoc w formie mieszkań wspomaganych wpisuje się w procesy deinstytucjonalizacji wsparcia mającego na celu zapewnienie opieki osobom starszym w warunkach zbliżonych do domowych. Mieszkania wspomagane dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych są alternatywą dla instytucjonalnych form pomocy dla osób mniej samodzielnych, którzy w codziennym funkcjonowaniu wymagają wsparcia innych osób. Tworzenie nowych mieszkań przyczynia się do zmiany statusu społecznego, poprawy trudnej sytuacji osób w podeszłym wieku, zwiększenia poczucia bezpieczeństwa wyrównania ich szans życiowych, nabycia umiejętności dbania o drugiego człowieka i budowania prawidłowych relacji międzyludzkich oraz utrzymania i poprawy stanu psychofizycznego. Powstawanie nowych mieszkań w sposób istotny przyczynia się do deinstytucjonalizacji usług w odniesieniu do wsparcia realizowanego na rzecz osób starszych, a trwający od kilku lat sukcesywny rozwój infrastruktury, wpływa pozytywnie na zabezpieczenie potrzeb w tym zakresie.

5.2.6 Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze objęte dofinansowaniem ujęte są w katalogu, który jest załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie⁸¹.

Osoby z niepełnosprawnością, które otrzymały dofinansowanie z Narodowego Funduszu Zdrowia (dalej: NFZ) mogą starać się również o dofinansowanie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (dalej: PFRON), w przypadku, gdy otrzymane z NFZ dofinansowanie nie pokryło całkowitego kosztu zakupu. Wysokość dofinansowania dla

⁸¹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie.

osób z niepełnosprawnością wynosi do 150% limitu przyznanego w ramach NFZ oraz udział własny osoby z niepełnosprawnością, jeżeli taki udział był wymagany.

5.2.6.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

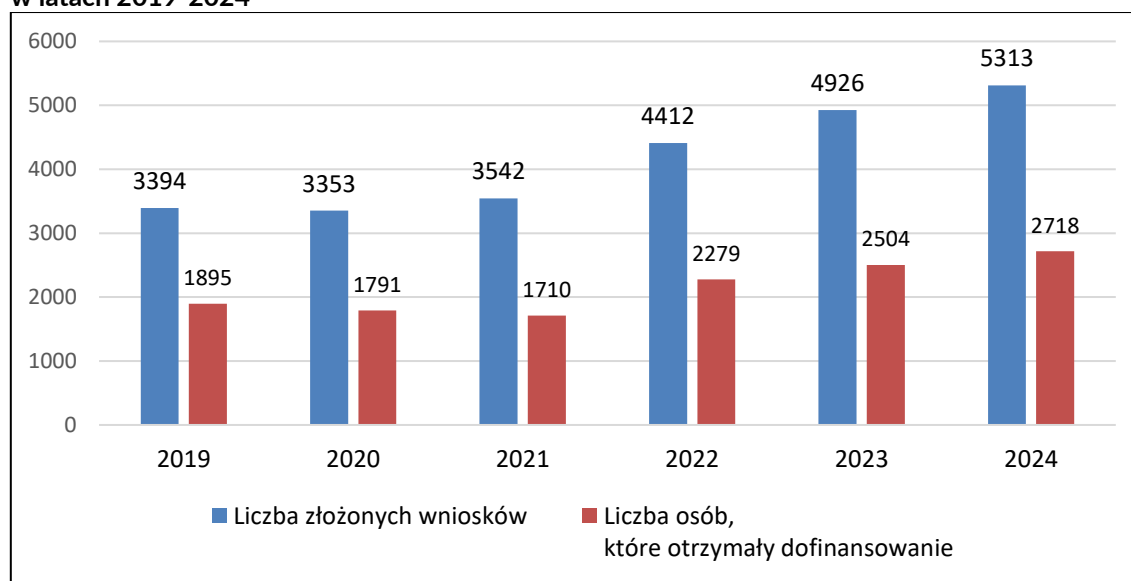
5.2.6.2 Kadra

Zadanie było realizowane przez 4 pracowników MOPS (w ramach 2,5 etatu).

5.2.6.3 Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2024 r. złożonych zostało 5313 wniosków o dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Dofinansowanie otrzymało 2718 osób z niepełnosprawnością, w tym 2531 osób dorosłych i 187 dzieci i młodzieży. Średnia wartość dofinansowania wyniosła 2314 zł na osobę i była niższa o 21 zł od roku poprzedniego. Dofinansowano zakupy między innymi: wózków inwalidzkich, protez, ortez, pieluchomajtek, cewników, pionizatorów, aparatów słuchowych oraz systemów wspomagania słyszenie.

Wykres: Wnioski na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Duża różnica między liczbą złożonych wniosków, a liczbą osób objętych dofinansowaniem wynika z faktu, że jedna osoba z niepełnosprawnością ubiegała się o dofinansowanie kilka razy (najczęstszą formą wsparcia w tym przypadku są pieluchomajtki).

5.2.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze wyniosła:

- w roku 2019: 3 184 911 zł;
- w roku 2020: 2 859 161 zł,
- w roku 2021: 3 470 197 zł;
- w roku 2022: 5 262 064 zł;

- w roku 2023: 5 846 857 zł;
- w roku 2024: 6 290 863 zł.

5.2.6.5 Wnioski

Począwszy od 2021 r. zwiększa się roczna kwota dofinansowania do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych. W 2024 r. wydatkowano w ramach zadania kwotę wyższą o 444 006 zł w porównaniu do roku poprzedzającego.

Pomimo, iż zadanie traktowane jest jako priorytetowe, pod koniec każdego roku brakuje środków finansowych, aby wszystkie złożone wnioski mogły być objęte dofinansowaniem. Aby zapewnić jak największej liczbie osób z niepełnosprawnością pomoc finansową przy zakupie podstawowych środków ułatwiających codzienne funkcjonowanie od 2024 r. zmniejszono kwoty dofinansowania do poszczególnych przedmiotów [w przypadku dofinansowania do zakupu aparatu słuchowego: - do 800 zł (dla dwóch aparatów słuchowych do 1600 zł) dla osób, które nie mają wskazanego w orzeczeniu o niepełnosprawności symbolu przyczyny niepełnosprawności „03-L” (tj. zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu), - do 2000 zł (dla dwóch aparatów słuchowych do 4 000 zł) dla osób, które w orzeczeniu o niepełnosprawności mają wskazany symbol przyczyny niepełnosprawności „03-L” oraz w przypadku dzieci niepełnosprawnych do 18 roku ich życia, w przypadku dofinansowania do materiałów chłonnych (pieluchomajtki i zamienniki): - do 100% limitu NFZ oraz udziału własnego, jeżeli taki udział jest wymagany a cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit, - w przypadku pozostałych przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych: - do 150% limitu NFZ oraz udziału własnego, jeżeli taki udział jest wymagany, a cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit, w przypadku gdy cena zakupu jest niższa niż ustalony limit, dofinansowanie przedmiotów wskazanych wyżej ustala się w wysokości do 100% udziału własnego osoby niepełnosprawnej].

6 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi

6.1 Osoby cierpiące na zaburzenia psychiczne w społeczności Krakowa

„Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) zdrowie psychiczne to dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny człowieka, a także zdolność do rozwoju i samorealizacji. Pojęcia użyte w tej definicji mają szerokie znaczenia. Ich rozumienie jest subiektywne, uwarunkowane kulturowo i środowiskowo. Zdrowie psychiczne nie oznacza zatem jedynie braku chorób. Przejawia się również w: poczuciu własnej wartości, zdolności do własnego rozwoju, odpowiedzialności za swoje życie (decyzje, trudności, sukcesy), zaangażowaniu w życie społeczne, pracę, związek”⁸².

W Polsce podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę ochrony zdrowia psychicznego jest ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego⁸³, która mówi, że zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa.

Zgodnie z tą ustawą, pojęcie „osoba z zaburzeniami psychicznymi” odnosi się do osób, które są:

- chore psychiczne (wykazujące zaburzenia psychotyczne);
- upośledzone umysłowo;
- wykazujące inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoby te wymagają świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym⁸⁴.

Według art. 1. pkt. 1. ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane oraz art. 1. pkt. 2 w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

Zgodnie z przepisami ustawy ochrona zdrowia psychicznego obejmuje realizację zadań dotyczących w szczególności:

- promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,
- zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

Zgodnie z opracowanym w 2024 r. przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego „Małopolskim Programie Zdrowia Psychicznego na lata 2024-2030”: „Dostępne dane epidemiologiczne wskazują, że różnego rodzaju zaburzenia dotyczące zdrowia psychicznego są poważnym i narastającym problemem o zasięgu światowym. Na pierwszy plan wysuwa się depresja oraz zaburzenia związane z nadużywaniem alkoholu jako dwa najczęściej występujące zaburzenia psychiczne. Depresja dotyczy 120 milionów ludzi na świecie i należy do 20 najważniejszych przyczyn niepełnosprawności. Światowa Organizacja Zdrowia prognozuje, że w 2030 r. będzie czynnikiem w największym stopniu

⁸² Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2024-2030, Kraków, marzec 2024 roku, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społeczne, (do uchwały nr 728/24 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 2 kwietnia 2024 roku) strona 8.

⁸³ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (j.t.: Dz. U. z 2024 r. poz. 917 z późn. zm.).

⁸⁴ Art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (j.t.: Dz. U. z 2024 r. poz. 917 z późn. zm.).

odpowiedzialnym za wzrost odsetka globalnego obciążenia chorobą (ang. Global Burden of Disease, GBD)⁸⁵.

Zaburzenia w sferze zdrowia psychicznego stanowią poważny problem także w Polsce zarówno w wymiarze jednostkowym i populacyjnym.

„Zmiany społeczne i demograficzne dokonujące się w kraju i regionie mają duży wpływ na zwiększenie się liczby zaburzeń lękowych, depresji, zaburzeń spowodowanych nadużywaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz na występowanie zachowań samobójczych. Lista potencjalnych i realnych zagrożeń dla zdrowia psychicznego z perspektywy socjologicznej jest obszerna i obejmuje również rosnącą gwałtownie skalę emigracji zarobkowej, zaburzenia więzi społecznych, zjawisko wykluczenia społecznego w połączeniu z rosnącymi różnicowaniami społeczno-ekonomicznymi, czy znaczne rozmiary przestępczości. Zmiany stylu życia, pracy, budowania więzi rodzinnych i społecznych sprawiają, że psychika człowieka wystawiana jest na różnego rodzaju trudne doświadczenia prowadzące do powstawania zaburzeń”⁸⁶.

„Kompleksowe badania w obszarze zdrowia psychicznego (EZOP II, 2021) wskazują, że w Polsce nawet około 26,4% populacji dorosłych oraz ponad 13% dzieci i młodzieży niepełnoletniej może w swoim życiu doświadczyć różnych zaburzeń psychicznych. Oznacza to, że wiele rodzin może być bezpośrednio dotkniętych kryzysem zdrowia psychicznego najbliższych. Sytuację będą pogarszały trendy, m.in. starzenie się populacji i związane z nim problemy (m.in. choroby otępienne), a także nasilanie się negatywnych zjawisk w obszarze zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych”⁸⁷. Do najbardziej licznej grupy stwierdzonych zaburzeń w Polsce należą obecnie zaburzenia lękowe (ponad 1,6 tys. pacjentów na 100 tys. mieszkańców). W kolejnej grupie znajdują się zaburzenia, zaburzenia nastroju, uzależnienia, zaburzenia organiczne i schizofrenia⁸⁸.

Opieka nad osobami z zaburzeniami psychicznymi jest sprawowana głównie w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza psychiatrycznej opieki zdrowotnej – w formie opieki doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej oraz w ramach świadczeń pomocy społecznej poprzez: m.in.: pracę socjalną, specjalistyczne usługi opiekuńcze, uczestnictwo w środowiskowych domach samopomocy, pobyt w mieszkaniach treningowych, w mieszkaniach wspomaganych czy, w ostateczności, w domach pomocy społecznej.

Działania zapobiegawcze w zakresie ochrony zdrowia psychicznego powinny być podejmowane przede wszystkim wobec dzieci, młodzieży, osób starszych oraz wobec osób znajdujących się w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla ich zdrowia psychicznego.

Z danych Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy⁸⁹ wynika, że liczba pacjentów psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej leczonych ogółem w Polsce wynosi ponad 1,6 mln osób. Liczba leczonych w okresie 2017-2020 charakteryzowała się niewielkimi zmianami, choć daje się zaobserwować pewien wzrost, w tym wśród pacjentów leczonych po raz pierwszy. Od wielu lat utrzymują się tendencje polegające na tym, że kobiety leczą się o ponad jedną piątą częściej niż mężczyźni, a w samych poradniach zdrowia psychicznego aż o 50% częściej. Mieszkańcy miast są leczeni zdecydowanie częściej niż mieszkańcy wsi – w psychiatrycznej opiece ambulatoryjnej w 2020 r. nadwyżka ta wynosiła aż 128%. Różnica ta wskazuje na

⁸⁵ *Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2024-2030*, Kraków, marzec 2024 roku, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej, (do uchwały nr 728/24 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 2 kwietnia 2024 roku) strona 7.

⁸⁶ *Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2024-2030...*, op. cit., strony: 12,13.

⁸⁷ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red)., *Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski*, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, strona 256.

⁸⁸ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red)., *Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski*, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, strona 256.

⁸⁹ *Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania 2022*, pod redakcją Bogdana Wojtyniaka i Pawła Goryńskiego, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy Warszawa 2022, strony 23, 24, 313.

niejednokrotne zaspokojenie potrzeb zdrowotnych populacji miast i wsi. Do najczęstszych problemów zdrowotnych wśród osób leczonych w ramach psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej należą, niezmiennie od kilku lat, zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne oraz zaburzenia nastroju (afektywne). W latach 2011-2020 liczba mieszkańców Polski leczonych w oddziałach psychiatrycznej opieki całodobowej wzrastała, wyjątkiem jest tu 2020 r., w którym z powodu pandemii ograniczono przyjęcia. W 2020 r. z powodu zaburzeń psychicznych leczono 142 tys. osób. Mężczyźni byli aż o 103% częściej leczeni niż kobiety, a mieszkańcy miast byli leczeni częściej niż mieszkańcy wsi o 28%. Różnica ta była znacznie mniejsza niż w przypadku leczenia ambulatoryjnego, jednak powiększyła się w ostatnich 10 latach prawie dwukrotnie. Zdecydowanie najczęstszym rozpoznaniem wśród osób leczonych w oddziałach całodobowych były zaburzenia psychiczne spowodowane używaniem alkoholu. Liczba leczonych w pierwszym roku pandemii była niższa o około jedną trzecią niż rok wcześniej.

Brak aktualnych, wyczerpujących danych statystycznych dotyczących liczby osób chorujących psychicznie będących mieszkańcami Krakowa wynika z faktu, iż w zakresie leczenia psychiatrycznego Kraków nie jest poddawany odrębnym, pełnym analizom lub też niektóre dane w tym zakresie nie są gromadzone systematycznie, a jedynie na potrzeby jednorazowych opracowań, a niektóre z gromadzonych informacji prezentowane są ze znacznym opóźnieniem.

Dane dotyczące województwa małopolskiego oraz Krakowa pochodzą z publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie⁹⁰.

Opieka psychiatryczna świadczona jest w warunkach stacjonarnych, jak i w formie pomocy doraźnej, ambulatoryjnej, środowiskowej czy dziennej⁹¹.

W 2022 r. w województwie małopolskim w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych 143 251 osób stanowili leczeni z powodu zaburzeń psychicznych (bez uzależnień), co stanowi 4,2% całej ludności zamieszkującej Małopolskę. Liczba pacjentów leczonych po raz pierwszy w życiu wynosiła 43 789. W porównaniu z rokiem 2021 ogólna liczba leczonych z powodu zaburzeń psychicznych (bez uzależnień) w 2022 r. była większa o 19 039 osób, a liczba leczonych po raz pierwszy w życiu – o 17 945.

Wśród leczonych z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień) 12,5% pacjentów stanowiły osoby w wieku 0 do 18 lat. Leczeni po raz pierwszy stanowili ponad 30% ogółu leczonych. Mężczyźni stanowili ponad 38% leczonych.

Wśród tej grupy najwięcej osób leczyło się z powodu: zaburzeń nerwicowych związanych ze stresem i somatoformicznych – 35,7% tj. 51 170 osób, depresji nawracających i zaburzeń dwubiegunowych – 11,9% tj. 17 067 osób, zaburzeń organicznych 15 682 osób oraz schizofrenii 13 726 osób.

Ze względu na zaburzenia spowodowane używaniem środków psychoaktywnych w 2022 roku leczyły się ambulatoryjnie 3 844 osoby (w tym 1581 osób po raz pierwszy w życiu). W porównaniu z 2021 r., w 2022 r. ogólna liczba leczonych z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem środków psychoaktywnych była większa o 100 osób, natomiast liczba leczonych po raz pierwszy w życiu – o 331 osób.

Z powodu zaburzeń psychicznych spowodowanych używaniem alkoholu leczyło się w 2022 r. 9 806 pacjentów, w tym po raz pierwszy – 3382. W porównaniu z 2021 r., ogólna liczba leczonych z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu w 2022 r. była większa o 182 osoby, w tym liczba leczonych po raz pierwszy o 534 osoby⁹².

W Krakowie liczba osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych (bez uzależnień) w roku 2022 r. wynosiła 79 538 osób (w 2021 r.: 68 631 osób ogółem), w tym 37% stanowili mężczyźni. Najczęstszymi rozpoznaniem były: zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne – 40%, epizody afektywne, depresje, zaburzenia

⁹⁰ *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego za 2022 roku*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2023 r., strona 153.

⁹¹ *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego ...*, op. cit., strony 152.

⁹² *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego ...*, op. cit., strony 153, 160.

dwubiegunowe i inne zaburzenia nastroju – 21%, zaburzenia organiczne – 8%, schizofrenia – 7% oraz zaburzenia schizoafektywne i urojeniowe – 1,5%⁹³.

Ze względu na zaburzenia spowodowane używaniem środków psychoaktywnych w 2022 roku w Krakowie leczyło się 3078 osób (w roku 2021: 2921 osób), w tym 64,5% stanowili mężczyźni.

Z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu w Krakowie w 2022 roku leczyło się 3793 pacjentów (w roku 2021: 3426 pacjentów), w tym 71% stanowili mężczyźni⁹⁴.

W 2022 r. liczba pacjentów objętych leczeniem w zespołach (oddziałach) leczenia środowiskowego w województwie małopolskim wyniosła 7482 osoby, co wskazuje na wzrost liczby leczonych o 294 pacjentów w stosunku do 2021 roku (7188 pacjentów). Liczba leczonych po raz pierwszy wyniosła 1237 osób tj. 16,5% ogółu pacjentów. Wśród leczonych mężczyźni stanowili 41,8% tj. 3126.

Najczęstszym powodem leczenia były organiczne zaburzenia psychiczne włącznie z zespołami objawowymi – 2247 osoby tj. 30,0% wszystkich leczonych, w dalszej kolejności znalazło się leczenie z powodu schizofrenii – 2095 pacjentów tj. 28,0% ogółu leczonych, a także zaburzenia nastroju – afektywne – 1118 pacjentów tj. 14,9% wszystkich leczonych pacjentów)⁹⁵.

W 2022 r. w systemie dziennym w województwie małopolskim leczonych było 2689 pacjentów. Najwięcej pacjentów skorzystało ze świadczeń dziennych psychiatrycznych dla dorosłych – 1671 tj. 62,3% wszystkich leczonych dziennie. Na oddziałach dziennych psychiatrycznych rehabilitacyjnych dla dorosłych leczyło się 536 pacjentów (19,9% wszystkich leczonych dziennie), 257 pacjentów leczyło się na oddziałach dziennych leczenia zaburzeń nerwicowych (tj. 9,6% wszystkich leczonych), 79 osób leczyło się na oddziałach dziennych psychiatrycznych rehabilitacyjnych dla dzieci i młodzieży (tj. 2,9% wszystkich pacjentów), 146 pacjentów leczyło się na oddziałach dziennych rehabilitacyjnych dla osób z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi (tj. 5,4% wszystkich leczonych). W 2022 r. najwięcej pacjentów w systemie dziennym było leczonych z terenu miasta Krakowa – 986 pacjentów⁹⁶.

W 2022 r. leczonych w systemie stacjonarnym w województwie małopolskim było 12 672 pacjentów. Najwięcej leczonych było w Szpitalu Specjalistycznym im. dr. J. Babińskiego SPZOZ w Krakowie, 5142 pacjentów, co stanowi 40,58% wszystkich osób leczonych stacjonarnie. Wynika to z faktu, że szpital zaliczany jest do jednostek jednoprofilowych i jest największą, a zarazem wiodącą jednostką w zakresie leczenia psychiatrycznego na terenie województwa małopolskiego, dodatkowo posiada największą liczbę łóżek. W dalszej kolejności pod względem liczby leczonych był Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Andrychowie, w którym leczonych stacjonarnie było 1214 pacjentów. Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Andrychowie zaliczany jest do jednostek jednoprofilowych i jest drugą, po Szpitalu Specjalistycznym im. dr. J. Babińskiego, jednostką pod względem udzielanych świadczeń w zakresie leczenia psychiatrycznego oraz ilości posiadanych łóżek na terenie województwa małopolskiego⁹⁷.

„Słaby stan zdrowia psychicznego, zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania występują w każdym wieku, u obu płci, w różnych kulturach i grupach ludności. Od kilku lat rośnie w województwie liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, co nie jest wyraźnie widoczne w statystyce publicznej gdyż wiele osób leczy się w podmiotach niepublicznych. O pogarszającym się stanie zdrowia psychicznego mieszkańców województwa, świadczy wzrost zachorowań na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne oraz zaburzenia

⁹³ *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego* ..., op. cit., strona 162.

⁹⁴ *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego* ..., op. cit., strona 166.

⁹⁵ *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego* ..., op. cit., strona 169.

⁹⁶ *Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2024-2030*, Kraków, marzec 2024 roku, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społeczne, (do uchwały nr 728/24 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 2 kwietnia 2024 r.) strona 20, 21.

⁹⁷ *Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2024-2030*..., op. cit., strona 22.

zachowania, spowodowane różnorodnymi czynnikami, m.in. uzależnieniem od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, a także wzrastający współczynnik samobójstw. Ekonomiczne i społeczne koszty zaburzeń psychicznych są wysokie i długofalowe, dotyczą zarówno osób chorych, ich rodzin oraz całego społeczeństwa. Do mierzalnych kosztów należą potrzeby ochrony zdrowia i pomocy społecznej, koszty utraconego zatrudnienia i zmniejszonej produktywności, przestępczości i bezpieczeństwa publicznego, a także negatywnych skutków przedwczesnej śmiertelności⁹⁸.

U części chorych głębokość zaburzenia wymaga trwałego bądź okresowego wsparcia, nie tylko służb psychiatrycznych, ale również zróżnicowanych służb społecznych. Ta grupa osób powinna zostać objęta świadczeniami pomocy społecznej ze względu na narastające zagrożenie trwałym społecznym wykluczeniem.

Ponadto na uwagę zasługuje fakt, iż w problem niepełnej sprawności psychicznej jednej osoby, niejednokrotnie uwikłana jest cała rodzina, którą choroba dotyka, zniekształcając podstawowe jej funkcje we wszystkich wymiarach egzystencji. W związku z powyższym, wsparciem w postaci pracy socjalnej, ułatwiającej radzenie sobie z trudnościami, powinny zostać objęte całe rodziny, dotknięte problemem choroby psychicznej jednego z członków.

6.2 Świadczenia skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi

6.2.1 Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym⁹⁹. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi obejmują czynności polegające na:

- 1) uczeniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia:
 - a) kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych, wspieranie w codziennych czynnościach życiowych,
 - b) interwencje i pomoc w życiu w rodzinie,
 - c) pomoc w załatwianiu spraw urzędowych,
 - d) pomoc w gospodarowaniu pieniędzmi,
- 2) pielęgnacji, jako wspierania procesu leczenia:
 - a) pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych,
 - b) uzgadnianie i pilnowanie wizyt lekarskich, badań diagnostycznych, kontakt z lekarzem w sprawach dotyczących zdrowia osoby objętej opieką,
 - c) pomoc w wykupywaniu lub zamawianiu leków oraz obserwowanie ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania,
 - d) w szczególnie uzasadnionych przypadkach zmiana opatrunków, pomoc w użyciu środków pomocniczych i materiałów medycznych, przedmiotów ortopedycznych, a także w utrzymaniu higieny,
 - e) pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia,
 - f) pomoc w dotarciu do placówek rehabilitacyjnych.

⁹⁸ *Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2024-2030*, Kraków, marzec 2024 roku, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej, (do uchwały nr 728/24 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 2 kwietnia 2024 roku) strona 14.

⁹⁹ Art. 18 ust.1 pkt 3, art. 50 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

Specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być świadczone przez 7 dni w tygodniu. Liczba godzin dziennie oraz liczba dni w tygodniu, w których świadczone są usługi, jest określona indywidualnie, zależnie od sytuacji i potrzeb danej osoby.

Szczegółowe zasady realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym również zasady ustalania wysokości odpłatności za usługi, określa rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. (z późn. zm.) w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych¹⁰⁰. W przypadku, gdy dochód osoby lub na osobę w rodzinie nie przekracza kryterium dochodowego, określonego w ustawie o pomocy społecznej (art. 8 ust. 1 pkt. 1 ustawy) specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone są nieodpłatnie. W pozostałych przypadkach wysokość odpłatności ustalana jest na podstawie tabeli zawartej w rozporządzeniu. Odpłatność maksymalna (tj. 100%) wynosiła w 2024 r. 46 zł za godzinę.

6.2.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone były przez podmiot wyłoniony w drodze otwartego konkursu ofert. W 2024 r. zadanie realizowane było przez Fundację na Rzecz Chorych na SM im. Bł. Anieli Salawy.

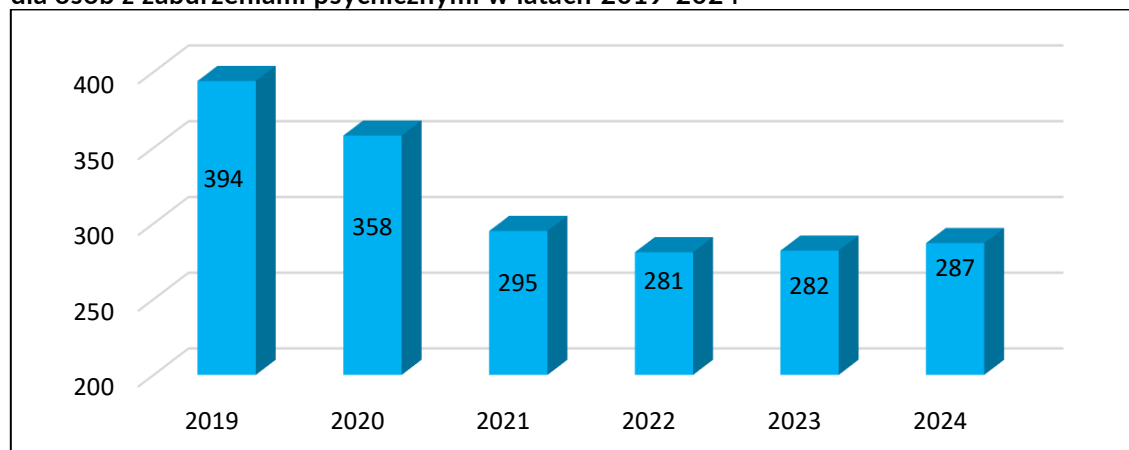
6.2.1.2 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania polegającego na świadczeniu specjalistycznych usług opiekuńczych w roku 2024 zaangażowanych było 68 opiekunów oraz 3 koordynatorów.

6.2.1.3 Osoby korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Liczba osób objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2020-2024 kształtowała się na względnie stałym poziomie około 300 osób w skali roku. W roku 2024 wykonano 74 971,50 godzin specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wykres: Liczba świadczeniobiorców pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności MOPS w Krakowie

Do opisu charakterystyki osób korzystających ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w Krakowie wykorzystano informacje dotyczące próby 284 osób, które korzystały z tej formy pomocy w roku 2024¹⁰¹. Wśród świadczeniobiorców 57,7% stanowiły kobiety.

¹⁰⁰ Dz. U. Nr 189 poz. 1598 z późn. zm.

¹⁰¹ Źródło: Pomost Std.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0-24	0,0%	3,3%	1,4%
25-34	4,3%	8,3%	6,0%
35-44	7,9%	19,2%	12,7%
45-54	20,1%	27,5%	23,2%
55-64	17,1%	16,7%	16,9%
65 i więcej	50,6%	25,0%	39,8%
wykształcenie			
gimnazjalne i niższe	18,3%	31,7%	23,9%
zasadnicze zawodowe	17,7%	22,5%	19,7%
średnie ogólne i zawodowe	34,1%	29,2%	32,0%
policealne	1,8%	0,8%	1,4%
wyższe	17,1%	10,0%	14,2%
nieustalony poziom wykształcenia	11,0%	5,8%	8,8%
stan cywilny			
konkubinat	0,0%	0,8%	0,4%
panna/kawaler	48,2%	78,3%	60,9%
rozwidziona/rozwidziony	18,8%	12,6%	16,2%
separowana/separowany	0,0%	0,8%	0,3%
wdowiec/wdowa	22,0%	3,3%	14,1%
zamężna/żonaty	11,0%	4,2%	8,1%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotni	4,3%	6,7%	5,3%
bierni zawodowo	93,9%	90,8%	92,6%
pracujący	1,8%	2,5%	2,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Do najliczniejszej grupy odbiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi należą osoby w starszym wieku tj. 65 lat i więcej 39,8%. Stosunkowo liczną grupą świadczeniobiorców są również osoby w przedziale wiekowym 45-64 lat: 40,1%. Analizując zmienną jaką jest wiek w odniesieniu do płci w przypadku kobiet największa jest grupa osób w wieku 65 lat i więcej: 50,6%, natomiast w przypadku mężczyzn najliczniejsza jest grupa osób w przedziale wiekowym 45-54 lat: 27,5%. Kobiety korzystające ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi to przede wszystkim panny 48,2%, natomiast mężczyźni to głównie kawalerowie 78,3%. W populacji świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi najbardziej liczebną grupę tworzą osoby z wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym 32,0% oraz bierne zawodowo 92,6%.

Tabela: Typy rodzin świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

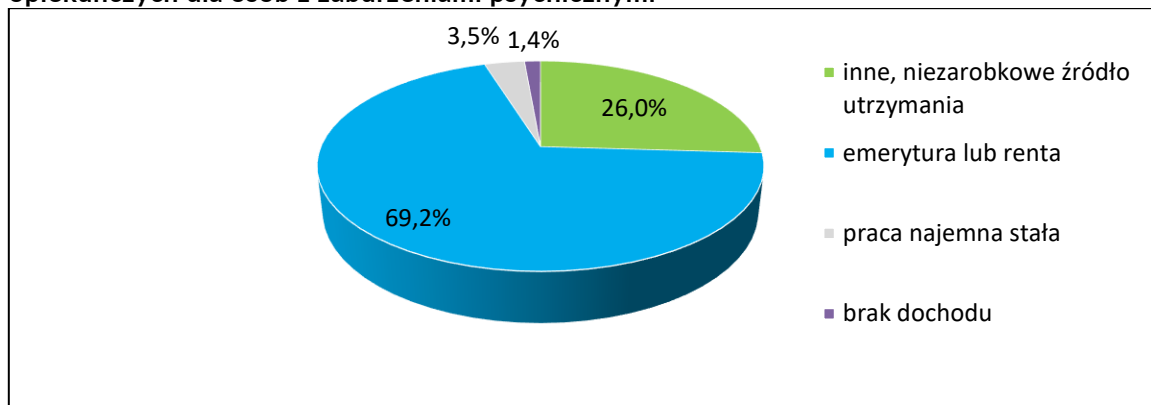
Jednoosobowe	83,5%
Małżeństwa	4,2%

Matki z dziećmi	5,3%
Konkubinaty	0,7%
Pozostałe	6,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Większość osób korzystających z pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzi jednoosobowe gospodarstwa domowe 83,5%. Świadczeniobiorcy specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi żyją w większości w gospodarstwach domowych, w których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta 69,2% ogółu.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Prawie 50% świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi osiąga dochód powyżej 2000 miesięcznie.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinie (w zł)

0 *	2,1%
0,1-499 zł	1,7%
500-999 zł	5,3%
1000-1499 zł	22,9%
1500-1999 zł	18,7%
2000-2499 zł	15,5%
2500-2999 zł	13,4%
3000 zł i więcej	20,4%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

6.2.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przekazanej podmiotom świadczącym specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w ramach środków z budżetu państwa kształtuje się następująco:

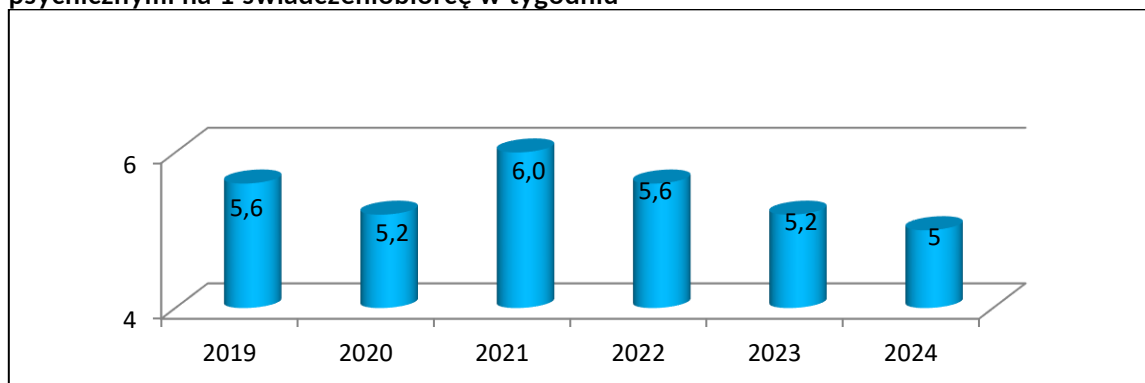
- w roku 2019: 2 891 635 zł;
- w roku 2020: 2 904 582,95 zł;
- w roku 2021: 2 930 249,93 zł;
- w roku 2022: 2 874 304,09 zł;
- w roku 2023: 2 909 068,93 zł;
- w roku 2024: 3 375 694,86 zł.

6.2.1.5 Wnioski

Liczba osób objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi do 2020 r. utrzymywała się na względnie stałym poziomie (średnia liczba osób korzystających z pomocy w tej formie 300). W roku 2020, z uwagi na panujący stan epidemii, zanotowano spadek liczby świadczeniobiorców, co przyczyniło się także do mniejszej liczby zrealizowanych specjalistycznych usług opiekuńczych. Stan ten utrzymywał się również w kolejnych latach.

Podobnie jak w przypadku usług opiekuńczych, przy ustalaniu wartości wynagrodzenia za 1 godzinę specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi założono, że powinno być ono adekwatne do poziomu wynagrodzeń oczekiwanych przez osoby wykwalifikowane, stosownie do specyfiki usług. W związku z powyższym, z roku na rok stawka za godzinę usług jest konsekwentnie podnoszona. Koszt za godzinę specjalistycznych usług w 2020 r. wyniósł 30 zł, w roku 2021 – 32 zł, w 2022 r. – 34 zł, w 2023 r. – 39 zł, a w 2024 r. – 46 zł. Wzrost kosztu jednej godziny usług ma na celu zapewnienie stabilizacji w sferze zatrudnienia osób świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze, gwarantując tym samym zatrudnienie osób z odpowiednim doświadczeniem i kwalifikacjami.

Wykres: Średnia liczba godzin specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

Średnia liczba godzin specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu w okresie ostatnich czterech lat utrzymuje się w stałym przedziale między 5 a 6 godzin.

Na realizację świadczenia w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi mają wpływ oprócz specyfiki przyznawania i realizacji pomocy, również czynniki niezależne od Gminy. Możliwość faktycznej realizacji przez zleceniobiorcę godziny usług osobie z zaburzeniami psychicznymi zależna jest także od indywidualnej sytuacji osób objętych pomocą. Brak realizacji usług najczęściej wynika z odwołania spowodowanego krótkotrwałym pobytem poza miejscem zamieszkania osoby np. pobyt w szpitalu, sanatorium, u rodziny; złym samopoczuciem czy chociażby terminem wizyty u lekarza. W 2024 r. częstym powodem rezygnacji z tej formy wsparcia było umieszczenie w DPS oraz brak zgody Świadczeniobiorcy na realizację usług w ramach zastępstwa przez innego specjalistę.

Zadanie polegające na świadczeniu specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi zamieszkałych na terenie Gminy Miejskiej Kraków jest zlecane do realizacji w trybie otwartego konkursu ofert organizacji pozarządowej. Wartość umowy równa jest kwocie środków z dotacji otrzymanej przez Wojewodę.

Wsparcie w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi przyczynia się do osiągnięcia poprawy jakości życia, wzrostu samodzielności

i aktywności świadczeniobiorców, co jednoznacznie wskazuje na poprawę funkcjonowania w społeczeństwie osób objętych pomocą w formie usług.

6.2.1 Mieszkania treningowe oraz mieszkania wspomagane dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych od alkoholu

W mieszkaniu treningowym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę w obszarze rozwijania lub utrwalania niezależności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia. W mieszkaniu wspomagającym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania niezależności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.

Mieszkania treningowe oraz mieszkania wspomagane dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz dla osób uzależnionych od alkoholu są uzupełnieniem form wsparcia skierowanych do tej grupy osób, których celem nadrzędnym jest zapobieganie utrwalaniu zależności klientów od instytucji pomocowych. W trakcie pobytu w mieszkaniu treningowym osobom z zaburzeniami psychicznymi udziela się wsparcia w zakresie poprawy kontaktów społecznych, przywrócenia możliwości pełnienia satysfakcjonujących ról społecznych, zapewnienia bezpiecznego, całodobowego zakwaterowania. Wsparcie w wykonywaniu codziennych obowiązków połączone z treningiem umiejętności społecznych może pozwolić na częściowe lub całkowite usamodzielnienie.

6.2.1.1 Infrastruktura

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r., na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowało 5 mieszkań treningowych oraz 6 mieszkań wspomaganych przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które zapewniały 59 miejsc.

Prowadzenie 4 mieszkań Gmina Miejska Kraków zlecała organizacjom pozarządowym, 7 mieszkań prowadzonych było przez jednostki budżetowe – domy pomocy społecznej.

6.2.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2024 mieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzone były na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez podmioty niepubliczne: Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Rodzin „Zdrowie Psychiczne”, Stowarzyszenie „Być” oraz Fundację Pomocy Chorym Psychiczenie im. Tomasza Deca.

6.2.1.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2024 zaangażowanych było 21 osób (w ramach 6,79 etatu), w tym 8 osób w organizacjach pozarządowych (w ramach 2,33 etatu).

6.2.1.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu treningowym oraz mieszkaniu wspomagającym dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych od alkoholu oraz rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu treningowym oraz mieszkaniu wspomagającym dla osób przewlekłe psychicznie chorych i uzależnionych od alkoholu korzystało w latach 2018-2023 średniorocznie 63 osoby. W roku 2024 z tej formy pomocy skorzystało 75 osób.

Tabela: Liczba miejsc w mieszkaniach treningowych oraz mieszkaniach wspomaganych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2019-2024

mieszkania treningowe i wspomagane dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych od alkoholu	Liczba miejsc					
	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
	60	60	57	73	66	59

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

6.2.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków oraz z budżetu państwa w latach 2019-2024 wynosiły:

Rok	Środki GMK - bieżące funkcjonowanie oraz remont i wyposażenie	Środki pochodzące z budżetu państwa w ramach Programu Kompleksowego Wsparcia dla Rodzin "Za życiem"	Suma
2019 r.	525 045,83 zł	0 zł	525 045,83 zł
2020 r.	570 338,06 zł	0 zł	570 338,06 zł
2021 r.	589 370,75 zł	0 zł	589 370,75 zł
2022 r.	824 555,36 zł	121 600 zł	946 155,36 zł
2023 r.	725 757,37 zł	0 zł	725 757,37 zł
2024 r.	866 415,41 zł	0 zł	866 415,41 zł

6.2.1.6 Wnioski

Z dostępnych danych wynika, że odsetek osób z zaburzeniami psychicznymi, którym udzielane są specjalistyczne usługi opiekuńcze w Krakowie, w ogólnej liczbie osób objętych pomocą utrzymuje tendencję wzrostową. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, można spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na wsparcie środowiskowe dla tej grupy. Poza usługami opiekuńczymi, innymi formami wsparcia środowiskowego są m.in. mieszkania wspomagane i treningowe. Z analizy infrastruktury w zakresie mieszkań wspomaganych i treningowych dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych od alkoholu wynika, że liczba miejsc w tych mieszkaniach sukcesywnie się zwiększała.

W związku z systematycznym rozwojem infrastruktury w zakresie mieszkań dla osób z zaburzeniami psychicznymi i tworzeniem nowych miejsc, można stwierdzić, że na dzień dzisiejszy potrzeby w tym zakresie są zabezpieczone.

6.2.2 Środowiskowe Domy Samopomocy

Środowiskowe domy samopomocy to ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi różnego typu, w tym przewlekłe psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie, działające w ramach zleconych gminie zadań z zakresu administracji rządowej¹⁰². ŚDS to jednostki organizacyjne pomocy społecznej zapewniające w systemie dziennym różnorodne formy pomocy, do których należą:

- trening umiejętności życia codziennego (np. pranie i higiena, przygotowywanie posiłków, gospodarowanie pieniędzmi),

¹⁰² Art. 18 ust. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

- trening umiejętności społecznych i interpersonalnych (kontakty społeczne, aktywność, odpowiedzialność),
- terapia zajęciowa (rzeźbienie, malowanie, itp.),
- poradnictwo psychologiczne i socjalne, psychoedukacja.

Pomoc ta ma na celu utrzymanie osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałanie instytucjonalizacji, czyli umieszczaniu osoby w placówce całodobowej opieki. Specyfika środowiskowych domów samopomocy polega m.in. na tym, że uczestnictwo w oferowanych zajęciach może stanowić oparcie dla rehabilitacji psychiatrycznej w środowisku poprzez konkretne programy rehabilitacyjne. Usługi w środowiskowym domu samopomocy mogą też pomagać w utrzymaniu się osób w środowisku poprzez kształtowanie akceptowanych przez otoczenie zachowań, wyrabianie nawyków celowej aktywności, treningu w samodzielnym funkcjonowaniu, itp.

Szczególnym przykładem placówek tego typu są funkcjonujące w Krakowie dwa środowiskowe domy samopomocy dla osób z „zespołem otępiennym typu Alzheimera”. Jedna z nich prowadzona jest przez organizację pozarządową, na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

Wysokość miesięcznej kwoty dotacji na jednego uczestnika środowiskowego domu samopomocy ustala Małopolski Urząd Wojewódzki, z tym, że dotacja nie może być niższa niż 250% kryterium dochodowego dla osoby samotnie gospodarującej.

W roku 2024 dotacja ze środków budżetu państwa na jednego uczestnika środowiskowego domu samopomocy wynosiła 2250,40 zł, natomiast od sierpnia 2483,20 zł. Oprócz kwoty podstawowej, w ramach Programu Kompleksowego Wsparcia dla Rodzin „Za życiem” dla 162 osób z niepełnosprawnością sprzężoną lub spektrum autyzmu zostały przekazane dodatkowe środki w łącznej wysokości 1 224 306,14 zł.

Ogółem na funkcjonowanie środowiskowych domów samopomocy w 2024 r. wydatkowano z budżetu państwa kwotę 13 960 478,62 zł.

6.2.2.1 Infrastruktura

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. w Krakowie funkcjonowało 11 środowiskowych domów samopomocy: jeden działający w formie jednostki budżetowej (z dwoma Filiami) oraz 10 (z 2 Filiami) prowadzonych przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków. Łącznie placówki dysponowały 455 miejscami.

Wśród środowiskowych domów samopomocy:

- 5 dysponowało 180 miejscami dla osób z niepełnosprawnością intelektualną;
- 3 dysponowały 128 miejscami dla osób chorujących psychicznie;
- 2 dysponowały 44 miejscami dla osób z innymi rodzajami zaburzeń psychicznych;
- 3 domy łączące różne typy dysponowały 103 miejscami.

Ze świadczeń oferowanych przez ŚDS w latach 2019-2024 korzystało średniorocznie około 528 osób, w roku 2024 skorzystały 522 osoby.

Tabela: Wykaz środowiskowych domów samopomocy, funkcjonujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków w latach 2019-2024 wraz z liczbą miejsc*

lp	nazwa i adres jednostki	typ ŚDS	Liczba miejsc 2019 r.	Liczba miejsc 2020 r.	Liczba miejsc 2021 r.	Liczba miejsc 2022 r.	Liczba miejsc 2023 r.	Liczba miejsc 2024 r.
1	ŚDS "Vita", os. Młodości 9**, z filią os. Słoneczne 15*** oraz ul. Grottgera 3****	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	57	57	80	80	80	102
2	ŚDS, ul. Józefa 1	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	22	22	22	22	22	22
3	ŚDS, ul. Olszańska	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	47	47	47	47	47	49

4	ŚDS, ul. Pasteura 1 z filią ul. Komandosów 18	dla osób z upośledzeniem umysłowym i przewlekłe psychiczne chorych	58	58	58	58	58	58
5	ŚDS, ul. Piekarska 3	dla osób z upośledzeniem umysłowym	48	48	48	48	48	48
6	ŚDS, os. Szkolne 30	dla osób z upośledzeniem umysłowym oraz dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych	30	30	30	30	30	30
7	ŚDS, os. Tysiąclecia 86	dla osób z upośledzeniem umysłowym	29	29	29	29	29	29
8	ŚDS, ul. Aleksandry 1 z filią ul. Teligi 26 b	dla osób z upośledzeniem umysłowym	60	60	60	60	60	60
9	ŚDS, al. Pokoju 7	dla osób z upośledzeniem umysłowym	21	21	21	21	21	21
10	ŚDS, ul. Grottgiera 3	dla osób z upośledzeniem umysłowym, w tym cierpiących na autyzm	22	22	22	22	22	0
11	ŚDS, os. Słoneczne 15	dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (choroba Alzheimera)	23	23	0	0	0	0
12	ŚDS, ul. Żywiecka 16	dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (choroba Alzheimera)	22	22	22	21	21	21
13	ŚDS, os. Wandy 23	dla osób z upośledzeniem umysłowym, w tym cierpiących na autyzm lub schorzenia pokrewne oraz dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych	15	15	15	15	15	15
Łączna liczba miejsc			454	454	454	453	453	455

*wg danych na 31 grudnia danego roku

**jednostka budżetowa Gminy Miejskiej Kraków

*** dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (choroba Alzheimera)

**** dla osób z upośledzeniem umysłowym, w tym cierpiących na autyzm

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

6.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków w 2024 r. były: Krakowska Fundacja „Hamlet”, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Przystanek

Betlejem”, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Fundacja Wspierania Rozwoju Społecznego „Leonardo” oraz Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Zespołem Downa „Tęcza”.

6.2.2.3 Kadra

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. w bezpośrednią realizację zadania zaangażowanych było 139 osób (w ramach 124 etatu) w organizacjach pozarządowych. Ponadto zadanie realizowało 26 pracowników (w ramach 25,10 etatu) jednostki budżetowej – ŚDS „VITA”.

6.2.2.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w środowiskowym domu samopomocy, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Do omówienia charakterystyki uczestników środowiskowych domów samopomocy w Krakowie wykorzystano informacje z próby 427 osób¹⁰³, którym zostały wydane decyzje w roku 2024 przyznające i zmieniające pomoc w formie pobytu w środowiskowych domach samopomocy.

W grupie osób korzystających z Środowiskowych Domów Samopomocy tyle samo było kobiet i mężczyzn. Najczęstszą przyczyną przyznania pomocy była niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Większość uczestników środowiskowych domów samopomocy nie założyła własnej rodziny, prawdopodobnie ze względu na występującą chorobę psychiczną lub upośledzenie umysłowe: 72% kobiet korzystających z tej formy pomocy to panny, 88,4% mężczyzn to kawalerowie. Głównym źródłem utrzymania ich jest świadczenie emerytalno-rentowe. Uczestnicy środowiskowych domów samopomocy to w większości osoby młode 36,1% ma do 39 lat i w średnim wieku 38% ma do 59 lat. Najwięcej osób posiada wykształcenie gimnazjalne i poniżej 28,6%, a u 21,8% nie został ustalony poziom wykształcenia. W porównaniu z rokiem 2023 cechy demograficzno-społeczne uczestników środowiskowych domów samopomocy pozostają na podobnym poziomie.

Tabela: Uczestnicy środowiskowych domów samopomocy według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne uczestników środowiskowych domów samopomocy	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
do 29	10,4%	19,0%	14,8%
30–39	19,9%	22,7%	21,3%
40–49	24,3%	23,6%	23,9%
50–59	12,3%	15,7%	14,1%
60–69	10,9%	9,7%	10,3%
70–79	11,8%	5,1%	8,3%
80 i więcej	10,4%	4,2%	7,3%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	25,6%	31,5%	28,6%
nieustalony poziom wykształcenia	19,0%	24,5%	21,8%
policealne	0,9%	0,0%	0,5%
średnie ogólne i zawodowe	24,6%	14,8%	19,7%
wyższe	10,9%	4,7%	7,6%
zasadnicze zawodowe	19,0%	24,5%	21,8%
poziom niepełnosprawności			

¹⁰³ Źródło: Pomost Std.

brak orzeczenia	18,0%	10,2%	14,1%
znaczny	46,4%	49,5%	48,0%
umiarkowany	32,2%	37,0%	34,7%
lekki	2,9%	2,8%	2,7%
dziecko niepełnosprawne	0,5%	0,5%	0,5%
stan cywilny			
kawaler/panna	72,0%	88,4%	80,3%
rozwidziona/rozwidziony	4,3%	1,4%	2,8%
separowana/separowany	0,5%	0,0%	0,3%
wdowiec/wdowa	16,6%	0,5%	8,4%
żonaty/zamężna	6,6%	9,7%	8,2%
główne źródło utrzymania			
inne, niezarobkowe źródło utrzymania: w tym emerytura lub renta	77,7%	81,0%	79,4%
praca najemna stała	1,4%	0,9%	1,2%
brak dochodu	20,9%	17,6%	19,2%
brak danych	0,0%	0,5%	0,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Wśród świadczeniobiorców tej formy pomocy przeważają osoby posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, jednak ponad 17% osób jest ubezwłasnowolnionych całkowicie.

56,7% gospodarstw domowych uczestników środowiskowych domów samopomocy osiąga dochód na osobę powyżej 2000 zł miesięcznie.

Tabela: Wysokość dochodu na osobę w rodzinach uczestników środowiskowych domów samopomocy (w zł)

0-499	19,4%
500-999	1,9%
1000-1499	8,9%
1500-1999	13,1%
2000-2499	13,6%
2500 i powyżej	43,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

6.2.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na działalność środowiskowych domów samopomocy wydatkowano środki z budżetu państwa w wysokości:

Rok	Środki pochodzące z budżetu państwa
2019 r.	10 294 968,64 zł
2020 r.	10 325 815 zł
2021 r.	10 248 785,26 zł
2022 r.	11 709 473,59 zł
2023 r.	13 387 292,04 zł
2024 r.*	14 778 630,37 zł

*uwzględnione zostały środki z rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024-2027” w wysokości 818 151,75 zł.

6.2.2.6 Wnioski

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowało w 2024 r. 11 środowiskowych domów samopomocy przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dla łącznej liczby 455 osób. Decyzją Wojewody w roku 2024 liczba miejsc została zwiększona o 2. Analizując liczbę wniosków osób ubiegających się o możliwość uczestnictwa w zajęciach ŚDS czy WTZ oraz czas uczestnictwa osób z zaburzeniami psychicznymi w warsztatach terapii zajęciowej konieczne jest utworzenie nowych miejsc w ŚDS dla osób, które podczas dokonanej oceny kompleksowej w WTZ uzyskały opinię, iż wymagają skierowania do ośrodków wsparcia ze względu na brak postępów w rehabilitacji i złe rokowania, co do możliwości osiągnięcia postępów. Według stanu na 31 grudnia 2024 r. na liście osób oczekujących na przyznanie pomocy w formie ŚDS znajdowało się 67 osób. Ponadto 24 osoby uczęszczały do WTZ warunkowo, ze względu na brak wolnych miejsc w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Jednocześnie na przyznanie pomocy w formie uczestnictwa w WTZ na dzień 31 grudnia 2024 r. oczekiwało 69 osób. Ponadto obserwuje się zapotrzebowanie na udział w zajęciach ŚDS wśród osób spoza Gminy Kraków, które nie są w stanie otrzymać odpowiedniego wsparcia w miejscu swojego zamieszkania lub w obawie o stygmatyzację preferują leczenie i opiekę poza lokalną społecznością.

W roku 2024 z pomocy środowiskowych domów samopomocy skorzystały 142 osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz 20 osób ze spektrum autyzmu, co stanowi ponad 31% korzystających z w/w placówek. Z uwagi na brak środowiskowych domów samopomocy typu D wskazane osoby muszą korzystać z pomocy ośrodków innych typów. Korzystając z możliwości jaką dał ustawodawca wprowadzając do przepisów prawa środowiskowe domy samopomocy typu D, a także wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców i ich rodzin, zasadny jest sukcesywny rozwój infrastruktury w zakresie tworzenia placówek, w których wsparcie i specjalistyczną opiekę znajdą osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub ze spektrum autyzmu.

Utworzenie specjalistycznego środowiskowego domu samopomocy typu D, zapewniającego opiekę adekwatną do specyficznych potrzeb tej grupy, przyczyni się do poprawy funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub ze spektrum autyzmu w środowisku zamieszkania i pozwoli na utrzymanie ich optymalnego poziomu psychofizycznego oraz zapewni wsparcie opiekunom faktycznym.

6.2.3 Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi działa w oparciu o aktywność własną uczestników, wspieranych przez pracowników. W klubie można skorzystać z warsztatów kulinarnych, tanecznych, plastycznych, kulturalnych oraz komputerowych. Świadczone jest także poradnictwo psychologiczne. Z pomocy mogą skorzystać osoby, które ukończyły 18 lat, mają problem ze zdrowiem psychicznym i pozostają w stałym leczeniu.

6.2.3.1 Infrastruktura

Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi funkcjonuje od 2017 r. Przeznaczony jest dla 20 osób. W roku 2024 z oferty Klubu skorzystały 23 osoby.

6.2.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie realizowane było w 2024 r. na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez krakowską Fundację „Hamlet”.

6.2.3.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2024 zaangażowana była 1 osoba zatrudniona na 0,5 etatu.

6.2.3.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na działalność klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi zostały przekazane środki z budżetu państwa w wysokości:

Rok	Środki pochodzące z budżetu państwa
2019 r.	134 952 zł
2020 r.	134 592 zł
2021 r.	134 592 zł
2022 r.	148 992 zł
2023 r.	154 075,68 zł
2024 r*.	189 821,40 zł

*uwzględnione zostały środki z rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024-2027” w wysokości 3581,40 zł.

6.2.3.5 Wnioski

Tego rodzaju placówka jest alternatywą dla osób z zaburzeniami psychicznymi w stosunku do pomocy w formie skierowania do środowiskowego domu samopomocy.

6.2.4 Domy Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób uzależnionych od alkoholu

Szczegółową charakterystykę domu pomocy społecznej jako instytucjonalnej formy pomocy dla osób wymagających całodobowej opieki osób drugih, przedstawiono w podrozdziale 6.2.4 „Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych”. W niniejszym rozdziale skupiono się na placówkach przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi: przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla osób uzależnionych od alkoholu.

6.2.4.1 Infrastruktura

W roku 2024 krakowski system domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi tworzyło 5 domów pomocy społecznej. Wszystkie funkcjonujące w formie jednostek budżetowych. Ponadto na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonuje dom pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu.

Tabela: Wykaz domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz dla osób uzależnionych od alkoholu prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków w latach 2019 -2024 wraz z liczbą miejsc*

2024 wraz z niezbu miejsc								
	nazwa i adres jednostki	typ Domu	Liczba miejsc 2019 r.	Liczba miejsc 2020 r.	Liczba miejsc 2021 r.	Liczba miejsc 2022 r.	Liczba miejsc 2023 r.	Liczba miejsc 2024 r.
1	DPS ul. Łanowa 43	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	165	165	165	165	165	165
	DPS ul. Modrzewiowa 25**						20	20
			165	165	165	165	185	185
2	DPS ul. Krakowska 55	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	260	260	260	260	260	260
3	DPS ul. Łanowa 41		378	378	378	378	378	378
4	DPS os. Szkolne 28***		50	55	55	55	55	55
			688	693	693	693	693	693
5	DPS ul. Babińskiego 25	dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	87	87	87	87	87	87
6	DPS os. Hutnicze 5****		45	40	40	40	40	40
			132	127	127	127	127	127
7	DPS ul. Ułanów 25	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	25	0	0	0	0	0
			25	0	0	0	0	0
8	DPS ul. Rozrywka 1	dla osób uzależnionych od alkoholu	60	60	55	55	55	55
			60	60	55	55	55	55
Łączna liczba miejsc			1070	1045	1040	1040	1060	1060

*wg danych na 31 grudnia danego roku

** 20 miejsc w budynku al. Modrzewiowa 25 w strukturze DPS Praska 25

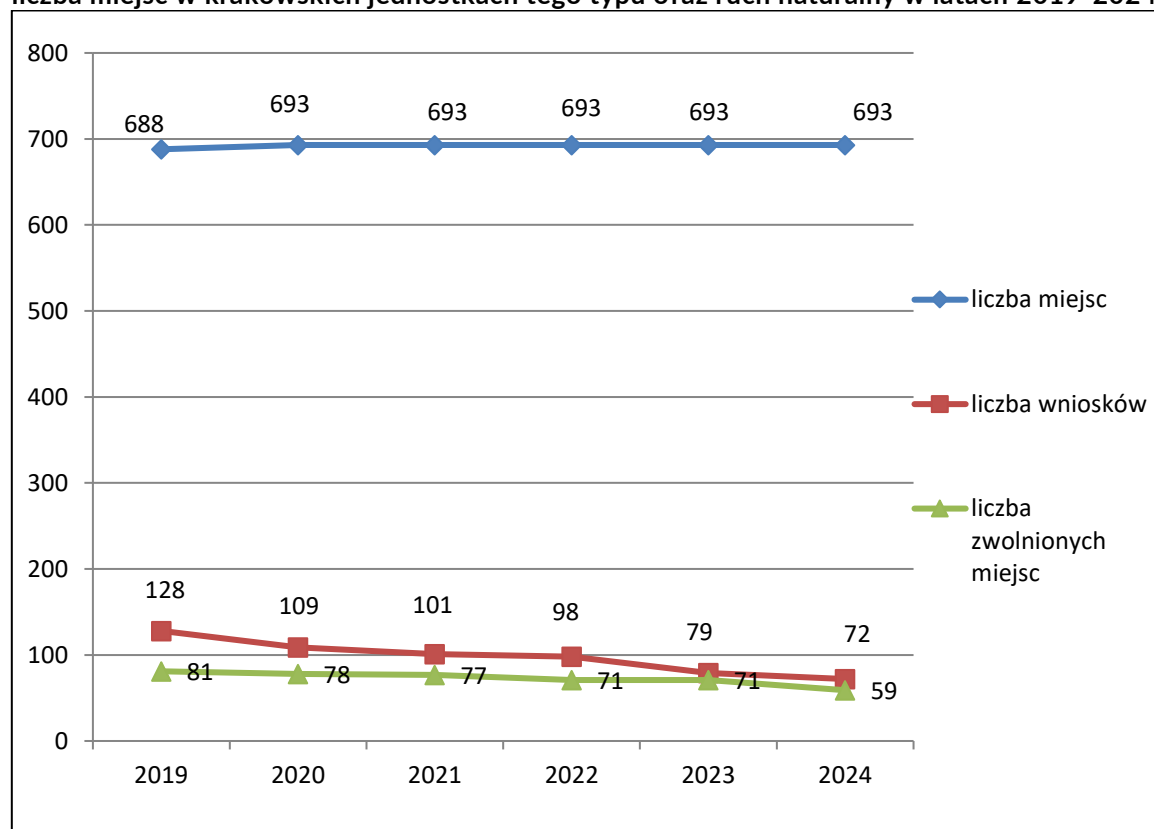
*** 55 miejsc w budynku os. Szkolne 28 w strukturze DPS Nowa Huta, os. Hutnicze 5

**** 40 miejsc w budynku os. Hutnicze 5 w strukturze DPS Nowa Huta, os. Hutnicze 5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

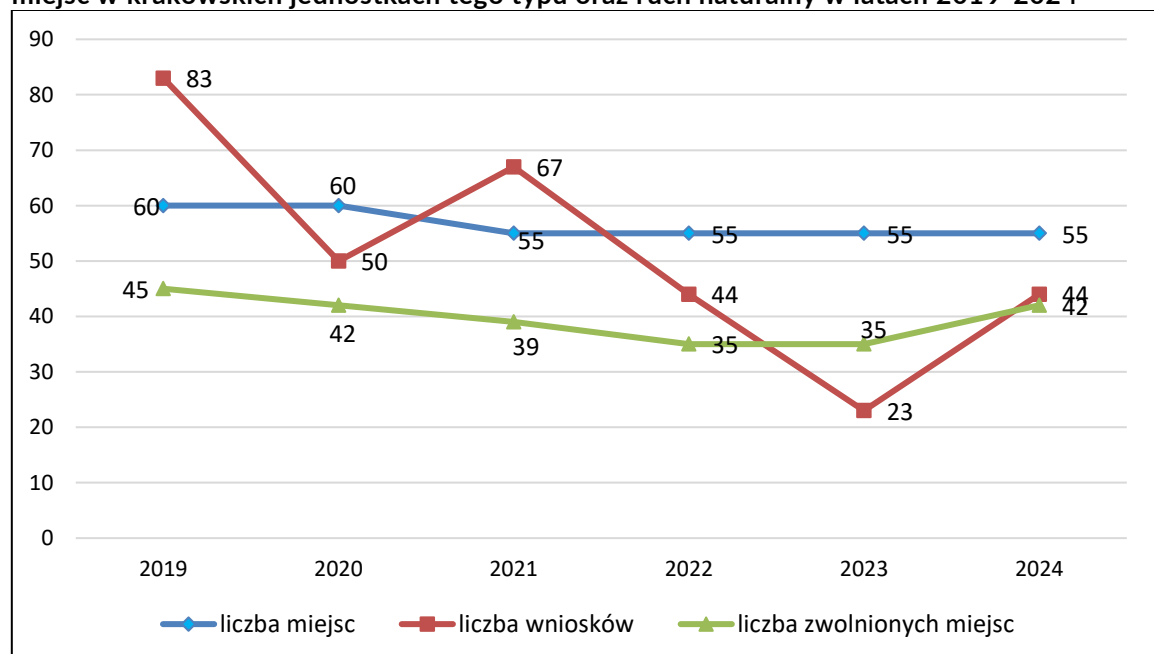
W roku 2024 pozytywnie rozpatrzono 72 wnioski w sprawie umieszczenia w dps osób przewlekłe psychicznie chorych, co stanowi 11% wszystkich wniosków osób ubiegających się o umieszczenie w DPS-ach. Kolejną grupą są osoby uzależnione od alkoholu. W roku 2024 wpłynęło 45 wniosków o skierowanie do DPS ul. Rozrywka 1, co stanowi 7% wniosków osób wymagających wsparcia w formie umieszczenia w domu pomocy społecznej. W roku 2024 dps dla osób przewlekłe psychicznie chorych opuściło 59 osób, natomiast dla osób uzależnionych od alkoholu 44 osoby. Na jedno zwolnione miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekłe psychicznie chorych w roku 2024 przypadało 0,8 nowych wniosków. Natomiast dla osób uzależnionych od alkoholu 1. Osoby przyjęte do domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu stanowiły w 2024 r. 10 % ogółu osób przyjętych do domów pomocy społecznej.

Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

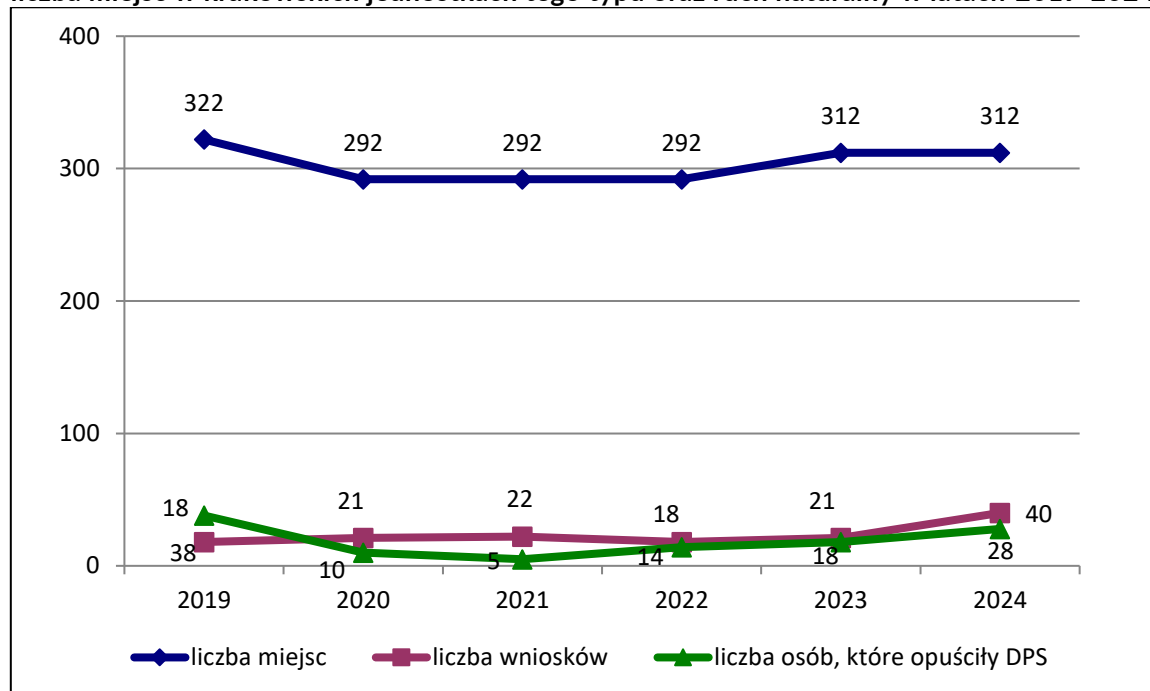
Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób uzależnionych od alkoholu, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Osoby przyjęte do domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie (dzieci, młodzieży i dorosłych) stanowiły w 2024 r. 7% ogółu osób przyjętych do domów pomocy społecznej.

Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2019-2024

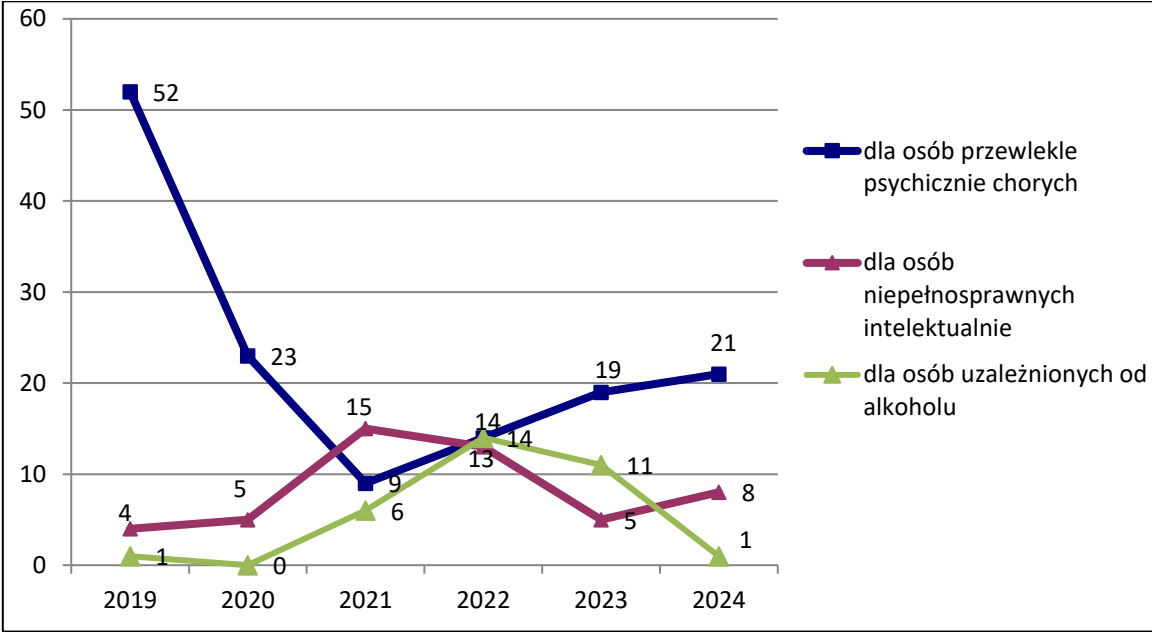
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W roku 2018 na umieszczenie w domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych czekało 37 osób. W roku 2019 nastąpił zauważalny wzrost liczby osób oczekujących na miejsce w tych domach - wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 r., na umieszczenie w DPS tego typu oczekiwały 52 osoby. W latach 2020-2021 liczba osób oczekujących spadła, natomiast od roku 2022 ponownie wzrastała. W roku 2022 na umieszczenie czekało 14 osób natomiast wg stanu na 31 grudnia 2024 r. – 21 osób.

Liczba osób niepełnosprawnych intelektualnie oczekujących na umieszczenie w latach 2019-2020 utrzymywała się na podobnym poziomie. W roku 2021 nastąpił znaczny wzrost liczby osób oczekujących i ta tendencja utrzymała się również w roku 2022 wówczas na umieszczenie oczekiwało 13 osób. W roku 2023 dzięki utworzeniu nowych miejsc liczba oczekujących spadła do 5, natomiast wg stanu na 31 grudnia 2024 r. na liście oczekujących znajdowało się 8 osób.

W latach 2021-2022 odnotowano wzrost liczby osób oczekujących do dps dla osób uzależnionych od alkoholu. W roku 2021 na liście oczekujących było 6 osób, w roku 2022 – 14, w roku 2023 – 11, a wg stanu na 31 grudnia 2024 r. – 1.

Wykres: Liczba osób oczekujących na miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych, uzależnionych od alkoholu i niepełnosprawnych intelektualnie w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Średni czas oczekiwania na miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych wyniósł: dla kobiet 1 miesiąc natomiast dla mężczyzn 12 miesięcy, dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie bez względu na płeć 4 miesiące, natomiast w przypadku domu dla osób uzależnionych od alkoholu osoby umieszczane są na bieżąco.

Tabela: Średni okres oczekiwania na miejsce w Domach Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2019-2024 wg typów

Typ placówki	Średni okres oczekiwania na miejsce w danym roku											
	2019 r.		2020 r.		2021r.		2022r.		2023 r.		2024r.	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
dla osób przewlekle psychicznie chorych	10 miesięcy	10 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	3 miesiące	3 miesiące	6 miesięcy	6 miesięcy	6 miesięcy	6 miesięcy	1 miesiąc	12 miesięcy
dla dorosłych niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	3 miesiące	3 miesiące	6 miesięcy	6 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy	4 miesiące	4 miesiące
dla osób uzależnionych od alkoholu	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	4 miesiące	4 miesiące	4 miesiące	4 miesiące	na bieżąco	na bieżąco

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

6.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2024 zadanie realizowały wyłącznie jednostki publiczne.

6.2.4.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2024 zaangażowanych było 866 pracowników (w ramach 831,67 etatu) jednostek budżetowych (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.). Wszystkie jednostki spełniają wymagany standardem wskaźnik zatrudnienia pracowników zespołu opiekuńczo-terapeutycznego, który (zgodnie z zarządzeniem nr 2252/2024 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 22 sierpnia 2024 r. w sprawie przyjęcia i wprowadzenia do stosowania jednolitych standardów opieki i zatrudnienia w krakowskich domach pomocy społecznej) dla DPS przeznaczonych dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz uzależnionych od alkoholu wynosi 0,53. Natomiast dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie wynosi on nie mniej niż 0,55 na jednego mieszkańca (zgodnie z rozporządzeniem w sprawie domów pomocy społecznej – 0,5).

6.2.4.4 Osoby skierowane do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych, dla osób uzależnionych od alkoholu, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Dla scharakteryzowania osób przewlekle psychicznie chorych, którym przyznano pomoc w formie skierowania do domu pomocy społecznej posłużono się danymi z próby 64 osób¹⁰⁴, które zostały skierowane do tego typu jednostek w 2024 r.

W grupie osób, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych było 66% mężczyzn. Najczęstszą przyczyną wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy jest tu niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Ponad 95% analizowanej grupy prowadziło jednoosobowe gospodarstwo domowe. Wśród kobiet najwięcej było panien 40,9% oraz wdów 31,8%, a wśród mężczyzn kawalerów 71,4%. Brak rodziny oznacza, że główny ciężar opieki nad osobami przewlekle psychicznie chorymi, zwłaszcza w poprodukcyjnej fazie życia, spoczywa na gminie.

W ogólnym rozkładzie kobiet i mężczyzn wg poziomu wykształcenia największą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym 34,4%. Najbardziej liczna grupa osób skierowanych do DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych ma powyżej 60 lat – 73,4%. Głównym źródłem utrzymania dla 70,3% rodzin jest emerytura lub renta.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne osób przewlekle psychicznie chorych skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 30 r. ż.	0,0%	4,7%	3,2%
30–39	9,1%	11,9%	10,9%
40–49	9,1%	14,3%	12,5%
50–59	18,2%	28,6%	25,0%
60–69	27,3%	21,4%	23,4%
70–79	22,7%	14,3%	17,2%

¹⁰⁴ Źródło: Pomost Std.

80 i więcej	13,6%	4,8%	7,8%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	13,6%	14,3%	14,1%
zasadnicze zawodowe	27,3%	38,1%	34,4%
średnie ogólne i zawodowe	27,3%	23,8%	25,0%
policealne	0,0%	2,4%	1,6%
wyższe	18,2%	11,9%	14,1%
nieustalony poziom wykształcenia	13,6%	9,5%	10,8%
stan cywilny			
panna/kawaler	40,9%	71,4%	60,9%
rozwidziona/rozwidziony	22,7%	19,0%	20,3%
wdowa/wdowiec	31,8%	0,0%	10,9%
zamężna/żonaty	4,6%	7,1%	6,3%
separowana/separowany	0,0%	2,5%	1,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Miesięczny dochód na osobę w przypadku 31,2% badanych nie przekracza 1500 zł. 9,3% nie posiada żadnego dochodu.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych (w zł)

brak dochodu*	9,3%
0-999	12,5%
1000-1499	9,4%
1500 i powyżej	68,8%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Dla scharakteryzowania osób uzależnionych od alkoholu, którym przyznano pomoc w formie skierowania do domu pomocy społecznej, posłużono się danymi z próby 30 osób¹⁰⁵, które zostały skierowane do tego typu jednostek w 2024 r.

W grupie osób, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu, przeważali mężczyźni 80%. Najczęstszą przyczyną wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy jest tu długotrwała lub ciężka choroba oraz alkoholizm i niepełnosprawność.

Cała analizowana grupa prowadziła jednoosobowe gospodarstwa domowe. Wśród kobiet najwięcej jest panien 50% i rozwiedzionych 33,3%, a wśród mężczyzn rozwiedzionych 41,7% oraz kawalerów 33,4%.

W ogólnym rozkładzie kobiet i mężczyzn wg poziomu wykształcenia, największą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym 33,3%. Najbardziej liczną grupą osób skierowanych do DPS dla osób uzależnionych od alkoholu ma powyżej 50 lat – prawie 80%. Głównym źródłem utrzymania dla 53,3% osób jest emerytura lub renta.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne osób uzależnionych od alkoholu skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 40	33,3%	12,5%	16,7%

¹⁰⁵ Źródło: Pomost Std.

40-49	16,7%	0,0%	3,4%
50-59	33,3%	33,3%	33,3%
60-69	0,0%	29,2%	23,3%
70-79	16,7%	25,0%	23,3%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	33,3%	29,2%	30,0%
zasadnicze zawodowe	16,7%	33,3%	30,0%
średnie ogólne i zawodowe	50,0%	29,2%	33,3%
nieustalony poziom wykształcenia	0,0%	8,3%	6,7%
stan cywilny			
panna/kawaler	50,0%	33,4%	36,7%
rozwidziona/rozwidziony	33,3%	41,7%	40,0%
seperowana/seperowany	0,0%	8,3%	6,6%
wdowa/wdowiec	16,7%	8,3%	10,0%
zamężna/zonaty	0,0%	8,3%	6,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Miesięczny dochód na osobę w przypadku 20% badanych mieści się w przedziale 1000 -1499 zł, 56,7% przekracza dochód 1500 zł.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu (w zł)

brak dochodu*	16,7%
0,1-999	6,6%
1000-1499	20%
1500 i powyżej	56,7%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Dla scharakteryzowania grupy osób: dzieci, młodzieży i dorosłych skierowanych do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, posłużono się danymi z próby 32 osób¹⁰⁶, które zostały skierowane do tego typu jednostek w 2024 r.

W grupie osób, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, przeważali mężczyźni 84%. Najczęstszą przyczyną wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy jest tu długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

Cała analizowana grupa była stanu wolnego. Największą liczbę osób skierowanych do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie stanowiły osoby młode do 29 roku życia 34,8%. Prawie 60% osób posiada wykształcenie gimnazjalne i poniżej, a utrzymują się głównie z emerytur lub rent.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne osób niepełnosprawnych intelektualnie skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 30	100,0%	33,3%	43,8%
30-39	0,0%	22,3%	18,8%

¹⁰⁶ Źródło: Pomost Std.

40-49	0,0%	29,6%	25,0%
50-59	0,0%	7,4%	6,2%
60-69	0,0%	7,4%	6,2%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	80,0%	55,6%	59,4%
zasadnicze zawodowe	20,0%	3,7%	6,2%
średnie ogólne i zawodowe	0,0%	3,7%	3,1%
nieustalony poziom wykształcenia	0,0%	37,0%	31,3%
stan cywilny			
panna/kawaler	100,0%	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Miesięczny dochód na osobę w przypadku 6,3% badanych mieści się w przedziale 1000 -1499 zł, 78,1% przekracza dochód 1500 zł.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu (w zł)

brak dochodu*	6,3%
0,1-999	9,3%
1000-1499	6,3%
1500 i powyżej	78,1%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

6.2.4.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na bieżącą działalność domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz dla osób uzależnionych od alkoholu wyniosły:

Rok	Środki GMK	Środki pochodzące z budżetu państwa	Suma
2019 r.	53 352 040,64 zł	14 336 004 zł	67 688 044,64 zł
2020 r.	55 631 093,31 zł	13 684 500,57 zł	69 315 593,88 zł
2021 r.	64 576 358,95 zł	13 655 233,57 zł	78 231 592,52 zł
2022 r.	74 694 100,74 zł	14 553 344,71 zł	89 247 445,45 zł
2023 r.	82 195 871,98 zł	19 500 739,90 zł	101 696 611,88 zł
2024 r.*	101 785 437,25 zł	19 684 555,14 zł	121 469 992,38 zł

* uwzględnione zostały środki z rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024-2027” w wysokości 5 536 918,66 zł.

nie uwzględniono środków, które jednostki otrzymały w ramach programów profilaktyki uzależnień (z wyjątkiem DPS Rozrywka 1) oraz środków pochodzących z Funduszu Pomocy

6.2.4.6 Wnioski

Osoby przewlekłe psychicznie chore stanowią drugą, co do wielkości grupę, wymagającą zapewnienia całodobowej opieki w warunkach domu pomocy społecznej. Fakt ten wpływa bezpośrednio na liczbę osób oczekujących oraz czas oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej. W związku z powyższym, koniecznym staje się rozszerzanie infrastruktury domów pomocy społecznej osób przewlekłe psychicznie chorych.

Ponadto, ze względu na rosnące potrzeby w zakresie zapewnienia specjalistycznej opieki dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym osób ze spektrum autyzmu,

wymagających całodobowej opieki oraz ich opiekunów, postawiono na rozwój infrastruktury w tym zakresie.

6.2.5 Warsztaty terapii zajęciowej

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych jedną z podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością jest uczestnictwo tych osób w warsztatach terapii zajęciowej. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej należy do zadań powiatu. WTZ oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom z niepełnosprawnością niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Uczestnikami Warsztatów mogą być osoby z niepełnosprawnością, ze wskazaniem do terapii zajęciowej. Celem funkcjonowania WTZ jest zdobycie samodzielności, umiejętności i kwalifikacji umożliwiających w efekcie podjęcie pracy przez korzystających z terapii uczestników.

W 2024 r. 4 WTZ oprócz ww. terapii w warsztatach prowadziły program „Zajęcia klubowe w okresie od 1 lutego 2024 r. do 31 stycznia 2025 r.” Celem zajęć klubowych jest wsparcie osób z niepełnosprawnością w utrzymaniu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym poprzez prowadzenie przez warsztaty terapii zajęciowej dodatkowych zajęć klubowych jako zorganizowanej formy rehabilitacji dla osób, które opuściły Warsztat i weszły na rynek pracy oraz osób z niepełnosprawnością przed rozpoczęciem procesu rehabilitacji w WTZ.

W ramach programu objęte wsparciem zostało 35 osób z niepełnosprawnością: 5 w WTZ ul. Królowej Jadwigi 81; 14 w WTZ ul. Podchorążych 3, 4 w WTZ ul. Rondo Mogiłskie 1, 12 w WTZ ul. Wandy 18 z czego 1 osoba objęta była wsparciem w okresie od 1 sierpnia 2024 r. do 31 stycznia 2025 r.

Miesięczna stawka na jednego uczestnika wynosiła 550 zł. Łączna kwota środków finansowych przeznaczona na realizację programu w 2024 r. wynosiła 227 700 zł. W październiku 2024 r. ogłoszony był nabór na kontynuację programu w 2025 roku. Do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wpłynęło 5 wniosków złożonych przez podmioty prowadzące warsztaty. 4 wnioski dotyczyły kontynuacji programu na podstawie umów zawartych w 2019, 2020 oraz 2022 roku (2 WTZ).

W 2024 r. Miasto Kraków przeznaczyło kwotę 28 786 zł na pokrywanie kosztów rehabilitacji w WTZ dla osób z niepełnosprawnością, mieszkańców Krakowa poza GMK w części nieobjętej dofinansowaniem ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W tym zakresie zostało podpisane porozumienie z Powiatem Krakowskim w sprawie pokrywania kosztów rehabilitacji uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej w Konarach, Rzozowie oraz Radwanowicach z filią w Czernichowie. Ze wsparcia skorzystało w sumie 9 osób.

6.2.5.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w roku 2024 funkcjonowało 12 WTZ: 2 publiczne oraz 10 niepublicznych prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

Łączna liczba miejsc przeznaczonych dla osób z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, posiadających wskazanie do uczestnictwa w WTZ w 2024 r. wynosiła 563, w tym 120 miejsc w podmiotach publicznych.

Z rehabilitacji społecznej i zawodowej w warsztatach terapii zajęciowej w 2024 r. skorzystały 643 osoby z niepełnosprawnością.

Tabela: Wykaz warsztatów terapii zajęciowej funkcjonujących w Gminie Miejskiej Kraków w latach 2019-2024

Lp.	Adres Warsztatu Terapii Zajęciowej	Liczba miejsc w poszczególnych latach:					
		2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023	2024
1	WTZ ul. Miodowa 9	75	75	75	75	75	75
2	WTZ os. Górali 19	70	70	70	70	70	70
3	WTZ ul. Basztowa 3	40	40	40	40	40	40
4	WTZ ul. Babińskiego 29*	40	40	40	40	40	40
5	WTZ os. Wandy 18	38	38	38	38	38	38
6	WTZ ul. Królowej Jadwigi 81	35	35	35	35	35	35
7	WTZ ul. Rondo Mogiłskie 1	35	35	35	35	35	35
8	WTZ os. Dywizjonu 303 nr 65	35	35	35	35	35	35
9	WTZ os. Centrum C 7	35	35	35	35	35	35
10	WTZ ul. Cechowa 142**	35	35	35/87	87/80	80	80
11	WTZ ul. Za Torem 22***	28	28	28/0	0	0	0
12	WTZ ul. Truskawkowa 4	25	25	25	25	25	25
13	WTZ ul. Łanowa 43****	24	24	24/0	0	0	0
14	WTZ ul. Podchorążych*****	48	48	48	48/55	55	55
Łączna liczba miejsc		563	563	563	563	563	563

*WTZ przy Szpitalu Klinicznym im. dr Józefa Babińskiego

**WTZ przy Domu Pomocy Społecznej ul. Łanowa 41, zmniejszenie liczby miejsc od 01.07.2022 r.

***WTZ przy Domu Pomocy Społecznej ul. Łanowa 43, WTZ funkcjonował do 21.09.2021 r.

**** WTZ funkcjonował do 21.09.2021 r.

***** WTZ przy ul. Podchorążych 3, zwiększenie liczby miejsc od 01.07.2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

6.2.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2024 r. Gmina Miejska Kraków dofinansowała prowadzenie WTZ, które były prowadzone przez następujące organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Oddział Miejski Krakowski Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, Stowarzyszenie Integracji oraz Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób z Niepełnosprawnością „EMAUS”, Fundacją im. Brata Alberta, Duszpasterskie Stowarzyszenie Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „KLIKA”.

6.2.5.3 Kadra

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. w realizację zadania zaangażowanych było 185 pracowników (w ramach 153,14 etatów), w tym 151 pracowników (w ramach 121,14 etatów) w WTZ prowadzonych przez organizacje pozarządowe, a 34 pracowników (w ramach 32 etatów) zatrudnionych w jednostkach publicznych (Szpital Kliniczny im. dr Józefa Babińskiego i Domy Pomocy Społecznej przy ul. Łanowej 41).

Koordinacją zadania z ramienia MOPS zajmowało się dwóch pracowników (w ramach 2 etatów).

W zależności od profilu warsztatu bezpośrednią opiekę nad uczestnikami sprawuje kadra WTZ, której rodzaj kwalifikacji zawodowych jest zgodny z danym profilem. Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej, na jedną osobę pracującą bezpośrednio z uczestnikami nie może przypadać więcej niż pięciu uczestników warsztatu.

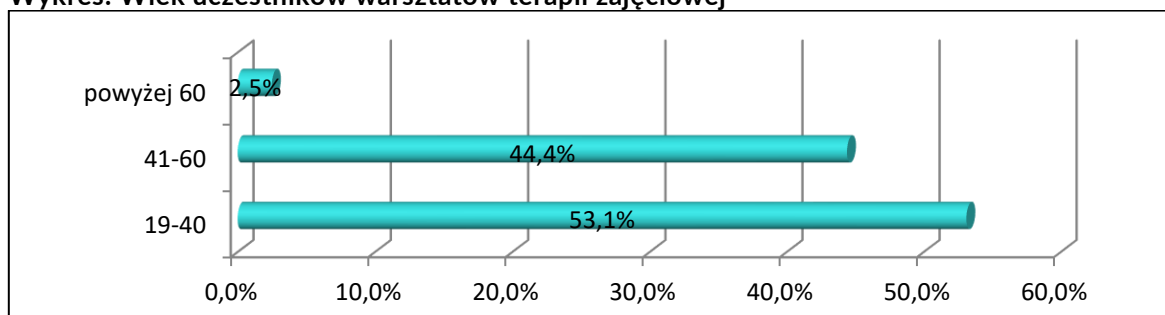
W warsztatach muszą znaleźć zatrudnienie kierownik warsztatu, specjaliści do spraw rehabilitacji lub rewalidacji, instruktorzy terapii zajęciowej oraz psycholog.

6.2.5.4 Osoby korzystające z uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej

Łączna liczba miejsc przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnością, posiadających wskazanie do uczestnictwa w WTZ w GMK w 2024 r. wynosiła 563. Z rehabilitacji społecznej i zawodowej w warsztatach terapii zajęciowej w 2024 r. skorzystały 643 osoby z niepełnosprawnościami.

Największy odsetek uczestników warsztatów terapii zajęciowej 53,1% stanowiły osoby w wieku 19-40 lat. Drugą co do wielkości grupą były osoby w wieku od 41 do 60 roku życia, stanowiły oni 44,4% uczestników warsztatów. Osoby powyżej 60 roku życia stanowiły 2,5% uczestników.

Wykres: Wiek uczestników warsztatów terapii zajęciowej

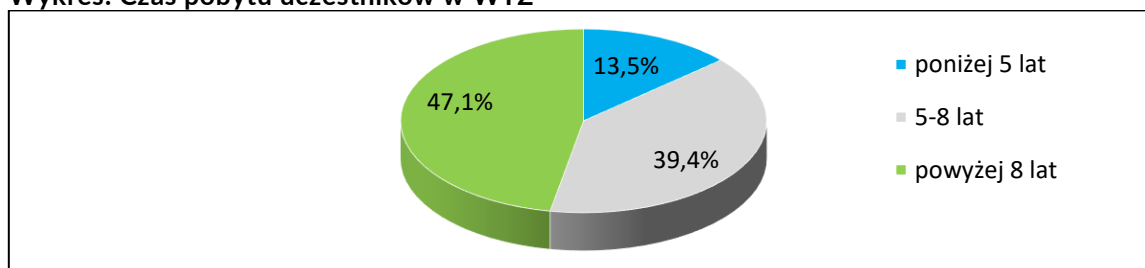

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Największą grupę 47,07% uczestników stanowiły osoby uczestniczące w zajęciach WTZ – powyżej 8 lat. Z jednej strony zjawisko to może być odbierane negatywnie jako sprzeczne z ideą funkcjonowania Warsztatów Terapii Zajęciowej jako narzędzia aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością. Z drugiej jednak strony pokazuje, jak ważne jest to miejsce dla osoby z niepełnosprawnością oraz jej najbliższego otoczenia. Terapia, która jest realizowana w pracowniach warsztatów wpływa na poczucie podniesienia ich własnej wartości, a w konsekwencji jest czynnikiem zapobiegającym wykluczeniu społecznemu.

Równie duża grupa 39,43% uczestników to osoby korzystające z terapii zajęciowej poniżej 5 lat, co wskazuje na rotację uczestnictwa w WTZ. Rotacja spowodowana jest zmianą WTZ, rezygnacją z terapii, celem skorzystania z innej formy wsparcia środowiskowego lub co jest celem WTZ tj. wejściem lub powrotem na rynek pracy.

Wykres: Czas pobytu uczestników w WTZ

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

6.2.5.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Środki finansowe przyznane przez PFRON i GMK na działalność warsztatów w danym roku wynosiły:

Rok	Środki PFRON przyznane wg algorytmu	Środki należne PFRON ¹⁰⁷	Środki należne GMK	Razem PFRON i GMK
2019 r.	10 019 148 zł	10 138 284 zł	1 709 304 zł	11 847 588 zł
2020 r.	11 539 248 zł	11 482 882 zł	1 853 676 zł	13 336 558 zł
2021 r.	12 214 848 zł	12 171 559 zł	2 095 095 zł	14 266 654 zł
2022 r.	14 579 448 zł	14 579 448 zł	2 160 622 zł	16 740 070 zł
2023 r.	16 606 248 zł	16 606 248 zł	2 599 036 zł	19 205 284 zł
2024 r.	18 970 848 zł	18 970 848 zł	2 771 525 zł	21 742 373 zł

Kwota dofinansowania ze środków PFRON rocznego pobytu uczestników w Warsztatach Terapii Zajęciowej obliczana jest na podstawie iloczynu liczby uczestników w WTZ według stanu na 31 grudnia roku poprzedniego oraz kwoty wskazanej w Rozporządzeniu w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym. Kwota dofinansowania Gminy musi stanowić co najmniej 10% łącznych kosztów działalności WTZ w danym roku.

W 2024 r. kwota ta stanowiła średnio 12,17% łącznych kosztów działalności WTZ (publicznych 11,93% i 14,76%, niepublicznych 11,93%).

6.2.5.6 Wnioski

Warto zwrócić uwagę na potrzebę zmian legislacyjnych umożliwiających zwiększenie dostępności do Warsztatów Terapii Zajęciowej, poprzez kierowanie nowych osób na miejsca uczestników długotrwale nieobecnych w WTZ.

Alternatywne rozwiązanie zostało wprowadzone w umowach z jednostkami, celem uzyskania przez podmiot mechanizmu umożliwiającego wykreślenie z listy uczestników osób długotrwale nieobecnych. Dzięki temu następuje większa rotacja uczestników w WTZ i umożliwia się innym osobom z niepełnosprawnością korzystanie z terapii. W 2024 r. przyjęto do warsztatów 80 nowych uczestników.

Analiza danych z lat 2014-2024 pokazuje wzrost liczby osób, które są zainteresowane uczestnictwem w terapii w warsztatach. W 2024 r. 11 uczestników warsztatów podjęło zatrudnienie. Główny cel warsztatów w stosunku do ww. osób został osiągnięty.

¹⁰⁷ uwzględniają pomniejszenie dofinansowania ze względu na § 17 Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej.

7 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom z niepełnosprawnością

7.1 Osoby z niepełnosprawnością w społeczności Miasta Krakowa

Termin „niepełnosprawność” jest różnorodnie rozumiany i definiowany ze względu na fakt, iż do grupy osób z niepełnosprawnościami zalicza się jednostki o bardzo różnych zaburzeniach i różnym stopniu upośledzenia funkcji bio-psychospołecznych.

W definiowaniu niepełnosprawności wyróżnia się model medyczny i społeczny. W modelu medycznym (obecnie przemijającym) uznaje się niepełnosprawność za bezpośrednią konsekwencję choroby czy uszkodzenia, natomiast zgodnie z modelem społecznym oznacza niemożność pełnego i skutecznego udziału w różnych sferach życia, na zasadzie równości z innymi osobami, z powodu wielorakich barier, której doświadczają osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność organizmu¹⁰⁸. „W szczególności do osób z niepełnosprawnościami można zaliczyć osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także osoby z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego”¹⁰⁹.

Ratyfikowana przez Polskę Konwencja o prawach osób z niepełnosprawnościami jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób z niepełnosprawnościami. Konwencja (w art. 1)¹¹⁰ zawiera definicję osób z niepełnosprawnościami (zgodnie z modelem społecznym): „Do osób niepełnosprawnych zalicza się te osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, psychiczną, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami”. Ze względu na porządek prawny (wyższość ratyfikowanych umów międzynarodowych nad ustawami i aktami wykonawczymi) jest to definicja powszechnie obowiązująca w polskim systemie prawnym. Niezależnie od tego szczególne akty prawne mogą zawierać inne definicje jak Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Sytuację komplikuje równoległe funkcjonowanie różnych systemów orzeczniczych (o niepełnosprawności, o niezdolności do pracy, oświatowy, o niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, tak zwany mundurowy itp.), które nie w pełni wdrażają społeczny model niepełnosprawności¹¹¹.

Zgodnie z przyjętą w spisach powszechnych definicją za osobę niepełnosprawną uważa się osobę, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osobę, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz jej sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wykonywanie codziennych czynności, czy też naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych. W NSP 2021 dane o osobach z niepełnosprawnościami były gromadzone na podstawie informacji o posiadaniu aktualnego prawnego orzeczenia o niepełnosprawności oraz subiektywnej oceny respondenta dotyczącej ograniczenia sprawności, przy czym dotyczyło to stanów długotrwałych, tj. takich, które trwały lub przewidywano, że będą trwały 6 miesięcy lub dłużej¹¹².

¹⁰⁸ Załącznik do Uchwały NR CXII/3043/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 czerwca 2023 r. w sprawie przyjęcia *Powiatowego Programu Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2023 – 2026*, Zespół Fundacji na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami (Fronia) oraz Inwestrada Sp. z o.o., Urząd Miasta Krakowa, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia – Referat do spraw Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami, Kraków, listopad 2022 r., strona 17.

¹⁰⁹ Załącznik do Uchwały NR CXII/3043/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 czerwca 2023 r....op. cit., strona 7.

¹¹⁰ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., art. 1 akapit 2 (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 25 października 2012 r., poz. 1169).

¹¹¹ Załącznik do Uchwały NR CXII/3043/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 czerwca 2023 r....op. cit., strona 17.

¹¹² *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023, strona 86.

Dane uzyskane w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 r.¹¹³ wykazały, że osoby z niepełnosprawnością stanowiły 14,3% ludności kraju (5447,5 tys. osób z niepełnosprawnością). W porównaniu do przeprowadzonego w 2011 r. spisu – liczba osób z niepełnosprawnością zwiększyła się o 750,5 tys. tj. o 16,0% (w 2011 r. – 4697 048)¹¹⁴.

Według wyników spisu w 2021 r. wśród ogółu osób z niepełnosprawnością nadal przeważały kobiety – 54,9% wobec 45,1% mężczyzn, natomiast w 2011 r. udział kobiet z niepełnosprawnością był nieco niższy – 53,9%¹¹⁵.

Istotne zmiany można zauważyć analizując poszczególne kategorie osób z niepełnosprawnością. Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w 2021 r. wyniosła w Polsce 3471,2 tys. i zwiększyła się w stosunku do 2011 r. o 339,7 tys. osób. Zwiększyła się też liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie z 1565,6 tys. w 2011 r. do 1976,3 tys. w 2021 r.¹¹⁶.

Należy podkreślić, że zgodnie z przepisami ustawy o NSP 2021 informacja o stopniu posiadanych ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu oraz rodzaju schorzeń gromadzona była na zasadzie dobrowolności (deklaracja i subiektywna ocena respondenta). W związku z dobrowolnym charakterem pytań o samoocenę dotyczącą ograniczenia zdolności wykonywania codziennych czynności spowodowaną problemami zdrowotnymi trwającymi 6 miesięcy lub dłużej oraz na pytania o grupy schorzeń powodujących te ograniczenia – 1 955,1 tys. osób odmówiło udzielenia odpowiedzi¹¹⁷.

Ze względu na zastosowanie dokładnych wag przy uogólnianiu wyników z badania reprezentacyjnego w NSP 2011 mogły wystąpić rozbieżności w sumowaniu danych za 2011 r. na wyższe poziomy agregacji¹¹⁸.

W NSP 2021 liczba gospodarstw domowych, w których zamieszkiwała przynajmniej jedna osoba niepełnosprawna wyniosła 4140,3 tys. co stanowiło 33% ogółu gospodarstw domowych, natomiast liczba gospodarstw domowych z przynajmniej jedną osobą niepełnosprawną w wieku 65 lat i więcej wyniosła 2 358,2 tys. i ich udział stanowił 18,8% ogółu gospodarstw domowych¹¹⁹.

W 2021 r. osoby z niepełnosprawnością w województwie małopolskim stanowili 13,7% z ogółu Małopolan z czego 55,4% stanowiły kobiety z niepełnosprawnością.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 r. populacja osób z niepełnosprawnością w Krakowie liczyła 111 tys. osób tj. 13,87% ogólnej liczby mieszkańców Krakowa. W porównaniu z wynikami z Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011, liczba osób z niepełnosprawnością w Krakowie wzrosła z 107 460 osób do 111 014, choć w stosunku do ogółu ludności nieznacznie zmalała (w 2011 r. – 14%).

Sytuacja ta, może mieć wpływ na wysokość środków przeznaczonych przez PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Środki te wyliczane są na podstawie algorytmu, który obejmuje między innymi liczebność populacji osób z niepełnosprawnością w powiecie.

Wśród mieszkańców Krakowa z niepełnosprawnością kobiety stanowią 58,7%.

¹¹³ GUS, BDL, NSP 2021 – Ludność – osoby niepełnosprawne wg płci i kategorii niepełnosprawności (aktualizacja 13.07.2023 r.).

¹¹⁴ *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021*. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023, strona 87.

¹¹⁵ Ibid.

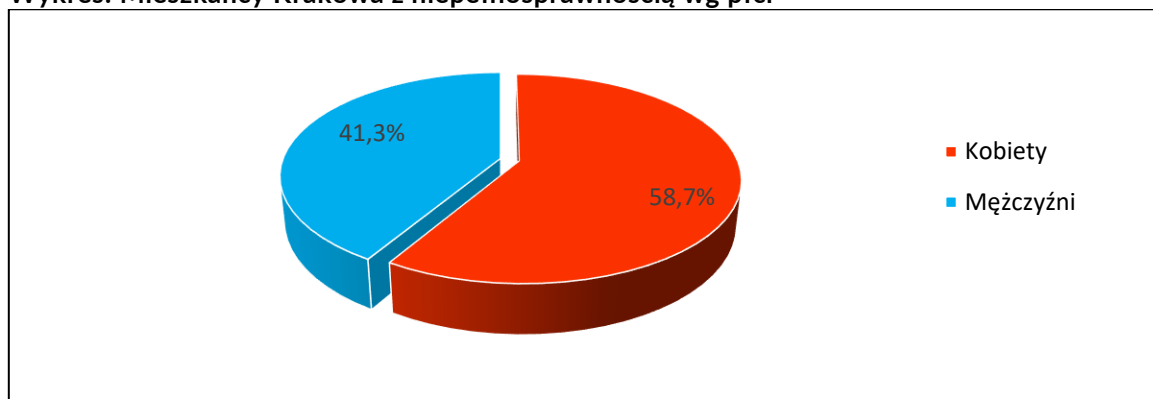
¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna ...op. cit.*, strona 86

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021*, Warszawa 2023, strona 14.

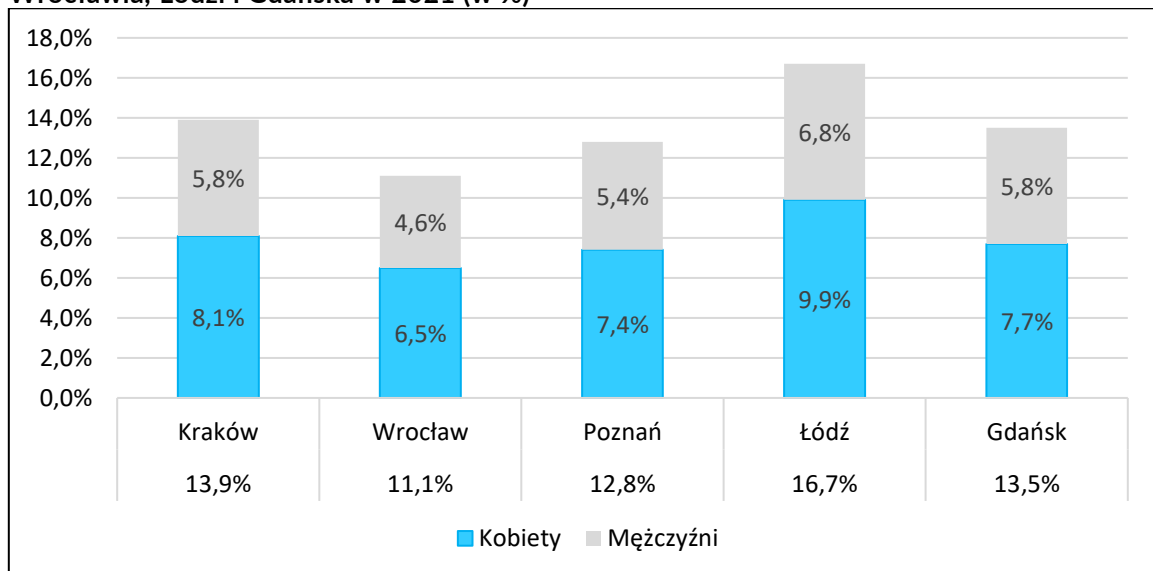
Wykres: Mieszkańcy Krakowa z niepełnosprawnością wg płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Ludność – Osoby niepełnosprawne wg płci i kategorii niepełnosprawności) – aktualizacja 13.07.2023 r.

Biorąc pod uwagę wskaźnik liczby osób z niepełnosprawnością w stosunku do ogólnej liczby ludności, Kraków plasuje się na drugim miejscu (po Łodzi) wśród największych miast w Polsce.

Wykres: Liczba osób z niepełnosprawnością w populacji mieszkańców Krakowa, Poznania, Wrocławia, Łodzi i Gdańska w 2021 (w %)

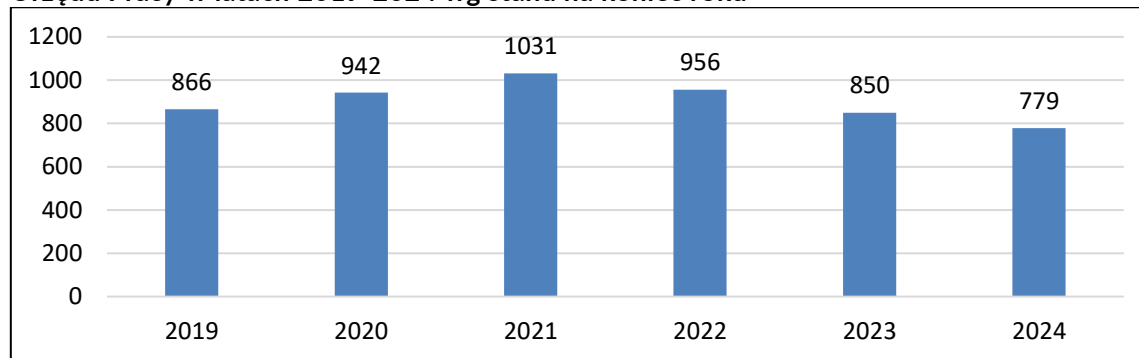
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Ludność – Osoby niepełnosprawne wg płci i kategorii niepełnosprawności) – aktualizacja 13.07.2023 r.

Na podstawie sprawozdań Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie za 2024 r. można zaobserwować wzrost liczby wydanych orzeczeń w stosunku do roku 2023 o 5,4%. W 2024 r. wydano 8608 orzeczeń (w 2023 r. – 8166), w tym: 1679 o zaliczeniu do stopnia lekkiego, 4 712 do stopnia umiarkowanego 2217 do stopnia znacznego (osoby powyżej 16 roku życia).

W 2024 r. wydano 1262 orzeczeń o zaliczeniu do osób z niepełnosprawnością (dot. osób, które nie ukończyły 16. roku życia). Jest to o ponad 10% więcej niż w roku 2023.

Znaczącym problemem osób z niepełnosprawnością jest pozostawanie bez pracy. Na dzień 31 grudnia 2024 r., liczba osób z niepełnosprawnością pozostających w rejestrach Grodzkiego Urzędu Pracy uległa zmniejszeniu o ponad 8% tj. o 71 osób w stosunku do roku 2023.

Wykres: Liczebność osób z niepełnosprawnością pozostających w rejestrach Grodzkiego Urzędu Pracy w latach 2019-2024 wg stanu na koniec roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Problemy zdrowotne i niepełnosprawność to naturalna konsekwencja postępującego procesu starzenia się. Wraz z wiekiem nasilają się wśród osób starszych procesy degeneracyjne i chorobowe, które skutkują coraz większym ograniczeniem funkcji organizmu.

Postępujący proces starzenia się społeczności Krakowa, przy uwzględnieniu towarzyszących tej fazie życia deficytów różnego typu, pozwala postawić tezę, że odsetek mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z niepełnosprawnością w najbliższych latach będzie wzrastał. Należy liczyć się z poważnym narastaniem problemu samodzielnej egzystencji wśród osób starszych, a szczególnie wśród seniorów wymagających pomocy – opieki, leczenia i rehabilitacji.

7.2 Świadczenia na rzecz osób z niepełnosprawnością

7.2.1 Praca socjalna z osobami z niepełnosprawnością

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują działania w tych obszarach funkcjonowania, w których osoba/rodzina napotyka trudności, których nie jest w stanie samodzielnie pokonać i wymaga wsparcia. Jednym z takich obszarów jest niepełnosprawność. Celem działań w tym obszarze jest dążenie do stanu, w którym osoba z niepełnosprawnością jest zdolna do samodzielnej egzystencji. Dotyczy to funkcjonowania w warunkach domowych, społecznych i w dziedzinach składających się na całokształt ludzkiego działania.

7.2.2 Usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej

W 2024 r. Gmina Miejska Kraków realizowała kolejną edycję Programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”. Program ma na celu zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Zakres realizacji usługi jest ściśle dostosowany do potrzeb osób korzystających z asystencji – podejmowanie przez uczestników Programu decyzji precyzujących zakres i sposób realizowanych usług umożliwi osobie z niepełnosprawnością kierowanie asystencją oraz maksymalne dopasowanie wykonywanych czynności do jej oczekiwań. Adresatami usług są pełnoletnie osoby z orzeczoną niepełnosprawnością w stopniu znacznym lub umiarkowanym oraz dzieci w wieku do 16 r.ż. z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

7.2.2.1 Osoby korzystające ze świadczenia w formie usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

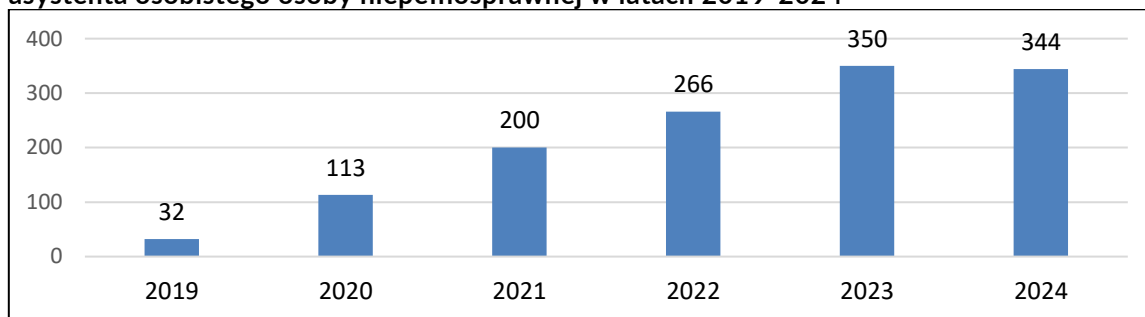
W 2024 r. usługą objęto 344 osoby z niepełnosprawnościami, realizując 65 617,25 godzin usługi. W stosunku do roku 2023 liczba osób korzystających z usługi zmalała o 6 osób. Usługa była realizowana przez 246 asystentów osobistych.

Osoby z niepełnosprawnością nie ponosiły żadnych kosztów w związku z realizacją usługi.

Usługa asystencji osobistej w 2024 r. polegała na wspieraniu przez asystenta osoby z niepełnosprawnością w różnych sferach życia, w szczególności:

- wsparcia uczestnika w czynnościach samoobsługowych, w tym utrzymaniu higieny osobistej;
- wsparcia uczestnika w prowadzeniu gospodarstwa domowego i wypełnianiu ról w rodzinie;
- wsparcia uczestnika w przemieszczaniu się poza miejscem zamieszkania;
- wsparcia uczestnika w podejmowaniu aktywności życiowej i komunikowaniu się z otoczeniem.

Wykres: Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających ze świadczenia w formie usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności MOPS w Krakowie

7.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków, w 2024 r. zadanie realizowane było przez Galicyjską Fundację „Wsparcie, Integracja, Rozwój”.

7.2.2.3 Kadra

Zadanie realizowane było przez kadrę zatrudnioną przez Galicyjską Fundację „Wsparcie, Integracja, Rozwój” – w 2024 r. usługę świadczyło 246 asystentów osobistych.

7.2.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację usługi wydatkowano:

- w 2019 r.: 42 705,72 ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2020 r.: łącznie 259 073,30 zł ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych;
- w 2021 r.: łącznie 1 231 001,01 zł, w tym ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych 1 146 001,01 zł;
- w 2022 r.: łącznie 2 173 183,92 zł, w tym ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych 1 946 183,92 zł;
- w 2023 r.: 1 863 519,01 zł ze środków Funduszu Solidarnościowego oraz 351 027,82 zł ze środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;

- w 2024 r.: 2 699 905,63 zł ze środków Funduszu Solidarnościowego oraz 397 959,99 zł ze środków własnych Gminy Miejskiej Kraków.

7.2.2.5 Wnioski

Liczba osób zainteresowanych usługą asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością w kolejnych edycjach Programu systematycznie wrasta, co obrazuje liczba złożonych kart zgłoszenia – w 2024 r. wpłynęły 664 wnioski osób zainteresowanych asystencją osobistą. Wskazuje to na potrzebę rozwijania tej formy wsparcia, która dzięki maksymalnemu dopasowaniu do potrzeb odbiorców, indywidualnemu podejściu wpływa na poprawę funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w ich środowisku, zwiększa możliwości zaspokajania ich potrzeb oraz włącza w życie społeczne. Asystowanie w codziennych czynnościach, kształtowanie właściwych relacji z otoczeniem, tworzenie warunków sprzyjających korzystaniu przez osoby z niepełnosprawnościami z różnorodnych usług świadczonych na poziomie lokalnej społeczności (wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych, sportowych, programów zdrowotnych, rehabilitacji medycznej) z uwzględnieniem szczególnych wymagań i potrzeb wynikających ze specyfiki stanu zdrowia efektywnie przyczynia się do przywrócenia możliwości funkcjonowania społecznego osoby z niepełnosprawnością i wskazuje na potrzebę rozwijania pomocy w tej formie.

7.2.3 Indywidualny trening kompetencji i umiejętności społecznych dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością

Usługa indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych skierowana jest do osób z orzeczoną niepełnosprawnością, znajdujących się w wieku aktywności zawodowej. Realizacja zadania polega na świadczeniu usług w formie bezpośrednich, osobistych spotkań trenerów z odbiorcami zadania, obejmujących w szczególności:

- uczenie i rozwijanie u beneficjentów umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia,
- towarzyszenie w czynnościach wspierających proces leczenia,
- wspomaganie kształtowania i utrzymywania właściwych relacji osoby z orzeczoną niepełnosprawnością z otoczeniem,
- wspomaganie procesu nawiązywania i utrzymywania kontaktu usługobiorców z instytucjami i organizacjami społecznymi, w celu zapewnienia optymalnych warunków do jej samodzielnej rehabilitacji;
- doradzanie w zakresie uzyskania specjalistycznej pomocy dotyczącej przekwalifikowania zawodowego, kontaktów społecznych, usług medycznych, rehabilitacyjnych, usług kulturalnych, rekreacji i integracji ze środowiskiem,
- wspomaganie beneficjentów w zrozumieniu i radzeniu sobie ze zmieniającymi się realiami życia społeczno-zawodowego.

7.2.3.1 Osoby korzystające ze świadczenia w formie usługi indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2024 r. z usługi indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych skorzystało 106 osób. W 2023 r. z usług skorzystały 73 osoby, a w 2022 r. 111 osób.

7.2.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków, zadanie realizowane było przez Fundację ARISE.

7.2.3.3 Kadra

W 2024 r. zadanie realizowane było przez kadrę zatrudnioną przez Fundację ARISE, składającą się z 20 osób.

7.2.3.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania wydatkowano łącznie :

- w 2022 r. 282 326,83 zł z dotacji;
- w 2023 r. 524 734,55 zł z dotacji;
- w 2024 r. 501 951,53 zł z dotacji.

7.2.3.5 Wnioski

Indywidualny trening kompetencji i umiejętności społecznych dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością, w zakresie w jakim jest świadczony, stanowi istotne wsparcie dla odbiorców, do których jest skierowany. Usługa wzmacnia beneficjentów w zakresie ich samodzielności i podejmowanej aktywności, jak i pozwala na minimalizowanie barier psychospołecznych. Ten rodzaj wsparcia stanowi jedną z form wzmacniania pozycji osób z orzeczoną niepełnosprawnością w życiu społeczno-zawodowym. W 2024 r. zrealizowano 83,83% założonego na ten rok wskaźnika, który wynosił 14 520 godzin usług.

7.2.4 Mieszkania wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi

Mieszkania wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi skierowane są do następującej grupy osób: osób z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną, głuchoniewidomych, niewidomych z niepełnosprawnością fizyczną, chorujących psychicznie z niepełnosprawnością fizyczną, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu. Pobyt w mieszkaniu ma na celu stworzenie warunków, które umożliwią im niezależne funkcjonowanie w społeczności lokalnej. W mieszkaniach tego typu świadczone są usługi o charakterze społecznym, opiekuńczo-wspierającym, zawodowym oraz pomoc psychologiczna.

7.2.4.1 Infrastruktura

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r., na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowały 3 mieszkania wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, które zapewniały 16 miejsc, w tym:

- przy ul. Ludwisarzy 12 przeznaczone dla 5 osób;
- przy ul. Tokarskiej 16 przeznaczone dla 5 osób;
- przy ul. Ludwisarzy 22 przeznaczone dla 6 osób.

W/w mieszkania od lipca 2023 r. prowadzone są w ramach trwałości projektu „Sami -Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”.

7.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2024 zadanie realizowane było przez Dom Pomocy Społecznej ul. Praska 25.

7.2.4.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2024 zaangażowane były 3 osoby (w ramach 2,29 etatu).

7.2.4.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu wspomagany dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniach wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonym w 2024 r. skorzystały 23 osoby.

Tabela: Liczba miejsc w mieszkaniach wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi w latach 2023-2024.

mieszkania treningowe dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi	Liczba miejsc	
	2023 r.	2024 r.
	16	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

7.2.4.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków wynosiły:

Rok	Środki GMK - bieżące funkcjonowanie	Remont i wyposażenie	Suma
2023 r.	352 362,03 zł	0 zł	352 362,03 zł
2024 r.	329 545,18 zł	0 zł	329 545,18 zł

7.2.4.6 Wnioski

Funkcjonujące obecnie mieszkania wspomagane przeznaczone dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, są rezultatem realizowanego w latach 2019-2023 projektu pn. „Sami-Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej. Dzięki projektowi udało się opracować i przetestować standardy funkcjonowania mieszkań dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym: z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną, głuchoniewidomych, niewidomych z niepełnosprawnością fizyczną, chorujących psychicznie z niepełnosprawnością fizyczną, dzięki czemu osoby te ze względu na swoje ograniczenia mają zapewnioną pomocy w codziennym życiu oraz odpowiednie warunki, które umożliwią im niezależne funkcjonowanie w społeczności lokalnej.

7.2.5 Zasiłek stały

Wypłacanie zasiłków stałych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Zasiłek stały przysługuje:

- pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały w 2024 r. ustalało się w wysokości:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej - różnicy między kwotą stanowiącą 130 % kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej tj. 1008,80 zł,

a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 1 000 zł miesięcznie

2. w przypadku osoby w rodzinie - różnicy między kwotą stanowiącą 130 % kryterium dochodowego na osobę w rodzinie tj. 780 zł a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 100 zł miesięcznie. W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, zasiłek stały nie przysługuje¹²⁰.

7.2.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

7.2.5.2 Kadra

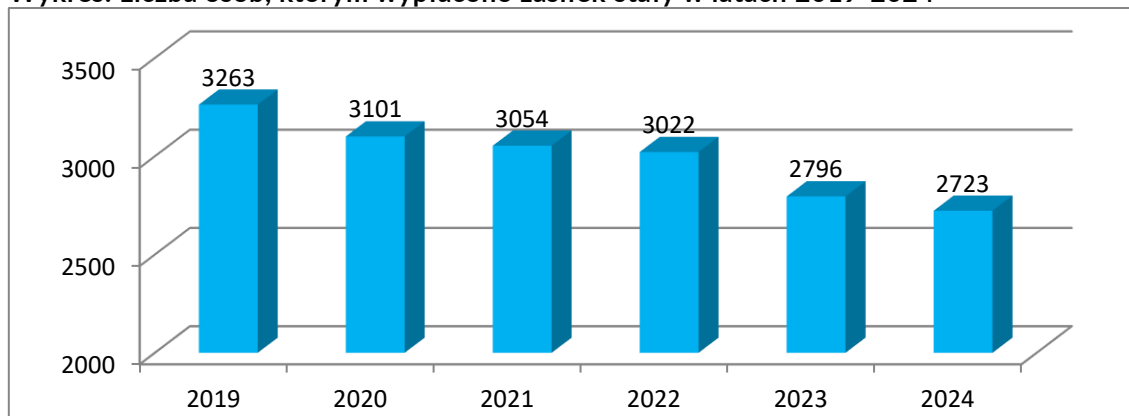
Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

7.2.5.3 Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku stałego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W perspektywie wieloletniej, liczbę świadczeniobiorców zasiłku stałego cechuje tendencja spadkowa

W 2024 r. nastąpił dalszy spadek liczby świadczeniobiorców do poziomu najniższego od 2010 r., W 2024 r. spadek liczby osób w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 2,6%.

Wykres: Liczba osób, którym wypłacono zasiłek stały w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Cechy demograficzno-społeczne tej grupy biorców rok do roku nie ulegają znaczącym zmianom, co wynika bezpośrednio ze specyfiki świadczenia (długiego okresu korzystania z tej formy pomocy).

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków stałych

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków stałych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0-24	0,7%	0,7%	0,7%
25-34	3,8%	4,1%	4,0%
35-44	8,7%	11,6%	10,6%

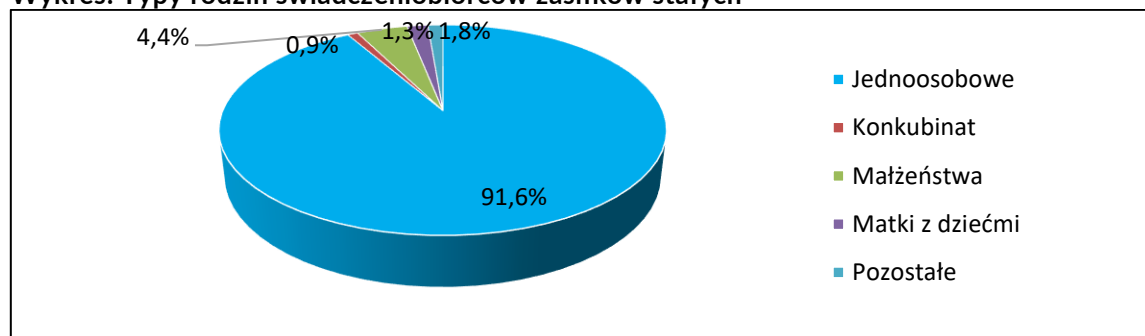
¹²⁰Art. 17 ust. 1 pkt 19, art. 37 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn.zm.).

45-59	30,9%	32,4%	31,8%
60-64	16,0%	21,3%	19,4%
65 i więcej	39,9%	29,9%	33,5%
wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	10,1%	5,8%	7,3%
gimnazjalne i poniżej	21,5%	28,5%	26,0%
zasadnicze zawodowe	19,0%	34,6%	29,1%
średnie ogólne i zawodowe	30,9%	23,4%	26,1%
policealne	1,8%	0,6%	1,0%
wyższe	16,7%	7,1%	10,5%
stan cywilny			
panna/kawaler	31,9%	52,4%	45,1%
konkubina/konkubent	0,1%	0,1%	0,1%
rozwidziona/rozwidziony	29,7%	30,5%	30,2%
separowana/separowany	1,4%	2,1%	1,9%
wdowa/wdowiec	20,2%	4,3%	9,9%
zamężna/żonaty	16,7%	10,6%	12,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków stałych to przede wszystkim mężczyźni stanowiący ponad 64% ogółu osób. Najliczniejszą grupę odbiorców, reprezentują osoby w wieku powyżej 65 lat 33,5% oraz osoby w wieku 45-59 lat: 31,8%. Wśród ogółu świadczeniobiorców ponad 29% posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, 26,1 średnie ogólne i zawodowe, 26% gimnazjalne i poniżej. Pod względem stanu cywilnego wśród kobiet dominują: panny 31,9% oraz osoby po rozwodzie 29,7%. W przypadku mężczyzn: kawalerowie 52,4% oraz osoby po rozwodzie 30,5%.

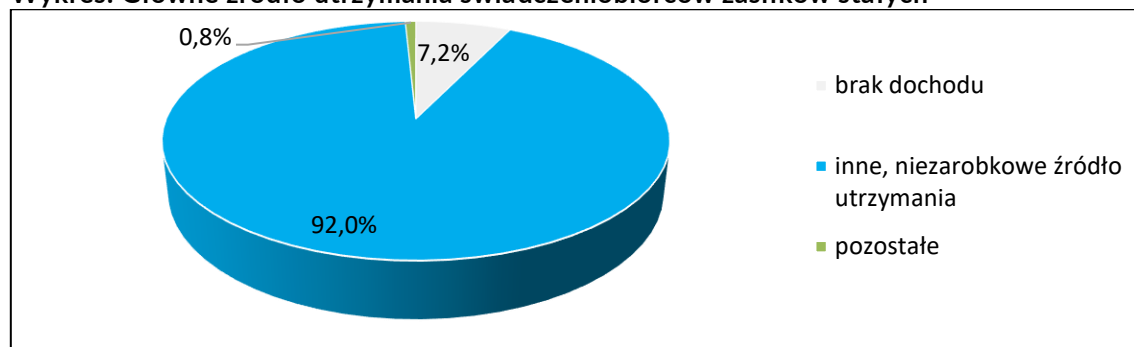
Wykres: Typy rodzin świadczeniobiorców zasiłków stałych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków stałych to przede wszystkim osoby prowadzące samodzielne, jednoosobowe gospodarstwa domowe - 91,6% ogółu świadczeniobiorców.

Wykres: Główne źródło utrzymania świadczeniobiorców zasiłków stałych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków stałych utrzymują się najczęściej z niezarobkowych źródeł utrzymania 92% lub utrzymują się ze świadczeń emerytalno-rentowych 7,2%. 12,6% nie posiada żadnego własnego dochodu. Prawie 13,5% osób osiąga dochód nieprzekraczający 500 zł.

Poza niepełnosprawnością i długotrwałą ciężko chorobą, głównymi problemami występującymi w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców zasiłków stałych są kolejno: ubóstwo, bezdomność, bezrobocie i alkoholizm.

W porównaniu z rokiem 2023 cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków stałych pozostają na podobnym poziomie.

7.2.5.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania wydatkowano następujące środki z budżetu państwa:

- w 2019 r.: 17 203 879,20 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 520 zł;
- w 2020 r.: 16 902 190,29 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 524 zł;
- w 2021 r. – 16 372 331,41 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 526 zł;
- w 2022 r. – 17 401 228,08 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 584 zł;
- w 2023 r. – 16 479 951,95 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 580 zł;
- w 2024 r. – 23 122 414,21. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 827 zł.

7.2.5.5 Wnioski

W Gminie Miejskiej Kraków notowana jest tendencja spadkowa liczby osób objętych pomocą w formie zasiłku stałego.

Szacuje się, że na liczbę świadczeniobiorców zasiłków stałych w kolejnych latach będą wpływać następujące czynniki:

- skala uzyskiwania przez świadczeniobiorców kontynuacji uprawnień wynikających z posiadanych orzeczeń o niepełnosprawności w zakresie stopnia niepełnosprawności. W grupie osób pobierających zasiłek stały mniej niż połowa świadczeniobiorców legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności wydanym na czas nieokreślony.
- sytuacja demograficzna Gminy Miejskiej Kraków, głównie znaczący wzrost odsetka gospodarstw jednoosobowych w skali zbiorowości oraz wydłużanie się średniej długości życia. Prognoza ludności dla Krakowa opracowana przez GUS wskazuje na trwałość tendencji związanej ze wzrostem liczebności populacji w wieku poprodukcyjnym, co w konsekwencji spowoduje dalsze zwiększanie się liczby jednoosobowych gospodarstw domowych osób w starszym wieku. Znajduje to odzwierciedlenie w populacji

świadczeniobiorców zasiłków stałych, którymi w zdecydowanej większości są osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe. Ponadto wydłuża się przeciętne dalsze trwanie życia w związku z czym liczba osób starszych, niepełnosprawnych w populacji będzie wzrastać;

– skala aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, rozumiana jako odpływ świadczeniobiorców, zaktywizowanych zawodowo z powodu uzyskania własnego źródła dochodu z tytułu pracy zarobkowej.

Koszty udzielania świadczeń w formie zasiłków stałych w roku 2024 były na poziomie wyższym niż w 2023 r. w związku z ustawowym podniesieniem maksymalnej kwoty zasiłku stałego.

7.2.6 Turnusy rehabilitacyjne

Formą wsparcia adresowaną do osób z niepełnosprawnością jest udział w turnusie rehabilitacyjnym. Turnus oznacza zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także poprzez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Czas trwania turnusów wynosi co najmniej 14 dni. Osoba z niepełnosprawnością, której przyznano dofinansowanie, dokonuje wyboru turnusu sama, zgodnie z zaleceniami lekarza zawartymi we wniosku lekarskim, biorąc pod uwagę wskazane w orzeczeniu lub we wniosku lekarskim dysfunkcje lub schorzenia.

7.2.6.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

7.2.6.2 Kadra

Zadanie realizowane było przez 4 pracowników MOPS (w ramach 2 etatów).

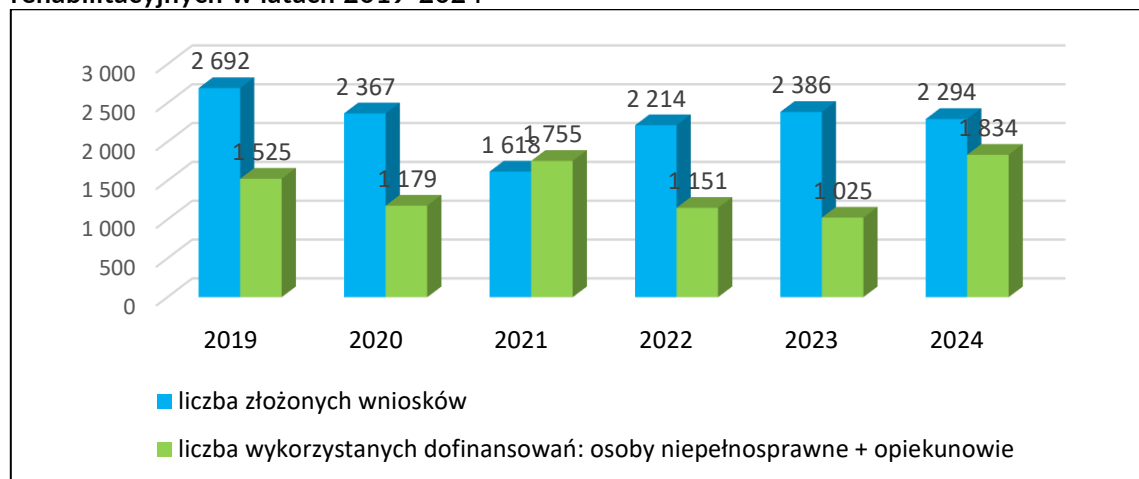
7.2.6.3 Osoby korzystające z dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych

Analiza danych z lat 2019-2024 pokazuje zróżnicowaną liczbę osób ubiegających się o dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym.

Od roku 2021 można zauważyć wzrost liczby składanych wniosków. W 2024 r. wpłynęło 2 294 wniosków, tj. 92 mniej niż w roku 2023 (spadek o 4%).

W związku z limitem środków na realizację zadania, dofinansowanie do udziału w turnusie rehabilitacyjnym otrzymało łącznie 1349 osób z niepełnosprawnością, w tym 136 dzieci i młodzieży (plus 485 opiekunów).

Wykres: Wnioski osób z niepełnosprawnością o dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych wyniosła:

Rok	Kwota
2019 r.	1 849 462 zł
2020 r.	1 349 161 zł
2021 r.	2 385 022 zł
2022 r.	1 700 000 zł
2023 r.	1 700 000 zł
2024 r.	3 382 193 zł

Średnie dofinansowanie na osobę z niepełnosprawnością wyniosło 2 507 zł i było większe o 123 zł od poprzedniego roku. Limit środków przeznaczonych na realizację zadania wynosił 3 382 193 zł i został w pełni zrealizowany.

7.2.6.5 Wnioski

W 2024 r. wydatkowano w ramach zadania wyższą kwotę o 1 682 193 zł niż w ubiegłym roku. Aby zapewnić możliwość udziału w turnusie co roku innej grupie osób, Ośrodek określa szczegółowe zasady przyznawania dofinansowania wg hierarchii dotyczącej stopnia niepełnosprawności, uwzględniając przy tym ostatni rok przyznanego dofinansowania ze środków PFRON, przy czym dzieci i młodzież w wieku do 16 lat oraz osoby w wieku do 24 lat uczące się i nie pracujące dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych mogą otrzymać co roku. Liczba przyznanых dofinansowań do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym uzależniona jest od wysokości środków przekazanych na realizację zadania przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

W roku 2024 z turnusów rehabilitacyjnych skorzystało 58,8% osób, które złożyły wnioski.

7.2.7 Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością

Bariery architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i jego elementach zewnętrznych, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub zmniejszają swobodę ruchu osobom z niepełnosprawnością. Likwidacja barier w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością ma na celu umożliwienie jej lub w znacznym stopniu ułatwienie wykonywania podstawowych, codziennych czynności, a przede wszystkim poruszania się w miejscu zamieszkania.

W ramach tego zadania Ośrodek najczęściej przyznaje dofinansowanie do:

- dostosowania łazienki i innych pomieszczeń zgodnie z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością, m.in. wolna przestrzeń kąpielowa, uchwyty, siedzisko prysznicowe, dostosowana umywalka, toaleta;
- likwidacji progów i ułożenia powierzchni antypoślizgowej;
- zakupu i montażu podnośników ściennych i sufitowych;
- zakupu i montażu krzeseł i platform schodowych oraz
- budowy pochylni umożliwiającej samodzielne poruszanie się.

Bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie z niepełnosprawnością swobodne porozumiewanie się lub przekazywanie informacji.

Bariery techniczne to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności przedmiotów lub urządzeń.

Likwidacja barier w komunikowaniu się i technicznych ma na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością wykonywania podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

W ramach tych 2 zadań najczęściej Ośrodek przyznaje dofinansowanie do:

- oprogramowania do komunikacji wspomagającej i alternatywnej;
- programów logopedycznych;
- specjalistycznych myszek;
- oprogramowania do komunikacji za pomocą wzroku;
- sprzętu elektronicznego typu: komputery stacjonarne, laptopy, tablety;
- krzeseł toaletowych;
- wózków toaletowych;
- schodołazów;
- podnośników wannowo kąpielowych;
- uchwytów wspomagających;
- słuchawek wzmacniających słuch.

Dofinansowanie nie może obejmować kosztów zakupu sprzętu poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

7.2.7.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

7.2.7.2 Kadra

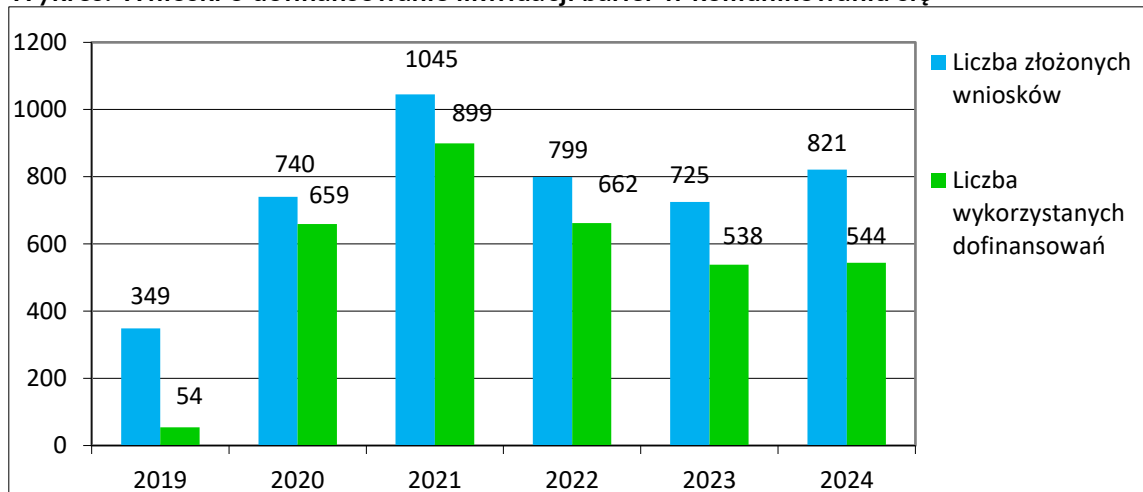
Zadanie realizowało 4 pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach 3 etatów).

7.2.7.3 Osoby korzystające z dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością

W roku 2024 liczba złożonych wniosków w ramach dofinansowania likwidacji barier architektonicznych wyniosła 192, w komunikowaniu się wyniosła 821, technicznych wyniosła 327. W związku z ograniczonymi środkami na realizację zadania dofinansowanie otrzymało 824 osoby, w tym 87 osób do likwidacji barier architektonicznych, 544 osoby do likwidacji barier w komunikowaniu się i 193 osoby do likwidacji barier technicznych.

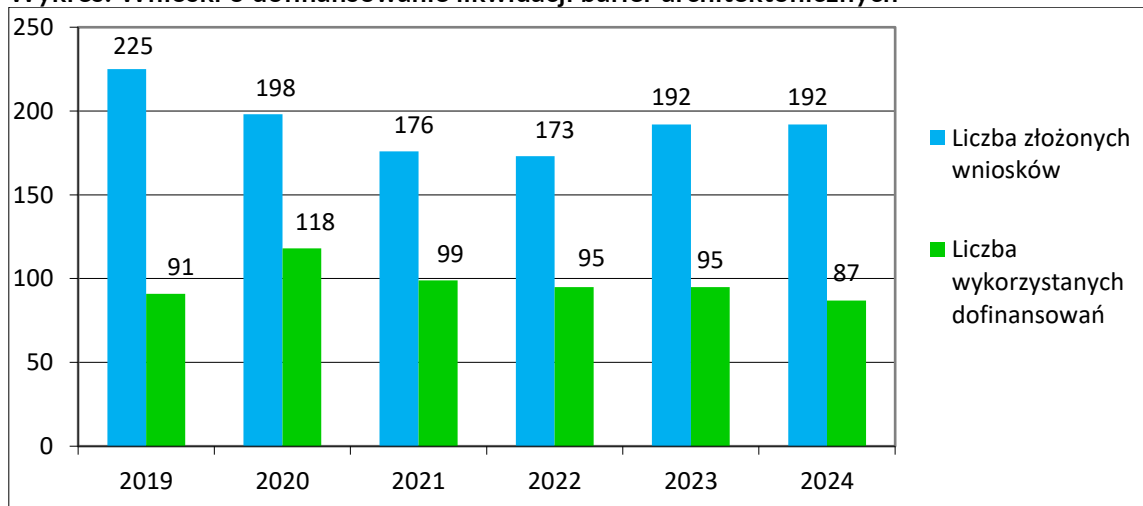
Najwięcej składanych wniosków z zakresu likwidacji barier dotyczyło barier w komunikowaniu się.

Wykres: Wnioski o dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się

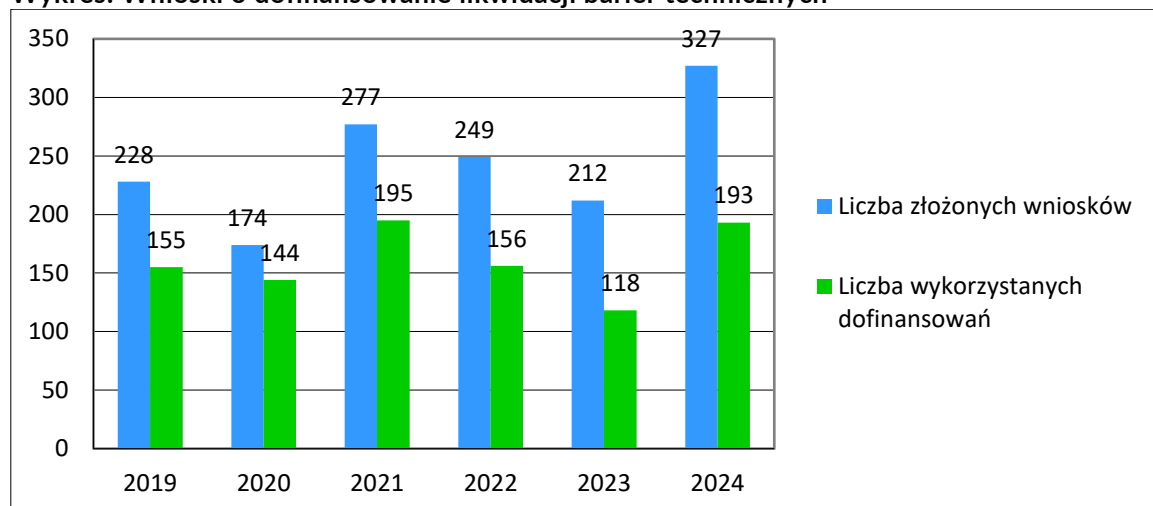

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wykres: Wnioski o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wykres: Wnioski o dofinansowanie likwidacji barier technicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.7.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość przeznaczonych środków na dofinansowania do likwidacji barier wyniosła:

Rok	likwidacja barier architektonicznych	likwidacja barier w komunikowaniu się	likwidacja barier technicznych	Razem
2019 r.	1 327 235,86 zł	78 378,75 zł	594 385,39 zł	2 000 000 zł
2020 r.	1 612 749 zł	1 284 485 zł	768 766 zł	3 666 000 zł
2021 r.	1 629 430 zł	2 545 854 zł	752 329 zł	4 927 613 zł
2022 r.	1 648 565 zł	1 894 464 zł	755 841 zł	4 298 870 zł
2023 r.	1 673 894 zł	1 559 187 zł	1 066 919 zł	4 300 000 zł
2024 r.	1 678 396 zł	1 588 259 zł	1 633 201 zł	4 899 856 zł

7.2.7.5 Wnioski

Dofinansowanie w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych realizowane jest na wniosek osób zainteresowanych tą formą pomocy. W latach 2016-2019 przeznaczone środki stanowiły około 2 miliony złotych, w latach 2020 i 2021 znacznie wzrosły kwoty przeznaczone na dofinansowanie. W 2024 r. kwota wydatkowana na likwidację barier była wyższa o 599 856 zł niż w roku poprzednim. Z uwagi na analizę procesów demograficznych można wnioskować, że grupa osób z niepełnosprawnością i starszych, wymagających przyznania tej formy pomocy będzie systematycznie wzrastać.

7.2.8 Pozostałe formy pomocy osobom z niepełnosprawnością

7.2.8.1 Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny

Osoba z niepełnosprawnością może ubiegać się o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, stosownie do potrzeb wynikających z jej niepełnosprawności, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny, w rozumieniu przepisów o świadczeniach

rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:

- 65% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia – w przypadku osoby samotnej;
- 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym oraz zachodzi potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych przy użyciu danego sprzętu.

Wysokość dofinansowania wynosiła do 80% kosztów zakupu sprzętu, nie więcej jednak niż do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Minimum 20% kosztów ponosił sam zainteresowany.

Z uwagi na ograniczone środki finansowe Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przyznawał dofinansowanie do 80% wnioskowanego sprzętu, jednak nie więcej niż 5000 zł. Osoba niepełnosprawna mogła ubiegać się o dofinansowanie raz w roku. Dofinansowanie nie mogło obejmować kosztów zakupu sprzętu poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

7.2.8.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

7.2.8.1.2 Kadra

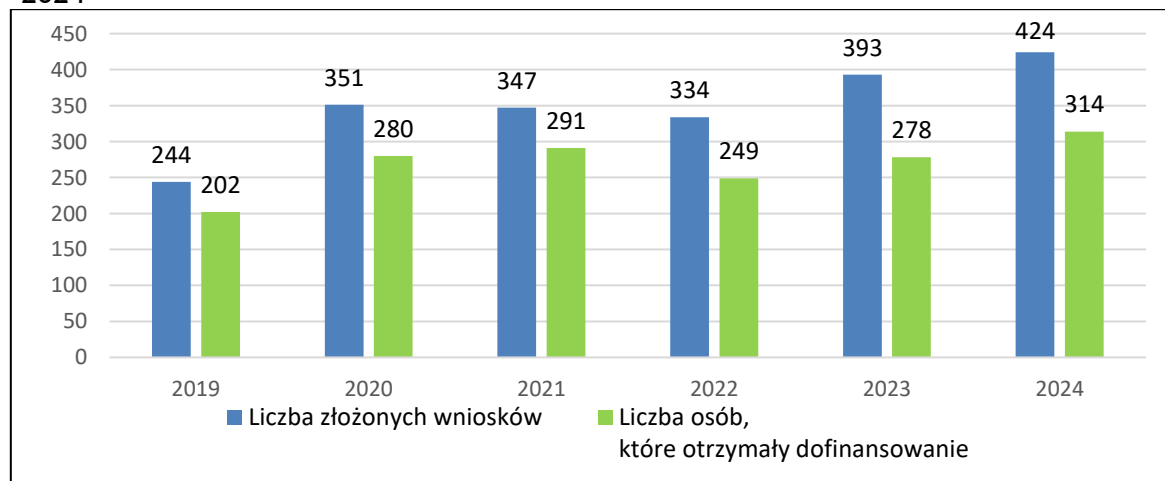
Zadanie realizowało 2 pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach 0,75 etatu).

7.2.8.1.3 Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny

W 2024 r. złożono 424 wnioski. Dofinansowanie otrzymało 314 osób, w tym 287 to dorosłe osoby z niepełnosprawnością, a 27 dzieci i młodzież. W ramach dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny – instytucje złożyły 20 wniosków i 7 uzyskało dofinansowanie.

Osoby z niepełnosprawnością w ramach zadania otrzymały między innymi dofinansowanie do zakupu: łóżek rehabilitacyjnych wraz z wyposażeniem, rowerów rehabilitacyjnych, rotorów, urządzenia typu orbitrek, drobnego sprzętu do wykonywania ćwiczeń i rehabilitacji w warunkach domowych (poduszki, linki, taśmy, kliny, piłki rehabilitacyjne itp.).

Wykres: Wnioski o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.8.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON wyniosła:

Rok	Kwota
2019 r.	350 000 zł
2020 r.	585 830 zł
2021 r.	729 314 zł
2022 r.	706 016 zł
2023 r.	763 880 zł
2024 r.	911 999 zł

Łączna kwota dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny wyniosła 939 956 zł, w tym 911 999 zł przeznaczono na dofinansowania dla osób indywidualnych, a 27 957 zł dla instytucji. Średnia wartość dofinansowania wynosiła 2 748 zł na osobę z niepełnosprawnością.

7.2.8.1.5 Wnioski

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny realizowane jest na wniosek osób zainteresowanych tą formą pomocy. W 2024 r. kwota wydatkowana na zadanie jest wyższa o 148 119 zł w porównaniu z rokiem 2023. Biorąc pod uwagę występujące procesy demograficzne zauważa się, że grupa osób z niepełnosprawnością i starszych, wymagających przyznania pomocy w formie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny systematycznie wzrasta.

7.2.8.2 Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego – tłumacza przewodnika

Zadanie realizowane jest od kwietnia 2012 r. W roku 2024 dofinansowanie otrzymały trzy osoby (w roku 2019 – 4 osoby, w roku 2020 – 1 osoba, w latach 2021-2022 – 0 osób, w roku 2023 – 1 osoba).

W 2024 r. dofinansowanie dotyczyło usług tłumacza języka migowego, które były świadczone przez cały rok przez tłumaczy posiadających wpis do rejestru Wojewody. Stawka godzinowa za usługę wyniosła 100 zł.

7.2.8.3 Program „Aktywny Samorząd”

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2024 r. kontynuował realizację programu pn. „Aktywny Samorząd”, finansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji poprzez:

- przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu, słuchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych, umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego,
- przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych,
- umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie,

- poprawa szans beneficjentów programu w rywalizacji o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji.

Lp.	Zadanie	Kwota wydatkowana	Liczba osób objętych wsparciem
1.	pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu	151 235 zł	20
2.	pomoc w uzyskaniu prawa jazdy	28 165 zł	11
3.	pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania	1 091 897 zł	133
4.	dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach Programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	17 010 zł	8
5.	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach Programu	2 437 zł	2
6.	pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	328 250 zł	20
7.	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	12 050 zł	4
8.	pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	474 684 zł	14
9.	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	24 634 zł	3
10.	pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego	152 346 zł	19
11.	opieka nad dzieckiem (opłata za pobyt dziecka w żłobku lub przedszkolu albo inny koszt zapewnienia opieki nad dzieckiem)	118 797 zł	41
12.	pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej	62 400 zł	167
13.	uzyskanie wykształcenia na poziomie wyższym	970 639 zł	298
Suma		3 434 544 zł	740*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

* w ramach 740 dofinansowań wsparcia udzielono 641 osobom

Wykonanie na dzień 31 grudnia 2024 r. Nabór wniosków rozpoczął się 1 marca 2024 r. Ostateczne rozliczenie Programu „Aktywny Samorząd” nastąpi po zakończeniu programu, tj. do 15 kwietnia 2025 r.

W 2024 r. złożono łącznie 992 wniosków w ramach, których zawarto 573 umowy i przyznano 167 świadczeń. Dofinansowaniem objęto w ramach programu 641 osób. Na realizację wydatkowano łącznie kwotę: 3 434 544 zł¹²¹.

Od 28 października 2024 r. realizowany jest nowy obszar E, który przeznaczony jest dla osób posiadających ustalony stopień niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne albo orzeczenie o niepełnosprawności (w przypadku osób do 16 roku życia), które korzystają ze świadczenia zdrowotnego udzielanego przez:

- zespół długoterminowej opieki domowej dla pacjentów wentylowanych mechanicznie,
- zespół długoterminowej opieki domowej dla dzieci wentylowanych mechanicznie,
- poradnię/ośrodek/zespół domowego leczenia tlenem.

7.2.8.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

¹²¹ Wykonanie na dzień 31.12.2024 r. Ostateczne zakończenie programu 15.04.2025 r.

7.2.8.3.2 Kadra

Zadanie realizuje 6 pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach 3 etatów).

7.2.8.3.3 Nakłady finansowe

Na realizację programu „Aktywny Samorząd” MOPS wykorzystał dotację PFRON w następujących wysokościach:

Rok	Kwota
2019 r.	2 698 281 zł
2020 r.	2 374 892 zł
2021 r.	2 438 898 zł
2022 r.	1 991 517 zł
2023 r.	2 483 257 zł
2024 r.	3 434 544 zł *

*stan na 31.12.2024 r.

7.2.8.3.4 Wnioski

Program Aktywny Samorząd realizowany jest od 2012 r. Realizacja programu „Aktywny Samorząd” przyczynia się do ograniczania skutków niepełnosprawności poprzez aktywizację osób z niepełnosprawnością. Konsekwentnie prowadzi do zmniejszenia się liczby osób, które z powodu wielu barier mają trudności: z pozyskaniem pracy, osiągnięciem życiowej samodzielności oraz z dostępem do edukacji.

Co roku najliczniejsze grono beneficjentów ma Moduł II programu tj. dofinansowanie do uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym. W 2024 r. znaczącą grupę w ramach Modułu I programu stanowiły osoby z dysfunkcją wzroku i słuchu, które skorzystały z dofinansowania do zakupu sprzętu elektronicznego, jego elementów oraz oprogramowania. Od 2024 r. realizowany jest obszar E, który jest skierowany do osób z niepełnosprawnościami korzystających z koncentratora tlenu lub respiratora. W ramach środków PFRON ww. Osoby mogą ubiegać się o dofinansowanie do energii elektrycznej.

7.2.8.4 Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością

W 2024 r. podpisano 32 umowy na dofinansowanie ze środków PFRON przedsięwzięć organizowanych przez organizacje pozarządowe, z czego 31 zostało zrealizowanych. W dofinansowanych przedsięwzięciach wzięty udział 1264 osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunowie.

Wnioski na realizację powyższych przedsięwzięć zostały złożone w MOPS do 30 listopada 2023 r.

Natomiast na realizację zadania w 2024 r. organizacje pozarządowe złożyły 26 wniosków, które będą realizowane w 2025 r.

7.2.8.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

7.2.8.4.2 Kadra

Zadanie realizuje jeden pracownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w ramach etatu obsługującego również inne zadania m.in. program „Aktywny Samorząd”.

7.2.8.4.3 Nakłady finansowe

Wysokość środków finansowych PFRON przeznaczonych na dofinansowanie wynosiła:

Rok	Kwota
2019 r.	134 000 zł
2020 r.	81 513 zł
2021 r.	162 844 zł
2022 r.	201 973 zł
2023 r.	229 266 zł
2024 r.	223 246 zł

7.2.8.4.4 Wnioski

W 2024 r. kwota wydatkowana na zadanie jest niższa o 6020 zł w porównaniu z rokiem 2023.

7.2.8.5 Inne Programy Rady Nadzorczej PFRON

W ramach podpisanych umów z PFRON w 2024 r. MOPS realizował 2 inne Programy Rady Nadzorczej PFRON tj.:

- Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mieszkanie dla absolwenta. W grudniu 2022 r. MOPS zawarł umowę z PFRON na realizację programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mieszkanie dla absolwenta. Celem programu jest wsparcie osób z niepełnosprawnościami poprzez pokrycie kosztów wynajęcia lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego beneficjenta w celu zwiększenia jego niezależności oraz ułatwienia mu aktywności zawodowej i społecznej poprzez zapewnienie samodzielnego mieszkania spełniającego jego indywidualne kryterium dostępności. W 2024 r. w ramach programu 7 osób otrzymało dofinansowanie w łącznej kwocie 77 084 zł.
- Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Dostępne mieszkanie. W grudniu 2022 r. MOPS zawarł umowę z PFRON na realizację programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Dostępne mieszkanie. Celem programu jest wsparcie osób z niepełnosprawnościami poprzez dofinansowanie kosztów zamiany lub zakupu mieszkania pozbawionego barier architektonicznych, umożliwiającego samodzielne opuszczanie budynku do poziomu zero przed budynkiem. W 2024 r. wypłacono dofinansowanie w wysokości 110 000 zł.

7.2.8.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

7.2.8.5.2 Kadra

Zadanie realizowane było przez jednego pracownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach 0,5 etatu).

7.2.8.5.3 Nakłady finansowe

Wysokość środków finansowych PFRON przeznaczonych na dofinansowanie wynosiła:

Program "Samodzielność - Aktywność-Mobilność!" Mieszkanie dla absolwenta	77 084 zł
Program "Samodzielność - Aktywność-Mobilność!" Dostępne mieszkanie	110 000 zł

7.2.8.6 System Obsługi Wsparcia

System Obsługi Wsparcia (dalej: SOW) przygotowany przez PFRON to platforma, za pomocą której osoby z niepełnosprawnością mogą elektronicznie składać wnioski o wsparcie finansowane ze środków PFRON za pośrednictwem jednostki samorządu terytorialnego.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2024 r. przyjmował przez SOW wnioski o dofinansowanie ze środków PFRON do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się, technicznych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, tłumacza języka migowego, a także w ramach programu „Aktywny Samorząd”.

Pracownicy MOPS zaangażowani w prace związane z obsługą systemu przesyłali szereg uwag do PFRON dotyczących prawidłowego działania systemu.

7.2.8.7 Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego

7.2.8.7.1 Infrastruktura

W dniu 16 lutego 2024 r. została uruchomiona wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Wypożyczalnia działa w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, została zlokalizowana na os. Zielonym 15. Wypożyczalnia funkcjonuje trzy dni w tygodniu, od poniedziałku do środy w godzinach od 8. do 15.

7.2.8.7.2 Osoby korzystające z wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego

Z oferty wypożyczalni mogą korzystać mieszkańcy Krakowa. Sprzęt wypożyczany jest nieodpłatnie, przy czym pobierana jest kaucja zwrotna w wysokości 5 proc. jego wartości. Sprzęt wypożyczany jest, w miarę jego dostępności, według kolejności zgłoszeń. Zapotrzebowanie na wypożyczenie sprzętu składa się za pośrednictwem formularza znajdującego się na stronie internetowej: wypozyczalnia.mops.krakow.pl.

W 2024 r. zawarto 220 umów na wypożyczenie sprzętu. W ramach ww. umów wypożyczano najczęściej: łóżka rehabilitacyjne, schodolazy (gąsienicowe i kroczące, chętniej gąsienicowe), podnośniki transportowe, przenośne koncentratory tlenu, podpórki czterokołowe (chodziki), balkoniki, wózki inwalidzkie, wózki toaletowe, materace przeciwoślizgowe, podnośniki wannowo-elektryczne.

W ramach współpracy z fundacją Project HOPE Polska została zawarta umowa dotycząca przekazania sprzętów na rzecz wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.

7.2.8.7.3 Kadra

Zadanie realizowane było przez jednego pracownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach 1 etatu).

7.2.8.7.4 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

7.2.8.7.5 Wnioski

Celem działania wypożyczalni jest wsparcie w codziennym funkcjonowaniu rodzin i osób z niepełnosprawnościami, które doświadczają trudności wynikających z ograniczonej sprawności.

8 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej

8.1 Praca socjalna z rodzinami z dziećmi

W ramach pracy socjalnej podejmowane są działania na rzecz rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych. Pracownicy socjalni inicjują działania ukierunkowane na wzmacnianie lub odzyskanie zdolności rodziny do zapewniania dzieciom prawidłowych warunków rozwojowych, dążą do uzyskania przez rodzinę wsparcia adekwatnego do identyfikowanych potrzeb.

Informację na temat pracy socjalnej zawiera rozdział 3 : „Zasoby Pomocy Społecznej Gminy Miejskiej Kraków – praca socjalna”.

8.2 Usługa „Pomoc w domu”

Usługa „Pomoc w domu” dedykowana jest opiekunom osób z orzeczoną znaczną stopniem niepełnosprawności oraz rodzinom, w których wychowywane jest dziecko z niepełnosprawnością charakteryzującą się wskazaniami dotyczącymi konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Realizacja usługi wynika z Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, a jej celem, obok udzielania wsparcia rodzicom i opiekunom osób z niepełnosprawnością w realizacji codziennych obowiązków domowych, jest aktywizacja osób bezrobotnych wykonujących usługę w ramach prac społecznie użytecznych.

W 2024 r. usługa została zrealizowana w łącznym wymiarze 150 godzin. Z pomocy skorzystała rodzina z dzieckiem do lat 18.

8.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.2 Kadra

Usługę wykonywała uczestniczka Klubu Integracji Społecznej w ramach prac społecznie użytecznych.

8.2.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację usługi wydatkowano:

- w 2019 r.: 10 265,90 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2020 r.: 2193,50 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2021 r.: 5691 zł. – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2022 r. : 4252,50 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad

- współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2023 r.: 902,50 zł - wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
 - w 2024 r.: 1854,40 zł - wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”.

8.2.4 Wnioski

Usługa „Pomoc w domu” poprzez ułatwianie radzenia sobie z codziennymi obowiązkami domowymi pełni uzupełniającą rolę oferty pomocowej. Wymiar jej realizacji w 2024 r. utrzymuje się na poziomie podobnym jak w roku ubiegłym, z uwagi na nadal występujące trudności w pozyskiwaniu kandydatów do wykonywania tego rodzaju usługi.

8.3 Usługa asystenta rodziny

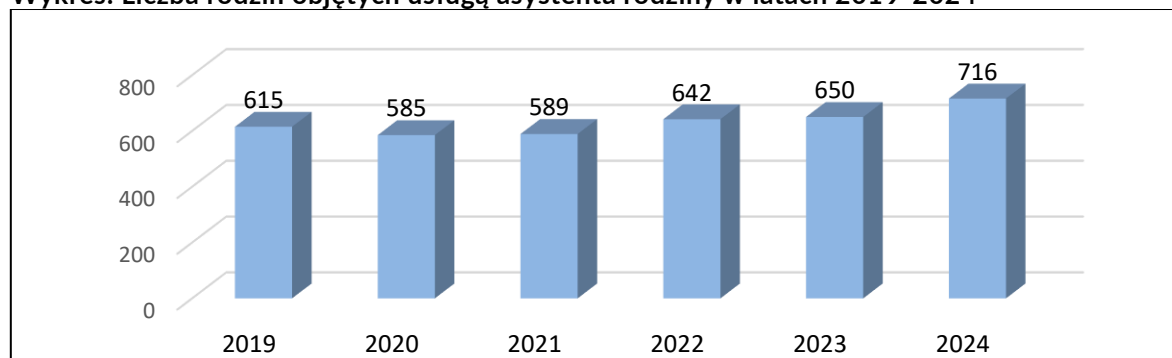
Asystentura rodziny stanowi cenną pomoc dla całej rodziny w procesie przezwyciężania trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych. Asystenci rodziny realizują zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Pomagają także tym rodzicom, którzy dążą do powrotu swoich dzieci pod ich bezpośrednią opiekę. Wspierają i koordynują różnorodne usługi kierowane do kobiet w ciąży, szczególnie w przypadku ciąży powikłanej, rodzin dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie, nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę zagrażającą ich zdrowiu i życiu, powstałe w prenatalnym okresie rozwoju dziecka albo w czasie porodu.

8.3.1 Rodziny korzystające z usługi asystenta rodziny

W 2024 r. z asystenturą rodziny zostały objętych 716 rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze i różnorodne kryzysy życia rodzinnego, w tym 10 rodzin skorzystało z tej formy pomocy w ramach ustawy „Za Życiem”. W 2024 r. zainicjowano badanie ankietowe, którego wyniki zostaną wykorzystane w celu doskonalenia jakości usług dzięki poznaniu opinii odbiorców asystentury rodziny.

Asystenci rodziny zatrudniani są wyłącznie na podstawie umowy o pracę. W 2024 r. usługę świadczyło ogółem 41 asystentów, a jej realizacja była współfinansowana w ramach: projektu dofinansowanego ze środków europejskich pn. „Krakowski Szlak Integracji” oraz programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny na rok 2024”.

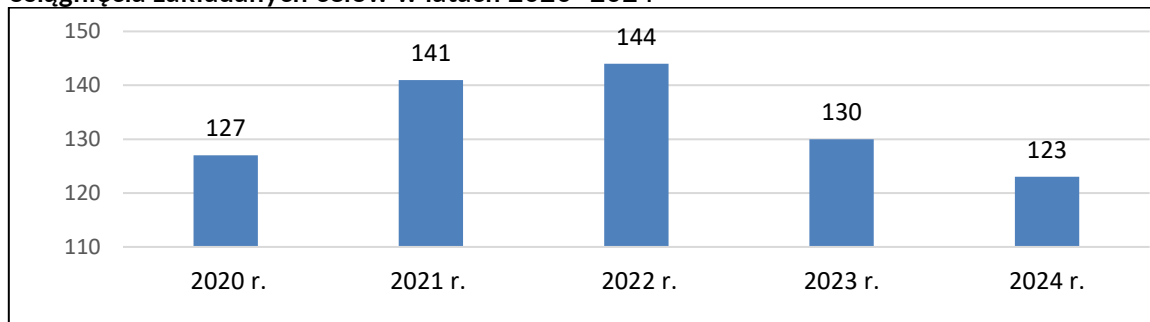
Wykres: Liczba rodzin objętych usługą asystenta rodziny w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2024 r. zaobserwowano dalszy spadek w zakresie liczby sytuacji, w przypadku których usługa asystenta rodziny została zakończona ze względu na osiągnięcie zakładanych celów, przy jednoczesnym wzroście ogólnej liczby rodzin objętych asystenturą. Poniższy wykres prezentuje porównanie przywołanych wskaźników ilościowych na przestrzeni ostatnich lat:

Wykres: Liczba rodzin, w których usługa asystenta rodziny została zakończona z powodu osiągnięcia zakładanych celów w latach 2020–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.3.3 Kadra

Usługa realizowana jest przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

8.3.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację usługi wydatkowano:

- w 2019 r. łącznie 1 866 205,39, w tym dotacja MUW w ramach programu 422 000 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 400 706,75, ze środków Unii Europejskiej 43 498,64 zł;
- w 2020 r. łącznie 1 965 871,23 zł w tym. dotacja MUW w ramach programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny 2020” 37 586,28 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 772 048,60 zł, ze środków Unii Europejskiej 156 236,35 zł;
- w 2021 r. usługa była współfinansowana w ramach: projektu współfinansowanego ze środków europejskich pn. „Zawsze Rodzina”, programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny na rok 2021”. Łącznie wydatkowano na ten cel 2 291 277,94 zł;
- w 2022 r. 2 687 622,07 zł, w tym dotacja MUW w ramach programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny na rok 2022” 76 425 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 490 212,76 zł, ze środków Unii Europejskiej 1 120 984,31 zł;
- w 2023 r. łącznie 2 864 043,22 zł, w tym dotacja w ramach programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny na rok 2023” 277 451,77 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 693 971,46 zł, ze środków Unii Europejskiej 892 619,77 zł;
- w 2024 r. łącznie 3 934 985,31 zł, realizacja usługi była współfinansowana w ramach: projektu dofinansowanego ze środków europejskich pn. „Krakowski Szlak Integracji” oraz programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny na rok 2024”

8.3.5 Wnioski

Widoczne jest rosnące zapotrzebowanie na tego rodzaju pomoc. W 2024 r. wyraźnie zwiększyła się liczba rodzin korzystających z asystentury, przy czym spadek odnotowanych przypadków zakończenia realizacji usługi ze względu na osiągnięcie zakładanych celów jest niewielki, co pozwala pozytywnie oceniać skuteczność usługi. Również systematycznie prowadzone badania ankietowe wskazują na wysoki stopień satysfakcji odbiorców z uzyskanego wsparcia - asystentura rodziny jest usługą pomocną w przezwyciężaniu trudności w prawidłowym pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pokonywaniu kryzysów życia rodzinnego.

8.4 Placówki wsparcia dziennego

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte nieodpłatną opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego, prowadzonej w formie:

- opiekuńczej;
- specjalistycznej;
- pracy podwórkowej.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej oprócz zapewnienia opieki i wychowania organizuje również zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne i logopedyczne oraz realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychoedukacyjny lub psychoprophylaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię. Natomiast placówka prowadzona w formie pracy podwórkowej realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne. W zakresie realizowanych zadań, placówki wsparcia dziennego są zobowiązane do współpracy z rodzicami lub opiekunami dziecka oraz placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Pobyt w placówkach jest dobrowolny, z wyłączeniem przypadków gdy dziecko zostanie skierowane do placówki przez sąd rodzinny¹²².

Podstawowym zadaniem realizowanym przez placówki wsparcia dziennego jest zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez pomoc w opiece i wychowaniu dziecka. Placówki wsparcia dziennego zaspokajają niezbędne potrzeby dziecka: bytowe, rozwojowe, emocjonalne, społeczne. Proponując i ukazując właściwe postawy i wartości, których niejednokrotnie brakuje w rodzinie biologicznej dziecka, placówka zapobiega powielaniu negatywnych wzorców i tworzeniu pokoleniowej patologii. Zadaniem placówek jest nie tylko bezpośrednia praca z dzieckiem, ale również praca z rodzinami wychowanków. Dzieci uczestniczą w zajęciach edukacyjnych, specjalistycznych i rekreacyjnych, mają również zapewniony posiłek w formie poczęstunku. Placówki organizowały swoim wychowankom również wypoczynek letni oraz zimowy w formie np. wyjazdów kolonijnych, obozów sportowych, czy językowych. Placówki funkcjonują przez cały rok, we wszystkie dni robocze.

8.4.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w 2024 r. funkcjonowały 26 placówki, w których liczba miejsc wyniosła łącznie 1840 w tym: 18 placówek w formie opiekuńczej zapewniające 770 miejsc, 5 w formie specjalistycznej zapewniające 950 miejsc oraz 3 w

¹²²Art. 18 ust. 1, art. 23, art. 24 ust. 1-4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.).

formie pracy podwórkowej zapewniające 120 miejsc. Placówki prowadzone były przez organizacje pozarządowe na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

Ponadto w 2024 r. zgodnie z art. 19 i art. 20 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w oparciu o wydaną przez Prezydenta Miasta Krakowa prowadzonych było 19 placówek wsparcia dziennego. Jedna organizacja prowadziła 18 placówek wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej, zapewniających 270 miejsc (15 miejsc każda placówka). Również jedna organizacja prowadziła placówkę wsparcia dziennego w formie opiekuńczo-specjalistycznej, zapewniającej 30 miejsc.

Tabela: Charakterystyka placówek wsparcia dziennego prowadzonych na zlecenie GMK

Lp.	Typ placówki	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających	Środki finansowe wydatkowane na realizację zadania
1.	Placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej	18	770	1259	4 158 000 zł
2.	Placówki wsparcia dziennego w formie specjalistycznej	5	950	1354	6 327 000 zł
3.	Placówki wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej	3	120	615	705 600 zł
Suma		26	1840	3228	11 190 169,66 zł

8.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych placówek wsparcia dziennego na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejski Krakowski, Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka, Stowarzyszenie Na Rzecz Integracji, Zgromadzenie SS św. Michała Archanioła, Salezjański Ruch Troski o Młodzież, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Stowarzyszenie Siemacha, Parafia pw. św. Maksymiliana Kolbe, Centrum Profilaktyki i Edukacji Społecznej Parasol, Fundacja Nowe Centrum, Fundacja Ukryte Skrzydła.

8.4.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2024 zaangażowanych było ponad 217 osób w organizacjach pozarządowych posiadających kwalifikacje, o których mowa w art. 25-27 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Dodatkowo przy zapewnieniu opieki nad dziećmi oraz w wykonywaniu innych czynności w placówce pracę zatrudnionych pracowników wspierali wolontariusze.

8.4.4 Dzieci i młodzież korzystająca ze świadczeń w formie pobytu w placówkach wsparcia dziennego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Liczba dzieci i młodzieży, które w 2024 r. skorzystały ze świadczeń oferowanych przez placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej wynosiła 2613. Około 8% uczestników placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie specjalistycznej to dzieci i młodzież z rodzin z problemem alkoholowym. Analogiczny odsetek dla placówek prowadzonych w formie opiekuńczej wynosi około 4%. Adresatami działań realizowanych przez placówki wsparcia dziennego w formie podwórkowej są dzieci i młodzież do 18 roku życia – osoby spędzające czas w przestrzeni publicznej (podwórko, ulica, środowisko wirtualne – Internet). Przyczyną takiego trybu życia są często problemy w rodzinie, tj.

mieszkaniowe, uzależnienia, przemoc, bezrobocie, brak wsparcia ze strony rodziców czy opiekunów. Opisywana grupa dzieci i młodzieży często alienuje się z otoczenia, doświadcza problemów szkolnych, emocjonalnych, jest zagrożona uzależnieniami, wchodzi w konflikt z prawem. W 2024 r. placówki podwórkowe objęły swoimi działaniami 615 dzieci.

8.4.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na bieżącą działalność placówek wsparcia dziennego w ramach środków Gminy Miejskie Kraków wyniosły:

- w 2019 r.: 9 883 276,21 zł;
- w 2020 r.: 9 208 163,04 zł;
- w 2021 r.: 9 873 514,99 zł;
- w 2022 r.: 10 194 221,67 zł;
- w 2023 r.: 10 321 158,52 zł;
- w 2024 r.: 11 190 169,66 zł.

8.4.6 Wnioski

Placówki wsparcia dziennego dla dzieci stanowią skuteczny instrument wspierania rodzin, szczególnie tych, które doświadczają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Realizują prawidłowo swoje zadania, a ich praca przynosi wymierne pozytywne efekty w zakresie rozwoju osobowości dziecka, postępów w nauce oraz kształtowania relacji społecznych opartych na wzajemnej pomocy, współpracy i solidarności. Placówki zapewniają wychowankom wszechstronne wsparcie, poczynając od potrzeb podstawowych, jak: opieka, bezpieczeństwo, wyżywienie, przez pomoc w nauce, wsparcie emocjonalne w sytuacjach trudnych, aż po ciekawe zajęcia rozwojowe. Infrastruktura jednostek realizujących zadania wspierania rodziny powinna być sukcesywnie rozbudowywana z uwzględnieniem potrzeb wynikających między innymi z faktu powstawania nowych osiedli, w rejonie których nie funkcjonują placówki wsparcia dziennego.

Ważne jest także aby podejmować działania informacyjne i promocyjne mające na celu stworzenie pozytywnego obrazu placówki na zewnątrz.

8.5 Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi¹²³. Zadanie to jest realizowane z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób.

Ponadto na zlecenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej realizowane jest również zadanie w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w ramach trwałości projektu unijnego „Zawsze Rodzina” pn. Specjalistyczne usługi dla rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością.

Pomoc w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością przeznaczona jest dla rodzin zamieszkałych w Krakowie, w których wychowywane jest przynajmniej jedno dziecko niepełnosprawne i które w związku z niepełnosprawnością dziecka wymagają specjalistycznego wsparcia. Celem przyznania tej formy pomocy jest ograniczenie negatywnego wpływu niepełnosprawności dziecka na

¹²³ Art. 17 ust.1 pkt 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz.1283 z późn.zm.).

kształtowanie wzajemnych relacji pomiędzy członkami rodziny oraz na funkcjonowanie rodziny w otoczeniu społecznym.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone na terenie Gminy Miejskiej Kraków polegają w szczególności na:

- wspieraniu rodziny w uczeniu i rozwijaniu u dziecka niepełnosprawnego umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia
- interwencji i pomocy w życiu w środowisku i rodzinie
- wspieraniu i treningu rodziny w zakresie wspomagania procesu leczenia,

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością mogą być również świadczone poprzez przejęcie czasowej opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością w celu umożliwienia rodzicom załatwienia spraw związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, spraw urzędowych, dbania o własne zdrowie, a także celem umożliwienia rodzicom dzieci z niepełnosprawnością odpoczynku. Osoba świadcząca specjalistyczne usługi może również przejąć czasową opiekę nad dzieckiem z niepełnosprawnością celem odprowadzenia bądź przyprowadzenia dziecka do/z przedszkola lub szkoły.

Za świadczone specjalistyczne usługi opiekuńcze rodzina ponosi odpłatność, której wysokość zależna jest od posiadanego dochodu. Szczegółowe zasady ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz tryb ich pobierania, a także zasady częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat określa Załącznik Nr 2 do uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. W przypadku rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym, w których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 200% kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej, usługi świadczone są nieodpłatnie. W pozostałych przypadkach stosuje się tabelę odpłatności zamieszczoną w ww. uchwale.

W 2024 r. zrealizowano 866 godzin usług dla 2 rodzin.

8.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2024 zadanie realizowane było przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

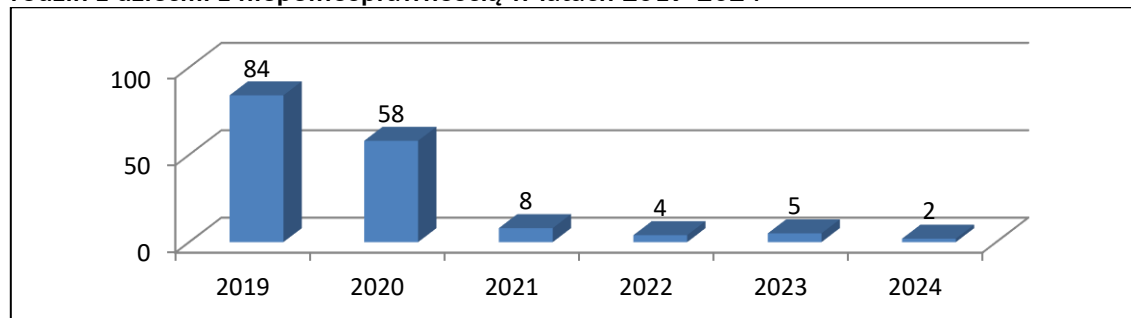
8.5.2 Kadra

W 2024 r. specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością świadczyło 2 specjalistów.

8.5.3 Rodziny korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Pomoc w powyższej formie adresowana jest do rodzin. W 2024 r. wsparciem objęto 2 rodziny. W 2021 r. specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone były dla 8 rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, w 2022 r. wsparcia udzielono 4 rodzinom, w 2023 r. z ww. pomocy skorzystało 5 rodzin. Należy zaznaczyć, że od 2021 r. rodziny z dziećmi z niepełnosprawnością do 18 roku życia, które miały problemy opiekuńczo-wychowawcze mogą również skorzystać ze wsparcia MOPS w formie specjalistycznych usług realizowanych w ramach projektu „Zawsze Rodzina”. Z tej formy pomocy w 2024 r. skorzystało aż 137 rodzin.

Wykres: Liczba rodzin objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Z uwagi na małą liczebność próby, nie dokonano szczegółowej charakterystyki świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością.

8.5.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków przekazanej na realizację zadania wynosiła:

- w 2019 r.: 457 210 zł;
- w 2020 r.: 275 092,26 zł;
- w 2021 r.: 57 455,04 zł;
- w 2022 r.: 63 796,78 zł;
- w 2023 r.: 71 351 zł;
- w 2024 r.: 41 314,14 zł.

8.5.5 Wnioski

Świadczone specjalistyczne usługi opiekuńcze wpływają znacząco na poprawę jakości życia dzieci niepełnosprawnych w rodzinach. Pozwalają na kształtowanie pozytywnych relacji pomiędzy członkami rodziny, odciążają rodziców/opiekunów dzieci z niepełnosprawnością, zwiększają samodzielność dzieci i pobudzają do aktywności, ponadto usprawniając funkcjonowanie w otoczeniu społecznym.

8.6 Usługa asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością

Realizacja zadania polegającego na świadczeniu usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością obejmuje w szczególności:

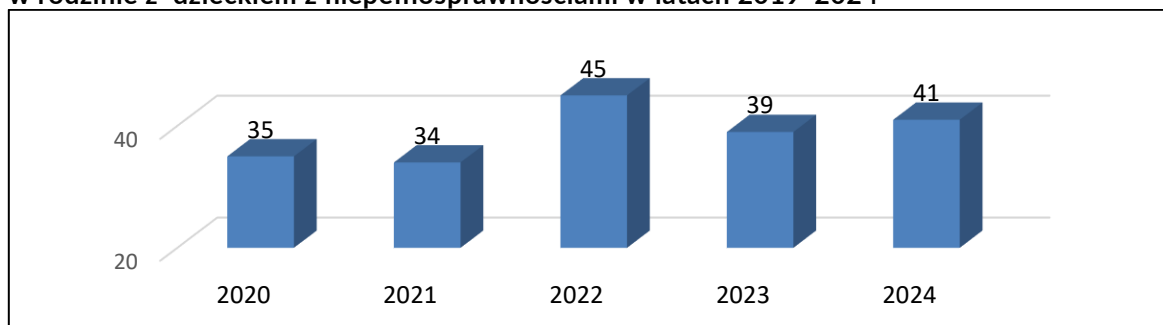
- 1) sprawowanie opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością na czas nieobecności rodzica, obejmujące:
 - a) wykonywanie czynności opiekuńczych, tj. pomoc dziecku w skorzystaniu z posiłku, toalecie, przemieszczaniu się w obrębie miejsca zamieszkania, pomoc dziecku w dotarciu do podmiotów realizujących na jego rzecz działania w zakresie zdrowotnym, rehabilitacyjnym, edukacyjnym, opiekuńczym, aktywizującym, itp.,
 - b) towarzyszenie dziecku w kontaktach z rówieśnikami,
 - c) towarzyszenie dziecku w trakcie zajęć edukacyjnych, rehabilitacyjnych w zastępstwie rodzica, który w tym czasie realizuje własne potrzeby zdrowotne, zawodowe, edukacyjne lub podejmuje sprawy urzędowe;
- 2) pomoc dziecku w nauce i/lub przyswojeniu podstawowych umiejętności życiowych i społecznych;
- 3) towarzyszenie rodzicowi w czynnościach opiekuńczych, w kontaktach ze służbą zdrowia, czy też innymi podmiotami istotnymi dla rozwoju dziecka, o ile stan

- dziecka wymaga pomocy rodzica i drugiej osoby, lub rodzic jest w sytuacji zdrowotnej uzasadniającej pomoc osoby trzeciej;
- 4) udzielanie informacji rodzicom w zakresie pozyskiwania wiedzy o formach i podmiotach mogących udzielić pomocy dziecku, np. zajęciach specjalistycznych, ośrodkach świadczących pomoc, itp.;
 - 5) udzielanie informacji rodzicom w zakresie możliwości samopomocy;
 - 6) realizację działań na rzecz rodziny takich, jak np. reprezentowanie ich interesów w instytucjach, działania związane z uzyskaniem dostępu do usług, z których rodziny mogłyby dodatkowo skorzystać.

8.6.1 Rodziny korzystające z usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2024 r. ze wsparcia asystentów skorzystało 41 rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami. Usługa świadczona jest w godzinach 7-19, siedem dni w tygodniu. Za świadczone usługi rodzina nie ponosi odpłatności.

Wykres: Liczba rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami korzystająca z usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnościami w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wsparcie jakie zapewniał asystent przynosi wymierne korzyści zarówno dla członków rodzin objętych wsparciem, jak i społeczności lokalnej. Odciążenie rodziców dzieci z niepełnosprawnościami daje bowiem możliwość wygospodarowania dodatkowych zasobów czasowych, a tym samym pozwala rodzicom na zwiększenie zakresu ich aktywności społecznej. Kształtowanie w rodzicach pozytywnych postaw aktywności społecznej pozwala z kolei na to, aby dzieci z niepełnosprawnościami objęte wsparciem asystenta miały większą możliwość budowania własnej przestrzeni poza środowiskiem rodzinnym (nowe hobby, wyjścia do kina, wyjazdy na wycieczki bez rodzica) oraz nabywania umiejętności niezbędnych w życiu codziennym (np. samodzielne zakupy, gotowanie).

Dzięki zwiększeniu aktywności społecznej rodzin dzieci z niepełnosprawnościami, a co za tym idzie również wzroście stopnia udziału w aktywnościach społecznych (również samych dzieci z niepełnosprawnościami), wzrasta świadomość w zakresie niepełnosprawności i możliwości aktywnego współuczestniczenia osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczeństwa.

8.6.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2024 r. zadanie realizowane było przez Fundację Sustinae. Podmiot wyłoniony został w ramach otwartego konkursu ofert.

8.6.3 Kadra

W 2024 r. na stanowisku asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością fundacja Sustinae zatrudniała 32 osoby w oparciu o umowę zlecenie. Ponadto w realizację zadania zaangażowanych było 6 wolontariuszy. Koordynator zadania zatrudniony był na 1/3 etatu.

8.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania dotyczącego świadczenia usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością wydatkowano:

- w 2019 r.: 30 067,65 zł w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse”, 130 377,08 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2020 r.: 168 081,13 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2021 r.: 179 804,81 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2022 r.: 180 739,30 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2023 r.: 170 756,05 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2024 r.: 208 984,95 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków.

8.6.5 Wnioski

Dotychczasowe doświadczenia związane z realizacją usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością wskazują na potrzebę kontynuacji realizacji zadania. Jest to uzasadnione zarówno zainteresowaniem rodzin możliwością korzystania ze tej formy wsparcia, jak również dalszą potrzebą utrwalania pozytywnych wzorców i przełamywania barier w świadomości społecznej.

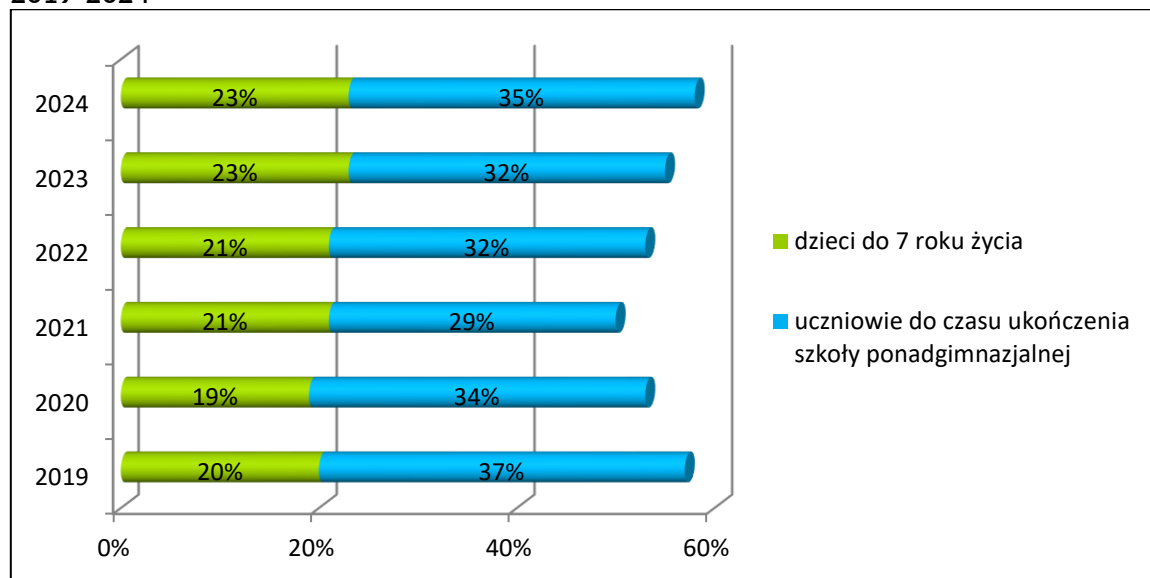
8.7 Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku

Wskazana forma pomocy została opisana w rozdziale 11 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom i rodzinom o niskich dochodach, podrozdział 11.2.

Należy podkreślić, że szczególną grupą odbiorców Programu dożywiania są dzieci i młodzież¹²⁴. Udział dzieci i uczniów w ogólnej liczbie osób otrzymujących pomoc w formie posiłku wyniósł 58% w skali roku (1 733 osoby). Dzieci do 7 r.ż. stanowiły 23% świadczeniobiorców, natomiast odsetek uczniów w wieku od lat 7 do ukończenia szkoły ponadpodstawowej w ogólnej liczbie świadczeniobiorców wyniósł około 35%. W 2024 r. udział dzieci i uczniów w ogólnej liczbie osób objętych pomocą w formie posiłków był wyższy niż w roku poprzednim.

¹²⁴Dzieci do 7 roku życia oraz uczniowie do ukończenia szkoły ponadpodstawowej stanowią blisko 32% wszystkich osób korzystających z Programu.

Wykres: Udział dzieci w ogólnej liczbie osób objętych pomocą w formie posiłków latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy uczeń albo dziecko korzystające z zajęć w ramach rocznego przygotowania przedszkolnego w szkole lub przedszkolu wyraża chęć zjedzenia posiłku, dyrektor szkoły lub przedszkola udziela pomocy w formie posiłku, informując jednocześnie ośrodek pomocy społecznej, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ucznia lub dziecka, o udzieleniu pomocy. Przyznanie pomocy, o której mowa powyżej, nie wymaga ustalania sytuacji rodziny w drodze rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania przez ośrodek pomocy społecznej decyzji administracyjnej. Środki na zakup posiłku, są przekazywane przez ośrodek pomocy społecznej na podstawie sporządzonej listy uczniów lub dzieci oraz liczby spożytych posiłków w przyjętym okresie rozliczeniowym. W 2024 r. z posiłków przyznawanych na podstawie decyzji dyrektora szkoły skorzystało 520 dzieci i uczniów.

8.7.1 Wnioski

Analiza danych dotyczących realizacji programu ośtonowego dotyczącego udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania za lata 2015-2024 wskazuje, że dzieci do 7 roku życia oraz uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej stanowią znaczącą grupę odbiorców Programu. Pomoc w postaci dożywiania dzieci i uczniów w placówkach oświatowych jest ważnym elementem przeciwdziałania niedożywienia wśród dzieci oraz wsparcia finansowego rodzin z dziećmi.

8.8 Kluby Rodziców

W 2024 r. w ramach Działu Rewitalizacji Społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonowały trzy Kluby Rodziców: „Na Skarpie”, „Stare Podgórze” oraz od września swoją działalność rozpoczął Klub Rodzica „Na Żabińcu”

Są to miejsca spotkań i integracji rodziców z dziećmi, w szczególności do lat 3 oraz osób oczekujących na potomstwo. W ramach Klubów organizowano m.in. zajęcia logorytmiczne, edukacyjno-rozwojowe dla dzieci, odbywały się warsztaty z „Pozytywnej Dyscypliny”, działała grupa wsparcia dla rodziców, prowadzone były konsultacje indywidualne z psychologiem.

W 2024 r. zrealizowano 169,5 godzin zajęć, w których wzięło udział 100 dzieci oraz 108 rodziców.

Łączny koszt funkcjonowania Klubów Rodzica w 2024 r. to 26 744,35 zł.

8.9 Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów: stypendia szkolne, zasiłki szkolne

W 2024 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie realizował zadanie polegające na przyznawaniu pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zgodnie

z Uchwałą Nr LVIII/1238/16 Rady Miasta Krakowa z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Gminy Miejskiej Kraków (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2016 r. poz. 7695). Pomoc materialna o charakterze socjalnym przyznawana jest w formie stypendium szkolnego oraz zasiłku szkolnego.

Pomoc w formie stypendium szkolnego adresowana była do uczniów z rodzin, w których miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie nie przekraczała kwoty, o której mowa w art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. W 2024 r. wysokość tego kryterium wynosiła: 600 zł.

W 2024 r. wypłacono łącznie 396 świadczeń w formie stypendiów szkolnych.

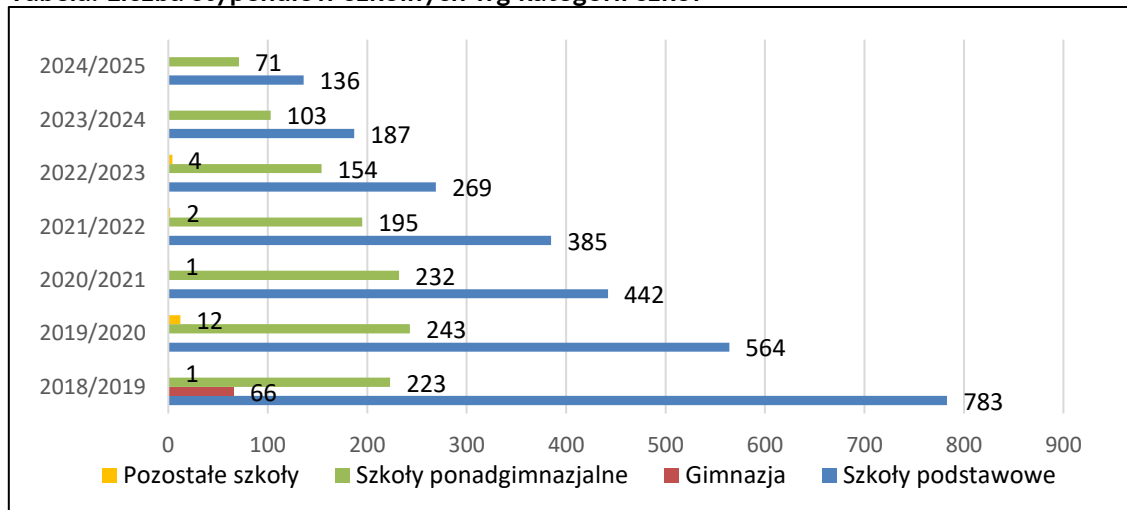
Tabela: Liczba uczniów, którym udzielono stypendia szkolne w I semestrze roku szkolnego, , 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024, 2024/2025

I semestr roku szkolnego	Szkoły Podstawowe	Gimnazja	Szkoły ponadgimnazjalne	Pozostałe szkoły	Suma
2018/2019	783	66	223	1	1 073
2019/2020	564	0	243	12	819
2020/2021	442	0	232	1	675
2021/2022	385	0	195	2	582
2022/2023	269	0	154	4	427
2023/2024	187	0	103	0	290
2024/2025	136	0	71	0	207

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Z zebranych danych wynika, że w 2024 r. (I semestr roku szkolnego 2024/2025) nastąpił spadek liczby uczniów, którym wypłacono świadczenie w formie stypendium szkolnego, w stosunku do lat ubiegłych. Liczba ta spada rokrocznie. Największą grupę osób objętych tą formą wsparcia w 2024 r. stanowili uczniowie szkół podstawowych (65% ogólnej liczby uczniów).

Tabela: Liczba stypendiów szkolnych wg kategorii szkół

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Drugim ze świadczeń w formie pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów jest zasiłek szkolny. Może on zostać przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego, tj. zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego, niezależnego od wnioskodawcy, które wywoła przynajmniej przejściową trudną sytuację materialną rodziny ucznia.

W 2024 r. wypłacono łącznie 31 świadczeń w postaci zasiłku szkolnego.

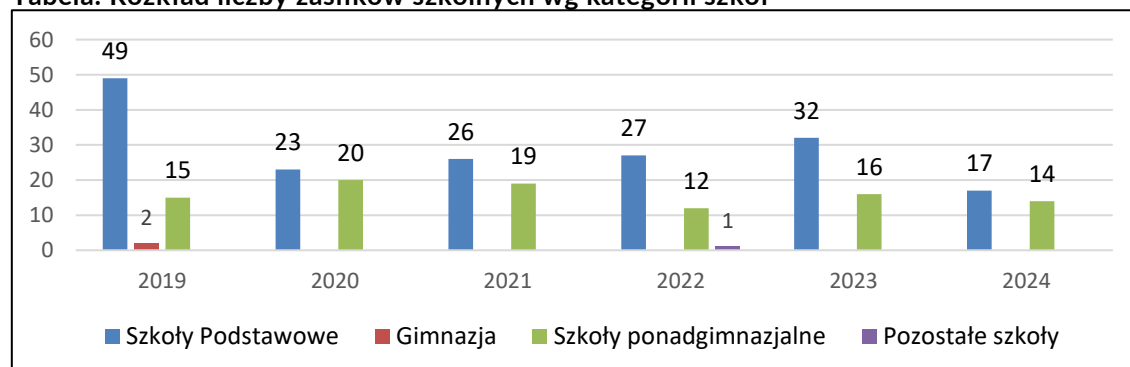
Szczegółowe dane w podziale na rodzaje szkół, do których uczęszczają osoby objęte pomocą w formie zasiłku szkolnego, przedstawia poniższa tabela oraz poniższy wykres.

Tabela: Liczba uczniów, którym udzielono zasiłki szkolne w latach 2019-2024

Rok	Szkoły Podstawowe	Gimnazja	Szkoły ponadgimnazjalne	Pozostałe szkoły	Suma
2019 r.	49	2	15	0	66
2020 r.	23	0	20	0	43
2021 r.	26	0	19	0	45
2022 r.	27	0	12	1	40
2023 r.	32	0	16	0	48
2024 r.	17	0	14	0	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela: Rozkład liczby zasiłków szkolnych wg kategorii szkół

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.9.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.9.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

8.9.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania przeznaczono:

- w 2019 r.: 1 304 171,61 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 275 667,81 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 1 028 503,80 zł;
- w 2020 r.: 946 786,20 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 200 784,65 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 746 001,55 zł.;
- w 2021 r.: 817 498,67 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 173 287,62 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 644 211,05 zł;

- 2022 r. 693 839,78 zł w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 140 230 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 553 609,78 zł;
- 2023 r. 491 697,10 zł w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 106 959,99 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 384 737,11 zł;
- 2024 r. 309 864,17 zł w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 82 264,17 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 227 600 zł.

8.9.4 Wnioski

Dokonując analizy ilości wypłaconych świadczeń w postaci stypendium szkolnego w ostatnich latach wnioskować można, iż tendencja spadkowa może utrzymać się w kolejnych latach. Może być to powiązane ze zmieniającą się sytuacją społeczną, na którą wpływ mają takie czynniki, jak np. zmiana poziomu życia rodzin z dziećmi po uzyskaniu świadczenia wychowawczego, wprowadzenie jednorazowego świadczenia „300+” oraz przede wszystkim niskie kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń.

Zakres udzielanej pomocy w kolejnych latach w formie zasiłku szkolnego jest również trudny do oszacowania. Wynika to z faktu uwarunkowania wypłaty świadczenia wystąpieniem zdarzenia losowego, co jest niemożliwe do przewidzenia.

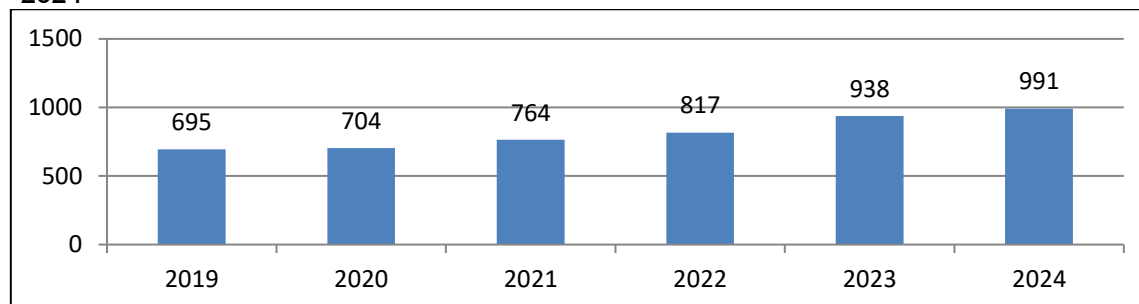
8.10 Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025./W latach ubiegłych program funkcjonował pod nazwą „Wyprawka szkolna”/

W ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w 2024 r. udzielano pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników oraz materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych do kształcenia ogólnego, w tym do kształcenia specjalnego lub do kształcenia w zawodach wyłącznie dla uczniów niepełnosprawnych, którzy posiadali orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i uczęszczali w roku szkolnym 2024/2025 do szkół ponadpodstawowych.

Wnioski o przyznanie pomocy na zakup podręczników i materiałów składane były w szkołach przez rodziców, opiekunów prawnych ucznia lub pełnoletnich uczniów. Po weryfikacji wniosków, Dyrektorzy szkół przekazali do MOPS listy uczniów zakwalifikowanych do objęcia pomocą w ramach programu. Na podstawie tych list MOPS przekazał środki finansowe szkołom z przeznaczeniem na wypłatę świadczeń. W przypadku szkół prowadzonych przez inne podmioty niż GMK wypłaty pomocy dokonywał, na podstawie posiadanego pełnomocnictwa PMK, bezpośrednio MOPS. W ramach programu uczniowie mogli ubiegać się o dofinansowanie wahające się w zależności od typu szkoły i typu niepełnosprawności pomiędzy 225 zł a 445 zł. Ostateczna kwota dofinansowania była uzależniona od przedłożonych dokumentów potwierdzających poniesione wydatki za zakup podręczników i materiałów edukacyjnych oraz materiałów ćwiczeniowych.

Pomoc finansową w ramach programu przyznano łącznie dla 991 uczniów uczęszczających do 79 szkół na terenie Krakowa, w łącznej wysokości 336 140,34 zł.

Tabela: Liczba uczniów, którzy otrzymali pomoc w ramach programu rządowego w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Liczba świadczeń w stosunku do roku nieznacznie wzrosła. Jest to związane z określeniem tej samej grupy uczniów, która była uprawniona do otrzymania pomocy w ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w ubiegłym roku. W 2024 r. udzielano pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników oraz materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych wyłącznie uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i uczęszczającym do szkół ponadpodstawowych.

8.10.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.10.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

8.10.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację programu przeznaczono w ramach środków z budżetu państwa:

- w 2019 r. kwotę: 195 355,19 zł;
- w 2020 r. kwotę: 201 376,93 zł;
- w 2021 r. kwotę 227 517,58 zł;
- w 2022 r. kwotę 264 751,92 zł;
- w 2023 r. kwotę 317 837,64 zł;
- w 2024 r. kwotę 336 140,34 zł.

8.10.4 Wnioski

Pomoc na zakup podręczników oraz materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych dla uczniów realizowana jest w oparciu o program rządowy. W 2024 r. możliwość otrzymania pomocy na dofinansowanie podręczników i materiałów edukacyjnych mieli wyłącznie uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, uczęszczający do szkół ponadpodstawowych. Zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 maja 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025 (Dz. U z 2023 r., poz.1046), w następnych latach pomoc w zakresie Rządowego programu pomocy uczniom – „Wyprawka szkolna” będzie dotyczyła nadal wyłącznie dzieci, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i uczęszczają do szkół ponadpodstawowych.

8.11 Prowadzenie na oddziałach ginekologiczno-położniczych oraz w szkołach rodzenia usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowonarodzonych dzieci mieszkających w Krakowie

Prowadzenie na oddziałach ginekologiczno-położniczych oraz w szkołach rodzenia usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowonarodzonych dzieci obejmuje w szczególności:

- informowanie o przysługujących uprawnieniach, formach pomocy finansowej i pozafinansowej, usługach społecznych i zdrowotnych;
- udzielanie indywidualnego poradnictwa dostosowanego do potrzeb Uczestników zadania;
- udzielanie wsparcia emocjonalnego;
- doradztwo formalno-prawne w zakresie procedur niezbędnych do spełnienia przez młodych rodziców i wsparcie w załatwieniu formalności związanych z narodzinami dziecka;
- propagowanie właściwych postaw zdrowotnych, zmiany postaw wobec badań profilaktycznych z biernej na czynną, kontroli stanu zdrowia matki po porodzie i zdrowia dziecka w okresie niemowlęcym.

Usługa „przewodniczki” świadczona jest w szpitalach i szkołach rodzenia, z którymi Gmina Miejska Kraków zawarła porozumienie o współpracy.

Zadanie realizowane jest w oparciu o założenia zawarte w publikacji pn. „Rodzicu, nie jesteś sam – wdrażanie programu wsparcia dla kobiet w ciąży i rodziców dzieci w wieku do 12 miesięcy” oraz publikacji pn. „Instrukcja wdrożenia modelu wsparcia kobiet w ciąży i rodziców dzieci w wieku do 12 miesięcy dla jednostek administracji publicznej, organizacji pozarządowych, szpitali z oddziałami ginekologiczno-położniczymi”, opracowanych w ramach projektu pn. „Rodzicu, nie jesteś sam”, który był realizowany w okresie od 1 października 2017 r. do 30 września 2020 r. ze środków Unii Europejskiej.

8.11.1 Osoby objęte usługą „przewodniczki”, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Odbiorcami usługi są wszystkie kobiety w ciąży, matki i ojcowie przeżywający kryzys w związku z narodzinami dziecka, rodziny z dziećmi do ukończenia przez nie 1 roku życia, w których występują lub mogą wystąpić problemy ekonomiczne, zawodowe, emocjonalne i inne, mające wpływ na funkcjonowanie rodziny, w szczególności:

- kobiety w ciąży fizjologicznej i przebiegającej z powikłaniami, które przebywają na oddziałach ginekologiczno-położniczych lub uczęszczają do szkoły rodzenia;
- rodzice dziecka w wieku 0-12 miesięcy z niepełnosprawnością lub zagrożonego niepełnosprawnością, w tym również rodzice z niepełnosprawnością;
- ojcowie dzieci w wieku do 12 miesięcy;
- rodzice doświadczający krytycznych wydarzeń związanych w prokreacją, tj. niepowodzeń położniczych, wad rozwojowych płodu, śmierci dziecka po urodzeniu.

Wsparcie udzielane jest niezależnie od sytuacji materialnej.

W 2024 r. z usługi skorzystało 888 uczestników (w roku 2023 z usługi skorzystało 1232 uczestników, w roku 2022: 466 uczestników). Usługa realizowana była przez wykwalifikowaną kadrę na oddziałach szpitali, w szkołach rodzenia, w miejscu zamieszkania uczestników oraz w razie konieczności również telefonicznie.

8.11.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2024 r. zadanie polegające na prowadzeniu na oddziałach ginekologiczno-położniczych oraz w szkołach rodzenia usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowonarodzonych dzieci realizowane było na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego.

8.11.3 Kadra

W 2023 r. usługi „przewodniczki” świadczyło 3 specjalistów.

8.11.4 Nakłady finansowe na realizację zadania.

Wysokość dotacji w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków

- w 2022 r. wyniosła 172 141 zł;
- w 2023 r. wyniosła 243 169,56 zł;
- w 2024 r. wyniosła 384 000 zł.

8.11.5 Wnioski

Realizacja usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowonarodzonych dzieci, miała pozytywny wpływ na wzrost kompetencji rodzicielskich uczestników oraz wzrost ich wiedzy na temat dostępnych form pomocy dedykowanych kobietom w ciąży i rodzinom z małym dzieckiem. Dzięki realizacji ww. usługi rodziny otrzymały również wsparcie w przezwyciężaniu trudności przeżywanych w okresie ciąży i porodu.

Usługi stanowiły formę wsparcia krótkoterminowego lub długoterminowego, w zależności od indywidualnej sytuacji Uczestnika.

8.12 Specjalistyczne usługi wspierania rodziny

Realizacja zadania obejmuje indywidualne oraz grupowe formy wsparcia takie, jak: poradnictwo psychospołeczne, poradnictwo rodzinne, trening umiejętności społecznych i grupy edukacyjno-wspierające. Usługi świadczone są w postaci bezpośrednich, osobistych spotkań specjalistów z członkami rodzin objętych wsparciem i uwzględniają realizację usług w następującym zakresie:

- rozwój umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego i gospodarowania budżetem domowym,
- rozwój umiejętności opiekuńczo-wychowawczych,
- wsparcie rodziny w budowaniu i utrzymywaniu więzi społecznych,
- rozwijanie kompetencji członków rodziny (np. w zakresie komunikacji interpersonalnej, kontrolowania emocji, wzajemnego rozumienia i respektowania tożsamości, potrzeb i uczuć drugiej osoby),
- kształtowanie i wzmacnianie więzi pomiędzy członkami rodziny,
- wsparcie rodziny w kontaktach z instytucjami,
- poradnictwo rodzinne poszerzające wiedzę rodziców o procesach zachodzących w systemie rodzinnym,
- inne, jak np. motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, pomoc w zrozumieniu istoty choroby (ze szczególnym uwzględnieniem zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej i uzależnienia) i jej wpływu na funkcjonowanie członków rodziny.

8.12.1 Rodziny korzystające z specjalistycznych usług wspierania rodziny, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Specjalistyczne usługi wspierania rodziny skierowane są do rodzin z dziećmi do 18 roku życia, które wymagają wsparcia z uwagi na to, że co najmniej jeden z rodziców jest osobą dotkniętą problemem zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej lub uzależnienia.

W 2024 r. ze specjalistycznych usług wspierania rodziny skorzystało 47 rodzin (w 2023 r. skorzystały 52 rodziny, w 2022 r. skorzystały 74 rodziny).

8.12.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków, zadanie realizowane było przez Fundację Sustinae.

8.12.3 Kadra

Zadanie realizowane było przez kadrę zatrudnioną przez Fundację Sustinae. Fundacja zaangażowała 29 osób, w tym 5 osób miało i umowy zlecenia i jednocześnie umowy wolontaryjne.

8.12.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania Fundacja Sustinae przeznaczyła:

- w 2022 r.: 192 815,65 zł dotacji;
- w 2023 r.: 137 127,57 zł dotacji;
- w 2024 r. 104 637,99 zł dotacji.

8.12.5 Wnioski

Specjalistyczne usługi wspierania rodziny finansowane były ze środków własnych Gminy Miejskiej Kraków. W 2024 r. zrealizowano 1703 godziny wsparcia.

W 2024 r. realizacja zadania została zakończona, nie przewiduje się jej kontynuacji.

8.13 Rodziny wspierające

Pomoc ze strony rodzin wspierających stanowi jedną z form wsparcia na rzecz rodzin przeżywających trudności związane z opieką i wychowaniem, także w przypadku dzieci z niepełnosprawnością, prowadzeniem gospodarstwa domowego. Do ich zadań należy również pomaganie dzieciom w nauce, a także wsparcie w organizowaniu czasu wolnego. Rodziny wspierające wyłaniane są z bezpośredniego otoczenia dziecka z rodziny wspieranej. W 2024 r. ustanowiono jedną rodzinę wspierającą, podobnie jak miało miejsce w 2023 r.

8.13.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.13.2 Nakłady finansowe na realizację zadania

Kwota wydatkowana na realizację tego zadania

- w 2019 r. wyniosła 2 346,88 zł;
- w 2022 r. wyniosła 1 827,20 zł;
- w 2023 r. wyniosła 3 982,12 zł;
- w 2024 r. wyniosła 4 171,93 zł.

8.13.3 Wnioski

Mając na uwadze skuteczność oddziaływania opierającego się bezpośrednich interakcjach pomiędzy rodziną wspierającą a wspieraną, kontynuowane będą działania promujące tego rodzaju pomoc w przezwyciężaniu trudności w opiece i wychowaniu. Znaczenie pozytywnych, niesformalizowanych relacji, bazujących na autorytecie i zaufaniu do rodziny wspieranej wskazują na potrzebę dalszego rozwijania tej formy pomocy.

8.14 Rodzinna Piecza Zastępcza

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Gminy Miejskiej Kraków jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Rodzinna piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych. Jest to przejściowa forma opieki nad dzieckiem. W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona. Formy rodzinnej pieczy zastępczej to:

- rodziny zastępcze spokrewnione,
- rodziny zastępcze niezawodowe,
- zawodowe rodziny zastępcze w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz typu specjalistycznego,
- rodzinne domy dziecka.

Tabela: Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej realizowane przez MOPS w 2024 r.

Wybrane działania o charakterze indywidualnym		
Udzielanie rodzinom zastępczym pomocy w wypełnianiu ich funkcji	Liczba rodzin zastępczych objętych pomocą koordynatorów	310
	Liczba rodzin zastępczych objętych pomocą pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej	130
	Liczba konsultacji ze specjalistami	2508
	Liczba wizyt u rodzin zastępczych	3918
	Liczba posiedzeń ds. oceny sytuacji dziecka	798
	Liczba pism do sądów rodzinnych w sprawie dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej	1535
	Liczba opracowanych planów i modyfikacji planów pomocy dziecku	531
	Liczba rodzin pomocowych	28
	Liczba dzieci objętych pomocą wolontariuszy	16
Zapewnienie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, zapewnienie badań psychologicznych osobom sprawującym pieczę	Liczba dzieci objętych indywidualnym poradnictwem psychologicznym	419
	Liczba rodzin objętych indywidualnym poradnictwem psychologicznym	350
	Liczba porad psychologicznych	3068
	Liczba testów psychologicznych	62
	Liczba osób skierowanych do ośrodków poradnictwa i terapii	26
	Liczba rodzin, które skorzystały z pomocy prawnej w MOPS	96
Udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba indywidualnych planów usamodzielnienia oraz ich modyfikacji	99
	Liczba wizyt u wychowanków	287

	Liczba działań mających na celu motywowanie wychowanków do kontynuowania nauki	178
	Liczba działań mających na celu poprawę sytuacji mieszkaniowej	26
Kwalifikowanie kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba przeprowadzonych procedur kwalifikacyjnych	93
Wybrane działania o charakterze grupowym		
Organizowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych	Liczba grup wsparcia/liczba spotkań grup wsparcia	2/15
	Liczba rodzin uczestniczących w grupach wsparcia	38
Szkolenia dla kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba zrealizowanych godzin szkoleniowych w roku	205
Wybrane działania skierowane do społeczności lokalnej		
Nabór osób do sprawowania funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, promocja rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba przedsięwzięć promujących idee rodzicielstwa zastępczego	18
	Liczba rozpropagowanych ulotek	2375
	Liczba publikacji prasowych/ internetowych/materiałów radiowych/ telewizyjnych/spotkań	464

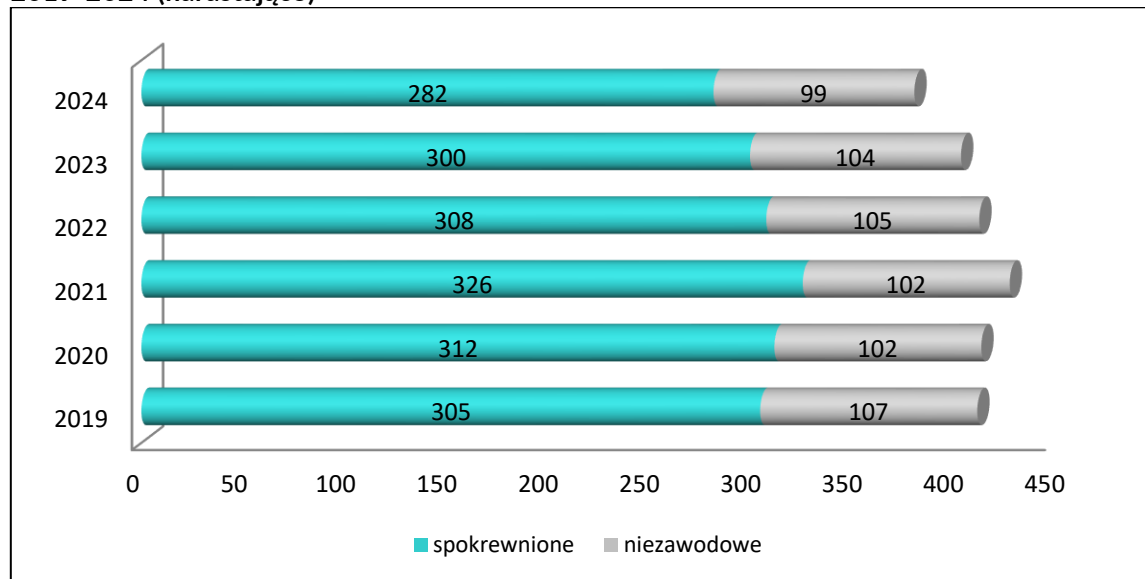
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.14.1 Rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione z dzieckiem

Rodziny zastępcze spokrewnione, tworzą wyłącznie wstępni lub rodzeństwo dziecka, natomiast w rodzinach zastępczych niezawodowych opiekunami są dalsi krewni lub osoby niespokrewnione z dzieckiem ¹²⁵.

¹²⁵ Art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2022 r. poz.447 z późn.zm.).

Wykres: Spokrewnione i niezawodowe rodziny zastępcze objęte pomocą ośrodka w latach 2019-2024 (narastająco)

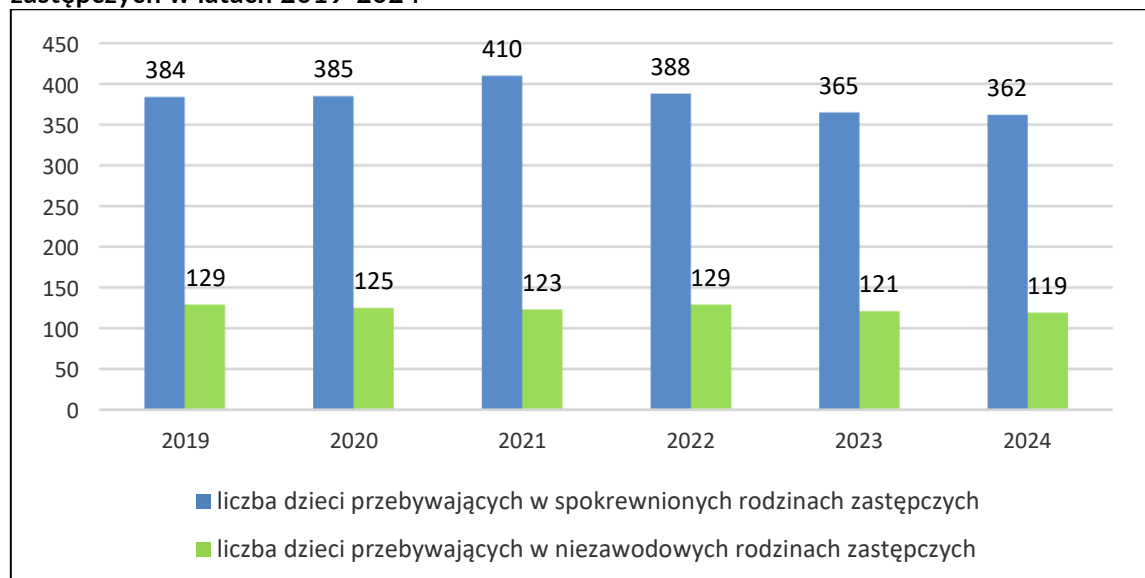
Zródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2024 r. 480 (362 w spokrewnionych i 119 w niezawodowych – narastająco) małoletnich dzieci i osób, które ukończyły pełnoletność, przebywało pod opieką spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych, zamieszkujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków (jedno dziecko było w rodzinie spokrewnionej i niezawodowej). W 2024 r. 46 dzieci zostało umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych, a 18 w rodzinach zastępczych niezawodowych.

Na mocy obowiązujących przepisów dziecko może pozostawać w rodzinie zastępczej do 18 roku życia. Natomiast pełnoletni wychowanek może pozostać w dotychczasowej rodzinie zastępczej nie dłużej niż do 25. roku życia w przypadku, gdy uczy się bądź posiada umiarkowany lub znaczny stopień niepełnosprawności. Liczba dotychczasowych rodzin zastępczych zawarta jest we wskaźniku rodzin zastępczych. Powody opuszczenia przez dziecko rodziny zastępczej przed osiągnięciem pełnoletności to: powrót do rodziny biologicznej, umieszczenie w rodzinie adopcyjnej lub w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

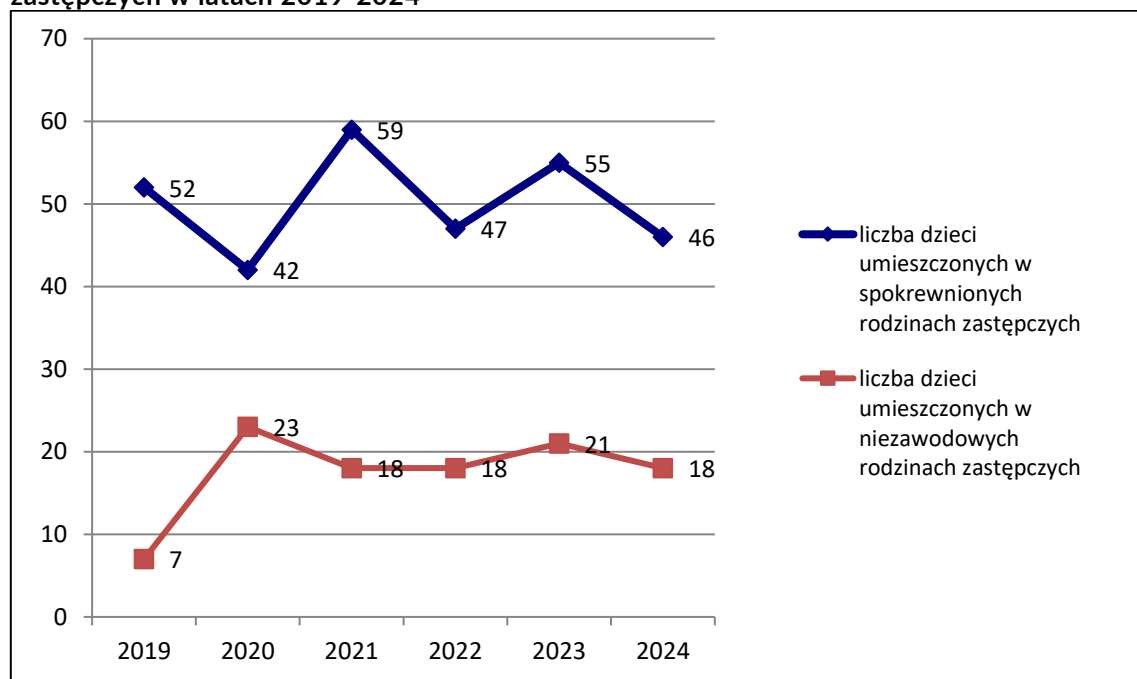
W okresie od 2011 r. do 2024 r. 51 rodzin zastępczych wyprowadziło się z Krakowa co było podyktowane poprawą warunków mieszkaniowych. W samym 2024 r. 8 rodzin zastępczych wyprowadziło się z Krakowa.

Wykres: Liczba dzieci przebywających w spokrewnionych i niezawodowych rodzinach zastępczych w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wykres: Liczba dzieci umieszczanych w spokrewnionych i niezawodowych rodzinach zastępczych w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wszystkie rodziny zastępcze objęte są wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, który na mocy Zarządzenia z dnia 6 grudnia 2011 r. Nr 2918/2011 Prezydenta Miasta Krakowa, został wyznaczony na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

8.14.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

MOPS w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pieczy zastępczej realizował w 2024 r. umowę z Fundacją Nowe Centrum o wsparcie realizacji zadań publicznych:

- prowadzenie Programu Aktywności Lokalnej dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz dzieci w nich przebywających z terenu Gminy Miejskiej Kraków,

- zapewnienie pomocy specjalistycznej i wsparcia rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka oraz dzieciom w nich umieszczonym, w stosunku do których Gmina Miejska Kraków jest organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

Dodatkowo w 2024 r. w ramach wsparcia dla rodzin zastępczych nawiązana została współpraca z:

- Fundacją Robinson Crusoe w ramach projektu „Wehikuł Usamodzielnienia”,
- Fundacją Jacka i Piotra Michalskich w zakresie szkoleń dla rodzin zastępczych,
- Stowarzyszeniem Piękne Anioły, które pomagało w organizacji wakacyjnych spotkań dla młodzieży z rodzin zastępczych,
- SOS Wioskami Dziecięcymi w zakresie wsparcia specjalistycznego dla rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych.

8.14.1.2 Kadra

W 2024 r. 35 pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (34,80 etatów) realizowało zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, mające na celu zapewnienie warunków sprzyjających funkcjonowaniu istniejących i tworzeniu nowych rodzin zastępczych. Przy czym wsparcie dla rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych realizowane było przez 15 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, 4 pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz 4 psychologów. Dodatkowo do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich zatrudniono 1 osobę.

8.14.1.3 Rodziny korzystające ze świadczeń dla spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Z opracowań własnych MOPS wynika, że wiek wychowanków w rodzinach zastępczych spokrewnionych wg. stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. przedstawia się następująco: dzieci do 13 roku życia stanowiły 48% ogółu dzieci przebywających w rodzinach zastępczych spokrewnionych, w wieku 14-17 lat stanowiły 27%, a 25% stanowiły dzieci w wieku 18 lat i powyżej. Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych niezawodowych kształtował się następująco: dzieci w wieku do 13 roku życia stanowiły 47% dzieci przebywających na dzień 31 grudnia 2024 r. w niezawodowych rodzinach zastępczych, 30% dzieci było w wieku 14-17 lat, a dzieci w wieku 18 lat i więcej stanowiły 23%.

Tabela: Osoby pozostające w rodzinach zastępczych, a świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania w latach 2019-2024

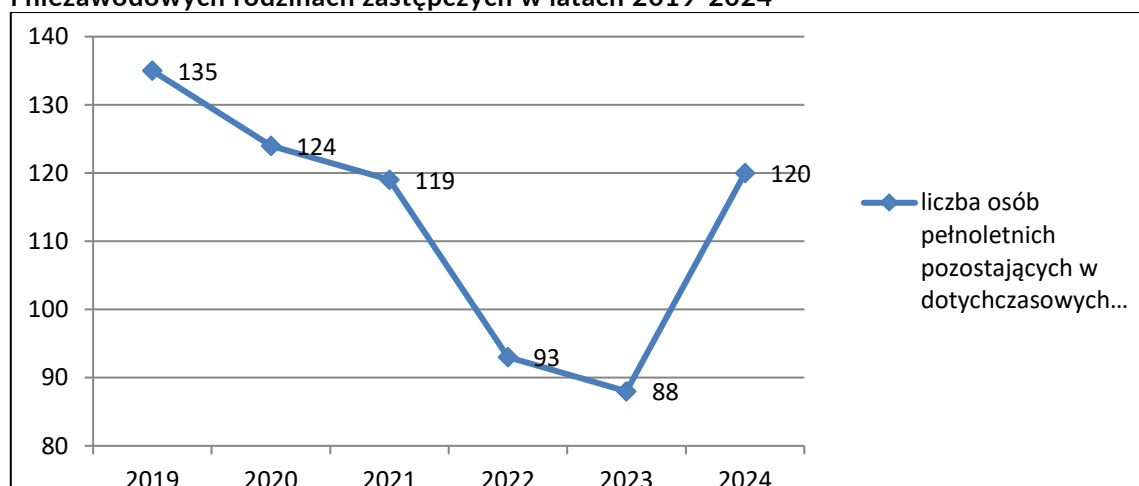
Rok		2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Dzieci w rodzinach zastępczych –razem	Liczba dzieci	641	640	663	671	637	628
	Świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dzieci	5353247,56 zł	5769509,15 zł	5969757 zł	6291950,28 zł	6830157,27 zł	7509728,37 zł
Pełnoletni pozostający w dotychczas-	Liczba osób pełnoletnich	135	124	119	93	88	120

sowych rodzinach zastępczych	Świadczenia na pokrycie utrzymania osób pełnoletnich	1025403,26 zł	1123317,66 zł	1075217,91 zł	882752,3009 zł	1043125,81 zł	1 202 239,83 zł
Osoby usamodzielniające się z rodzin zastępczych	Liczba osób usamodzielniających się	131	110	89	97	99	91
	Pomoc na kontynuowanie nauki	471 310,07 zł	358 306,76 zł	347 282 zł	372 535 zł	419 331 zł	460 465,26 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W roku 2024 liczba pełnoletnich wychowanków, pozostających w dotychczasowych rodzinach zastępczych, zwiększyła się w stosunku do roku poprzedniego o 36%.

Wykres: Liczba osób pełnoletnich pozostających w dotychczasowych spokrewnionych i niezawodowych rodzinach zastępczych w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.14.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Całkowity koszt świadczeń przyznanych spokrewnionym i niezawodowym rodzinom zastępczym wyniósł:

- w 2019 r: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 474 431,50 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 001 262,50 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na świadczenie „Dobry start”: 96 300 zł.

Przyznano:

- świadczenie „Dobry start” dla 71 dzieci umieszczonych w niezawodowych rodzinach zastępczych;
- świadczenie „Dobry start” dla 250 dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych.
- w 2020 r: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 567 768,53 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 038 081,78 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na świadczenie „Dobry start”: 98 700 zł.

Przyznano:

- świadczenie „Dobry start” dla 68 dzieci umieszczonych w niezawodowych rodzinach zastępczych;
- świadczenie „Dobry start” dla 261 dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych.

Ponadto w ramach projektu pn. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” przekazano 190 sztuk sprzętu komputerowego o wartości 510 215,70 zł dla 336 rodzin zastępczych oraz do 2 rodzinnych domów dziecka.

- w 2021 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 610 537,40 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa 2 019 542,56 zł, w tym na dodatek wychowawczy: 1 989 023,09 zł.
- w 2022 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 666 932,98 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa 843 654,45 zł, w tym na dodatek wychowawczy: 788 304,45 zł, w ramach Funduszy Pomocy 11 966,70 zł.
- w 2023 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 921 062,74 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa 61 308 zł, w ramach Funduszy Pomocy 86 340,25 zł.
- w 2024 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 5 308 518,31 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa 71 204 zł, w ramach Funduszu Pomocy Ukrainie 28 454,73 zł.

8.14.1.5 Wnioski

Charakteryzując rodzinną pieczę zastępczą w zakresie pieczy sprawowanej przez rodziny spokrewnione i niezawodowe należy przeanalizować wiele czynników. Jednym z nich jest aspekt związany z powodami umieszczenia dzieci w pieczy rodzinnej. Z reguły dzieci umieszczane są w pieczy w sytuacji wystąpienia nie jednego, a kilku powodów. Przyczyny są ze sobą powiązane i nieraz wynikają jedna z drugiej. Najczęstszą przyczyną umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz uzależnienie rodziców.

Analizując rodzinną pieczę zastępczą należy również uwzględnić trudności występujące w związku ze sprawowaną opieką. Na podstawie danych własnych MOPS można stwierdzić, iż trudności uzależnione są od typu rodziny zastępczej.

W rodzinach zastępczych spokrewnionych, w których pieczę zastępczą sprawują dziadkowie, występują głównie problemy wynikające z różnicy pokoleń, niepełnosprawności, kłopotów zdrowotnych, braku sił fizycznych i obniżonej sprawności psychicznej związanej ze starszym wiekiem opiekunów. Innego rodzaju trudności mogą się pojawić, kiedy funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej pełni rodzeństwo. W tym przypadku różnica wieku jest często nieznaczna, opiekunowie są osobami bardzo młodymi, nieposiadającymi doświadczenia pozwalającego na bycie autorytetem dla młodszego rodzeństwa.

Natomiast rodziny zastępcze zawodowe napotykają problemy w komunikacji z rodzicami biologicznymi, będące skutkiem występujących u tych rodziców deficytów. Kolejnym problemem w grupie rodzinnej pieczy zastępczej jest przedłużający się czas pobytu dziecka w pogotowiu rodzinnym.

Mając na uwadze przedstawioną powyżej charakterystykę rodzinnych form pieczy zastępczej, można stwierdzić, iż w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rodzin oraz optymalnego zaspokojenia potrzeb dzieci, niezbędne jest funkcjonowanie systemu, który będzie udzielał wsparcia zarówno wychowankom, jak i osobom sprawującym pieczę.

8.14.2 Rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka

Rodziny zastępcze zawodowe, to rodziny niebędące krewnymi dziecka, z którymi została zawarta umowa o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. W ramach tych rodzin funkcjonują również:

- rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne, w których umieszcza się w szczególności: dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, małoletnie matki z dziećmi,

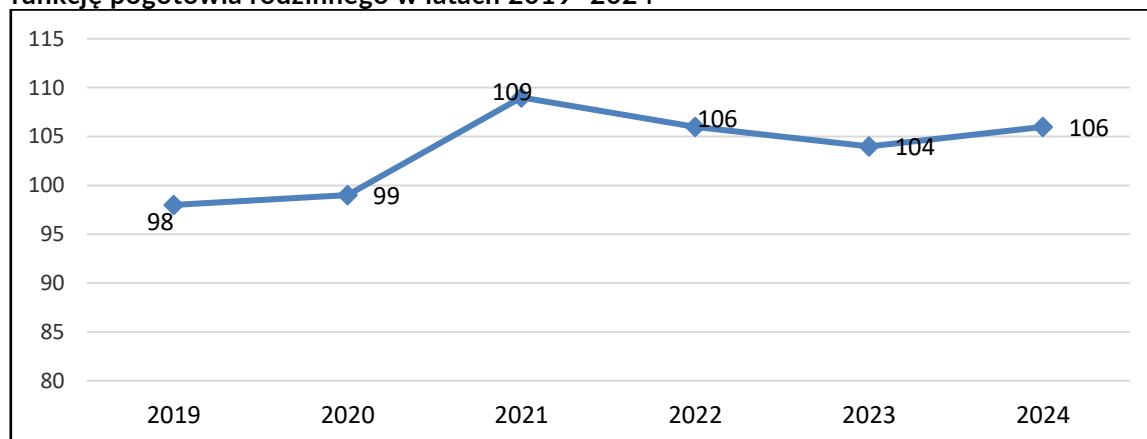
- rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcje pogotowia rodzinnego; w tej formie dzieci przebywają do czasu unormowania ich sytuacji prawnej, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy, w szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego.

W Gminie Miejskiej Kraków funkcjonują wszystkie 3 typy ww. zawodowych rodzin zastępczych.

Odrębną formą rodzinnej pieczy zastępczej są rodzinne domy dziecka, które tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim. W powyższej formie sprawowana jest opieka nad łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osobami, które osiągnęły pełnoletność, przebywając w pieczy zastępczej.

W roku 2024 w Krakowie funkcjonowało łącznie 37 zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego (według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. – 35), dysponujących 69 miejscami. Według stanu na ostatni dzień okresu sprawozdawczego przebywało w nich 61 dzieci, z tego 12 rodzin zapewniało miejsce dla 1 dziecka, 11 rodzin – dla 2 dzieci, oraz 5 rodzin dla 3 dzieci, oraz 3 rodziny dla 4 dzieci. Ponadto 4 rodziny pozostawały w gotowości do przyjęcia dziecka. W roku 2024 z tej formy rodzinnej pieczy zastępczej skorzystało łącznie 106 dzieci.

Wykres: Liczba dzieci przebywających w zawodowych rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w latach 2019–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Zawodowa specjalistyczna rodzina zastępcza to forma rodzinnej pieczy zastępczej, której zadaniem jest zapewnienie opieki szczególnej grupie dzieci. Umieszcza się w nich dzieci z różnego typu problemami, w tym:

- dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- dzieci na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- małoletnie matki z dziećmi¹²⁶.

W roku 2024 funkcjonowało 14 zawodowych specjalistycznych rodzin zastępczych (stan na dzień 31 grudnia 2024 r.: 14 rodzin) zapewniających 20 miejsc. Spośród zawodowych specjalistycznych rodzin zastępczych 7 rodzin sprawuje opiekę nad 1 dzieckiem oraz 7 rodzin ma pod opieką 2 dzieci. W powyższej formie pieczy zastępczej przebywały dzieci z problemami zdrowotnymi, wymagające szczególnej opieki i pielęgnacji (m. in. Dzieci zespołem Downa, Zespołem Alkoholowym Płodu). W roku 2024 z tej formy rodzinnej pieczy zastępczej skorzystało łącznie 28 dzieci.

Liczba dzieci z niepełnosprawnością jest niedoszacowana. Wynika to z faktu nie wliczania do grupy dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością dzieci z FAS. Dokumentacja medyczna (lekarza pediatry i psychologa), która pozwala stwierdzić FAS nie daje prawa

¹²⁶ Art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn zm.).

do uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności (w tym o kształceniu specjalnym). Dzieci te mając problemy neurorozwojowe z powodu prenatalnej ekspozycji na alkohol nie posiadają odpowiedniego wsparcia przebywając w innej formie pieczy niż specjalistyczna.

W roku 2024 funkcjonowały 5 rodzin zastępczych zawodowych (stan na dzień 31 grudnia 2024 r.: 4 rodziny zapewniająca opiekę dla 6 dzieci), zapewniających 7 miejsc. W roku 2024 z tej formy rodzinnej pieczy zastępczej skorzystało łącznie 8 dzieci.

W roku 2024 funkcjonowały 3 rodzinne domy dziecka, w których przebywało łącznie 23 dzieci (stan na dzień 13 grudnia 2024 r.: 18 dzieci).

8.14.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia dla rodzin zastępczych. Szczegółowe informacje znajdują się w podrozdziale

8.14.2.2 Kadra

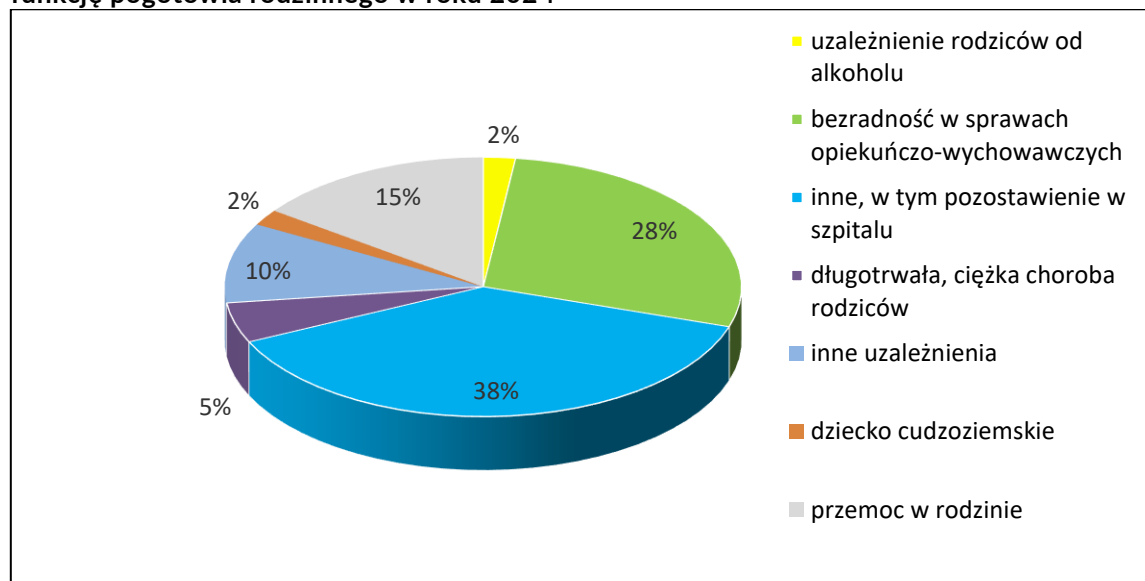
Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w ramach Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej realizuje 35 (34,80 etatów) pracowników zatrudnionych w MOPS. Przy czym wsparcie dla rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka realizowane jest przez 5 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, 2 pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz 3 psychologów. Dodatkowo do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich zatrudniono 10 osób.

8.14.2.3 Dzieci umieszczone w zawodowych rodzinach zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. 59% dzieci przebywających w pogotowiach rodzinnych miało od 0 do 3 lat, natomiast 32% dzieci zawiera się w przedziale pomiędzy 4-6 lat, a 5% dzieci w przedziale 7-13 lat, 2% dzieci zawierało się w przedziale 14-17 jak również 2% w przedziale 18-24.

Umieszczenie dziecka w zawodowej rodzinie zastępczej, pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego, spowodowane jest głównie: bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych skutkującą zaistnieniem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu dziecka, pozostawieniem noworodka przez matkę w szpitalu, uzależnieniem rodziców od alkoholu oraz ciężką i długotrwałą chorobą rodziców uniemożliwiającą sprawowanie opieki nad dzieckiem.

Wykres: Przyczyny umieszczenia dzieci w zawodowych rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w roku 2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań wydanych w roku 2024

Wśród dzieci przebywających w dniu 31 grudnia 2024 r. w zawodowych specjalistycznych rodzinach zastępczych, 9% było w wieku od 0 do 3 lat, 24% było w wieku od 4 do 6 lat, 29% stanowiły dzieci w wieku 7 do 13 lat, 24% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 14 do 17, 14% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 18 lat i powyżej.

Wśród dzieci przebywających w dniu 31 grudnia 2023 r. w zawodowych rodzinach zastępczych 47% było w wieku od 0 do 3 lat, 27% było w wieku 4 do 6 lat, 18% stanowiły dzieci w wieku 7 do 13 lat, oraz 6% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 14 do 17 lat. oraz 2% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 18 lat i powyżej.

8.14.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków wydatkowanych przez Gminę Miejską Kraków na funkcjonowanie zawodowych rodzin zastępczych oraz rodzinnego domu dziecka wyniosła łącznie:

- w roku 2019: 2 088 941 zł w tym; w ramach dotacji z budżetu państwa: 28 625,04 zł, w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 445 285,97 zł oraz w ramach świadczenia „Dobry start”: 2700 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej, dodatek został przyznany dla 130 dzieci, w tym w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 18 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 10 dzieci.

Świadczenie „Dobry start” przyznano dla 9 dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych.

- w roku 2020: 2 485 378,40 zł w tym: w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 549 103,92 zł (nie uwzględniono wydatków na dzieci przebywające w rodzinie pomocowej nie będącej jednocześnie rodziną zawodową) oraz w ramach świadczenia „Dobry start”: 5100 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej dodatek wychowawczy został przyznany dla 132 dzieci, w tym w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 24 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 14 dzieci.

Świadczenie „Dobry start” przyznano dla 17 dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka.

- w roku 2021: 2 687 786,10 zł w tym: w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 601 355,20 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej dodatek wychowawczy został przyznany dla 147 dzieci, w tym: w przypadku rodzin specjalistycznych dla 23, w przypadku rodzin zastępczych, pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, dla 108 dzieci, w przypadku zawodowych rodzin zastępczych dla 8 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka dla 12 dzieci.

Na wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka, osób do pomocy oraz rodzin pomocowych 3 582 215,83 zł, w tym: w ramach dotacji 21 657,08 zł.

- w roku 2022: 6 637 003,49 zł w tym w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 214 176 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej dodatek wychowawczy został przyznany dla 100 dzieci, w tym: w przypadku rodzin specjalistycznych dla 23, w przypadku rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego dla 65 dzieci, w przypadku zawodowych rodzin zastępczych dla 3 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka dla 9 dzieci.

Na wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka, osób do pomocy oraz rodzin pomocowych 4 007 052,65 zł, w tym: w ramach dotacji 31 455,20 zł.

- w roku 2023: 7 923 506,36 zł. Na świadczenia dla zawodowych rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz rodzin pomocowych wydano: 3 393 906,64 zł, w tym w ramach dotacji: 21 582,25 zł.

Na wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka, osób do pomocy oraz rodzin pomocowych: 4 529 599,72 zł, w tym w ramach dotacji: 32 903,21 zł, w ramach Funduszu Pracy: 686 300 zł.

- w roku 2024: 9 238 739,48 zł. Na świadczenia dla zawodowych rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz rodzin pomocowych wydano: 3 287 777,44 zł, w tym w ramach realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej: 7 324,81 zł.

Na wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka, osób do pomocy oraz rodzin pomocowych: 5 922 738,05, w tym w ramach realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej: 1 075 375,17 zł.

8.14.2.5 Wnioski

Zgodnie z aktualnym stanem prawnym ustawodawca zakłada rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej w miejsce pieczy instytucjonalnej. Zgodnie z tym założeniem, wszystkie dzieci do 10 roku życia, które nie mogą pozostawać w rodzinach biologicznych winny być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Dlatego też konieczne jest prowadzenie ciągłych działań propagujących ideę rodzicielstwa zastępczego w celu pozyskania kandydatów do prowadzenia rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a tym samym zwiększania ich liczby. Mimo prowadzonych działań promocyjnych, potrzeby w tym zakresie są niezmiennie, gdyż rodziny z racji osiągnięcia wieku emerytalnego, rozwiązują umowy z Gminą Miejską Kraków, a corocznie pojawiają się nowe dzieci, które winny być objęte pieczą rodzinną. W 2024 r. podpisano umowy z 3 rodzinami zastępczymi zawodowymi pełniącymi funkcję pogotowia rodzinnego dla 8 dzieci (umowy aneksowane).

8.15 Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej, po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej, może zostać umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu:

- interwencyjnego,
- rodzinnego,
- socjalizacyjnego,
- specjalistyczno-terapeutycznego.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze zobowiązane są do zapewnienia dziecku całodobowej opieki i wychowania oraz zaspokajania niezbędnych potrzeb w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, społecznych i religijnych¹²⁷.

8.15.1 Infrastruktura

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. w Krakowie funkcjonowało łącznie 39 placówek opiekuńczo-wychowawczych, zapewniających 427 miejsc. 18 placówek prowadzonych było na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez organizacje pozarządowe, a 21 placówek funkcjonowało jako jednostki publiczne.

W roku 2024 krakowski system instytucjonalnej pieczy zastępczej tworzyło 39 placówek:

- 3 placówki typu interwencyjnego, zapewniające doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia opieki – do czasu wydania przez sąd postanowienia o umieszczeniu dziecka w placówce, rodzinie zastępczej, adopcyjnej lub powrocie do rodziny biologicznej. W placówkach tego typu w roku 2024 przebywało łącznie 185 dzieci;
- 13 placówek typu socjalizacyjnego, zapewniające opiekę łącznie 144 dzieciom;
- 6 placówek typu rodzinnego, w których w 2024 r. przebywało łącznie 51 dzieci;
- 17 placówek typu specjalistyczno-terapeutycznego zapewniających opiekę nad dziećmi o indywidualnych potrzebach w tym: legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności; wymagających stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii oraz wymagających wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych.

W placówkach tego typu w roku 2024 przebywało łącznie 230 dzieci.

W roku 2024 placówki opiekuńczo-wychowawcze łącznie zapewniły opiekę i wychowanie 610 dzieciom.

Zgodnie z Ustawą o pomocy dla obywateli Ukrainy, którzy przekroczyli granice Rzeczypospolitej Polskiej w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa w okresie po 24 lutego 2022 r., za zgodą Starosty i Wojewody Małopolskiego, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych mogą przebywać małoletni obywatele Ukrainy, przebywający na terytorium RP, których pobyt na terytorium RP jest uznany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1 specustawy. W roku 2024 w 12 placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywali małoletni obywatele Ukrainy ponad limit.

8.15.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi w 2024 r. zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były: Towarzystwo „Nasz Dom”, Dom Zakonny Zgromadzenia Sióstr św. Jana Chrzciciela z siedzibą w Krakowie, Dom Zakonny Zgromadzenia Sióstr św. Jana Chrzciciela w Pasierbcu, Stowarzyszenie „SIEMACHA”, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Fundacja Projekt ROZ, Prowincja Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego, Fundacja im. Jacka i Piotra Michalskich.

8.15.3 Kadra

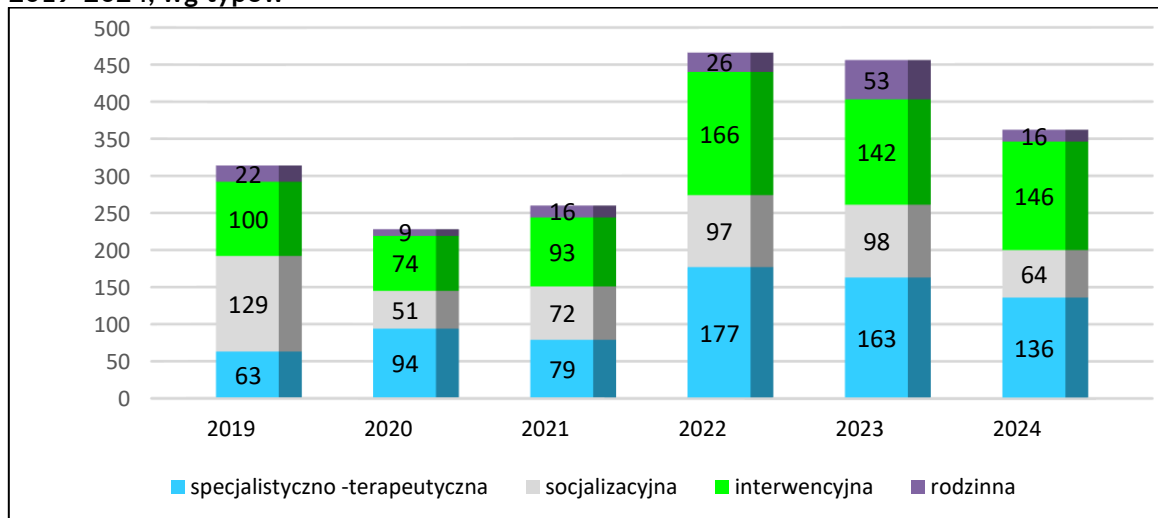
W bezpośrednią realizację zadania (praca z dzieckiem), na dzień 31 grudnia 2024 r., zaangażowane było 155 osób w organizacjach pozarządowych i 221 pracowników jednostek budżetowych.

¹²⁷ Art. 93 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn zm.).

8.15.4 Dzieci i młodzież skierowana do całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2024 liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej wynosiła 610 i zmniejszyła się w stosunku do roku 2023 o 7 osób.

Wykres: Liczba skierowań do placówek opiekuńczo-wychowawczych wydanych w latach 2019-2024, wg typów

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań do placówek opiekuńczo-wychowawczych

Spośród wszystkich dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na dzień 31 grudnia 2024 r.: 49% stanowiły dzieci w wieku 14-17 lat, 35% w wieku 7-13 lat, 6% to dzieci w wieku 4-6 lat, 5% stanowiły dzieci poniżej 3 roku życia, dzieci powyżej 18 lat stanowiły prawie 5%.

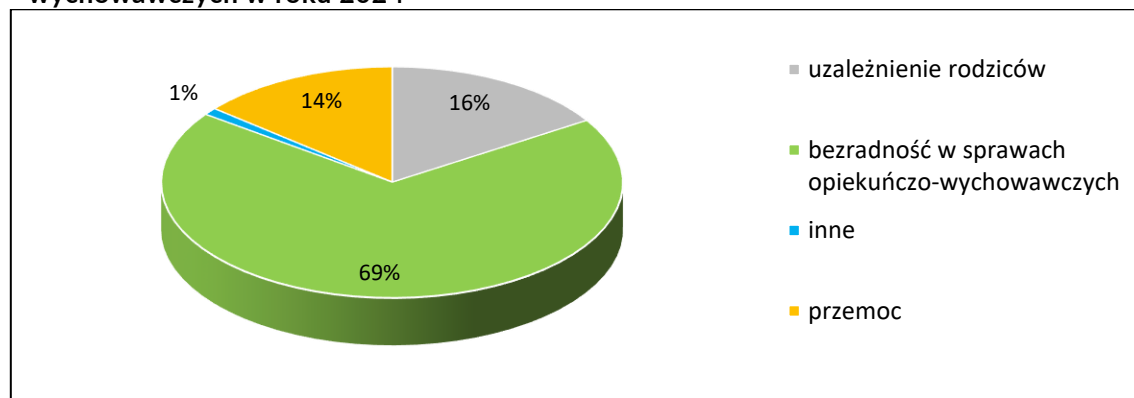
Tabela: Wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na dzień 31 grudnia 2024 r.

Wyszczególnienie	w placówkach opiekuńczo-wychowawczych				
	ogółem	typu socjalizacyjnego	typu interwencyjnego	typu specjalistyczno-terapeutycznego	typu rodzinnego
Dzieci w pieczy zastępczej w wieku:	432	137	45	204	46
poniżej 1 roku	6	0	0	5	1
od 1 roku – 3 lat	16	0	0	10	6
4 – 6 lat	26	0	5	11	10
7 – 13 lat	151	46	18	67	20
14 – 17 lat	212	82	22	100	8
18 – 24 lat	21	9	0	11	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań do placówek opiekuńczo-wychowawczych

Na podstawie analizy przyczyn, z powodu których małoletni przebywają w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, należy stwierdzić, że największą grupę 69% stanowią dzieci i młodzież z rodzin, które wykazują bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, skutkującą często nierealizowaniem obowiązku szkolnego. Kolejne pod względem liczebności są dzieci z rodzin z problemem uzależnień 16%. W przypadku 14% dzieci i młodzieży przemoc w rodzinie jest powodem umieszczenia w pieczy.

Wykres: Przyczyny umieszczenia dzieci w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych w roku 2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań do całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych wydanych w roku 2024

8.15.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na utrzymanie placówek opiekuńczo-wychowawczych wyniosły:

- w roku 2019: 29 552 874,82 zł, z czego 15 190 591,44 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych. Pomocą w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty na dzieci umieszczone w tego typu placówkach objęto 331 wychowanków. Wypłacono 522 świadczeń na kwotę 250 327 zł. Przyznano świadczenie „Dobry start” dla 318 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej na kwotę 95 400 zł.
- w roku 2020: 30 434 450,85 zł, z czego 17 148 700,86 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego pomocą, w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty, objęto 48 wychowanków. Wypłacono 491 świadczeń na kwotę 229 897,09 zł.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz socjalizacyjnego pomocą, w formie dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, objęto 443 wychowanków. Przyznano 3605 świadczeń na kwotę 1 709 574,49 zł.

Przyznano świadczenie „Dobry start” dla 315 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej na kwotę 94 500 zł.

Ponadto w roku 2020 placówki opiekuńczo-wychowawcze skorzystały z możliwości dofinansowania działań, mających na celu niwelowanie skutków stanu epidemii i pozyskały środki zewnętrzne w ramach projektu pn. „Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Społeczny. Bezpieczny dom”. Kwota dofinansowania wyniosła 159 578,13 zł oraz 23 936,87 zł z budżetu Gminy Miejskiej Kraków, stanowiące wkład własny do projektu. Łącznie na przeciwdziałanie skutkom epidemii placówki opiekuńczo-wychowawcze przeznaczyły 236 201,72 zł.

- w roku 2021: 30 191 772,33 zł, z czego 18 934 547,90 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego pomocą, w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty, objęto 38 wychowanków. Wypłacono 389 świadczeń na kwotę 183 744 zł.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz socjalizacyjnego pomocą w formie dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, objęto 360 wychowanków. Przyznano 3265 świadczeń na kwotę 1 433 725 zł.

- w roku 2022: 33 115 356,30 zł, z czego 22 495 196,13 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych. W tym za pobyt 41 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z konfliktem zbrojnym na

terytorium tego państwa wykorzystano środki z funduszu pomocy na kwotę 1 418 002,98 zł.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego pomocą, w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty, objęto 29 wychowanków. Wypłacono 149 świadczeń na kwotę 70 101 zł.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz socjalizacyjnego pomocą, w formie dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, objęto 244 wychowanków. Przyznano 1142 świadczeń na kwotę 542 381 zł.

- w roku 2023: 35 848 509,45 zł, z czego 24 869 911,83 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych. W tym za pobyt 35 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa wykorzystano środki z funduszu Pomocy na kwotę 1 947 825,88 zł.
- w roku 2024: 47 573 098,65 zł, z czego 33 974 796,18 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych. W tym za pobyt 40 obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa wykorzystano środki z Funduszu Pomocy na kwotę 2 372 257,60 zł. Rzecznik Praw Dziecka pozytywnie zaopiniował wniosek o zwiększenie o 28 liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu specjalistyczno-terapeutycznego prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków. W związku z tym, 15 listopada utworzona została nowa placówka opiekuńczo-wychowawcza typu specjalistyczno-terapeutycznego zapewniająca 14 miejsc.

8.15.6 Wnioski

Mając na uwadze założenia ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, główne działania w zakresie zapewniania dzieciom i młodzieży opieki w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej powinny skupiać się na sukcesywnym zmniejszaniu liczby dzieci poniżej 10 roku życia umieszczanych w pieczy instytucjonalnej. Ponadto przekształcenia systemu powinny zostać ukierunkowane na zwiększanie liczby placówek typu specjalistyczno-terapeutycznego, aby możliwe było zapewnienie opieki i wychowania rosnącej liczbie dzieci, wykazujących szerokie spektrum zaburzeń.

8.16 Pomoc dla osób usamodzielnianych

Osoby opuszczające, po osiągnięciu pełnoletności, rodziną lub instytucjonalną pieczę zastępczą, a także m.in. młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze lub zakłady poprawcze, obejmuje się pomocą mającą na celu ich życiowe usamodzielnienie. Osoby usamodzielniane wymagają pomocy w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, w szczególności w obszarze kwalifikacji zawodowych i wykształcenia, sytuacji mieszkaniowej i bytowej (w tym uzyskania uprawnień do przysługujących świadczeń). Szczegółowe cele i działania służące ich realizacji, są określone w indywidualnym programie usamodzielnienia opracowywanym przez osobę usamodzielnianą, opiekuna usamodzielnienia oraz pracownika socjalnego lub koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Działania prowadzone przez pracowników MOPS w obszarze edukacji i zdobycia kwalifikacji zawodowych przez osoby usamodzielniane to m.in. motywowanie do kontynuowania nauki, weryfikacja frekwencji na zajęciach szkolnych, osobiste rozmowy z pracownikami szkół (rzecznictwo), skierowanie do doradcy zawodowego lub na warsztaty autoprezentacji.

Pomoc w zakresie poprawy sytuacji mieszkaniowej osób usamodzielnianych jest realizowana m.in. poprzez: pomoc w sporządzeniu wniosku o najem lokalu z zasobów gminy i zgromadzeniu wymaganej dokumentacji, pisma popierające wniosek do UMK,

rzecznictwo w sprawach o spłatę zaległości mieszkaniowych, skierowanie po poradę prawną.

Jedną z form pomocy dla usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych jest mieszkanie treningowe. Głównym celem pobytu w mieszkaniach treningowym jest doprowadzenie do pełnej samodzielności wychowanków we wszystkich sferach dotyczących życia społecznego, rodzinnego i zawodowego. Wsparcie dla mieszkańców stanowią prowadzone treningi psychoedukacyjne, mające na celu rozwijanie umiejętności społecznych i przygotowanie do samodzielnego, dorosłego życia. Poprzez treningi wychowankowie uczą się m. in. jak prowadzić gospodarstwo domowe i gospodarować budżetem domowym.

Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu treningowym korzysta średniorocznie 17 usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych.

Osoby usamodzielniane otrzymują comiesięczną pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, która w przypadku osób usamodzielnianych na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest niezależna od dochodu osiąganego przez świadczeniobiorcę oraz pomoc na zagospodarowanie i po zakończeniu nauki – pomoc na usamodzielnienie.

8.16.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowały w 2024 r. dwa mieszkania treningowe dla 11 usamodzielniających się wychowanków. Z tej formy pomocy w roku 2024 skorzystało 17 osób.

8.16.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Pomoc w formie pobytu w mieszkaniu treningowe dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej realizowana była we współpracy z Fundacją „Ukryte Skrzydła”.

8.16.3 Kadra

W zakresie pomocy finansowej i rzeczowej dla osób usamodzielnianych zadanie realizowali pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W realizację zadania w roku 2024 zaangażowanych było 3 pracowników (w ramach 3 etatów). W realizację pomocy w formie pobytu w mieszkaniu treningowym zaangażowany był personel zatrudniony w organizacjach pozarządowych (2 osoby zatrudnione).

8.16.4 Osoby objęte pomocą na usamodzielnienie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2024 udzielono pomocy finansowej i rzeczowej związanej z usamodzielnieniem dla 197 wychowanków rodzin zastępczych oraz osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, a także młodzieżowe ośrodki wychowawcze oraz zakład poprawczy.

Tabela: Usamodzielnianie wychowanków rodzin zastępczych i placówek

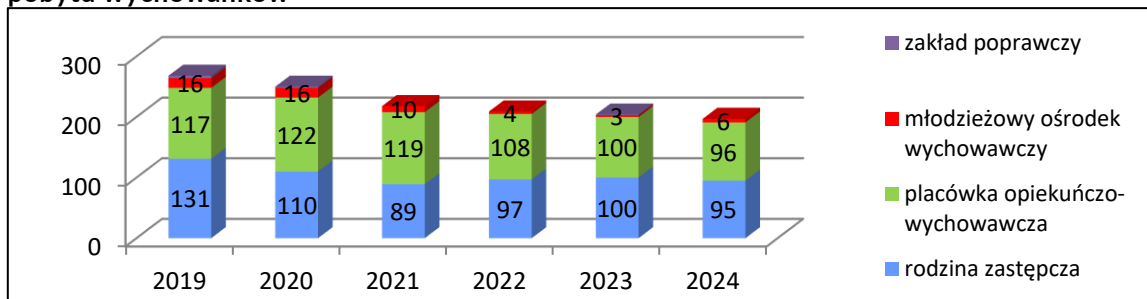
Lp.	Podstawa przyznawania pomocy	Liczba osób usamodzielnianych objętych pomocą w 2024 r.
1.	Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	191
2.	Na zasadach ustawy o pomocy społecznej (przepisy przejściowe z ustawy o wspieraniu rodziny)	0
3.	Ustawy o pomocy społecznej	6
Suma		197

	Miejsce pobytu osoby usamodzielnianej przed usamodzielnieniem	Liczba osób usamodzielnianych objętych pomocą w 2024r.
1.	Rodziny zastępcze	95
2.	Placówki opiekuńczo-wychowawcze	96
3.	Młodzieżowe ośrodki wychowawcze	6
4.	Specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy	0
5.	Schronisko dla nieletnich i zakład poprawczy	0
6.	Zakłady poprawcze	0
Suma		197

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Osoby usamodzielniane to przede wszystkim wychowankowie rodzin zastępczych, którzy stanowią 48% ogółu oraz wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych, którzy stanowią 49% ogółu. Najmniejszy odsetek wychowanków objętych pomocą na usamodzielnienie to osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze i zakłady poprawcze – 3%.

Wykres: Liczba osób usamodzielnionych w latach 2019-2024 wg miejsca poprzedniego pobytu wychowanków

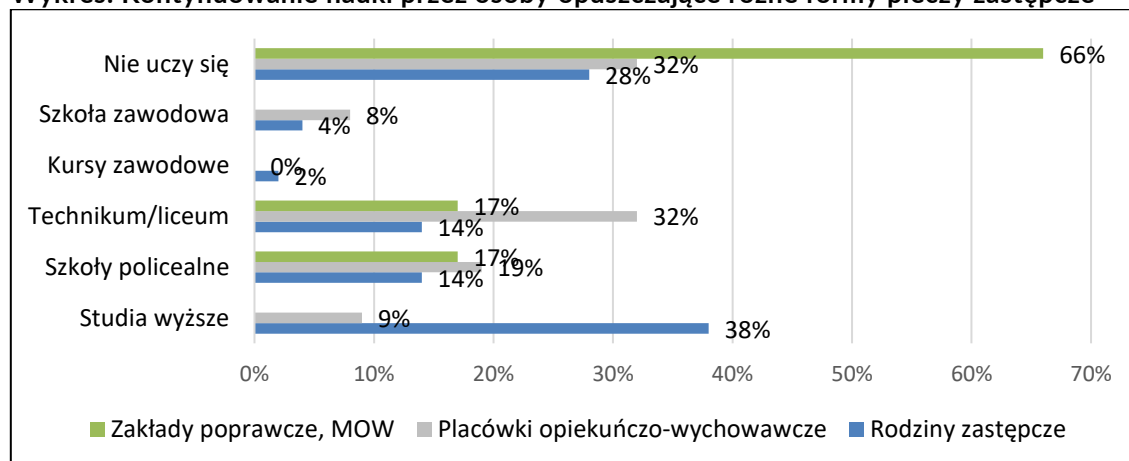

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Aspiracje edukacyjne osób usamodzielnianych z rodzin zastępczych są znacznie wyższe niż opuszczających instytucjonalne formy pieczy zastępczej, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze oraz schroniska dla nieletnich. 38% wychowanków rodzin zastępczych kontynuuje naukę na studiach. Natomiast spośród osób, które opuściły instytucjonalne formy pieczy zastępczej zaledwie 9% jest słuchaczami wyższych uczelni. 17% z pośród osób opuszczających zakłady poprawcze i młodzieżowe ośrodki wychowawcze uczy się w liceum/technikum. Należy jednocześnie zauważyć, że 32% osób opuszczających placówki opiekuńcze i 28% osób opuszczających rodziny zastępcze zaprzestało kontynuacji nauki.

Poziom edukacji, na którym kontynuują naukę osoby usamodzielniane jest zróżnicowany ze względu na formy pieczy zastępczej, w której osoby te przebywały – ilustruje to poniższy wykres.

Wykres: Kontynuowanie nauki przez osoby opuszczające różne formy pieczy zastępczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Sytuacja osób opuszczających różne formy pieczy zastępczej różni się również pod względem posiadanych przez te osoby zasobów mieszkaniowych. 41% wychowanków, którzy opuścili rodziny zastępcze ma uregulowaną sytuację mieszkaniową, to znaczy są najemcami lub właścicielami mieszkania lub figurują w umowie najmu jako osoby uprawnione do zamieszkiwania w lokalu. W takiej sytuacji jest 25% wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych. 29% opuszczających rodziny zastępcze wynajmuje lokal na wolnym rynku oraz 37% osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze jest w takiej samej sytuacji. 25% wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej mieszka nadal u rodziny, natomiast 26% wychowanków po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej zamieszkuje u rodzin biologicznych. Spośród osób usamodzielnianych 1% wychowanków rodzin zastępczych i 1% osób opuszczających placówki mieszka w internacie, mieszkaniu treningowym, lokalu zajmowanym bez tytułu prawnego lub po wyroku eksmisyjnym. 4% wychowanków, którzy opuścili rodziny zastępcze decyduje się zamieszkać w mieszkaniu treningowym, oraz 12% wychowanków, którzy opuścili placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Tabela: Sytuacja mieszkaniowa osób opuszczających różne formy pieczy zastępczej

Sytuacja mieszkaniowa	Osoby, które opuściły placówki opiekuńczo-wychowawcze. Udział procentowy w stosunku do wszystkich opuszczających daną formę pieczy zastępczej.	Osoby, które opuściły rodziny zastępcze. Udział procentowy w stosunku do wszystkich opuszczających daną formę pieczy zastępczej.
Zamieszkiwanie u rodziny (biologicznej lub dotychczasowej rodziny zastępczej)	26%	25%
Wynajmowanie mieszkania /pokoju na wolnym rynku	37%	29%
Uregulowana sytuacja mieszkaniowa – posiadające własny lokal/zamieszkujące w lokalu, którego są najemcą	25%	41%
Inne w tym: Internat, bursa, lokal komunalny bez tytułu prawnego, lokal komunalny po wyroku eksmisyjnym	1%	1%
Przebywające w mieszkaniu treningowym	11%	4%

Źródło: opracowanie własne MOPS na podstawie danych za 2023 r. Dane dotyczą wychowanków, którzy po opuszczeniu pieczy zastępczej oraz MOW pozostają w kontakcie z pracownikami MOPS.

8.16.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Całkowite koszty pomocy na rzecz usamodzielniających się wychowanków wynosiły:

- w 2019 r. łącznie 1 394 728 zł (w tym: 128 520 zł na funkcjonowanie mieszkań chronionych – kwota przekazana podmiotom).
Przyznano: świadczenie „Dobry start” dla 36 usamodzielnianych wychowanków.
Wypłacono kwotę 10 800 zł.
- w 2020 r. łącznie 1 421 178,08 zł (w tym: 128 199,51 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań chronionych).
Przyznano: świadczenie „Dobry start” dla 33 usamodzielnianych wychowanków.
Wypłacono kwotę 9 900 zł.
- w 2021 r. łącznie 1 236 258,40 zł (w tym: 137 589,40 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań chronionych).
Przyznano: świadczenie „Dobry start” dla 1 usamodzielnianego wychowanka.
Wypłacono kwotę 300 zł.
- w 2022 r. łącznie 1 359 829,20 zł (w tym: 183 326,49 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań chronionych).
- W 2023 r. łącznie 1 303 829,19 zł (w tym: 160 020,42 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań chronionych).
- W 2024 r. łącznie 1 501 726,61 zł (w tym: 145 200 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań treningowych).

8.16.6 Wnioski

Analiza dotycząca sytuacji osób usamodzielnianych pozwala na wskazanie dwóch najważniejszych obszarów, w których osoby te wymagają wsparcia: jest to pomoc w uzyskaniu wykształcenia i kwalifikacji pozwalających na podjęcie pracy zawodowej oraz w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

9 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

9.1 Przeciwdziałanie przemocy domowej

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej są realizowane w oparciu o ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz formularzy „Niebieska Karta”, a także w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Gminy Miejskiej Kraków. W czerwcu 2023 r. powyższe przepisy prawa tj. ustawa oraz rozporządzenie zostały znowelizowane.

Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2024-2030 został przyjęty uchwałą nr CXXV/23426/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 20 grudnia 2023 r. W realizację Programu zaangażowani zostali członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz przedstawiciele instytucji reprezentowanych w zespole.

Funkcjonujący od 2011 r. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej do września 2023 r. zajmował się realizacją działań zarówno na poziomie ogólnomiejskim – Zespół Strategiczny, jak i na poziomie dzielnic – dziewięć Zespołów ds. działań lokalnych, których obszar działania pokrywa się z rejonami poszczególnych Filii MOPS. Zarządzeniem Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 12 września 2023 r. w sprawie powołania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej został powołany nowy Zespół Interdyscyplinarny na 3 letnią kadencję, gdzie zrezygnowano z podziału na podzespoły.

W przypadku sytuacji podejrzenia, że osoba doznaje przemocy domowej, przedstawiciel jednej z pięciu instytucji, tj. policji, pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia lub komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, zobowiązanych do realizacji procedury „Niebieskie Karty”, wszczyna procedurę. Jest to początek bezpośredniej pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą, która ma na celu przerwanie przemocy domowej oraz udzielenie stosownej pomocy członkom danej rodziny. Działania te realizują członkowie grup diagnostyczno-pomocowych, w skład których wchodzi przedstawiciele instytucji będący w bezpośrednim kontakcie z rodziną, m.in. przedstawiciele MOPS, policji, oświaty, ochrony zdrowia, a także kuratorzy i psycholodzy. Grupa diagnostyczno-pomocowa powoływana jest również do rozeznania oraz zdiagnozowania sytuacji rodziny, której dotyczy zgłoszenie o podejrzeniu wystąpienia przemocy domowej.

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w 2024 r. odbywała się poprzez:

- zapewnienie wsparcia dla osób dotkniętych przemocą domową, w tym zapewnienie schronienia osobom doznającym przemocy domowej,
- prowadzenie grup wsparcia dla osób doznających przemocy domowej,
- udzielanie poradnictwa psychologicznego i prawnego dla osób dotkniętych przemocą domową,
- podejmowanie działań informacyjno-edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej,
- prowadzenie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową,
- organizację szkoleń oraz superwizji dla pracowników instytucji zobowiązanych do przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Miejskiej Kraków.

Osoby dotknięte przemocą domową miały możliwość korzystania z dostępnych na terenie Krakowa form wsparcia, terapii i poradnictwa.

W stosunku do osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie podejmowane oddziaływania polegały m.in. na wizytach pracowników socjalnych w miejscu zamieszkania rodziny, motywowaniu osób stosujących przemoc w rodzinie do

zmiany zachowania wobec najbliższych oraz do uczestnictwa w spotkaniach grupy korekcyjno-edukacyjnej. W sytuacjach przemocy domowej, gdzie dochodziło do zachowań noszących znamiona przestępstwa, składane były zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Rodzinom, w których wystąpił problem przemocy, udzielono również pomocy finansowej i rzeczowej (Interwencja kryzysowa zob. podrozdział 4.3).

Do 31.03.2024 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie w partnerstwie z Chrześcijańskim Stowarzyszeniem Osób Niepełnosprawnych Ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko” kontynuował realizację projektu pn. „Wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec seniorów i osób niepełnosprawnych w Krakowie” finansowanego z Funduszu Małych Grantów 2, Rozwój lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych (operator programu: Ministerstwo Sprawiedliwości, Departament Strategii i Funduszy Europejskich).

Celem projektu było podniesienie wrażliwości oraz świadomości społecznej dotyczącej problemu przemocy wobec osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, rozwój współpracy interdyscyplinarnej i integracja działań na poziomie lokalnym, zwiększenie skuteczność udzielanej pomocy oraz wsparcia.

W ramach projektu realizowano dwu dniową interdyscyplinarną konferencję, wyjazdowy trening kompetencji interpersonalnych, szkolenia z zakresu zmiany przepisów prawa w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz pracy ze sprawcami przemocy domowej. Szczegółowe informacje o projekcie znajdują się w rozdziale 14 pt. : „Wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec seniorów i osób niepełnosprawnych w Krakowie”

9.1.1 Infrastruktura

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Gminy Miejskiej Kraków w zakresie realizacji przez MOPS odbywa się we własnych zasobach lokalowych Ośrodka.

9.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane we współpracy z instytucjami działającymi na terenie Krakowa oraz z organizacjami pozarządowymi w zakresie przewidzianym ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieskie Karty”.

9.1.3 Kadra

Pracownicy MOPS oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających na terenie Krakowa.

9.1.4 Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

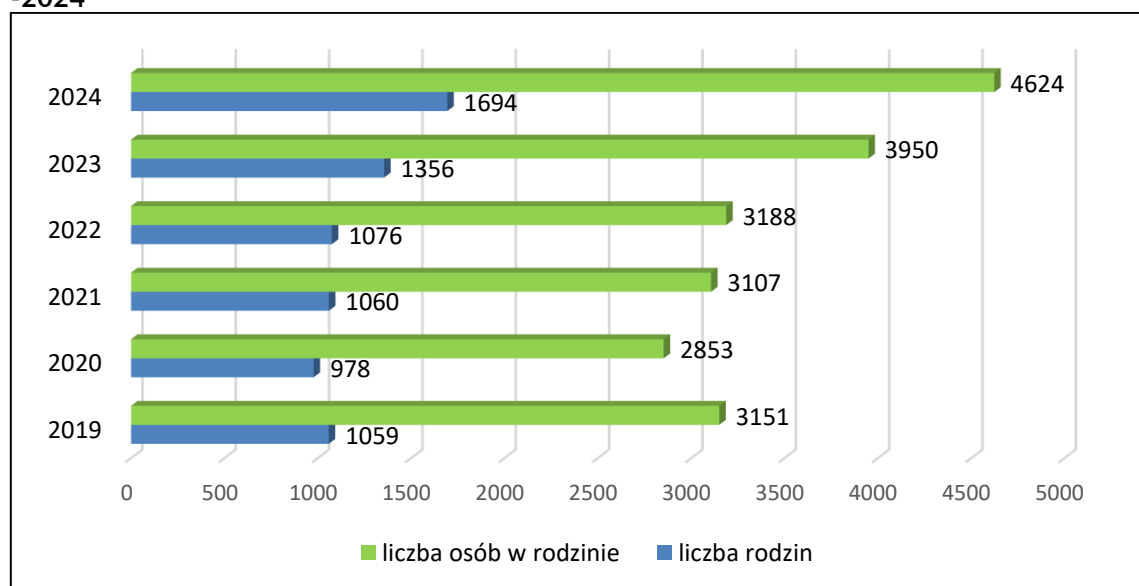
Formularze Niebieska Karta – A po wszczęciu procedury przez uprawnione do tego instytucje (m.in. policja, jednostki pomocy społecznej, oświata, ochrona zdrowia, komisja rozwiązywania problemów alkoholowych) są przekazywane do Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Procedurę wszczyna się w sytuacji powzięcia podejrzenia o zaistnieniu przemocy w rodzinie, a następnie działania realizują członkowie grup diagnostyczno-pomocowych powoływanych w przypadku poszczególnych sytuacji przemocy w rodzinie. Grupa diagnostyczno-pomocowa powoływana jest również w przypadku wpłynięcia zgłoszenia o podejrzeniu wystąpienia przemocy domowej. W pierwszych latach od wejścia w życie Rozporządzenia Rady

Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieskie Karty” (2013-2015) skala wszczynanych procedur corocznie zwiększała się. W ostatnich latach (2016-2020) zauważamy spadek liczby wszczynanych procedur, co obrazują poniższe dane: 2013 r. – 697 wszczętych procedur Niebieskie Karty, 2014 r. – 883, 2015 r. – 940, 2016 r. – 880, 2017 r. – 850, 2018 r. – 831, 2019 r. – 809, 2020 r. – 732. Od 2021 r. zauważalny jest ponowny wzrost wszczynanych procedur. W 2021 r. było ich 813, w 2022 r. 841, w 2023 r. już 1 181 a w 2024 r. 1 391 procedur „Niebieskie Karty”.

W związku z zaistnieniem podejrzenia przemocy w rodzinie oraz realizacją procedury Niebieskie Karty, w 2024 r. pomocą objęto 1694 rodziny, w tym 4624 osoby.

Część z rodzin, w których doszło do zaistnienia przemocy, oprócz pomocy prawnej i psychologicznej otrzymuje również pomoc finansową.

Wykres: Liczba rodzin i osób objętych pomocą w sytuacji przemocy domowej w latach 2019-2024

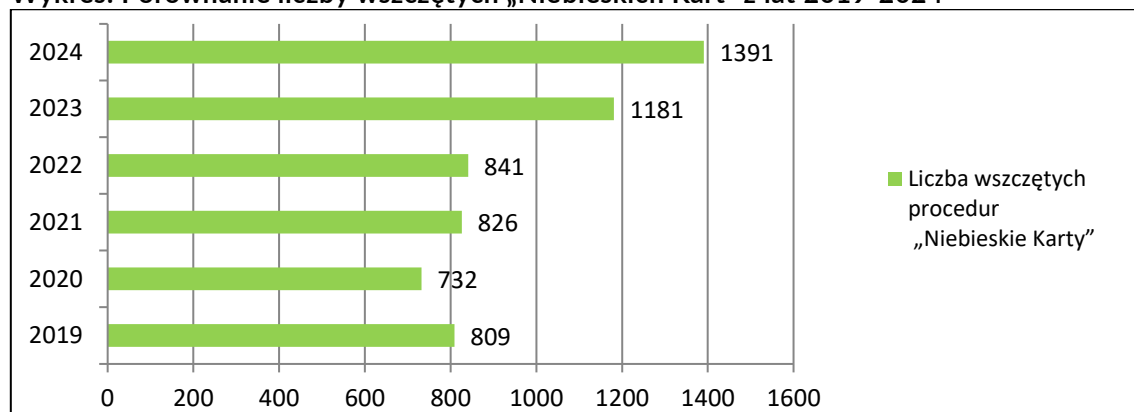
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2024 r. pracownicy socjalni wszczęli 458 procedur „Niebieskie Karty”, a z innych instytucji zobowiązanych do wszczęcia procedury do Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej wpłynęły 933 „Niebieskie Karty”, w tym: 655 – Policja, 4 – Żandarmeria Wojskowa, 186 – oświata, 60 – ochrona zdrowia, 11 – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, 17 – Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej, co łącznie stanowi liczbę 1391 procedur „Niebieskie Karty”.

W 2024 r. realizowanych było 1891 procedur „Niebieskie Karty”, obejmujących procedury wszczęte w 2024 r. oraz kontynuowane z lat poprzednich. Zakończono 1177 procedur „Niebieskie Karty”.

Poniższy wykres obrazuje liczbę wszczętych „Niebieskich Kart”, w oparciu o które udzielana była pomoc osobom doznającym przemocy domowej w 2024 r. i w latach ubiegłych.

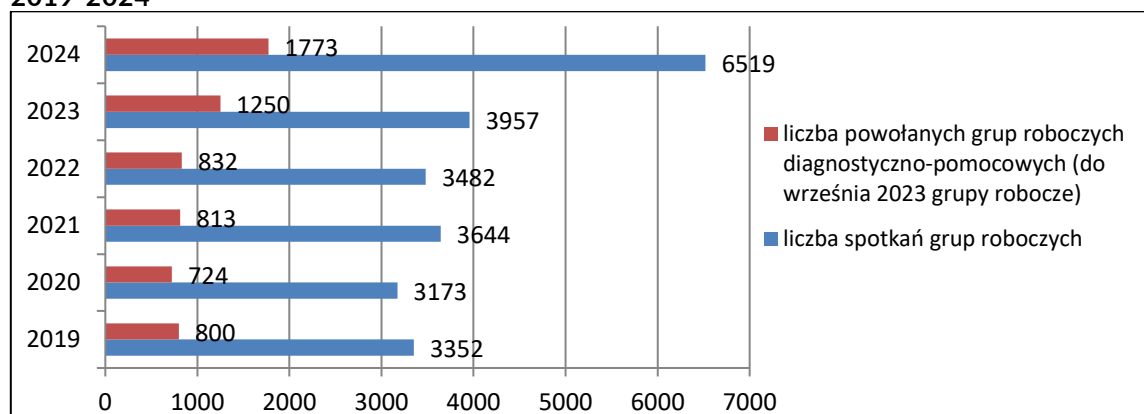
Wykres: Porównanie liczby wszczętych „Niebieskich Kart” z lat 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2024 r. powołano 1773 nowych grup diagnostyczno-pomocowych, które realizowały działania w ramach procedury „Niebieskie Karty” lub diagnozowały sytuacje rodzin, których dotyczyło zgłoszenie o podejrzeniu występowania przemocy domowej. Łączna liczba grup diagnostyczno-pomocowych realizujących swoje działania w 2024 r. wyniosła 2726, z czego 953 powołano w latach poprzednich. Członkowie grup diagnostyczno-pomocowych spotykali się 6519 razy na posiedzeniach w ramach realizacji swoich zadań.

Wykres: Liczba powołanych grup roboczych oraz liczba zrealizowanych spotkań w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

9.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

- w 2019 r. koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 276 155,49 zł. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR, z budżetu wojewody została przyznana dotacja w wys. 16 920 zł (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno-edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie), natomiast ze środków własnych Gminy Miejskiej Kraków sfinansowana została superwizja dla prowadzących grupę korekcyjno-edukacyjną jak również wynagrodzenie dla współprowadzącego oddziaływania, łącznie wyniosło to 28 310,42 zł.
- w 2020 r. koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 852 880,30 zł, w tym: 46 745,70 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków, obejmujące środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki

i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR, z budżetu wojewody została przyznana dotacja w wys. 18 989,34 zł. Część kosztów realizacji programu w tym superwizja dla prowadzących grupę korekcyjno-edukacyjną została zrealizowana ze środków w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na kwotę 20 470 zł;

- w 2021 r. koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 2 101 194,50 zł, w tym: 141 000 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków obejmujące dodatkowe środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR, z budżetu wojewody została przyznana dotacja w wys. 12 000 zł (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno-edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie);
- w 2022 r. koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 950 207 zł, w tym: 114 726 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków, obejmujące dodatkowe środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR wydatkowano 65 097 zł (z budżetu Wojewody została przyznana dotacja w wys. 35 684 zł, 18 500 zł przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani, 10 913 zł środki własne OIK (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno-edukacyjny jest realizowany przez ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie);
- w 2023 r. koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 3 597 134 zł, w tym: 54 652 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR wydatkowano 71 588 zł (z budżetu Wojewody została przyznana dotacja w wys. 41 685 zł, 29 953 środki własne OIK). Od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno-edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie;
- w 2024 r. koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 4 609 937 zł, w tym: 97 926 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPD wydatkowano 70 381 zł. Od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno-edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie.

9.1.6 Wnioski

Skala ujawnianych sytuacji przemocy w rodzinie oraz zakres realizowanych działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wymaga zaangażowania instytucji przeciwdziałających przemocy w rodzinie, w tym MOPS, który pełni rolę organizacyjno-techniczną w odniesieniu do prac Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz prac grup diagnostyczno-pomocowych. W zakresie

bezpośredniej pomocy rodzinom dotkniętym przemocą swoje zadania realizują pracownicy MOPS powołani do grup diagnostyczno-pomocowych.

Infrastrukturę służącą zapewnieniu specjalistycznej pomocy oraz schronienia dla osób doznających przemocy i pomocy udzielanej w toku realizacji procedury „Niebieskie Karty” należy ocenić jako wystarczającą wobec istniejącego w środowisku zapotrzebowania, a zakres udzielanej pomocy jest sukcesywnie rozszerzany w odniesieniu do diagnozowanego poziomu potrzeb.

9.2 Działalność Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej (SOW).

Od 1 grudnia 2018 r. w miejsce dotychczas prowadzonego Ośrodka dla Osób Dotkniętych Przemocą, os. Krakowiaków 46 został uruchomiony Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej (wcześniej Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doświadczających Przemocy w Rodzinie).

Ośrodek jest całodobową placówką udzielającą specjalistycznej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, w tym zapewnia 25 miejsc schronienia na okres do 3 miesięcy, z możliwością przedłużenia w uzasadnionych przypadkach. W Ośrodku zapewniona jest pomoc psychologiczna, prawna, pedagogiczna oraz pomoc pracownika socjalnego dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. Prowadzone są grupy wsparcia, grupy terapeutyczne, wsparcie grupowe dla dzieci, a także terapia indywidualna ukierunkowana na wsparcie osoby doznającej przemocy domowej oraz nabycie umiejętności ochrony przed osobą stosującą przemoc w rodzinie.

Do Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej mogą zgłaszać się osoby doznające przemocy z terenu całego kraju. Nie jest wymagane skierowanie, nie są w tym zakresie wydawane decyzje administracyjne. Pomoc jest udzielana bezpłatnie. Zadanie jest finansowane z budżetu Państwa. Prowadzenie Ośrodka przez podmiot niepubliczny zlecone zostało po przeprowadzonym otwartym konkursie ofert, w okresie od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r.

9.2.1 Infrastruktura

W Gminie Miejskiej Kraków funkcjonuje jedna placówka udzielająca schronienia osobom doświadczającym przemocy prowadzona na zlecenie gminy przez organizację pozarządową.

Tabela: Liczba miejsc w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia*

Nazwa i adres jednostki	liczba miejsc 2019 r.	liczba miejsc 2020 r.	liczba miejsc 2021 r.	liczba miejsc 2022 r.	liczba miejsc 2023 r.	liczba miejsc 2024 r.
Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia ** os. Krakowiaków 46	25	25	25	25	25	25

*wg danych na 31 grudnia danego roku

**Od 1 grudnia 2018 r. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

9.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia był prowadzony na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

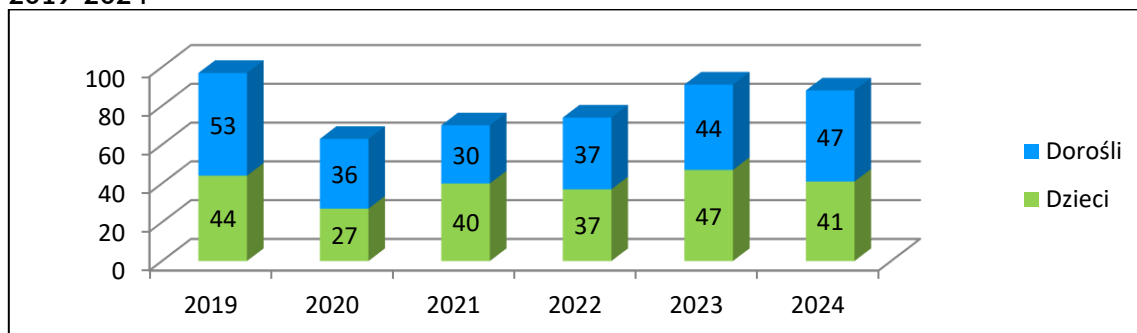
9.2.3 Kadra

W realizację zadania w 2024 r. zaangażowane były 4 osoby.

9.2.4 Osoby i rodziny korzystające ze wsparcia udzielanego przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia

W roku 2024 Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia udzielił schronienia 88 osobom, w tym 47 dorosłym i 41 dzieciom. Z pomocy w formie ambulatoryjnej skorzystało 467 osób.

Wykres: Liczba osób objętych schronieniem w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

9.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

- w 2019 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 420 000 zł;
- w 2020 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 490 000 zł;
- w 2021 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 480 000 zł. Dodatkowo ze środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano 41 582,61 zł na doposażenie ośrodka;
- w 2022 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 555 000 zł;
- w 2023 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej wynosiła łącznie 731 000 zł;
- w 2024 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej wynosiła łącznie 781 000 zł.

9.2.6 Wnioski

Zakres udzielanego wsparcia i liczba miejsc schronienia w SOW jest wystarczająca do zaspokojenia potrzeb mieszkańców GMK w zakresie pomocy specjalistycznej i udzielenia schronienia w sytuacji przemocy w rodzinie.

9.3 Mieszkania treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi

W 2024 r. zadanie pod nazwą mieszkania treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi (wcześniej mieszkania chronione dla kobiet i kobiet z dziećmi) realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Mieszkanie treningowe przeznaczone jest w szczególności dla osób

opuszczających Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia, które po wykorzystaniu trzymiesięcznego okresu schronienia w ramach interwencji kryzysowej potrzebują dalszego wsparcia, pomocy i wzmocnienia w powrocie do funkcjonowania w środowisku bez przemocy.

9.3.1 Infrastruktura

W Gminie Miejskiej Kraków funkcjonują 4 mieszkania treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi zapewniające 27 miejsc.

9.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Mieszkania treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi w 2024 r. były prowadzone przez pracowników MOPS.

9.3.3 Kadra

W realizacji zadania w 2024 r. zaangażowani byli pracownicy MOPS.

9.3.4 Osoby i rodziny korzystające z mieszkań treningowych dla kobiet i kobiet z dziećmi

Z pomocy w tej formie:

- w roku 2020 skorzystało 36 osób, w tym 16 osób dorosłych i 20 dzieci;
- w roku 2021 skorzystało 42 osób, w tym 19 osób dorosłych i 23 dzieci;
- w roku 2022 skorzystało 46 osób, w tym 21 osób dorosłych i 25 dzieci;
- w roku 2023 skorzystało 38 osób, w tym 18 osób dorosłych i 20 dzieci;
- w roku 2024 skorzystało 48 osób, w tym 20 osób dorosłych i 28 dzieci.

9.3.5 Nakłady finansowe

Na realizację zadania polegającego na prowadzeniu mieszkania chronionego dla kobiet i kobiet z dziećmi wydatkowano:

- w 2019 r.: 150 000 zł na okres styczeń – październik 2019 r., koszt realizacji zadania przez okres listopad – grudzień 2019 r. wyniósł 15 258,90 zł;
- w 2020 r.: 158 335,99 zł;
- w 2021 r.: 219 098,47 zł;
- w 2022 r.: 154 073 zł.

Na realizację zadania polegającego na prowadzeniu mieszkania treningowego dla kobiet i kobiet z dziećmi wydatkowano:

- w 2023 r.: 138 000 zł;
- w 2024 r.: 224 333,32 zł.

9.3.6 Wnioski

Prowadzone mieszkania treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi umożliwiają osobom, które potrzebują wsparcia oraz konieczności zapewnienia schronienia, w tym kobietom uprzednio korzystającym ze schronienia w ramach interwencji kryzysowej oraz w SOW, podjęcie próby usamodzielnienia w wychodzeniu z trudnej sytuacji. Obecnie zapewniona liczba 27 miejsc w mieszkaniach treningowych jest wystarczająca i zabezpiecza potrzeby mieszkańców GMK w tym zakresie. Zasadna jest dalsza realizacja zadania w obecnym zakresie.

10 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom bezrobotnym

10.1 Bezrobocie w Krakowie

Stan aktywności ekonomicznej według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. oraz porównanie z wynikami z 2011 r. pokazują rozwój, jaki nastąpił w okresie dziesięciu lat na rynku pracy w Polsce. Przeobrażenia, jakie miały miejsce w tym okresie, były korzystne dla społeczeństwa. Wśród pozytywnych zmian należy wymienić m.in.: znaczne zmniejszenie poziomu bezrobocia, zarówno liczby bezrobotnych, jak i stopy bezrobocia, wzrost liczby pracujących i ich odsetka, a także zmniejszenie odsetka osób biernych zawodowo.

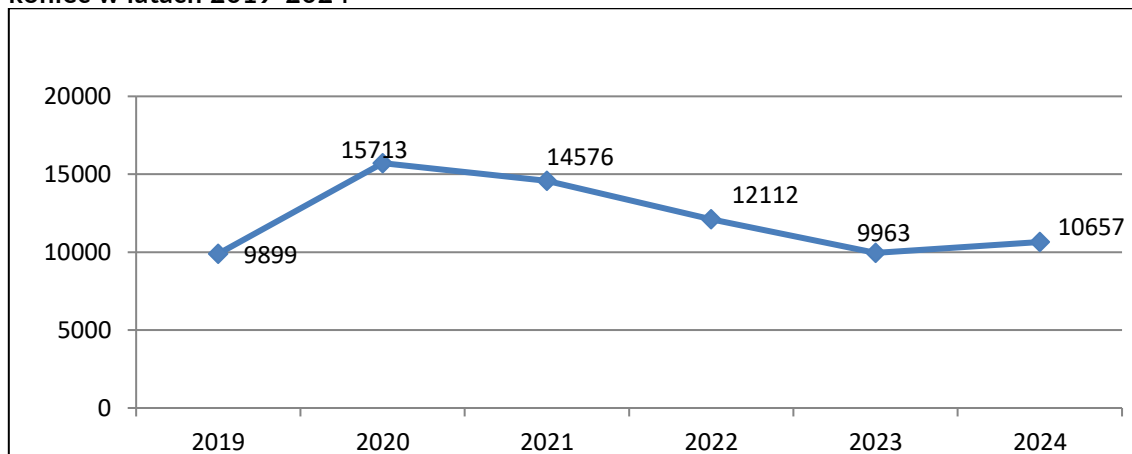
Liczba bezrobotnych w Polsce między 2011 r. a 2021 r. zmniejszyła się o 1310,4 tys. osób (tj. o 63,9%), do 739,7 tys. osób. Podstawowym miernikiem wielkości bezrobocia jest stopa bezrobocia, która w skali kraju zmniejszyła się o 7,9 p. proc. i wyniosła 4,1% w 2021 r.¹²⁸.

W Małopolsce liczba bezrobotnych w 2021 r. wyniosła 59,7 tys. osób i zmniejszyła się o 93,8 tys. (tj. o 61,1%) w porównaniu z 2011 r. Stopa bezrobocia wyniosła 3,6% i była o 6,7 p. proc. niższa w 2011 r.¹²⁹.

W 2024 r. liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Grodzkim Urzędzie Pracy wyniosła 10657 osób. Stopa bezrobocia w Krakowie wynosiła na dzień 31 grudnia 2024 r. – 2%, dla Małopolski – 4,2%¹³⁰, dla Polski – 5,1%¹³¹.

W stosunku do roku poprzedniego ilość osób bezrobotnych w Krakowie zwiększyła się o 694 osoby. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zwiększyła się o ponad 6,9%.

Wykres: Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Grodzkim Urzędzie Pracy wg danych na koniec w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Biorąc pod uwagę strukturę osób bezrobotnych wg wieku, należy stwierdzić, że w ostatnich kilkunastu latach zaznacza się wzrost odsetka osób bezrobotnych w wieku 55 i więcej lat, a więc szczególnie narażonych na bezrobocie długotrwałe. W roku 2000 krakowscy bezrobotni w tej grupie wiekowej stanowili – 1,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w roku 2010 już – 13%, a w roku 2024 – 20%. Podobnie jak w roku ubiegłym największy odsetek osób bezrobotnych stanowią osoby w wieku 35-44 lat, w stosunku do ogółu bezrobotnych to 28%. W ujęciu rocznym nie odnotowano zmian w strukturze wieku bezrobotnych w porównaniu do roku 2023.

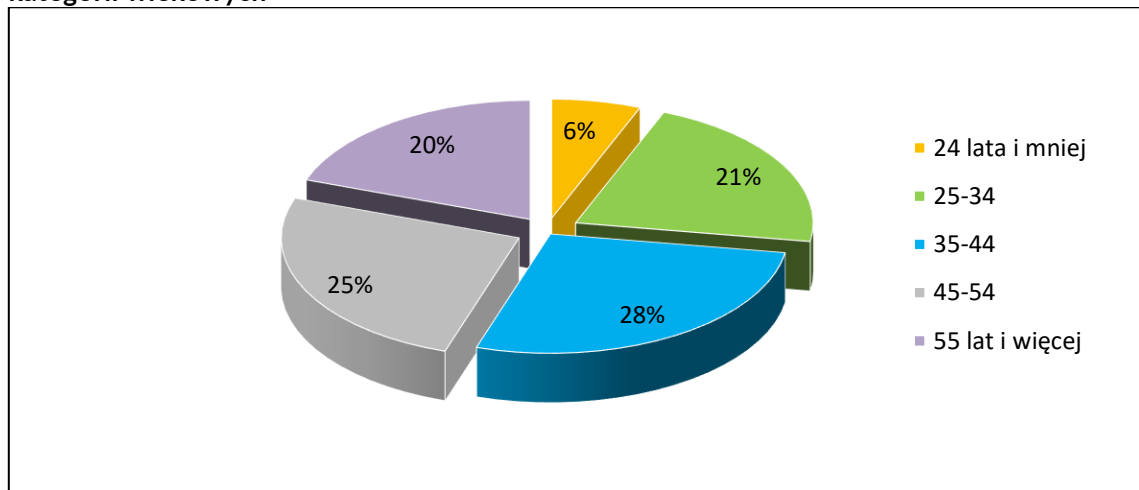
¹²⁸ Ludność na rynku pracy w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 - wersja uaktualniona, GUS, Warszawa 2024 r., strona 15, 16

¹²⁹ Ludność na rynku pracy w województwie małopolskim w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2024, strona 8.

¹³⁰ <https://krakow.stat.gov.pl/>

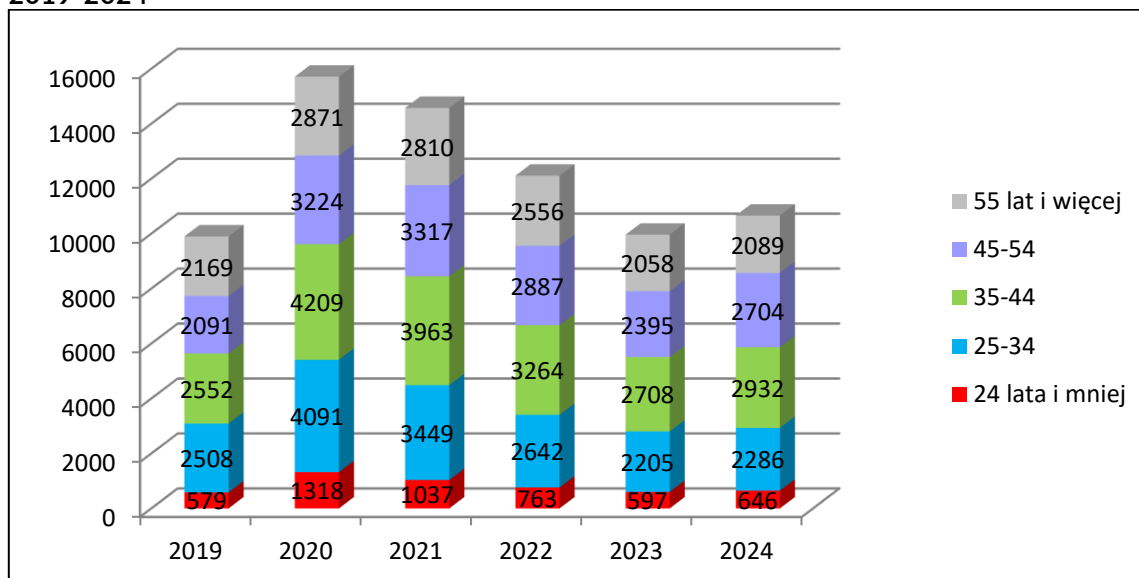
¹³¹ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2024,4,1.html>.

Wykres: Osoby bezrobotne zarejestrowane w Krakowie w roku 2024 – procentowy udział kategorii wiekowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Wykres: Osoby bezrobotne zarejestrowane w Krakowie wg kategorii wiekowych w latach 2019-2024

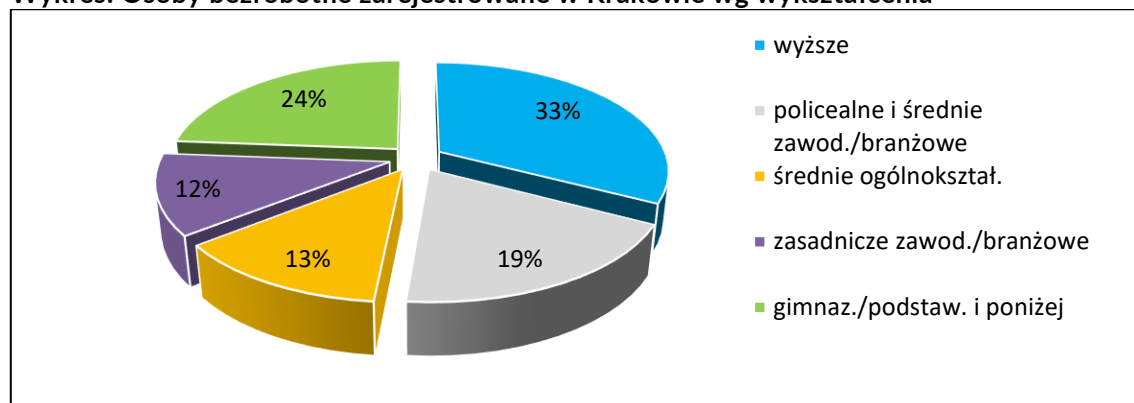

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Znaczącym zmianom podlega struktura osób bezrobotnych wg wykształcenia. W roku 2000 największy odsetek bezrobotnych legitymował się wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym - łącznie 56,7%. Bezrobotni z wykształceniem wyższym stanowili jedynie 9,1% ogółu. Jednak już dziesięć lat później wśród krakowskich bezrobotnych dominowały osoby najlepiej wykształcone – z wykształceniem wyższym 23,7% i policealnym oraz średnim zawodowym 23,8%.

W 2024 r. osoby z wykształceniem wyższym i policealnym oraz średnim zawodowym/branżowym stanowiły w sumie 52% bezrobotnych. Najmniej zarejestrowanych osób bezrobotnych posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe. W porównaniu do roku 2023 wzrosła liczba bezrobotnych z wykształceniem wyższym o 3%, a zmniejszyła się o 3% liczba osób z wykształceniem gimnazjalnym/podstawowym i poniżej.

Wykres: Osoby bezrobotne zarejestrowane w Krakowie wg wykształcenia

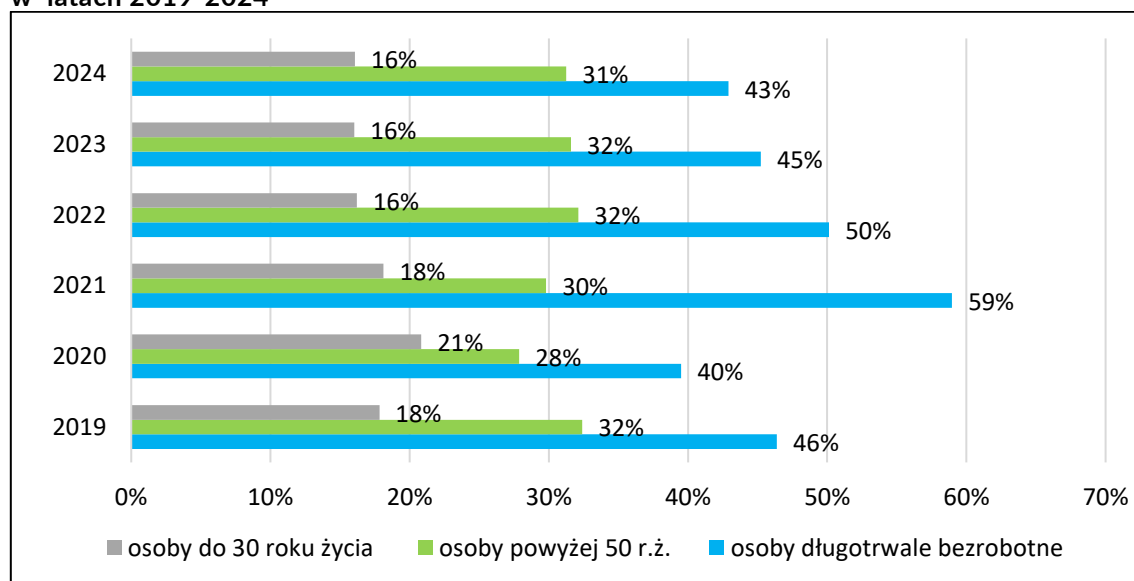

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Dla zobrazowania struktury osób bezrobotnych należy także dodać charakterystykę osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, do których zaliczają się: osoby do 30. roku życia, osoby długotrwale bezrobotne, osoby powyżej 50. roku życia, osoby korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej, osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko z niepełnosprawnością do 18. roku życia oraz osoby z niepełnosprawnością. Niska aktywność zawodowa tych osób rodzi szereg negatywnych konsekwencji, zarówno dla nich samych, jak i dla społeczeństwa.

Wśród osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy największy odsetek stanowią: osoby długotrwale bezrobotne, osoby do 30. roku życia, osoby powyżej 50. roku życia.

Wykres: Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Jak wskazuje powyższy wykres, poza osobami długotrwale bezrobotnymi, duży odsetek bezrobotnych stanowią osoby powyżej 50. roku życia. Osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy, szczególnie te będące już w wieku produkcyjnym niemobilnym, mają najmniejsze szanse na znalezienie zatrudnienia. Jedną z przyczyn przedłużania się okresu pozostawania bez pracy większości osób długotrwale bezrobotnych, jest także brak kwalifikacji zawodowych, doświadczenia zawodowego lub wykształcenia średniego. Z danych GUP wynika, że osoby długotrwale bezrobotne stanowiły w 2024 r. 43% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, natomiast osoby powyżej 50 roku życia 31%.

Wśród osób bezrobotnych, znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, należy zwrócić uwagę na grupę osób z niepełnosprawnością. Kategorię bezrobotnych z niepełnosprawnością opisano w podrozdziale 7.1: Osoby z niepełnosprawnością w społeczności Miasta Krakowa. Grupa ta wymaga szczególnej uwagi – bezrobotni z niepełnosprawnością bardzo silnie odczuwają trudności związane z pozyskaniem, wykonywaniem i utrzymaniem pracy.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 populacja pracujących liczyła 17 164,2 tys. i była o 14% (czyli o 2 113,5 tys.) większa niż w 2011 r. Na rynku pracy w okresie dekady liczba pracujących wzrosła wśród mężczyzn o 889,4 tys., a kobiet o 1 224,2 tys. (odpowiednio o 10,8% i 18%)¹³².

W porównaniu z wynikami narodowego spisu powszechnego z 2011 r. odnotowano znaczący wzrost liczby pracujących, wynoszący 2,1 mln osób, na co wpływ miało przede wszystkim szeregi czynników zaistniałych w okresie międzyspisywym. Zwiększenie liczby pracujących odnotowano zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. Istotną zmianą wartą podkreślenia jest ponad dwukrotny wzrost odsetka pracujących w wieku poprodukcyjnym, co jest wynikiem z jednej strony starzenia się ludności w Polsce, a co za tym idzie także zasobów pracy, ale też zmian w prawie, umożliwiających wydłużanie aktywności zawodowej, m.in. poprzez łączenie pracy zawodowej z pobieraniem świadczeń emerytalnych¹³³.

Aktualne tendencje demograficzne, na czele z postępującym starzeniem się społeczeństwa będą stopniowo wymuszać zmianę dotychczasowych postaw zarówno władz jak i obywateli, obejmujących m.in. kwestię roli i pozycji osób starszych na rynku pracy przyszłości. Dane bowiem wskazuje, że będą oni na nim istotnymi podmiotami.

10.2 Świadczenia na rzecz osób bezrobotnych

10.2.1 Praca socjalna z osobami bezrobotnymi

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują działania w tych obszarach funkcjonowania, w których osoba/rodzina napotyka trudności, których nie jest w stanie samodzielnie pokonać i wymaga wsparcia. Jednym z takich obszarów jest praca, przy czym obejmuje on także działania związane z faktem pozostawania bez zatrudnienia.

10.2.2 Zatrudnienie socjalne

W odniesieniu do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej poza zadaniami wynikającymi z przepisów zawartych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej realizuje również zadania z zakresu integracji i reintegracji zawodowej i społecznej wynikające z ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Zadania określone w ustawie realizowane są poprzez zatrudnienie socjalne, przez co należy rozumieć zapewnienie osobom wymienionym poniżej możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej oraz zatrudnieniu wspieranym. Zadania te adresowane są w szczególności do osób:

- 1) bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 2) uzależnionych od alkoholu,
- 3) uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających,
- 4) chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego;

¹³² Ludność na rynku pracy w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 – wersja uaktualniona, GUS, Warszawa 2024 r., strona 15.

¹³³ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Raport z wstępnych wyników, Główny Urząd Statystyczny Warszawa 2022, strona 13.

- 5) długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 6) zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 7) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 8) niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

MOPS realizuje zadania z zakresu integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w oparciu o ustawę o zatrudnieniu socjalnym, w ramach klubów integracji społecznej oraz centrów integracji społecznej.

10.2.2.1 Kluby Integracji Społecznej (KIS)

Klub Integracji Społecznej może być prowadzony przez gminę lub organizację pozarządową. W ramach klubu można organizować w szczególności:

- 1) działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej;
- 2) prace społecznie użyteczne;
- 3) roboty publiczne;
- 4) poradnictwo prawne;
- 5) działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych;
- 6) staże, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

10.2.2.1.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w 2024 r. funkcjonował:

- Klub Integracji Społecznej będący w strukturze organizacyjnej MOPS
- Klub Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością, prowadzony przez organizację pozarządową.

10.2.2.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Klub Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością prowadzony był w 2024 r. przez Fundację Sustinae.

10.2.2.1.3 Kadra

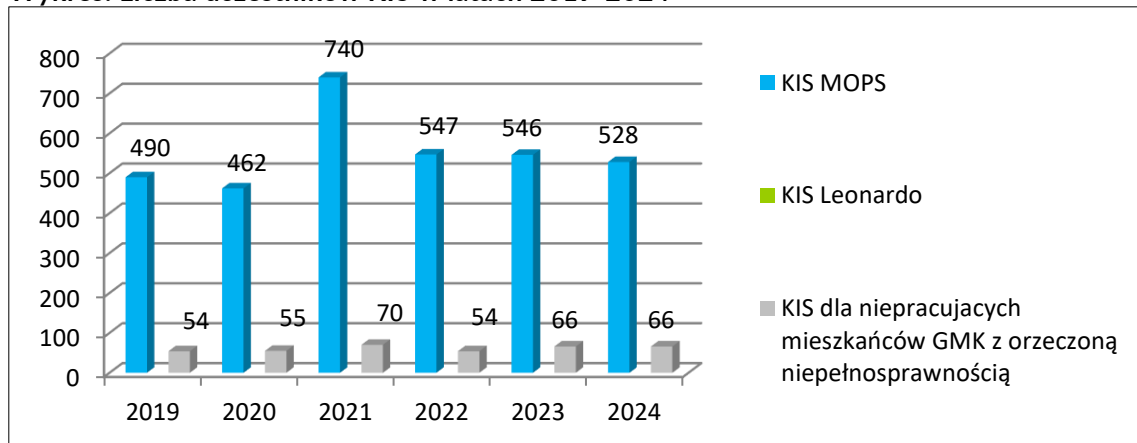
W KIS działającym w strukturze MOPS w 2024 r. zadania na rzecz mieszkańców Miasta Krakowa realizowało 24 pracowników. W KIS dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością zadania realizowało 10 osób, w tym 1 na umowę wolontaryjną.

10.2.2.1.4 Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2024 r. w zajęciach KIS w strukturze MOPS uczestniczyło 528 osób. Liczba uczestników korzystających ze wsparcia w 2024 r. w stosunku do 2023 r. zmniejszyła się o 3,2%. W wyniku udzielonego wsparcia zatrudnienie podjęło łącznie 62 osób – 12% ogółu osób uczestniczących w KIS MOPS w 2024 r.

W zajęciach KIS dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością w 2024 r. wzięło udział 66 uczestników, spośród których 3 osób podjęło zatrudnienie na otwartym rynku pracy. W stosunku do roku 2023 liczba uczestników pozostała na takim samym poziomie.

Wykres: Liczba uczestników KIS w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

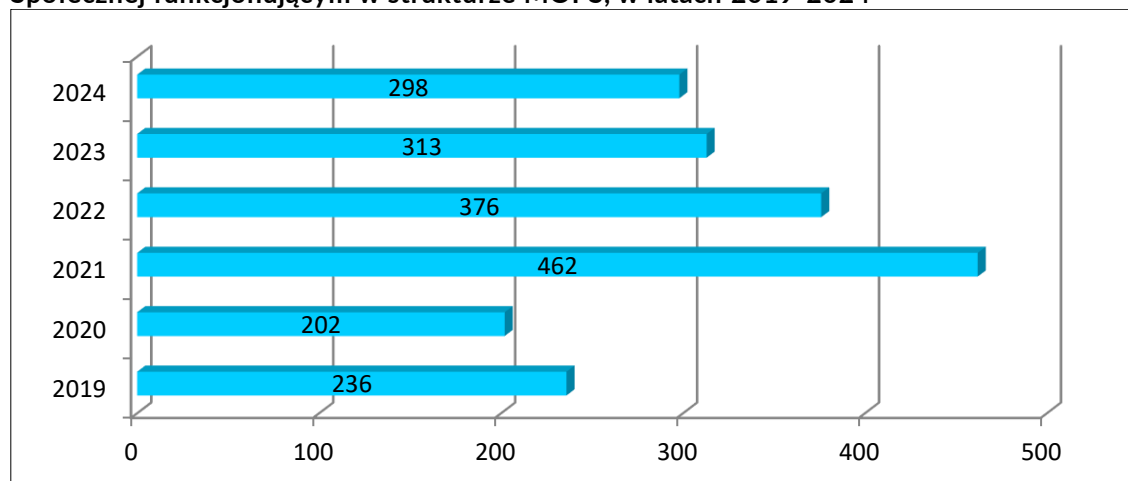
Uczestnicy KIS byli objęci działaniami na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej realizowanymi przez pracowników socjalnych, specjalistów (psycholog, prawnik, doradca zawodowy) i pracowników na zasadach trenera zatrudnienia wspieranego:

1. Wsparcie i poradnictwo indywidualne: wszyscy uczestnicy byli objęci wsparciem indywidualnym pracowników socjalnych KIS oraz poradnictwem specjalistycznym, w ramach którego psycholog oraz terapeuta uzależnień udzielili 466 porad.
2. Wsparcie grupowe z którego skorzystało 423 uczestników KIS. Zajęcia prowadzone były w formie grup: wsparcia i samopomocy oraz warsztatów. Łączna liczba spotkań w ramach w/w działań wyniosła 774. Każde spotkanie trwało od 2 do 3 godzin.

Uczestnicy KIS MOPS wykonywali również prace społecznie użyteczne. Prace te wykonywane są przez osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku korzystające z pomocy społecznej. Prace są organizowane przez Gminę Miejską Kraków w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej. Czas pracy w ciągu tygodnia nie może przekroczyć 10 godzin. Świadczenie dla osób wykonujących prace społecznie użyteczne wypłacane jest ze środków Gminy Miejskiej Kraków w 2024 r. w pierwszym półroczu w kwocie 10,90 zł natomiast w drugim półroczu w kwocie 12,20 zł za godzinę, świadczenia refundowane są z Funduszu Pracy. MOPS proponuje osoby, które mogłyby być skierowane do poszczególnych rodzajów prac oraz wypłaca im świadczenia.

W 2024 r. w 43 podmiotach w tym m.in. w Urzędzie Miasta Krakowa, domach pomocy społecznej, szkołach, przedszkolach oraz stowarzyszeniach (m.in. Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Bank Żywności, Graal, Gaudium et Spes, TKKF) prace społecznie użyteczne realizowało łącznie 313 osób. Liczba ta w porównaniu do roku 2023 zmniejszyła się o ponad 4,8%.

Wykres: Liczba osób wykonujących prace społecznie użyteczne w Klubie Integracji Społecznej funkcjonującym w strukturze MOPS, w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

1. Program Oddłużenie

Program realizowany jest od 2013 r. w oparciu o porozumienie zawarte w dniu 8 lutego 2013 r. pomiędzy Zarządem Budynków Komunalnych, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Grodzkim Urzędem Pracy.

Program realizowany jest poprzez wsparcie udzielane uczestnikom przez pracowników MOPS KIS ukierunkowane na reintegrację społeczną i zawodową. Uczestnicy otrzymują możliwość wykonywania prostych prac na terenie nieruchomości fortecznych, dzięki którym z zarobionych pieniędzy, pozyskanych świadczeń spłacają istniejące zobowiązania wobec ZBK.

W 2024 r. w programie uczestniczyło 21 osób zadłużonych. Kwota spłaconego na rzecz gminy zadłużenia wyniosła 61 586,97 zł, w tym 13 035,68 zł zostało spłacone przez 13 osób wykonujących prace społecznie użyteczne, a – 48 551,29 zł zostało spłacone przez 8 osób, które pracowały w ramach umowy o pracę.

Dla Gminy Miejskiej Kraków realizacja programu, poza efektami ekonomicznymi, przynosi efekty społeczne w postaci zmiany postaw osób zadłużonych, które stają się aktywne w dążeniu do poprawy swojej sytuacji. Osobom kończącym udział w programie przekazywane są oferty pracy na wolnym rynku.

2. Usługa „Pomoc w domu”

Usługa realizowana w ramach programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. W 2024 r. w ramach w/w programu z usług realizowanych w ramach prac społecznie użytecznych skorzystała 1 rodzina z dziećmi do lat 18. Pracę „Pomoc w domu” wykonywała 1 uczestniczka MOPS KIS. Łączna wysokość kosztów poniesionych na realizację usługi 1854,40 zł (szerzej zob. podrozdział 8.2).

3. Realizacja programu „Złota Rączka”

Program „Złota Rączka” realizowany jest od 18 czerwca 2018 r. przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie oraz Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Miasta Krakowa w Krakowie. Celem programu jest zapewnienie nieodpłatnej pomocy seniorom w drobnych domowych naprawach. Program dedykowany jest osobom w wieku powyżej 60 r.ż., w pierwszej kolejności samotnym i niepełnosprawnym, prowadzącym jednoosobowe gospodarstwo domowe, zamieszkującym na terenie miasta Krakowa.

Zakres pomocy obejmuje drobne naprawy, niewymagające natychmiastowej interwencji, specjalistycznej wiedzy i uprawnień. Prace realizowane są wyłącznie w lokalu zamieszkiwanym przez osobę ubiegającą się o pomoc. Materiały potrzebne do wykonania prac, np. uszczelki, nowy zawias/zamek, farbę, gniazdko zapewnia osoba ubiegająca się o pomoc. Narzędzia do wykonania prac zapewnia MOPS. W szczególnych przypadkach osoby skierowane do wykonania rzeczonych usług towarzyszą seniorom w zakupie niezbędnych materiałów.

W 2024 r. z usług skorzystało 562 seniorów, wykonano łącznie 2205 usług w tym: 371 elektrycznych (m.in. wymiana żarówek, gniazdek, wyłączników, naprawa lamp, kinkietów), 672 hydraulicznych (m.in. wymiana uszczelki w przeciekających kranach, udrożnienie odpływów), 141 ślusarskich (m.in. montaż i wymiana zamków, zawiasów), 432 stolarskich (m.in. naprawa zepsutych krzesła), 37 malarskich (m.in. podmalowanie małych powierzchni z zaszpachlowaniem drobnych ubytków), 552 innych (m.in. wymiana karniszy, powieszenie obrazów, uszczelnianie okien i drzwi, wieszanie pótek).

W/w prace w ramach umowy zlecenia wykonywały dwie osoby wypracowując łącznie 3068 godzin.

Z roku na rok obserwowany jest wzrost zarówno liczby korzystających seniorów jak i wykonanych usług i tak w stosunku do 2023r. nastąpiło zwiększenie odpowiednio o 13,3% i 16,4%.

4. Prace realizowane na terenie miejskich cmentarzy

Uczestnicy KIS dbają o utrzymanie w należytej estetyce i porządku grobów osób pochowanych na koszt Gminy Miejskiej Kraków na terenie cmentarza Prądnik Czerwony (tzw. cmentarz Batowice) – około 1500 grobów oraz na terenie cmentarza Podgórk Tynieckie około 280 grobów.

W 2024 r. pracami naprawczymi, obejmującymi regularne nadsypywanie ziemi, odchwaszczanie i odtwarzanie pierwotnych kształtów mogił ziemnych, objęto 620 grobów na terenie cmentarza Batowice oraz 180 grobów na terenie cmentarza Podgórk Tynieckie. W ramach realizowanych prac na terenie cmentarza Batowice dokonano naprawy 106 sztuk drewnianych krzyży oraz wymieniono na nowe łącznie 42 krzyży. Na cmentarzu Podgórk Tynieckie dokonano naprawy 8 krzyży. Na bieżąco sprzątano wszystkie mogiły, zbierając z nich nawiewane liście i śmieci.

Przez cały rok, przy wsparciu pracownika KIS, pracę w ramach prac społecznie użytecznych realizowało 23 osób.

5. Projekt „Krakowski Szlak Integracji”

Projekt realizowany jest w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021 - 2027, w ramach Priorytetu 6 Fundusze Europejskie dla rynku pracy, edukacji i wyłączenia społecznego, Działania 6.26 integracja społeczna osób w trudnej sytuacji życiowej, Typ projektu A działania mające na celu integrację osób w szczególnej sytuacji realizowane przez gminy i powiaty.

Projekt kierowany jest do mieszkańców Krakowa, którzy zamieszkują na terenie Gminy Miejskiej Kraków, znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej. Projekt skierowany jest przede wszystkim do osób mających trudności życiowe wśród których wyróżnia się między innymi: brak pracy, objęcie pomocą socjalną lub w kryzysie bezdomności (szczegółowe informacje o projekcie znajdują się w rozdziale 15).

KIS w ramach projektu realizuje usługi o charakterze zawodowym: tj. poradnictwo zawodowe – pomoc w odnalezieniu właściwej ścieżki zawodowej, opieka trenera zatrudnienia wspieranego w aktywizacji zawodowej, adaptacji na stanowisku pracy oraz w kontaktach z pracodawcą; zatrudnienie wspierane, kursy zawodowe.

W roku 2024 w ramach zatrudnienia wspieranego pracę realizowały 3 osoby na stanowisku robotnik prac prostych.

Klub Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością zapewnia uczestnikom możliwość skorzystania ze wsparcia w postaci usługi pracy socjalnej, doradztwa zawodowego, poradnictwa specjalistycznego (np. prawnego, psychologicznego), treningów umiejętności psychospołecznych, treningów pracy, szkoleń zawodowych i budujących kompetencje zawodowe oraz praktyk zawodowych

10.2.2.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na działalność Klubu Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością w ramach projektu

współfinansowanego ze środków unijnych pn. „Bariery zamieniamy na szanse” wydatkowano:

w 2019 r. : 106 532,71 zł.

Na realizację powyższego zadania w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano:

- w 2019 r. – 229 727,24zł;
- w 2020 r. – 359 844,37 zł;
- w 2021 r. – 366 883,29 zł;
- w 2022 r. – 424 475,63 zł;
- w 2023 r. – 463 962,98 zł;
- w 2024 r. – 417 560,38 zł.

10.2.2.2 Zadania realizowane przez Centra Integracji Społecznej

Centra Integracji Społecznej (CIS) realizują reintegrację zawodową i społeczną poprzez następujące usługi:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych, dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu,
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych,
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą, uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

10.2.2.2.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w 2024 r. funkcjonowało:

- Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków
- Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, bez pracy

10.2.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków było prowadzone przez Fundację „Przestrzeń Rozwoju”.

Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością było prowadzone przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio.

10.2.2.2.3 Kadra

Do realizacji zadania polegającego na prowadzeniu Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków zaangażowanych zostało 17 pracowników Fundacji Przestrzeń Rozwoju oraz współpracujący z Fundacją wolontariusze.

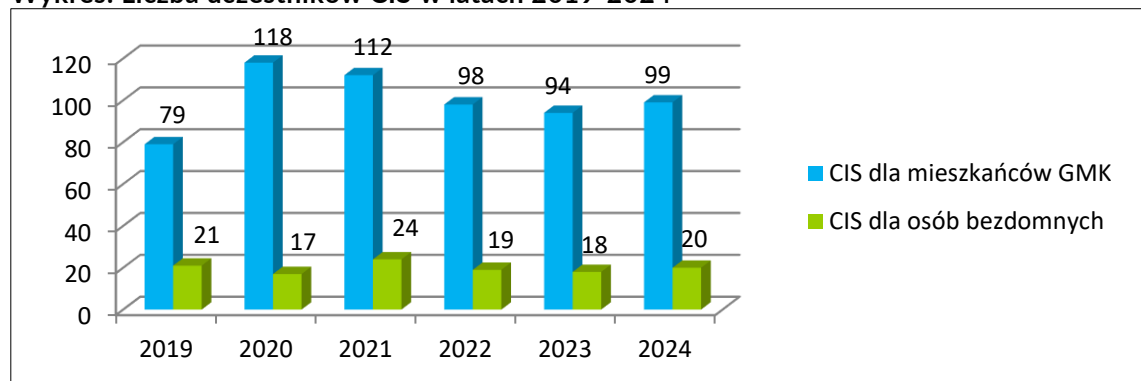
W Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością zadanie realizowało 10 osób (około 4 etatów) oraz 3 współpracujących wolontariuszy.

10.2.2.2.4 Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze wsparcia Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków, prowadzonego przez Fundację Przestrzeń Rozwoju w 2024 r. skorzystało 99 osób, spośród których 13 podjęło zatrudnienie na otwartym rynku pracy.

W 2024 r. w zajęciach Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością uczestniczyło 20 osób, z których 7 podjęły zatrudnienie.

Wykres: Liczba uczestników CIS w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Przedstawione powyżej dane wskazują na to, że od 2018 r. do 2019 r. liczba uczestników Centrów Integracji Społecznej systematycznie spadała. W roku 2020 odnotowano wzrost o 35%. W 2022 r. liczba osób korzystających z pomocy Centrów Integracji Społecznej zmniejszyła się o 14% w stosunku do roku 2021. W 2023 liczba osób korzystających z pomocy CIS nieznacznie spadła o 5 osób. W 2024 r. można zaobserwować niewielki wzrost liczby uczestników CIS.

Uczestnicy Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków korzystali z indywidualnego wsparcia specjalistycznego prowadzonego przez doradcę zawodowego lub trenera zatrudnienia, psychologa i pracownika socjalnego.

Tabela: Liczba porad udzielonych uczestnikom CIS dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków w roku 2024

Indywidualne konsultacje, w tym:	Liczba godzin konsultacji
poradnictwo psychologiczne	58
praca socjalna	238
zawodowe, w tym doradca zawodowy (I półrocze 2024 r.) i trener zatrudnienia (II półrocze 2024 r.)	434
łącznie	730

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W ramach reintegracji społecznej uczestnicy CIS brali również udział w spotkaniach grupowych, które miały charakter spotkań warsztatowych z elementami psychoedukacji, treningu budżetowego oraz warsztatów rozwojowych kompetencji miękkich. Dodatkowo, Centrum zapewniło beneficjentom możliwość udziału w zajęciach integracyjnych, w tym np. wyjście na targi pracy i przedsiębiorczości.

W ramach reintegracji zawodowej, uczestnicy Centrum brali udział w zajęciach praktycznych, wzmacniających kompetencje niezbędne do podjęcia zatrudnienia. Wykonywali pracę na takich stanowiskach, jak np.: pracownik porządkowy, pracownik gospodarczy, asystent personelu zespołu terapii i pomocy specjalistycznej, monter instalacji, pracownik administracyjno-biurowy, portier. Zajęcia praktyczne odbywały się w podmiotach, które zadeklarowały chęć współpracy z Centrum, w tym np. domy pomocy społecznej, Wojskowy Klub Sportowy „Wawel”, Przedsiębiorstwo Produkcyjne OknoPlus Sp. z o.o., Fundacja On Life, KOMTEK Konrad Wajda, spółdzielnie socjalne. Podczas zajęć praktycznych uczestnicy CIS pozostawali pod nadzorem opiekuna w miejscu pracy, jak

i mogli korzystać ze wsparcia specjalistów CIS (trenerzy zatrudnienia wspieranego /instruktorzy zawodu).

Centrum Integracji Społecznej prowadzone przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio zapewniło w 2024 r. 10 miejsc dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, bez pracy. W ramach zadania prowadzone były usługi z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej. Celem podejmowanych działań było odbudowanie i podtrzymanie u uczestników Centrum zdolności do samodzielnego funkcjonowania na rynku pracy m.in. poprzez przyuczenie do wykonywania zawodu, podwyższanie kwalifikacji oraz prowadzenie zajęć praktycznych u pracodawców. Uczestnicy realizujący Indywidualne Programy Zatrudnienia Socjalnego 4 razy w tygodniu biorą udział w zajęciach reintegracji zawodowej realizowanych w zakładach pracy współpracujących z CIS oraz raz w tygodniu w zajęciach reintegracji społecznej realizowanych bezpośrednio w siedzibie CIS.

W ciągu roku 2024 z uczestnikami CIS zrealizowano 509 godzin konsultacji indywidualnych, w tym:

- 150 konsultacji socjalnych,
- 298 konsultacji zawodowych,
- 61 konsultacji psychologicznych.

W ramach zajęć reintegracji społecznej zrealizowano 186 spotkań grupowych, które łącznie trwały 376 godzin.

10.2.2.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków przeznaczonych na sfinansowanie zadania polegającego na prowadzeniu Centrum Integracji Społecznej:

- w roku 2019 przekazano dotację w kwocie 508 955 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2020 przekazano dotację w kwocie 496 625 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2021 wydatkowano kwotę 485 700,97 zł;
- w roku 2022 r. wydatkowano kwotę 548 506,08 zł;
- w roku 2023 wydatkowano kwotę 675 180 zł;
- w roku 2024 wydatkowano kwotę 812 900,30 zł.

Na realizację zadania na prowadzenie Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych prowadzonego w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” z dotacji wydatkowano:

- w 2019 r.: 53 945,90 zł.

Natomiast na kontynuację zadania w postaci Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością ze środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano:

- w 2019 r. z dotacji 46 580 zł (roczny koszt to 53 430 zł, w tym 6850 zł za grudzień 2019 r. wypłacone w styczniu 2020 r.);
- w 2020 r. z dotacji 93 160 zł (roczny koszt to 94 530 zł, w tym 8220 zł za grudzień 2020 r. wypłacone w styczniu 2021 r.);
- w 2021 r. kwotę w wysokości 97 365,79 zł;
- w 2022 r. kwotę w wysokości 89 600 zł;
- w 2023 r. kwotę w wysokości 125 730 zł;
- w 2024 r. kwotę w wysokości 154 640 zł.

10.2.2.2.6 Wnioski

Celem realizacji zadania polegającego na prowadzeniu Klubu Integracji Społecznej dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością jest wzrost aktywności beneficjentów, wzmocnienie umiejętności radzenia sobie z problemami oraz wzmocnienie kompetencji społecznych i zawodowych, zwiększających szansę na podjęcie zatrudnienia.

Celem działalności Centrum Integracji Społecznej jest odbudowanie i podtrzymanie u uczestników umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu i/lub zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Działalność KIS i CIS stanowi szansę na wsparcie osób podlegających wykluczeniu społecznemu, które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdujących się w sytuacji uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

W 2024 r. odnotowano stale rosnące zainteresowanie udziałem w zajęciach CIS, w którym liczba Uczestników oscyluje w granicach 50 osób miesięcznie przewidzianych w umowie na realizację zadania. Wsparcie oferowane przez KIS charakteryzuje zmienne zainteresowanie, niemniej na chwilę obecną uznano zasadność kontynuacji realizacji zadania w tej formie.

W przypadku osób bezdomnych analiza wskazuje, że mając na uwadze niski poziom bezrobocia i łatwość znalezienia zatrudnienia w okresie ostatnich kilku lat, a z drugiej strony pojawiające się problemy zdrowotne, szczególnie u osób bezdomnych powyżej 45 roku życia, które uniemożliwiają aktywność zawodową, zmniejsza się liczba chętnych do udziału w CIS. W związku z tym od 1 maja 2019 r. zlecono kontynuację usługi, ale w mniejszym zakresie, tj. CIS dla osób bezdomnych na 10 zamiast 20 miejsc. Analizując przebieg rekrutacji i podpisywania nowych IPZS w latach 2021-2024 uznać należy, że taka liczba miejsc jest wystarczająca. W 2024 r. liczba uczestników w porównaniu latami 2021-2023 pozostała bez większych zmian, a zwalniane się w Centrum miejsca są zajmowane przez kandydatów przygotowywanych wcześniej w ramach Centrum do podjęcia zajęć. Śladem ubiegłych lat, celem na 2025 r. jest utrzymanie na wysokim poziomie standardu realizowanych usług.

11 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom i rodzinom o niskich dochodach

11.1 Ubóstwo

Ubóstwem określamy sytuację, w której gospodarstwo domowe nie dysponuje wystarczającymi środkami pieniężnymi pozwalającymi na zaspokojenie swoich podstawowych potrzeb. Ubóstwo jest złożonym zjawiskiem społecznym, uwarunkowanym przez czynniki społeczno-ekonomiczne i demograficzne, a w szczególności przez problem bezrobocia, liczbę rodzin wielodzietnych i niepełnych, wskaźnik rodzin żyjących z osobą niepełnosprawną lub długotrwale chorą, podeszły wiek oraz bezdomność. Ubóstwo jest więc wspólnym problemem, który w całej swej rozciągłości dotyka praktycznie wszystkie grupy społeczne oraz większość kategorii osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej.

Dla potrzeb niniejszego opracowania w części tej omówiono wyłącznie pomoc w formie świadczeń finansowych i w naturze.

11.2 Świadczenia dla osób i rodzin o niskich dochodach

11.2.1 Zasiłek okresowy

Wypłacanie zasiłków okresowych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy jest świadczeniem obligatoryjnym i podstawowym narzędziem pomocy społecznej ograniczającym zakres i głębokość ubóstwa.

11.2.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

11.2.1.2 Kadra

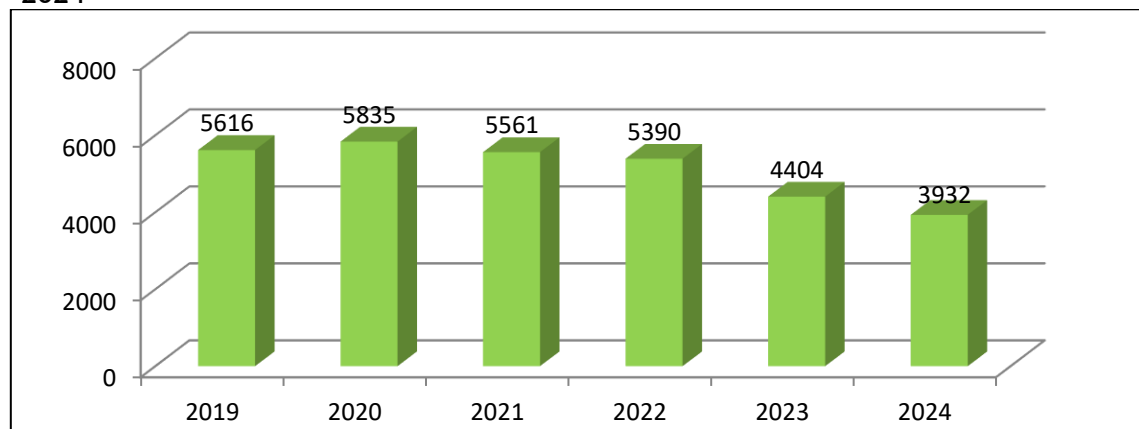
Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

11.2.1.3 Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku okresowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Na liczbę gospodarstw domowych (rozumianych jako osoby samotnie gospodarujące oraz rodziny) otrzymujących pomoc w formie zasiłku okresowego wpływa przede wszystkim wysokość kryteriów dochodowych obowiązujących w danym roku kalendarzowym, a następnie pozostałe czynniki wpływu jak np. sytuacja na rynku pracy.

W 2024 r. nastąpił znaczący spadek liczby rodzin objętych pomocą w stosunku do roku 2023 r. W roku 2024 liczba gospodarstw domowych wymagających wsparcia z powodu ubóstwa spadła o 10,7% w stosunku do roku 2023. Wartość ta jest najniższa licząc od 2010 r.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, którym wypłacono zasiłek okresowy w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Analiza powodów przyznawania pomocy w formie zasiłku okresowego do roku 2013 wskazywała tendencję wzrostową liczby gospodarstw domowych, które otrzymały pomoc w związku z występowaniem bezrobocia (z 2 819 w 2009 r. do 4 320 w 2013 r.).

Od roku 2014 w wyniku poprawy sytuacji na rynku pracy i zmniejszenia stopy bezrobocia, liczba gospodarstw domowych objętych zasiłkiem okresowym z tego tytułu spadła o 57,6% (z 4 320 w 2013 r. do 1834 w 2019 r.). W 2021 r. podobnie jak w 2020 r. nie utrzymała się ta tendencja. W 2021 r. nastąpił ponowny wzrost liczby rodzin otrzymujących zasiłek okresowy z powodu bezrobocia w stosunku do 2020 r. o 4 % a w stosunku do 2019 o 30%. Liczba ta wzrosła to poziomu zbliżonego do poziomu z 2018 r. Natomiast od 2022 r. nastąpił ponowny spadek liczby gospodarstw objętych pomocą, a w 2024 r. liczba gospodarstw była najniższa od 2010 r.

Analiza wykazuje również spadek liczby gospodarstw otrzymujących zasiłek z powodu niepełnosprawności w 2024 r. w stosunku do roku poprzedniego o 19% z 1501 do 1213.

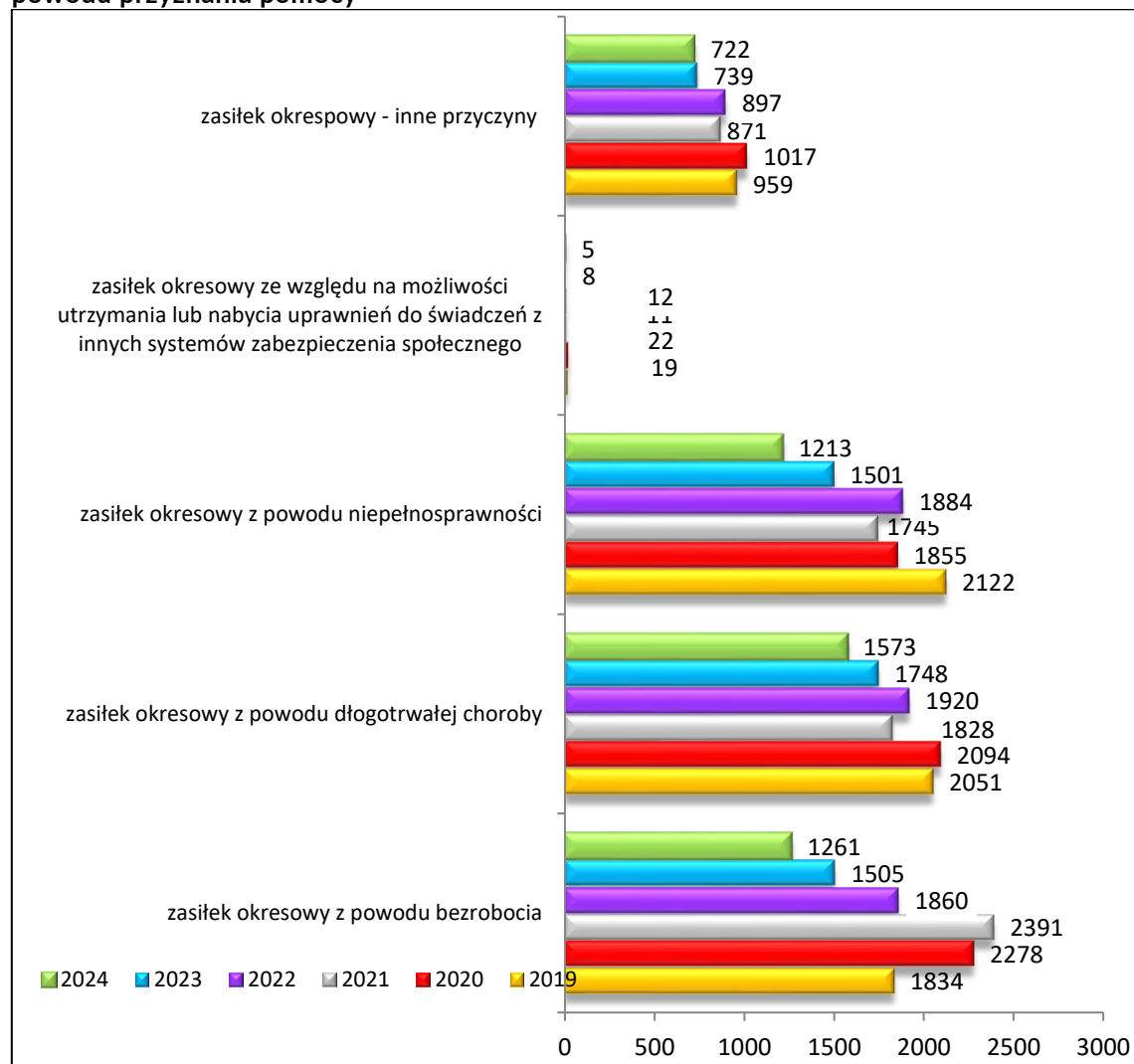
W 2024 r. w stosunku do 2023 r. nastąpił również spadek liczby rodzin którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej choroby o 10%. Z tej przyczyny z pomocy zasiłku okresowego w 2024 r. korzystało najwięcej gospodarstw domowych.

Znikoma jest liczba gospodarstw, które kwalifikują się do zasiłku okresowego z uwagi na możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego (w latach 2009-2024 od 1 do 22 osób rocznie).

Liczba gospodarstw domowych objętych zasiłkiem okresowym z innych powodów jest najniższa począwszy od 2010 r.

Należy mieć na uwadze, że prezentowane dane liczbowe nie są rozłączne tzn. w trakcie roku jedno gospodarstwo domowe mogło otrzymać zasiłek okresowy z każdego, z wyżej wymienionych powodów.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały zasiłek okresowy z uwzględnieniem powodu przyznania pomocy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

W 2023 r. spośród podmiotów decyzji (4082 osób), którym przyznano zasiłek okresowy prawie 59% stanowili mężczyźni.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków okresowych

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków okresowych	kobiety	mężczyźni	ogółem
Wiek			
0-24	4,1%	1,5%	2,6%
25-34	16,4%	6,5%	10,6%
35-44	28,1%	16,9%	21,5%
45-59	38,4%	42,4%	40,8%
60-64	5,2%	21,3%	14,6%
65 i więcej	7,8%	11,4%	9,9%
Wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	5,1%	3,5%	4,2%
gimnazjalne i poniżej	26,0%	29,3%	27,9%
zasadnicze zawodowe	23,2%	36,6%	31,1%
średnie ogólne i zawodowe	29,7%	23,3%	25,9%

policealne	2,2%	0,7%	1,3%
wyższe	13,8%	6,6%	9,6%
Stan cywilny			
panna/kawaler	41,0%	53,8%	48,5%
konkubina/konkubent	0,5%	0,1%	0,3%
rozwiedziona/rozwiedziony	24,2%	31,2%	28,3%
separowana/separowany	1,8%	1,6%	1,7%
wdowa/wdowiec	8,5%	2,9%	5,2%
zamężna/żonaty	24,0%	10,4%	16,0%

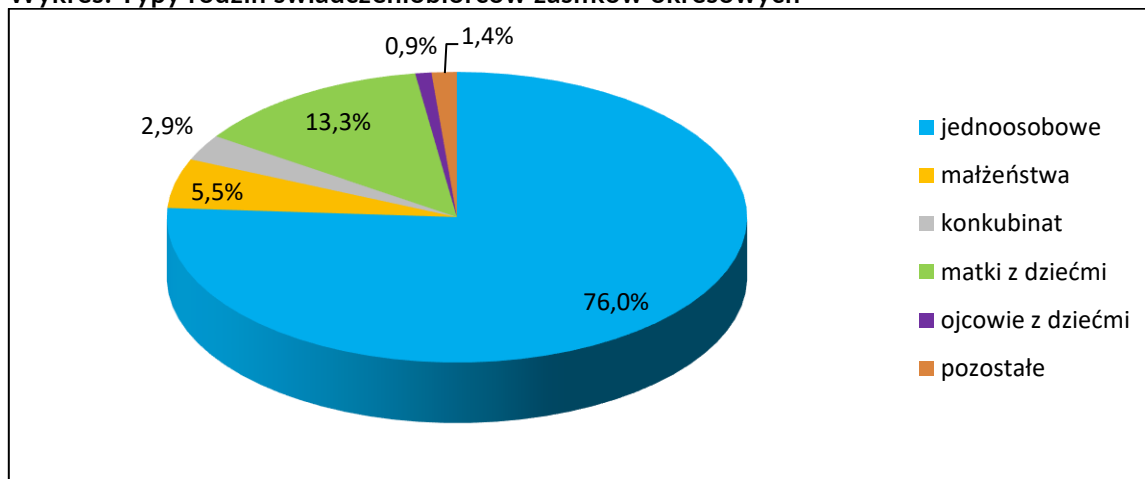
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największą grupę odbiorców, tj. 40,8%, reprezentują osoby w wieku między 45-59 lat. Kobiety w tym wieku stanowią 38,4%, natomiast mężczyźni 44,3%.

Wśród ogółu świadczeniobiorców 31,1% legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym, a 27,9% posiada wykształcenie gimnazjalne lub niższe. Odsetek osób z wykształceniem średnim wynosi 25,9%.

Pod względem stanu cywilnego zarówno wśród kobiet i mężczyzn najwięcej jest osób stanu wolnego, kobiet 41%, a mężczyzn 48,5%. Znaczny procent stanowią się osoby po rozwodzie 28,3%.

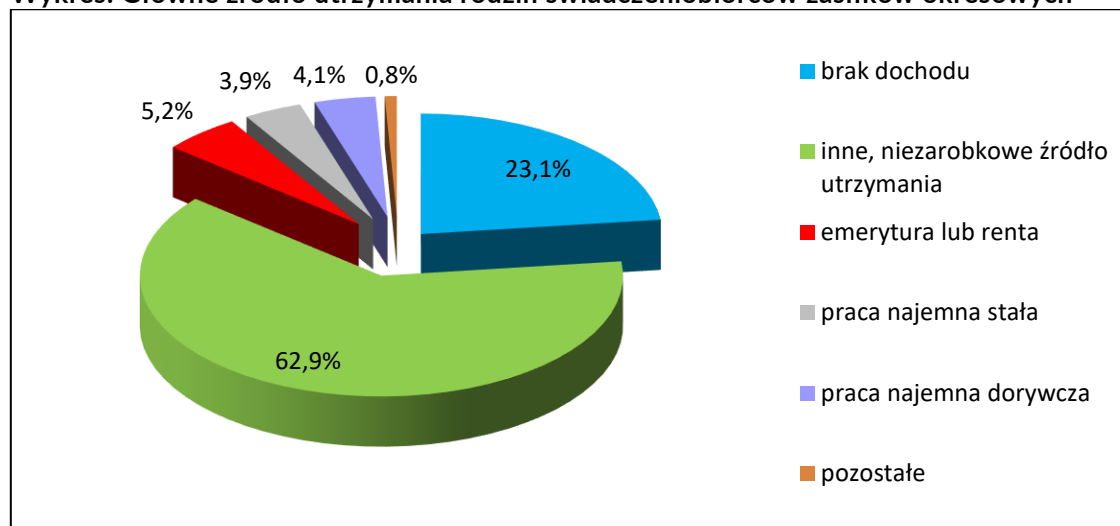
Wykres: Typy rodzin świadczeniobiorców zasiłków okresowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Świadczeniobiorcy korzystający z pomocy w formie zasiłków okresowych to osoby przeważającej części prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe – 76%. Wśród rodzin korzystających z tych zasiłków małżeństwa stanowią 5,5%, a rodziny matek wychowujących samotnie dzieci 13,3%.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców zasiłków okresowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków okresowych należą przede wszystkim do rodzin, których dochody pochodzą z niezarobkowych źródeł utrzymania – 62,9%.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców zasiłków okresowych (w zł)

Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców zasiłków okresowych	
bez dochodu*	22,9%
1–499 zł	9,8%
500 zł i powyżej	67,3%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

32,7% gospodarstw domowych nie wykazuje żadnych dochodów lub ich dochód nie przekracza 499 zł. 67,3% osiąga dochód 500 zł i powyżej.

Głównymi problemami występującymi w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców zasiłków okresowych są kolejno: długotrwała lub ciężka, choroba ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie. Zaznaczyć należy, że w jednej rodzinie występuje zwykle kilka powodów trudnej sytuacji.

W porównaniu z rokiem 2023 cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków okresowych pozostają na podobnym poziomie.

11.2.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Zgodnie z art. 147 pkt. 7 ustawy o pomocy społecznej, gminy otrzymują dotację celową na pokrycie wydatków na zasiłki okresowe w części określonej w art. 38 ust. 3 ustawy, to jest w wysokości 50% różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, a w przypadku rodziny – między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny. Ponieważ finansowanie pozostałej części zasiłku leży w gestii gminy, w celu zapewnienia pełnej skuteczności udzielania pomocy w tej formie, która zgodnie z celem ustawodawcy ma wyrównywać dochody do kryterium dochodowego, konieczne jest współfinansowanie pozostałej części zasiłku.

Na realizację zadania wydatkowano środki finansowe w następującej wysokości:

- 2019 r.: 12 285 129,31, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 256 021,99 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 196 zł;

- 2020 r.: 13 583 296,96 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 9 361 787,61 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 213 zł;
- 2021 r.: 13 417 641,07 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 991 778,79 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 213 zł;
- 2022 r.: 13 597 078,38 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 443 611,69 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 235 zł;
- 2023 r.: 11 543 060,78 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 7 286 342,75 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 227 zł;
- 2024 r.: 9 246 753,55 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 5 941 311,77 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 320 zł.

11.2.1.5 Wnioski

Liczba rodzin objętych świadczeniem w formie zasiłku okresowego w danym roku jest w głównej mierze wypadkową:

- obowiązujących wysokości kryteriów dochodowych (art. 8 ustawy o pomocy społecznej), w szczególności ich niskiej wysokości w stosunku do minimalnej wysokości wynagrodzenia za pracę czy minimalnej wysokości emerytury;
- dynamiki zmian stopy bezrobocia (w tym okresowych przyptywów i odpływów osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy);
- dynamiki zmian uprawnień do świadczenia z powodów innych niż bezrobocie (głównie spadku liczby osób legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności oraz wzrostu liczby osób długotrwale lub ciężko chorych).

Szacuje się, że na ogólną liczbę świadczeniobiorców zasiłków okresowych w kolejnych latach będą wpływać:

- stopa bezrobocia i warunki na rynku pracy;
- zmiana struktury wiekowej mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków. Zgodnie z prognozami GUS Kraków za kilka lat osiągnie jeden z najwyższych udziałów mieszkańców powyżej 65 roku życia w województwie. W ostatnich latach systematycznie wzrasta liczba zasiłków przyznawanych z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby;
- wysokość kryterium dochodowego w stosunku do wynagrodzeń czy kwot emerytur.

Tendencje dotyczące kosztów zasiłków okresowych:

- spadek nakładów finansowych w części finansowanej z budżetu państwa na realizację zadania w związku z mniejszą liczbą rodzin objętych pomocą;
- największy jednostkowy koszt świadczenia w części obligatoryjnej dotyczy zasiłków przyznanych z innych powodów określonych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej w tym bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, przemoc w rodzinie, alkoholizm i bezdomność – w 2024 r. średnia wysokość świadczenia z tego tytułu wynosiła około 376 zł (średnio 2,1 osoby w 1 rodzinie). Kolejno średnia wysokość zasiłku, którego powodem przyznania były:
 - bezrobocie wynosiła około 373 zł (średnio 1,7 os./rodzinę),
 - długotrwała lub ciężka choroba wynosiła około 328 zł (średnio 1,3 os./rodzinę),
 - niepełnosprawność wynosiła około 145 zł (średnio 1,2 os./rodzinę).

Z uwagi na skalę udzielanej pomocy, przede wszystkim dynamiczne zmiany w zakresie liczby gospodarstw domowych z problemem bezrobocia, znacząco wpływają na ogólną roczną kwotę przyznanych świadczeń.

11.2.2 Zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy

Wypłacanie zasiłków celowych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Zasiłek celowy przyznawany jest w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, m.in. na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu. Zasiłek przyznawany jest osobie lub rodzinie, której dochód nie przekracza kryterium dochodowego. Kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej w 2024 r. wynosiło 776 zł, natomiast dla osoby w rodzinie wynosi 600 zł (kryterium dochodowe rodziny to iloczyn liczby osób we wspólnym gospodarstwie domowym i kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie).

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, który nie podlega zwrotowi¹³⁴.

11.2.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

11.2.2.2 Kadra

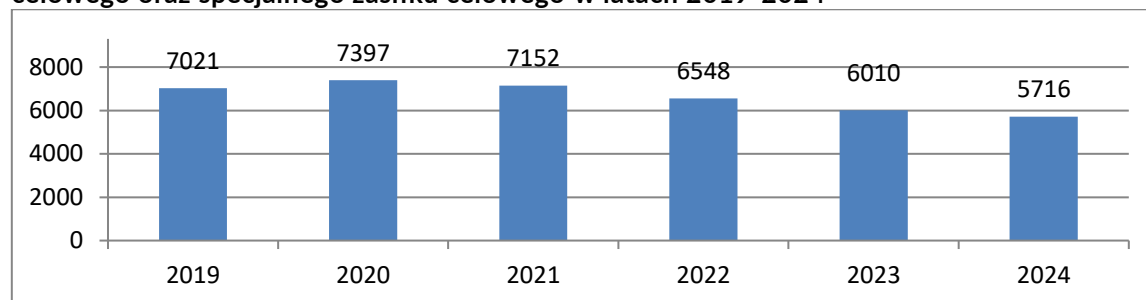
Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

11.2.2.3 Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W ciągu ostatnich 14 lat najwięcej gospodarstw domowych otrzymało zasiłek celowych i specjalny zasiłek celowy w roku 2010. Od tego czasu przez 3 kolejne lata liczba gospodarstw utrzymywała się na nieco niższym ale podobnym poziomie, by następnie spadać rok do roku – do roku 2019. W roku 2020 nastąpił wzrost liczby rodzin objętych pomocą w stosunku do roku 2019 o 5,3 % (z 7021 do 7397). Od 2020 r. następuje spadek liczby gospodarstw domowych korzystających z tej formy pomocy. W 2024 r. nastąpił ponowny spadek rodzin objętych pomocą w stosunku do 2023 r. o 4,9%.

¹³⁴ Art. 17 ust. 1 pkt 5, art. 39 ust. 1–2, art. 41 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz.1283 z późn.zm.).

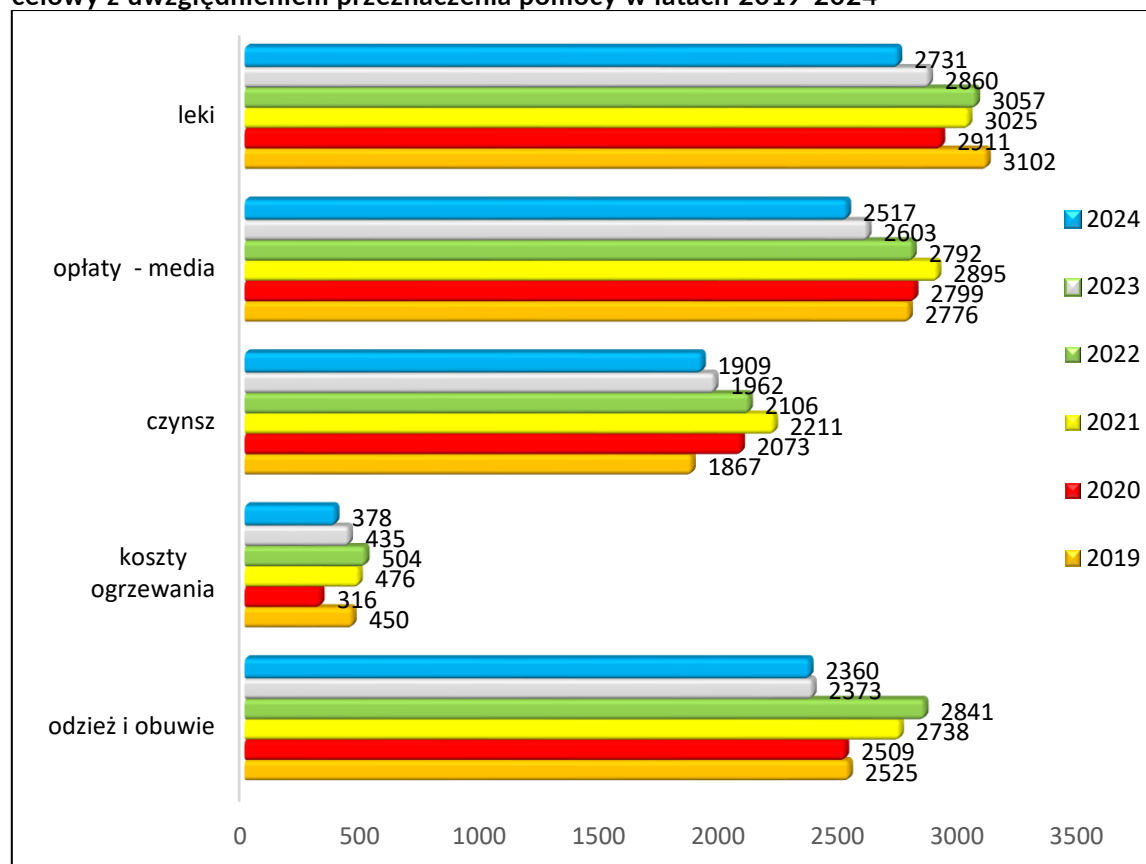
Wykres: Liczba gospodarstw domowych, którym wypłacono świadczenie w formie zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Analizując cele, na jakie przyznawane są zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe stwierdzić można, że w latach 2019-2024 najwięcej osób otrzymywało zasiłki z przeznaczeniem na zakup leków. Znaczna część osób korzystała również z pomocy finansowej na czynsz, media, odzież i obuwie. Należy zaznaczyć, że jedna osoba mogła w ciągu roku otrzymać każdy rodzaj zasiłku.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy z uwzględnieniem przeznaczenia pomocy w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2024 r. spośród podmiotów decyzji, którym przyznano pomoc w formie zasiłku celowego i specjalnego zasiłku celowego, kobiety i mężczyźni stanowili podobny procent odbiorców tych świadczeń.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0–24	3,1%	1,7%	2,4%
25–34	10,6%	4,5%	7,5%
35–44	20,7%	13,0%	16,7%
45–59	29,4%	37,4%	33,5%
60–64	8,6%	20,9%	14,9%
65 i więcej	27,6%	22,5%	25,0%
wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	5,7%	4,2%	4,9%
gimnazjalne i poniżej	25,6%	28,8%	27,2%
zasadnicze zawodowe	22,6%	35,7%	29,4%
średnie ogólne i zawodowe	32,8%	24,1%	28,3%
policealne	2,2%	0,6%	1,4%
wyższe	11,1%	6,6%	8,8%
stan cywilny			
panna/kawaler	35,3%	50,8%	43,3%
konkubina/konkubent	0,4%	0,2%	0,3%
rozwiedziona/rozwiedziony	26,9%	31,1%	29,0%
separowana/separowany	1,4%	1,9%	1,7%
wdowa/wdowiec	14,2%	4,3%	9,1%
zamężna/żonaty	21,8%	11,7%	16,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

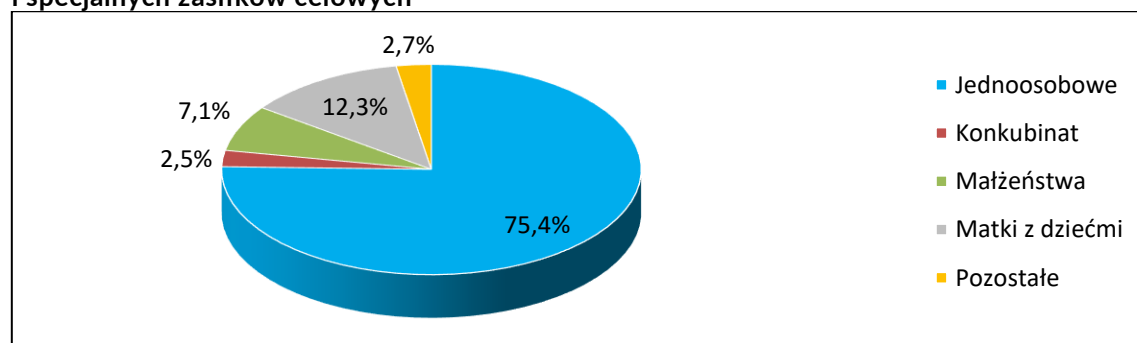
Największą grupę odbiorców 33,5%, reprezentują osoby w wieku między 45-59 rokiem życia. Kobiety wieku 45-59 lat stanowią 29,4%, natomiast mężczyźni 37,4%.

Wśród ogółu świadczeniobiorców najwięcej jest osób z wykształceniem: zasadniczym zawodowym 29,4%, oraz średnim ogólnym i zawodowym 28,3% oraz gimnazjalnym i poniżej 27,2%.

Pod względem stanu cywilnego, zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn najwięcej jest osób stanu wolnego: panien 35,3%, kawalerów 50,8%. Znaczny procent stanowią osoby rozwiedzione 29%.

W porównaniu z rokiem 2023, cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych pozostają na podobnym poziomie.

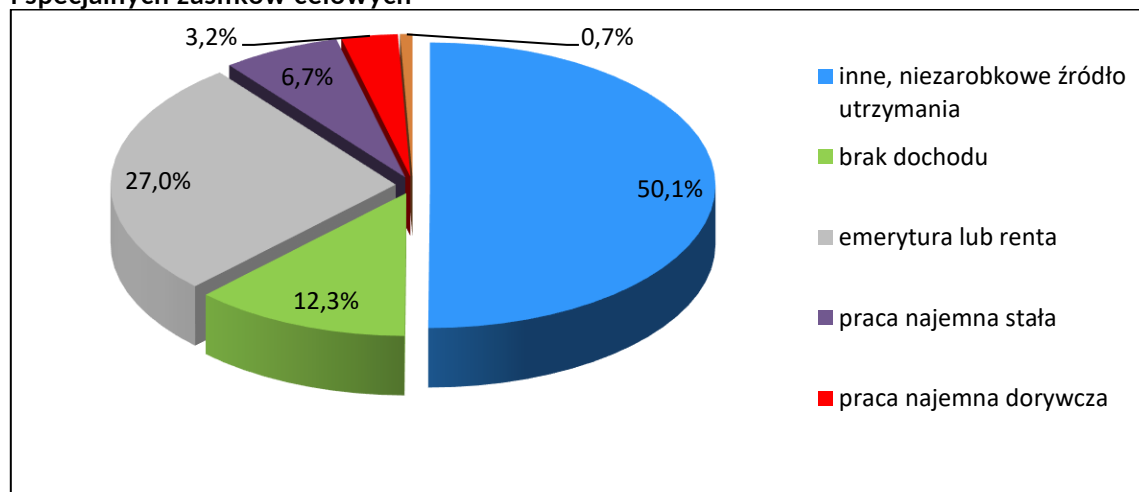
Wykres: Typy gospodarstw domowych świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Wśród gospodarstw domowych, korzystających z pomocy w formie zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych, ponad 75% stanowią gospodarstwa jednoosobowe. Wśród rodzin największą grupę reprezentują matki samotnie wychowujące dzieci 12,3% oraz małżeństwa 7,1%.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Rodziny korzystające z pomocy w formie zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych najczęściej osiągają głównie dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania 50,1% lub świadczeń emerytalno-rentowych 27%.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych (w zł)

Wysokość dochodu w rodzinie	% z ogólnej liczby świadczeniobiorców
bez dochodu*	12,3%
1-499	6,8%
500 i powyżej	80,9%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Ponad 80,9% gospodarstw domowych, korzystających z pomocy w formie zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych, osiąga dochód na osobę w rodzinie przekraczający kwotę 500 zł. Ponad 12% to gospodarstwa bez własnego dochodu.

Do najistotniejszych problemów, występujących w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych należą: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, ubóstwo, bezrobocie oraz bezdomność. Należy zaznaczyć, że w jednej rodzinie może równocześnie występować kilka problemów. W porównaniu z rokiem 2023 cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych pozostają na podobnym poziomie.

11.2.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na wypłatę zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano kwotę:

- w 2019 r. – 7 014 800 zł;
- w 2020 r. – 7 110 206,71 zł;
- w 2021 r. – 8 003 808,49 zł;

- w 2022 r. – 9 075 116,31 zł;
- w 2023 r. – 9 227 808 zł;
- w 2024 r. – 10 136 213,54 zł.

11.2.2.5 Wnioski

W roku 2024 wypłacono około 12,5 tys. świadczeń z przeznaczeniem na dofinansowanie do uregulowania opłat mieszkaniowych (mediów), około 13,2 tys. świadczeń na dofinansowanie do zakupu leków i leczenia, około 12,9 tys. świadczeń na zaspokojenie innych potrzeb (np. zakup środków czystości), około 10,6 tys. świadczeń na dofinansowanie do czynszu, około 4,8 tys. świadczeń na dofinansowanie do zakupu odzieży i obuwia oraz około 1 tys. świadczeń na dofinansowanie do ogrzewania.

Szacuje się, że w 2025 r. w ogólnej skali udzielanej pomocy największy udział będą miały, jak dotychczas, wydatki związane z utrzymaniem mieszkania, to jest opłatami za czynsz i media.

Zauważyć należy, że 46% gospodarstw domowych korzystających z tej formy pomocy jest nią objęta z powodu ubóstwa, a więc są to rodziny o szczególnie trudnej sytuacji bytowej. Udzielanie świadczeń w formie zasiłków celowych specjalnych umożliwia natomiast pomoc finansową tej grupie odbiorców, która pomimo przekroczenia kryteriów dochodowych znajduje się w trudnej sytuacji życiowej wynikającej z braku możliwości samodzielnego zaspokojenia potrzeb z powodu ograniczeń związanych najczęściej z niepełnosprawnością, długotrwałą chorobą i bezrobociem w rodzinie.

11.2.3 Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy zapewnienie posiłku¹³⁵. Zadanie to jest realizowane na podstawie Uchwały nr XCV/1425/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu ośłonowego dotyczącego udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania (tekst jedn. Dz. Urz. Woj. Małop. z 2021 r. poz. 4958 ze zmianami). Uchwała Rady Miasta Krakowa powstała z uwzględnieniem Uchwały Nr 221 Rady Ministrów z 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020, który został zastąpiony przez wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”. W roku 2024 pomoc w zakresie dożywiania realizowana była w oparciu o rządowy program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2024-2028, który został ustanowiony uchwałą Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2023 r. Zakres pomocy przewidziany w krakowskim programie ośłonowym jest szerszy, niż przewiduje to program rządowy.

Uchwała Rady Ministrów do 2023 r. dopuszcza możliwość udzielania pomocy w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku, jeżeli dochód na osobę nie przekracza kwoty 200% kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ustawy o pomocy społecznej, tj. dla osoby samotnie gospodarującej 1552 zł, a w przypadku rodziny 1200 zł.

Gmina Miejska Kraków, na podstawie uchwały Rady Miasta Krakowa, zwiększyła dostęp do pomocy w formie posiłków dla dzieci i uczniów poprzez podniesienie górnej granicy kryterium dochodowego uprawniającego do otrzymania wsparcia do 250%, tj. dla osoby samotnie gospodarującej 1940 zł, a dla osoby w rodzinie 1500 zł, którzy mogą zostać objęci pomocą w formie posiłku pod warunkiem zwrotu 50% kosztów świadczenia.

¹³⁵Art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz.1283 z późn.zm.).

Ponadto na podstawie § 8 uchwały RMK, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy uczeń albo dziecko korzystające z zajęć w ramach rocznego przygotowania przedszkolnego w szkole lub przedszkolu, wyraża chęć zjedzenia posiłku, dyrektor szkoły lub przedszkola może udzielić pomocy w formie posiłku, informując jednocześnie ośrodek pomocy społecznej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ucznia lub dziecka o udzieleniu pomocy. Pomoc przyznawana jest bez konieczności ustalania sytuacji materialnej rodziny ucznia.

Program ośłonowy dotyczący udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania, z uwagi na skalę realizacji, jest ważnym elementem wsparcia finansowego osób i rodzin w środowisku lokalnym.

Gospodarstwom domowym nieobjętym programem ośłonowym w ramach dożywiania z powodu przekroczenia kryterium dochodowego oraz gospodarstwom objętym programem a wymagającym dodatkowego wsparcia, MOPS udzielał pomocy finansowej w formie zasiłku na zakup żywności lub posiłku poza programem ośłonowym. Pomocą objęto 1077 gospodarstw domowych na łączną kwotę 691 202 zł, średnia roczna wartość pomocy na gospodarstwo wyniosła 642 zł.

11.2.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

11.2.3.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

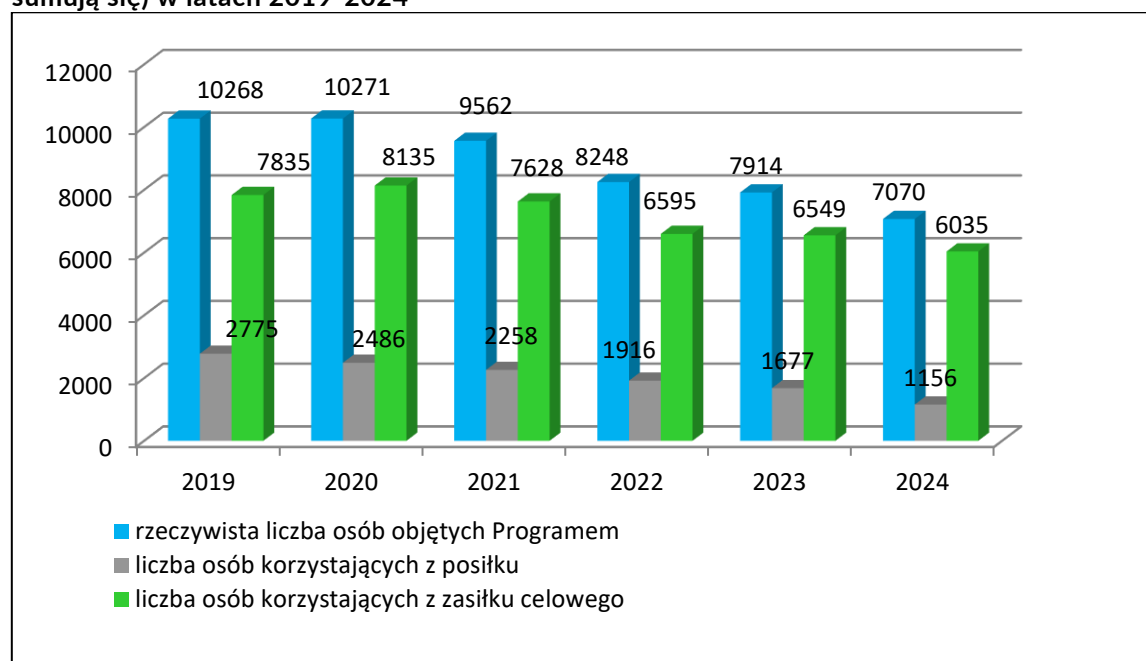
11.2.3.3 Osoby i rodziny korzystające z posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2024 w stosunku do 2023 liczba osób objętych pomocą w ramach Programu (z wyłączeniem grupy dzieci do 7 roku życia oraz uczniów, którą scharakteryzowano w rozdziale 8.7) spadła o ponad 800 osób¹³⁶. Spadek odnotowano zarówno wśród osób otrzymujących pomoc finansową w formie zasiłku celowego na żywność, jak i osób objętych pomocą w formie posiłku.

Obserwując tendencje w zakresie liczby osób objętych pomocą w postaci dożywiania można zauważyć, że od 2015 r. ma miejsce cykliczny spadek beneficjentów programu. Spadek liczebności osób objętych pomocą można powiązać z poprawą sytuacji mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków m. in. zmniejszeniem stopy bezrobocia, wzrostem uzyskiwanych dochodów, w tym wzrostem świadczeń emerytalno-rentowych, a także funkcjonowaniem Programu Rodzina 800 plus. Wysoki spadek liczby osób objętych programem w 2024 r. to również efekt braku waloryzacji kryteriów dochodowych, pomimo wysokiej inflacji w ostatnich kilku latach.

¹³⁶ Osoby objęte pomocą w ramach Programu z wyłączeniem grupy dzieci do 7 roku życia oraz uczniów do ukończenia szkoły ponadpodstawowej stanowią 68% wszystkich osób korzystających z Programu

Wykres: Liczba osób korzystających z pomocy w ramach Programu z wyłączeniem dzieci do 7. roku życia oraz uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej¹³⁷ (liczby nie sumują się) w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2024 r. struktura populacji ze względu na płeć wykazuje na przewagę mężczyzn – 58% w stosunku do kobiet – 42% objętych pomocą w formie dożywiania.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne pełnoletnich świadczeniobiorców pomocy w zakresie dożywiania

Cechy demograficzno-społeczne pełnoletnich świadczeniobiorców pomocy udzielanej w ramach Programu	kobieta	mężczyzna	ogółem
wiek			
18-24	6,7%	3,6%	4,9%
25-34	17,1%	8,8%	12,3%
35-44	24,8%	19,5%	21,8%
45-59	20,3%	23,3%	22,1%
60-64	17,8%	32,5%	26,2%
65 i więcej	13,3%	12,3%	12,7%
stan cywilny			
panna/kawaler	39,5%	50,9%	46,1%
konkubina/konkubent	0,5%	0,4%	0,4%
rozwidziona/rozwidziony	24,3%	27,0%	25,9%
separowana/separowany	1,5%	1,6%	1,5%
wdowa/wdowiec	9,0%	3,2%	5,7%
zamężna/żonaty	25,2%	16,9%	20,4%
wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	4,2%	4,1%	4,1%
podstawowe i poniżej	29,6%	30,5%	30,1%

¹³⁷ Źródło: Pomost Std.

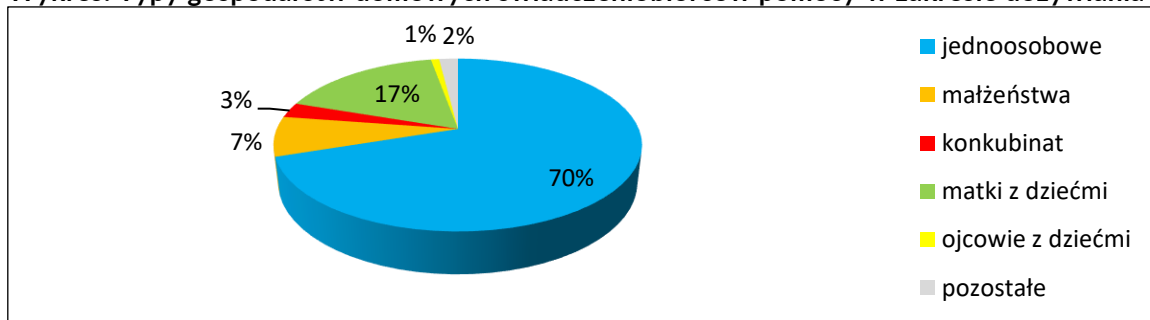
zasadnicze zawodowe	24,5%	35,7%	31,0%
średnie ogólne i zawodowe	30,2%	23,1%	26,1%
policealne	2,1%	0,9%	1,4%
wyższe	9,4%	5,7%	7,3%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotny	32,8%	32,7%	32,7%
bierny zawodowo	52,0%	58,0%	55,5%
pracujący	15,2%	9,3%	11,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Wśród pełnoletnich świadczeniobiorców pomocy w zakresie dożywiania największą grupę odbiorców, tj. ponad 26% stanowią osoby w wieku między 60 a 64 lata. W przedziale wiekowym 60-64 lata kobiety stanowią 17,8%, natomiast mężczyźni 32,5%. Wysoki jest również odsetek osób w przedziale wiekowym 18-44 lata, które stanowią 39% ogółu. 31% badanej populacji legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym. Wykształcenie podstawowe lub poniżej posiada 30,1% świadczeniobiorców. Uwzględniając stan cywilny, wśród kobiet panny stanowią 39,5%, natomiast osoby pozostające w związku małżeńskim 25,2%. Z kolei w przypadku mężczyzn największą grupą otrzymującą pomoc w ramach Programu są kawalerowie 50,9% oraz osoby rozwiedzeni 27%. Wśród świadczeniobiorców pomocy w ramach Programu 55,5% to osoby bierne zawodowo. Jest to dominująca pozycja na rynku pracy zarówno w odniesieniu do kobiet 52% jak i do mężczyzn 58%. Kolejną grupą świadczeniobiorców są osoby bezrobotne. Odsetek osób bezrobotnych utrzymuje się na zbliżonym poziomie tj. około 33% wśród mężczyzn i wśród kobiet. Najmniej liczną grupę stanowią osoby pracujące 11,8%.

W przypadku świadczeniobiorców pomocy udzielanej w zakresie dożywiania, osoby prowadzące samodzielne, jednoosobowe gospodarstwa domowe stanowią 70% ogółu świadczeniobiorców. Wśród rodzin korzystających z pomocy w ramach Programu dominują rodziny niepełne, które stanowią 18% oraz małżeństwa stanowiące 7% ogółu. Rodziny niepełne to najczęściej matki samotnie wychowujące jedno dziecko lub dwoje, natomiast w przypadku małżeństw z dziećmi najczęściej jest rodziców z dwojgiem lub z trojgiem dzieci.

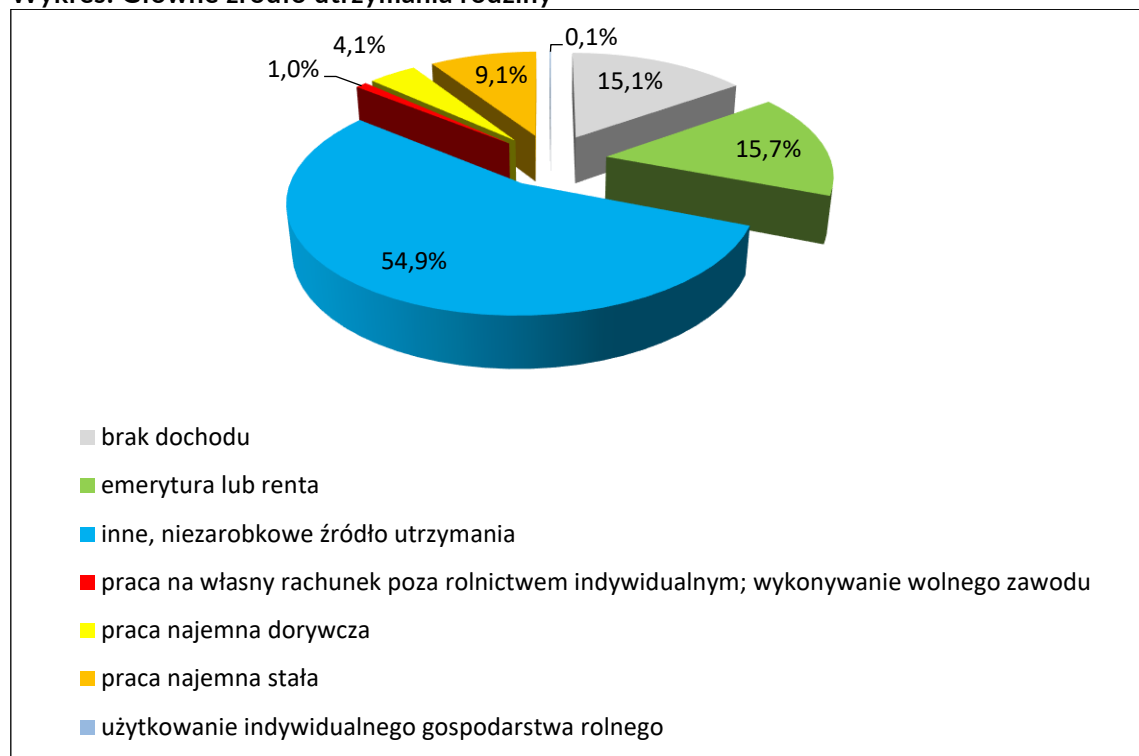
Wykres: Typy gospodarstw domowych świadczeniobiorców pomocy w zakresie dożywiania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

W omawianej zbiorowości największy odsetek świadczeniobiorców pochodzi z rodzin, w których głównym źródłem utrzymania są dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania 54,9%. Rodziny utrzymujące się przede wszystkim z renty lub emerytury stanowią 15,7% ogółu. Osoby bez dochodu stanowią 15,1%. Dla 9,1% rodzin głównym źródłem utrzymania jest praca najemna stała.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodziny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największy odsetek świadczeniobiorców pomocy udzielanej w ramach Programu rekrutuje się z rodzin wykazujących dochód w przedziale 601-1200 zł – 46,5% oraz z rodzin z dochodem z przedziału 1-600 zł – 26,7%. Rodziny bez dochodu stanowiły 15,1% świadczeniobiorców, a osoby z dochodem powyżej 1200 zł – 11,7% ogólnej liczby świadczeniobiorców tej formy pomocy. W stosunku do roku 2023 nastąpił spadek liczby gospodarstw domowych z dochodem powyżej 1200 zł, a wzrost liczby rodzin z dochodem poniżej 600 zł i bez dochodów.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców pomocy udzielanej w ramach Programu(w zł)

Wysokość dochodu w rodzinie	% z ogólnej liczby świadczeniobiorców
brak dochodu	15,1%
1-600	26,7%
601-1200	46,5%
1201 i więcej	11,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Do najistotniejszych problemów występujących w rodzinach świadczeniobiorców pomocy w ramach Programu należą długotrwała lub ciężka choroba 65%, ubóstwo 43%, niepełnosprawność 37% oraz bezrobocie 27%. Należy mieć na uwadze, że w jednej rodzinie może występować jednocześnie kilka problemów.

Tabela: Główne problemy występujące w rodzinach świadczeniobiorców pomocy w ramach Programu

Główne problemy występujące w rodzinach	
Ubóstwo	43%
Długotrwała lub ciężka choroba	65%
Niepełnosprawność	37%

Bezrobocie	27%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	19%
Uzależnienia	13%
Bezdomność	12%
Wielodzietność	3%
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

11.2.3.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady poniesione na realizację Programu dożywiania w latach 2019-2024 przedstawia poniższa tabela:

Rok	Pomoc w formie zasiłku celowego na zakup żywności lub posiłku	Pomoc w formie posiłku	Łączna wartość udzielonej pomocy		
			Środki własne gminy	Dotacja budżetu państwa	Razem
2019 r.	14 446 676 zł	8 076 829 zł	10 523 505 zł	12 000 000 zł	22 523 505 zł
2020 r.	16 878 548 zł	5 371 411 zł	10 209 959 zł	12 040 000 zł	22 249 959 zł
2021 r.	16 305 283 zł	6 379 809 zł	10 405 092 zł	12 280 000 zł	22 685 092 zł
2022 r.	15 408 323 zł	7 112 845 zł	10 601 077 zł	11 920 000 zł	22 521 077 zł
2023 r.	18 643 774 zł	7 724 308 zł	12 162 108 zł	14 205 974 zł	26 368 082 zł
2024 r.	19 689 340 zł	7 326 291 zł	14 799 785 zł	12 215 846 zł	27 015 631 zł

Ponadto pomoc realizowana była w postaci zasiłków celowych przyznawanych gospodarstwom domowym nieobjętym programem osłonowym, w ramach dożywiania z powodu przekroczenia kryterium dochodowego oraz gospodarstwom objętym programem, a wymagającym dodatkowego wsparcia. Na pomoc poza programem osłonowym wydatkowano kwotę:

- w 2019 r. kwotę 89 173 zł;
- w 2020 r. kwotę 674 107,28 zł;
- w 2021 r. kwotę 756 823,92 zł;
- w 2022 r. kwotę 1 051 891,57 zł;
- w 2023 r. kwotę 344 525 zł;
- w 2024 r. kwotę 691 202 zł.

11.2.3.5 Wnioski

Dokonując analizy zasobów pomocy społecznej w kontekście realizacji pomocy w formie dożywiania należy mieć na względzie specyfikę realizacji zadania. Możliwość stosowania tej formy pomocy uzależniona jest w znacznej mierze od wysokości środków pozyskiwanych z budżetu państwa.

Pomoc jest udzielana na podstawie uchwały nr XCV/1425/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu osłonowego dotyczącego udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania powstałej z uwzględnieniem uchwały Rady Ministrów w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Posiłek w szkole i w domu”.

Rok 2024 był kolejnym, w którym nastąpił znaczny spadek liczby beneficjentów programu dożywiania. Natomiast nakłady za realizację programu wzrosły nieznacznie (o 2,5%) w stosunku do roku 2023. Wzrost miał miejsce w przypadku zasiłków celowych na żywność. Należy zaznaczyć, że rok 2024 to trzeci rok obowiązywania kryteriów

dochodowych uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej. Poprzednia waloryzacja miała miejsce w styczniu 2022 r., natomiast lata 2022-2023 to okres wysokiej inflacji, wzrostu minimalnego wynagrodzenia za pracę czy wzrostu świadczeń emerytalno-rentowych, co spowodowało spadek liczby beneficjentów programu.

11.2.4 Współpraca z organizacjami dystrybuującymi żywność w ramach Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 (FEPŻ) dla osób najbardziej potrzebujących w Unii Europejskiej

W 2024 r. MOPS współpracował z Bankiem Żywności, Polskim Komitetem Pomocy Społecznej oraz Caritas Archidiecezji Krakowskiej. Organizacje dystrybuowały żywność w ramach Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 (FEPŻ), współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej ośrodek kwalifikował osoby i rodziny do uzyskania pomocy biorąc pod uwagę ich sytuację osobistą, a w szczególności posiadany dochód. Pomoc żywnościowa w ramach FEPŻ przyczyniła się do poszerzenia zakresu wsparcia dla osób i rodzin znajdujących w trudnej sytuacji finansowej. Rodziny otrzymywały paczki żywnościowe, w których znajdowały się: artykuły warzywne i owocowe (groszek z marchewką, koncentrat pomidorowy, dżem truskawkowy), artykuły skrobiowe (makaron, mąka pszenna, kasza jęczmienna, płatki owsiane, herbatniki, kawa zbożowa), artykuły mleczne (mleko UHT, ser), artykuły mięsne (konserwy mięsne i rybne, pasztet), a także cukier, olej rzepakowy i dania gotowe typu fasolka po bretońsku. Ponadto osoby uczestniczyły w różnego typu warsztatach kulinarno-żywieniowych dotyczących edukacji ekonomicznej i przeciwdziałaniu marnowania żywności. W 2024 r. realizowany był „Podprogram 2023”. Podmioty dystrybuujące żywność przekazywały również artykuły spożywcze z krótkim terminem przydatności do spożycia oraz pozyskaną od darczyńców.

Łącznie w 2024 r. organizacje dystrybuujące żywność przekazały 1 155 713, 24 kg żywności do ponad 15 200 osób.

11.2.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie polegające na dystrybucji żywności dla potrzebujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków w 2024 r., na podstawie zawartych umów z GMK, było realizowane przez: Bank Żywności w Krakowie, Polski Komitet Pomocy Społecznej i Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

11.2.4.2 Kadra

Łącznie w realizację zadania polegającego na redystrybucji żywności było zaangażowanych 31 pracowników. Ponadto Bank Żywności przy realizacji zadań w 2024 r. nawiązał współpracę z 45 wolontariuszami, natomiast Polski Komitet Pomocy Społecznej z 22, a Caritas Archidiecezji Krakowskiej z 3.

11.2.4.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania wydatkowano:

- w roku 2019: 154 388,89 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków (przekazane środki 157 000 zł, ale nastąpił zwrot niewykorzystanych środków przez PKPS w wysokości 2 611,11 zł);
- w roku 2020: 153 500 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków - na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności. Natomiast na zadanie polegające na dostarczaniu żywności dodatkowo przekazano 5000 zł;
- w roku 2021 ze środków Gminy Miejskiej Kraków, na podstawie 3 zawartych umów na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności łącznie 250 000 zł,

- natomiast na zadanie polegające na dostarczaniu żywności dodatkowo przekazano do Banku Żywności 60 000 zł;
- w roku 2022 ze środków Gminy Miejskiej Kraków, na podstawie 3 zawartych umów, na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności łącznie 250 000 zł, natomiast na zadanie polegające na dostarczaniu żywności dodatkowo przekazano do Banku Żywności 60 000 zł;
 - w roku 2023 ze środków Gminy Miejskiej Kraków, na podstawie 6 zawartych umów (od 1.07.2023 r. zostały zawarte trzy nowe umowy), na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności łącznie 250 000 zł (rozliczono: 242 749,62 zł), natomiast na zadanie polegające na dostarczaniu żywności dodatkowo przekazano do Banku Żywności 30 000 zł;
 - w roku 2024 ze środków Gminy Miejskiej Kraków, na podstawie 3 zawartych umów, na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności łącznie 265 000 zł.

11.2.5 Sklep socjalny „Dobry sklep”

W ramach działań podejmowanych na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i ekonomicznej w 2024 r. funkcjonował przy ul. Siemaszki 41 w Krakowie sklep socjalny – „Dobry sklep”. Jest to miejsce przeznaczone dla osób wymagających edukacji w zakresie racjonalnego wykorzystywania posiadanych zasobów, planowania i przygotowywania posiłków z posiadanych produktów, zasad prawidłowego żywienia. Dobry sklep jest prowadzony przez Bank Żywności na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków. Zadanie umożliwia osobom skierowanym zdobycie umiejętności i nawyków racjonalnego gospodarowania zasobami pieniężnymi oraz rzeczowymi, zdrowego żywienia oraz przeciwdziałania marnowaniu żywności.

11.2.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie polegające na prowadzeniu sklepu socjalnego, na podstawie zawartej umowy z GMK, było realizowane w 2024 r. przez Bank Żywności w Krakowie.

11.2.5.2 Kadra

Łącznie w realizację zadania polegającego na prowadzeniu sklepu socjalnego było zaangażowanych 5 pracowników (2,7 etatów). Ponadto Bank Żywności przy realizacji zadania w 2024 r. nawiązał współpracę z 2 wolontariuszami.

11.2.5.3 Osoby i rodziny korzystające ze sklepu socjalnego

W 2024 r. do sklepu zostało skierowanych 331 osób korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Każda z osób/rodzin otrzymała kartę, na której były zapisane przyznane na dany miesiąc punkty, za które można było pozyskiwać produkty żywnościowe. Pracownicy sklepu prowadzili doradztwo przy wyborze produktów, tak aby były one zróżnicowane, pełnowartościowe i ich wybór wiązał się z racjonalnym wykorzystywaniem przyznanych punktów. Bank Żywności na terenie sklepu socjalnego zorganizował w 2024 r. warsztaty żywieniowe z zakresu przygotowywania potraw oraz zapoznania z zasadami zdrowego żywienia. Ponadto prowadzone było doradztwo indywidualne min. dotyczące doboru diet.

11.2.5.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Gmina Miejska Kraków, na podstawie zawartej umowy, na realizację zadania dotyczącego prowadzenia sklepu socjalnego przekazała:

- w roku 2022: 300 000 zł;

- w roku 2023: 275 000 zł;
- w roku 2024: 290 000 zł.

11.2.5.5 Wnioski

Zadanie umożliwia osobom skierowanym zdobycie umiejętności i nawyków racjonalnego gospodarowania zasobami pieniężnymi oraz rzeczowymi, zdrowego żywienia oraz przeciwdziałania marnowaniu żywności. Edukowanie w tym zakresie w sklepie socjalnym pomoże na lepsze funkcjonowanie osób/rodzin we własnych środowiskach, gdzie wybór właściwych produktów żywieniowych i odpowiedni sposób żywienia jest ważnym elementem codziennego życia każdego człowieka

11.2.6 Lokalny Program Ośłonowy dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych

W 2024 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej kontynuował realizację Lokalnego Programu Ośłonowego dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych. Pomoc w ramach Programu przyznawana była począwszy od 1 stycznia 2014 r., początkowo w oparciu o przepisy uchwały Nr XC/1354/13 Rady Miasta Krakowa z dnia 20 listopada 2013 r., a następnie od dnia 14 sierpnia 2015 r. do 31 grudnia 2022 r. na podstawie uchwały Nr XVIII/317/15 Rady Miasta Krakowa z dnia 24 czerwca 2015 r. Od 2023 r. Program jest kontynuowany w oparciu o przepisy uchwały Nr CIV/2833/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 25 stycznia 2023 r. w sprawie lokalnego programu pomocy społecznej w postaci Lokalnego Programu Ośłonowego dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych, która określa czas jego realizacji do 2026 r.

Realizacja Programu stanowi także wypełnienie zadań wynikających z uchwały w sprawie kierunków działania dla Prezydenta Miasta Krakowa w celu poprawy stanu jakości powietrza (uchwała Nr LXXXIII/1274/13 Rady Miasta Krakowa z dnia 25 września 2013 r., która przewiduje m.in. przygotowanie i realizację socjalnego pakietu ośłonowego dla osób, które zakaz palenia węglem może dotknąć finansowo).

W ramach Lokalnego Programu Ośłonowego na podstawie decyzji administracyjnej przyznaje się świadczenie pieniężne w postaci zasiłku celowego, określające wysokość pomocy i sposób jej realizacji. Pomoc przyznawana jest na dany rok kalendarzowy.

Dopuszczalna jest kontrola w lokalu, dokonywana przez komórkę UMK właściwą ds. PONE, celem ustalenia braku czynnych kotłowni i palenisk węglowych. Jedną z przesłanek do uzyskania pomocy w ramach Programu jest kryterium dochodowe, które w przypadku osoby samotnie gospodarującej nie może przekroczyć 200% kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej, a w przypadku rodziny 200% kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej.

O pomoc mogą ubiegać się osoby i rodziny, które nie wcześniej niż przed dniem 14 września 2011 r. i nie później niż 10 października 2019 r. (w okresie obowiązywania Programu Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta Krakowa) dokonały trwałej zmiany systemu ogrzewania z ogrzewania opartego na paliwie stałym na ogrzewanie gazowe, elektryczne, olejowe (lekki olej opałowy), bądź polegające na podłączeniu do miejskiej sieci ciepłowniczej. Beneficjenci Programu muszą wykazać zobowiązanie do regulowania opłat na rzecz dostawcy energii cieplnej służącej ogrzaniu lokalu oraz faktycznie zamieszkiwać w lokalu przed i po dokonaniu trwałej zmiany systemu ogrzewania.

11.2.6.1 Organizacje pozarządowe realizujące projekt

Zadanie nie było realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

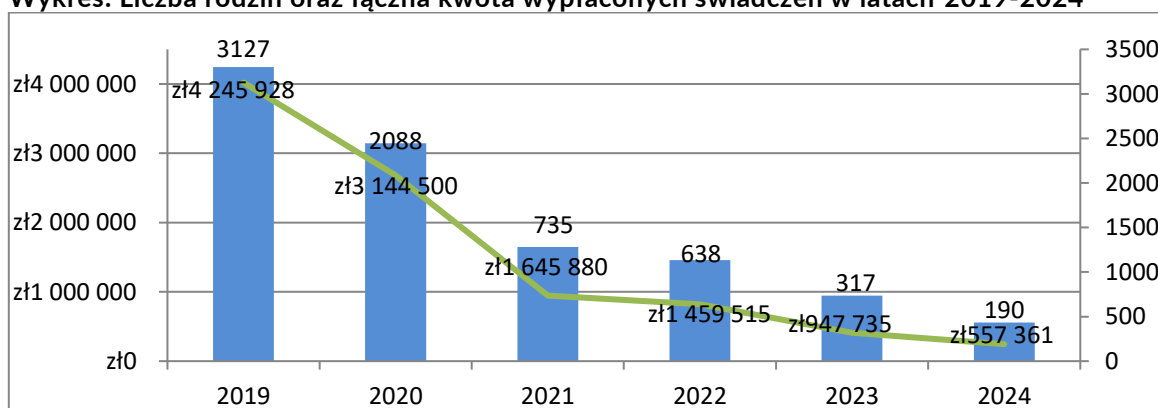
11.2.6.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

11.2.6.3 Osoby i rodziny korzystające z lokalnego programu ośłonowego rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2024 r. do MOPS wpłynęły 204 wnioski o przyznanie pomocy w ramach Programu. Świadczenie wypłacono 190 rodzinom na łączną kwotę 557 361,32 zł. Średnia wysokość rocznej pomocy dla jednego gospodarstwa domowego wyniosła 2 933 zł.

Wykres: Liczba rodzin oraz łączna kwota wypłaconych świadczeń w latach 2019-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Do opisu charakterystyki osób korzystających ze świadczeń w ramach lokalnego programu ośłonowego wykorzystano 193 osoby¹³⁸, które były podmiotami decyzji, a ich świadczenie zostało zrealizowane w 2024 r. Osoby te należą do klientów pomocy społecznej. U pozostałych świadczeniobiorców lokalnego programu ośłonowego nie były przeprowadzane wywiady środowiskowe, stąd brak szczegółowych informacji o ich cechach demograficzno-społecznych.

Wśród świadczeniobiorców będących klientami ośrodka, kobiety i mężczyźni stanowili podobny odsetek.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców lokalnego programu ośłonowego

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców programu ośłonowego	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 24	31,9%	24,2%	28,0%
25-34	3,2%	1,0%	2,1%
35-44	11,7%	10,1%	10,8%
45-59	25,5%	25,3%	25,4%
60- 64	4,3%	21,2%	13,0%
65 i więcej	23,4%	18,2%	20,7%
wykształcenie			

¹³⁸ Źródło: Pomost Std.

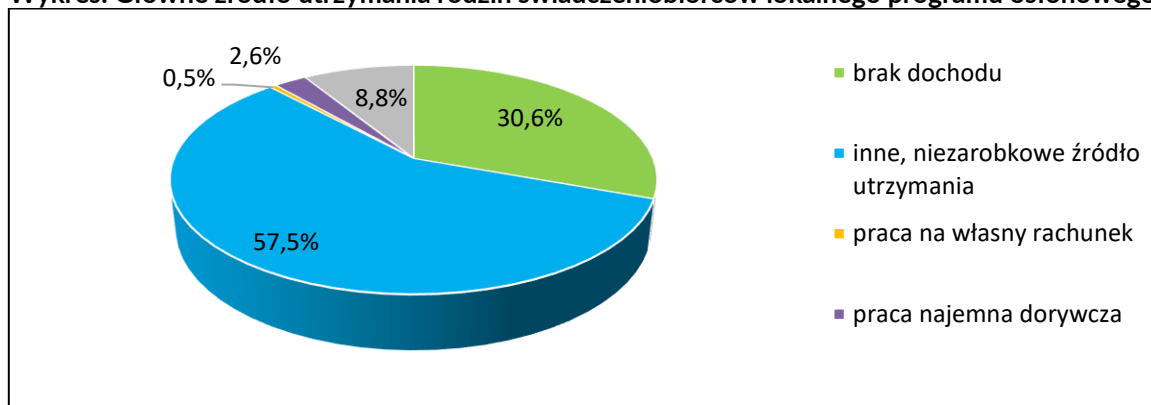
gimnazjalne i niższe	46,8%	43,4%	45,1%
zasadnicze zawodowe	21,3%	30,3%	25,9%
średnie ogólne i zawodowe	19,1%	15,2%	17,1%
policealne	2,1%	0,0%	1,0%
wyższe	7,4%	5,1%	6,2%
nieustalony poziom wykształcenia	3,3%	6,0%	4,7%
stan cywilny			
panna/kawaler	53,2%	58,6%	56,0%
rozwidziona/rozwidziony	13,8%	10,1%	11,9%
separowana/separowany	0,0%	1,0%	0,5%
wdowiec/wdowa	6,4%	2,0%	4,2%
zamężna/żonaty	26,6%	27,3%	26,9%
konkubinat	0,0%	1,0%	0,5%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotni	13,8%	14,2%	14,0%
bierni zawodowo	71,3%	74,7%	73,0%
pracujący	14,9%	11,1%	13,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Do najliczniejszej grupy świadczeniobiorców należą osoby w wieku poniżej 24 lat: 28% oraz w wieku 45-59 lat: 25,4%. Osoby korzystające ze świadczenia, w ramach lokalnego programu osłonowego, to przede wszystkim panny i kawalerowie 56% oraz będące w związkach małżeńskich 26,9%. W populacji świadczeniobiorców największą grupę tworzą osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym 25,9%. Ponad 70% świadczeniobiorców to osoby bierne zawodowo.

Głównym źródłem utrzymania rodzin świadczeniobiorców lokalnego programu osłonowego są inne, niezarobkowe źródła utrzymania 57,5%. 30,6% osób wykazuje brak dochodu.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców lokalnego programu osłonowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Ponad 77% osób korzystających z programu osiąga dochód od 500 do 1499 zł. Do najczęstszych problemów występujących wśród świadczeniobiorców LPO należała długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

Tabela: Wysokość dochodu osób (w zł)

0*	2,6%
0,1-499	14,0%
500-999	40,9%

1000–1499	36,8%
1500 i powyżej	5,7%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

11.2.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

W ramach lokalnego programu osłonowego dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych wypłacono świadczenie rodzinom na łączną kwotę:

Rok	Koszt programu	Średnia wysokość świadczenia	Liczba osób/rodzin
2019	4 245 929 zł	1358 zł	3127
2020	3 144 500 zł	1506 zł	2088
2021	1 645 880 zł	2239 zł	735
2022	1 459 515 zł	2288 zł	638
2023	947 735 zł	2990 zł	317
2024	557 361 zł	2933 zł	190

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

11.2.6.5 Wnioski

Zapewnianie możliwości otrzymania wsparcia finansowego w ponoszeniu zwiększonych kosztów grzewczych związanych z trwałą zmianą systemu ogrzewania, wpisuje się w działania mające na celu poprawę stanu jakości powietrza na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

12 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom w kryzysie bezdomności

12.1 Osoby w kryzysie bezdomności w społeczności Miasta Krakowa

Osobą bezdomną, zgodnie z definicją sformułowaną na gruncie ustawy o pomocy społecznej, jest osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania¹³⁹.

Według raportu opracowanego przez Zespół Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej pt. „Wykluczenie społeczne w Małopolsce – strategię przeciwdziałania. Osoby bezdomne” na bezdomność mają wpływ „...takie czynniki jak: trudna sytuacja mieszkaniowa, utrudniony dostęp do rynku pracy, w tym długotrwałe bezrobocie, ubóstwo, pozbawienie mieszkania (eksmisja), brak miejsca do mieszkania po opuszczeniu różnego typu instytucji (np. po powrocie z zakładu karnego, opuszczeniu domu dziecka, po powrocie ze szpitala psychiatrycznego) połączony z brakiem lub niewystarczającą integracją społeczną. Do krytycznych sytuacji życiowych, które mogą wpływać na sytuację zagrożenia bezdomnością, zaliczyć należy również rozpad rodziny i patologie życia rodzinnego (często związane z przemocą domową)”¹⁴⁰.

Zgodnie z „Ogólnopolską diagnozą deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski” profil osób w kryzysie bezdomności w ostatnich latach zmienia się. Analiza danych zastanych w regionalnych dokumentach i strategiach społecznych wskazuje, na główne trendy: „...wzrost liczby młodych bezdomnych, między 20 a 40 rokiem życia, w tym wychowanków pieczy zastępczej i osób po opuszczeniu zakładów karnych; pogarszający się stan zdrowia zarówno młodszych, jak i starszych odbiorców wsparcia (m.in. w wyniku pogłębiającego się uzależnienia od alkoholu oraz nowych substancji rujnących zdrowie), wzrost liczby osób wymagającej wzmożonej i stałej opieki ze względu na stan zdrowia, przy czym duża grupa z nich nie powinna w ogóle trafiać do schronisk, wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi, wchodzenie w bezdomność osób powracających z migracji zarobkowych, starzenie się populacji bezdomnych (Bezdomny Senior+), zwiększanie się liczby wieloletnich pensjonariuszy instytucji stacjonarnych, którzy nie są w stanie funkcjonować samodzielnie poza placówką”¹⁴¹.

W Narodowym Spisie Powszechnym w 2021 r. podjęta została próba spisania osób bezdomnych. W związku z sytuacją związaną z pandemią wywołaną wirusem SARS-CoV-2 nie było możliwe zrealizowanie – jak to miało miejsce w poprzednich spisach – odrębnego badania osób bezdomnych¹⁴².

Według definicji przyjętej w spisie bezdomny to osoba, która z różnych przyczyn – ekonomicznych, rodzinnych lub administracyjnych – deklaruje brak stałego miejsca zamieszkania. Do osób bezdomnych nie należy zaliczać takich, które są pozbawione dachu nad głową z powodu wypadków losowych (kataklizmów, powodzi, pożarów itp.)¹⁴³.

Według wyników NSP 2021 spisało się w samospisie lub zostało spisanych przez rachmistrzów spisowych 27 994 osób bezdomnych. Analiza zbiorowości osób bezdomnych

¹³⁹ Art. 6 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn. zm.).

¹⁴⁰ „Wykluczenie społeczne w Małopolsce – strategię przeciwdziałania. Osoby bezdomne”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, Kraków 2013 r.

¹⁴¹ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, strona 305,306.

¹⁴² Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021, Warszawa 2023 r., strona 173.

¹⁴³ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie małopolskim w świetle wyników NSP 2021, Urząd Statystyczny w Krakowie, strona 85.

według cech demograficznych wskazuje, że bezdomność w Polsce jest „bezdomnością męską”. Zdecydowaną większość osób bezdomnych stanowią mężczyźni 82,2%, podczas gdy bezdomne kobiety stanowiły 17,8% badanej zbiorowości. Procesem zachodzącym wśród populacji osób bezdomnych jest jej starzenie się – mediana wieku osoby bezdomnej wyniosła 56,3 lata podczas gdy dla ludności Polski było to 41,7 lat. Dane te odzwierciedlają obserwowane w ostatnich latach zmiany demograficzne w Polsce, tj. wzrost odsetka ludzi w starszym wieku, jako efektu zaawansowanego procesu starzenia się polskiego społeczeństwa¹⁴⁴.

O randze bezdomności wśród problemów społecznych decydują nie tylko trudne do uchwycenia parametry ilościowe, ale również dynamika zjawiska i zmiany w strukturze populacji. Jest to grupa bardzo mobilna, częściej niż inne grupy przemieszczająca się po kraju, bądź nie korzystająca z oferowanych oficjalnie form pomocy, co dodatkowo utrudnia ewidencję osób bezdomnych.

W nocy z 28 na 29 lutego 2024 r. przeprowadzono po raz szósty ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych, którego realizacja koordynowana była przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Badania liczby osób bezdomnych odbywają się co dwa lata. Ostanie ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych przeprowadzono w lutym 2019 r. W roku 2021 oraz 2022 ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych nie zostało przeprowadzone z powodu panującej pandemii Covid-19¹⁴⁵. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej czasowo zawiesiło na kolejny rok organizację badania z powodu napaści zbrojnej Rosji na Ukrainę i jej konsekwencje¹⁴⁶.

Na podstawie opublikowanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wyników „Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych – edycja 2024”¹⁴⁷, w momencie realizacji badania zdiagnozowano 31 042 osób w kryzysie bezdomności, w tym 80% byli to mężczyźni (24 880 osoby), a 20% to kobiety (6162 osoby). Ponadto, osoby poniżej 18 roku życia stanowiły 5% (1 524) ogólnej liczby osób w kryzysie bezdomności i wśród tych młodych osób proporcje wg płci rozkładają się po połowie. W porównaniu z danymi z poprzednich ogólnopolskich badań, na przestrzeni ostatnich siedmiu lat liczba osób w kryzysie bezdomności w Polsce waha się pomiędzy 30 tysiącami (badanie z 2019 r.) a 33 tysiącami (badanie z 2017 r.) i wynosi obecnie 31 tysięcy (badanie z 2024 r.). Nastąpił wzrost liczby kobiet w kryzysie bezdomności, a spadek liczby mężczyzn.

Podobnie jak w poprzednich badaniach wśród przebadanych osób 23 404 (76%) przebywało w placówkach instytucjonalnych, a 6 648 (21%) poza nimi – w przestrzeni publicznej i miejscach niemieszkalnych. Ponad 3% badanych (990 osób) przebywało w mieszkaniach chronionych, treningowych i wspomaganych¹⁴⁸, co pozytywnie świadczy o postępującej deinstytucjonalizacji wsparcia.

90% osób w kryzysie bezdomności zadeklarowało obywatelstwo polskie (27 959 osób), zaś 6% obywatelstwo ukraińskie (1 749 osób). Pozostałe osoby deklarywały inne obywatelstwa lub jego brak.

Z badań wynika, że najwięcej osób w kryzysie bezdomności przebywa w województwie pomorskim – 15% (4 575 osób), śląskim – 13% (4 050 osób) oraz mazowieckim – 11% (3 452 osoby). Najmniej po 2% w województwach podlaskim (638 osób), opolskim (767

¹⁴⁴ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021, Warszawa 2023 r., strona 173

¹⁴⁵ *Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym*. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Warszawa, grudzień 2022 r.

¹⁴⁶ „Sprawozdanie z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2022”, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Wydział do Spraw Pracy Środowiskowej i Programów, Warszawa, sierpień 2023 r., strona 3.

¹⁴⁷ Wyniki ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych - edycja 2024, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, data publikacji 28.06.2024, <https://www.gov.pl/web/rodzina/wyniki-ogolnopolskiego-badania-liczby-osob-bezdomnych---edycja-2024>.

¹⁴⁸ Nowelizacja ustawy o pomocy społecznej obowiązująca od 1 listopada 2023 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 901, z późn. zm.), wprowadziła rozróżnienie na mieszkania treningowe i wspomagane, do których mogą być kierowane osoby w kryzysie bezdomności, oraz opisano dokładnie funkcje tych mieszkań w art. 53 ustawy. Badanie było prowadzone w czasie tzw. przejściowym, gdzie jeszcze część miejsc posługiwała się nazwą „mieszkania chronione”.

osób) i lubuskim (717 osób). W większości województw liczba osób w kryzysie bezdomności zmniejszyła się, jednakże w czterech województwach odnotowano negatywną tendencję i większe liczby niż w dwóch poprzednich badaniach, dotyczy to województw małopolskiego, podkarpackiego, pomorskiego oraz wielkopolskiego. Większość osób w kryzysie bezdomności przebywa na terenie gmin i miejscowości poniżej 100 tysięcy mieszkańców – 54%, zaś w miejscowościach i gminach powyżej 100 tysięcy mieszkańców znajduje się 46% osób w kryzysie bezdomności.

Jako główne przyczyny swojej sytuacji życiowej osoby bezdomne podają uzależnienie od alkoholu – 19% oraz konflikt rodzinny – 17%. W dalszej kolejności znalazły się: eksmisja/wymeldowanie z mieszkania – 11%, rozpad związku – 8%, bezrobocie/utrata pracy – 7% oraz zły stan zdrowia/niepełnosprawność – 7%.

Najwięcej osób w kryzysie bezdomności zdiagnozowano w przedziale wiekowym 41-60 lat (13 232 osoby, w tym 2 169 kobiet i 11 063 mężczyzn). Kolejną najliczniejszą grupą są osoby najstarsze w przedziale wiekowym 60+ (10 084 osoby, w tym 1 526 kobiet oraz 8 558 mężczyzn).

Osoby w kryzysie bezdomności deklarują w większości, że nie są w związku małżeńskim: kawaler/panna – 45%, lub są rozwiedzeni – 35%. Osoby zamężne/żonate stanowią 8%, podobnie jak osoby, które deklarują, że ich małżonkowie zmarli (wdowiec/wdowa) – 8%.

Większość osób bezdomnych ma wykształcenie zawodowe – 41% oraz wykształcenie podstawowe – 29%. Wykształcenie średnie (w tym techniczne), zadeklarowało 17% badanych. Nastąpił wzrost osób w kryzysie bezdomności z wykształceniem wyższym o 57 punktów % w odniesieniu do badania z 2019 r., i obecnie osoby z wykształceniem wyższym stanowią 4% ogółu osób w kryzysie bezdomności.

Na podstawie informacji uzyskanych podczas badania można zaobserwować, że najliczniejszą grupę stanowią obecnie osoby pozostające w kryzysie bezdomności do 2 lat – 31%. Kolejna grupa to osoby bezdomne od 2 do 5 lat – 25%. Osoby będące w kryzysie bezdomności powyżej 20 lat stanowią 6% populacji badanych.

Najczęściej podawanym źródłem dochodu przez osoby objęte badaniem był zasiłek z pomocy społecznej – 33%, w drugiej kolejności wskazywano emeryturę/rentę – 16%. Brak dochodu zadeklarowało 15% osób, pracę „na czarno” wskazało 9% badanych, zaś 7% wskazało zbieractwo a u 6% dochód stanowi legalne zatrudnienie.

W województwie małopolskim¹⁴⁹ przebywały 2093 osoby w kryzysie bezdomności (wzrost o 10,5% w porównaniu z badaniem z 2019 r.), w tym 84% stanowili mężczyźni. 1,4% stanowiły osoby poniżej 18 roku życia, a ponad 28% to osoby powyżej 60 lat. Wśród przebadanych osób ponad 70% (1479 osób) przebywało w placówkach instytucjonalnych.

Prawie 98% osób, które odpowiedziały na to pytanie¹⁵⁰ zadeklarowało obywatelstwo polskie, zaś 1,4% obywatelstwo ukraińskie. Pozostałe osoby deklarowały inne obywatelstwa. Najliczniejszą grupę spośród badanych udzielających informacji ponad 23% osoby pozostające w kryzysie bezdomności od 2 do 5 lat – ponad 23% oraz od 5 do 10 lat – ponad 23%. lat. 7,6% to osoby pozostające w kryzysie bezdomności już ponad 20 lat.

Osoby w kryzysie bezdomności w Małopolsce to przede wszystkim osoby nie będące w związku małżeńskim: kawalerowie/panny – 47% , rozwiedzeni/rozwiedzione – 37%. Żonaci/żonate stanowią 7%, a wdowcy/wdowy 6% udzielających odpowiedzi.

Większość osób bezdomnych ma wykształcenie zawodowe – 45% oraz wykształcenie podstawowe – 25%. Wykształcenie średnie (w tym techniczne), zadeklarowało 20% badanych. Wykształcenie wyższe zadeklarowało 4% badanych. Na pytanie o źródło

¹⁴⁹ Ogólnopolskie Badanie Liczby Osób Bezdomnych 2024 - sprawozdanie.xls, tabele opublikowane na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, data publikacji 28.06.2024, <https://www.gov.pl/web/rodzina/wyniki-ogolnopolskiego-badania-liczby-osob-bezdomnych---edycja-2024>.

¹⁵⁰ Zgodnie z kwestionariuszem badania jeśli z osobą w kryzysie bezdomności z pewnych względów był utrudniony kontakt (np. wpływ środków psychoaktywnych), bądź odmówiła wzięcia udziału w badaniu, to można było wypełnić kwestionariusz wywiadu wyłącznie z zaznaczeniem miejsca przebywania, płci i szacowanego wieku osoby badanej. Stąd całkowita liczba osób bezdomnych w województwie może nie pokrywać się z ogólną liczbą osób w kryzysie bezdomności odpowiadających na poszczególne pytania, takie jak np. stan cywilny czy wykształcenie.

dochodu osoby bezdomne miały możliwość zaznaczenia dowolnej ilości odpowiedzi. Najczęściej podawanym źródłem dochodu był zasiłek z pomocy społecznej – 44%, w drugiej kolejności wskazywano emeryturę/rentę – 11%. Pracę „na czarno” wskazało 10% badanych, a brak dochodu zadeklarowało 9%, zaś zbieractwo wskazało 6%, podobnie jak legalne zatrudnienie.

Odpowiadając na pytanie które wydarzenia były przyczyną bezdomności, badani mieli możliwość a zaznaczyć maksymalnie 3 główne powody. Jako główne przyczyny swojej sytuacji życiowej osoby bezdomne podają konflikt rodzinny oraz uzależnienie od alkoholu. W dalszej kolejności znalazły się: eksmisja/wymeldowanie z mieszkania, rozpad związku, bezrobocie/brak pracy/utrata pracy oraz zadłużenie i zły stan zdrowia/niepełnosprawność.

Z przeprowadzonego w lutym 2024 r. badania liczby osób bezdomnych wynika, że w Krakowie w ciągu jednej nocy przebywało 1241 osób bezdomnych: 222 kobiety, 995 mężczyzn oraz 24 dzieci.

Wśród osób bezdomnych przebywających na terenie GMK 814 osób przebywało w placówkach instytucjonalnych, 427 osób znajdowało się poza placówkami instytucjonalnymi, z czego 260 w miejscach niemieszkalnych (klatki schodowe, dworce PKP i PKS, altany śmietnikowe, piwnice itp.) Z przeprowadzonego badania wynika, że w porównaniu z rokiem 2019 nastąpił wzrost ogólnej liczby osób bezdomnych przebywających na terenie Krakowa o 16,8% (w latach 2015-2017 odnotowano wzrost o 13%, a 2017-2019 spadek o 11,2%). Częściowo to zjawisko wynika z faktu pominięcia w badaniach w 2019 roku osób mieszkających na terenie ogródków działkowych, w miejscach zbliżonych do mieszkalnych, zatem realny wzrost jest niższy.

W 2024 roku w porównaniu z rokiem 2019, odnotowano wzrost liczby osób przebywających w placówkach o 5,8% (2015 r. – 882 osób, 2017 r. – 913 osób, 2019 r. – 769 osób, 2024 r. – 814 osób). Natomiast najbardziej widoczny wzrost ogólnej liczby osób bezdomnych przebywających na terenie Krakowa daje się zauważyć przede wszystkim we wzroście liczby osób przebywających poza placówkami instytucjonalnymi (o 45,7% więcej w porównaniu z rokiem 2019) Tak duży odsetek osób poza placówkami może być związany z temperaturą panującą w Krakowie w noc badania, mianowicie w nocy z 28 na 29 lutego 2024 r., nie spadła ona poniżej 6°C oraz uwzględnieniu w badaniu 2024 r. liczby i osób mieszkających na terenie ogródków działkowych, w miejscach zbliżonych do mieszkalnych.

Jednocześnie należy zauważyć, że bardzo istotnym elementem mającym wpływ na wzrost liczby osób bezdomnych jest wzrost liczby obcokrajowców (z 9 osób w roku 2019 do 39 osób w roku 2024, z czego 25 osób stanowili obywatele Ukrainy) co może być związane z konfliktem zbrojnym na terenie Ukrainy.

Szacuje się, że w ciągu roku w Krakowie liczba osób bezdomnych oscyluje wokół około 2,3 tysięcy osób.

W roku 2024 MOPS objął pomocą 1771 gospodarstw domowych osób bezdomnych (1832 osób), w tym ze świadczeń skorzystało 1595 rodzin (1645 osób w rodzinach), natomiast 176 rodzin (187 osób) skorzystało z pomocy wyłącznie w formie pracy socjalnej lub innych zadań pracownika socjalnego, określonych w art. 119 ustawy o pomocy społecznej.

W 2024 r. kwalifikowanie osób do pomocy mieszkaniowej odbywało się w trybie Uchwały nr XXX/794/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 grudnia 2019 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej Kraków oraz tymczasowych pomieszczeń¹⁵¹.

Zgodnie z powołaną uchwałą, osoby starające się o pomoc mieszkaniową na zasadach ogólnych uprawnione są do ubiegania się o zawarcie umowy najmu socjalnego lokalu

¹⁵¹ Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego z 2024 r., poz. 1923,

w przypadku braku tytułu prawnego do lokalu oraz udokumentowania faktu osiągnięcia niskich dochodów¹⁵².

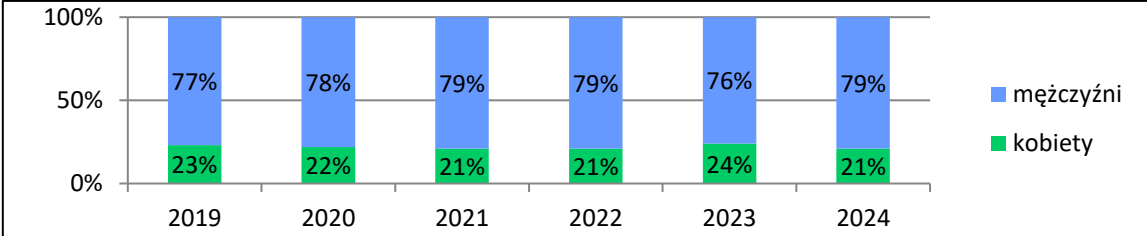
Osoby wnioskujące o pomoc mieszkaniową powinny również wykazać fakt posiadania „centrum życiowego” w gminie, czyli faktyczne zamieszkiwanie na terenie Gminy Miejskiej Kraków¹⁵³.

Zgodnie z danymi Wydziału Mieszkalnictwa Urzędu Miasta Krakowa, w wyniku pozytywnej weryfikacji wniosków złożonych w 2024 r. z tytułu niezaspokojonych potrzeb mieszkaniowych (tj. braku tytułu prawnego do lokalu mieszkalnego lub innej nieruchomości) oraz osiągnięcia niskich dochodów wstępnie do ubiegania się o pomoc mieszkaniową zakwalifikowało się 343 osób/rodzin.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. na propozycję zawarcia umowy najmu w związku z objęciem ostateczną listą mieszkaniową (w 2024 r. i latach ubiegłych) oczekują 499 osoby/rodziny.

Spośród próby 1307 osób bezdomnych¹⁵⁴, objętych pomocą społeczną w 2024 r., pod względem płci dominują mężczyźni, których jest ponad 79%. W stosunku do roku 2023 o 3% zwiększył się udział mężczyzn wśród osób w kryzysie bezdomności.

Wykres: Rozkład populacji krakowskich bezdomnych ze względu na płeć w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Procesem zachodzącym w zbiorowości osób bezdomnych jest jej starzenie się. Ponad 75% to osoby w wieku powyżej 45 lat, a wśród mężczyzn ponad 79%. Fakt ten jest o tyle istotny, że wraz z upływem kolejnych lat w Krakowie będziemy mieli do czynienia prawdopodobnie z pogarszaniem się stanu zdrowia osób bezdomnych, a w konsekwencji ich mniejszą aktywnością zawodową. Oznacza to, że w najbliższym czasie należy się spodziewać, że odbiorcą pomocy kierowanej przez ośrodki pomocy społecznej oraz organizacje pozarządowe do osób bezdomnych w dużej mierze staną się osoby w podeszłym wieku oraz w pogarszającym się stanie zdrowia.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne osób bezdomnych w Krakowie

Cechy demograficzno-społeczne osób bezdomnych w Krakowie	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0-17	2,2%	0,6%	1,0%
18-25	2,6%	0,7%	1,0%
26-35	13,8%	6,6%	8,0%
36-45	19,7%	13,0%	14,4%
46-55	27,1%	22,6%	23,6%
56-65	16,4%	34,4%	30,7%
66 i więcej	18,2%	22,1%	21,3%
wykształcenie			

¹⁵²§ 12 uchwały Nr XXX/794/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 grudnia 2019 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej Kraków oraz tymczasowych pomieszczeń.

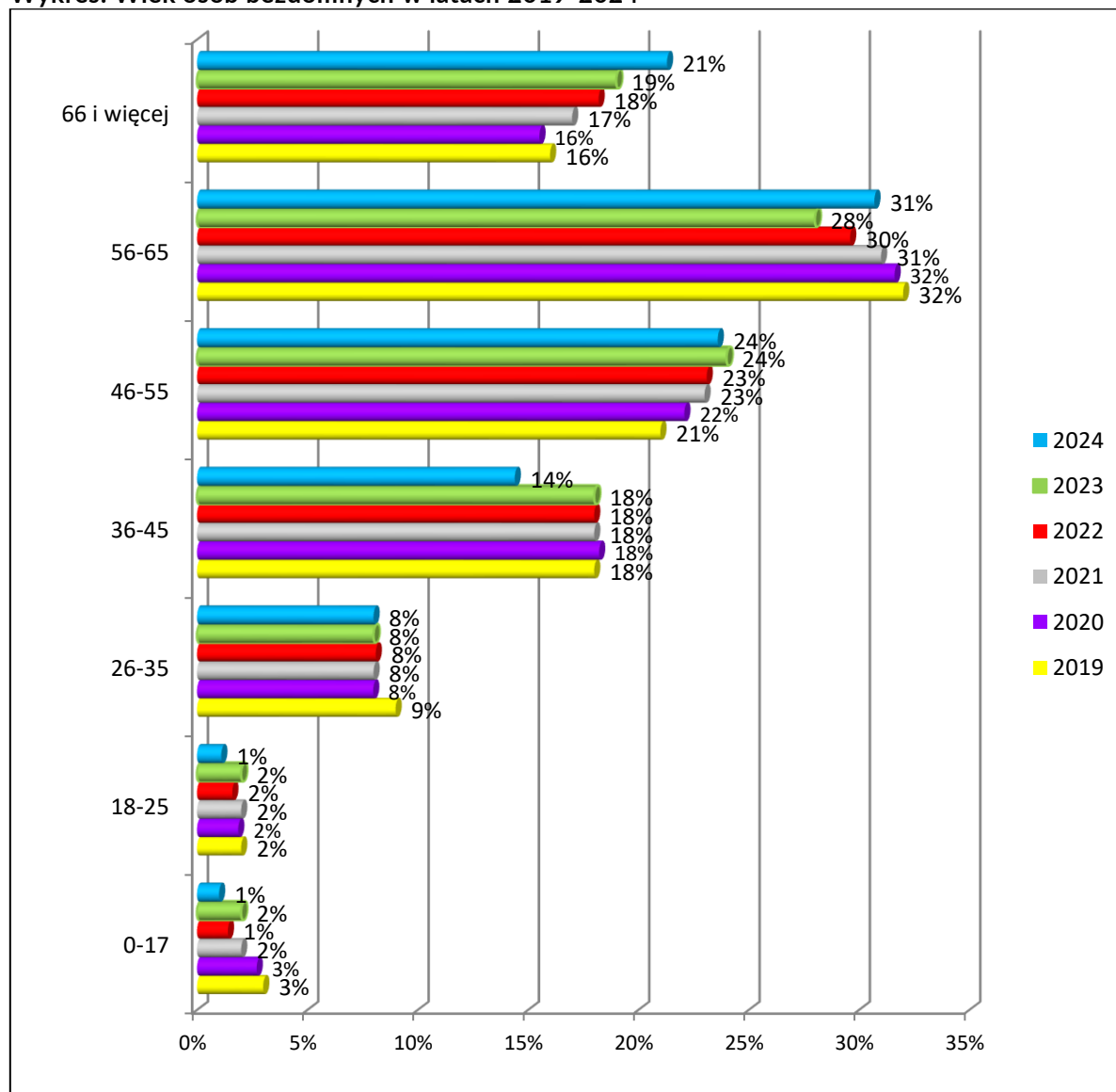
¹⁵³§ 13 uchwały Nr XXX/794/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 grudnia 2019 r.

¹⁵⁴ Źródło: Pomost Std.

gimnazjalne i niższe	35,3%	31,3%	32,1%
zasadnicze zawodowe	28,6%	41,4%	38,8%
średnie ogólne i zawodowe	26,0%	20,7%	21,8%
policealne	1,9%	0,4%	0,7%
wyższe	6,3%	4,3%	4,7%
nieustalony poziom wykształcenia	1,9%	1,9%	1,9%
stan cywilny			
panna/kawaler	43,5%	46,5%	45,9%
rozwiedziona/rozwiedziony	31,6%	38,8%	37,3%
separowana/separowany	0,0%	1,5%	1,2%
wdowiec/wdowa	9,7%	4,5%	5,6%
zamężna/żonaty	15,2%	8,7%	10,0%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotni	20,5%	23,9%	23,2%
bierni zawodowo	71,7%	73,5%	73,1%
pracujący	7,8%	2,6%	3,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Wykres: Wiek osób bezdomnych w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Bezdomne kobiety to przede wszystkim panny stanowią 43,5% ogółu bezdomnych kobiet, rozwiedzione 32,6%, zamężne 15,2%. W odniesieniu do mężczyzn sytuacja kształtuje się następująco: najwięcej jest kawalerów 46,5% oraz osób po rozwodzie 38,8%. Analizując stan cywilny osób bezdomnych na przestrzeni na lat 2019-2024 wartości te są podobne.

Jednorodność populacji osób bezdomnych przejawia się również w poziomie wykształcenia. Jest to zbiorowość osób posiadających niski poziom wykształcenia. Wykształcenie osób bezdomnych to przede wszystkim wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe reprezentowane przez 71% populacji. W 2024 r. największą zbiorowość pod względem wykształcenia stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Tabela: Poziom wykształcenia osób bezdomnych w latach 2019-2024

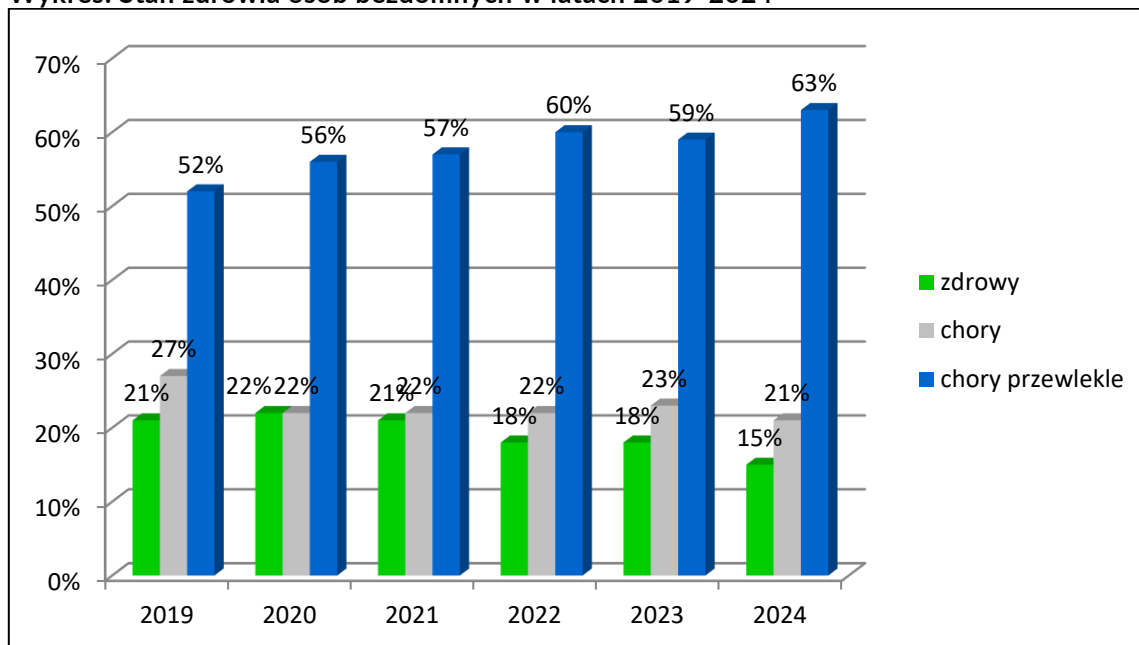
wykształcenie	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
nieustalony poziom wykształcenia	5%	2%	2%	2%	2%	2%
gimnazjalne i poniżej	33%	34%	33%	34%	33%	32%
zasadnicze zawodowe	36%	38%	39%	39%	38%	39%
średnie ogólne i zawodowe	21%	21%	22%	20%	22%	22%

policealne	1%	1%	0%	1%	1%	1%
wyższe	4%	4%	4%	4%	4%	5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Analizując stan zdrowia osób bezdomnych w Krakowie, można zauważyć wzrost osób bezdomnych chorych przewlekle od 2019 r. Osoby chore i przewlekle chore w 2024 r. stanowiły 84% osób bezdomnych. Podobna sytuacja miała miejsce w 2023 r. (82%).

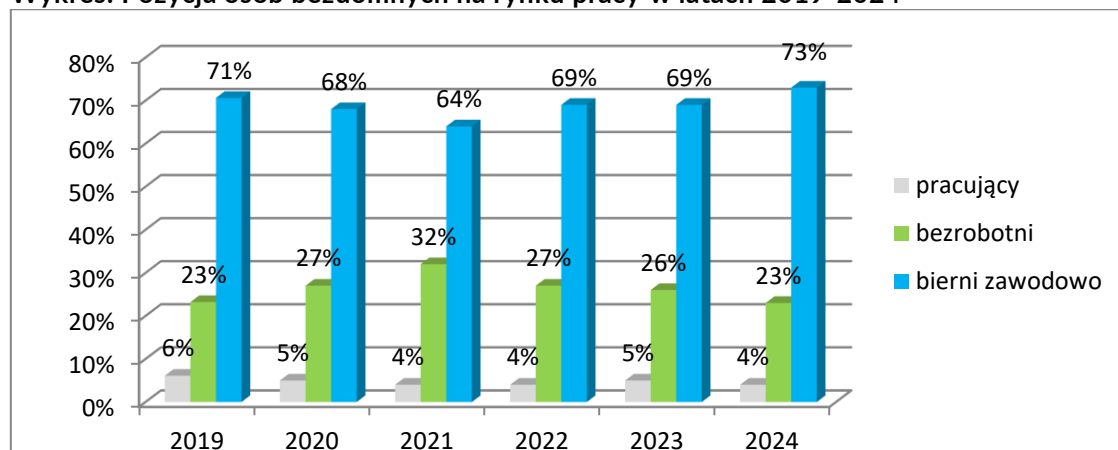
Wykres: Stan zdrowia osób bezdomnych w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Zły stan zdrowia osób bezdomnych coraz bardziej utrudnia im również podejmowanie pracy. Odsetek osób pracujących w ogólnej populacji osób bezdomnych w Krakowie jest generalnie bardzo mały, w 2024 r. wyniósł 4%. Najliczniejszą grupą osób bezdomnych są osoby bierne zawodowo, stanowili oni w latach 2019-2024 średnio 69% ogółu.

Wykres: Pozycja osób bezdomnych na rynku pracy w latach 2019-2024

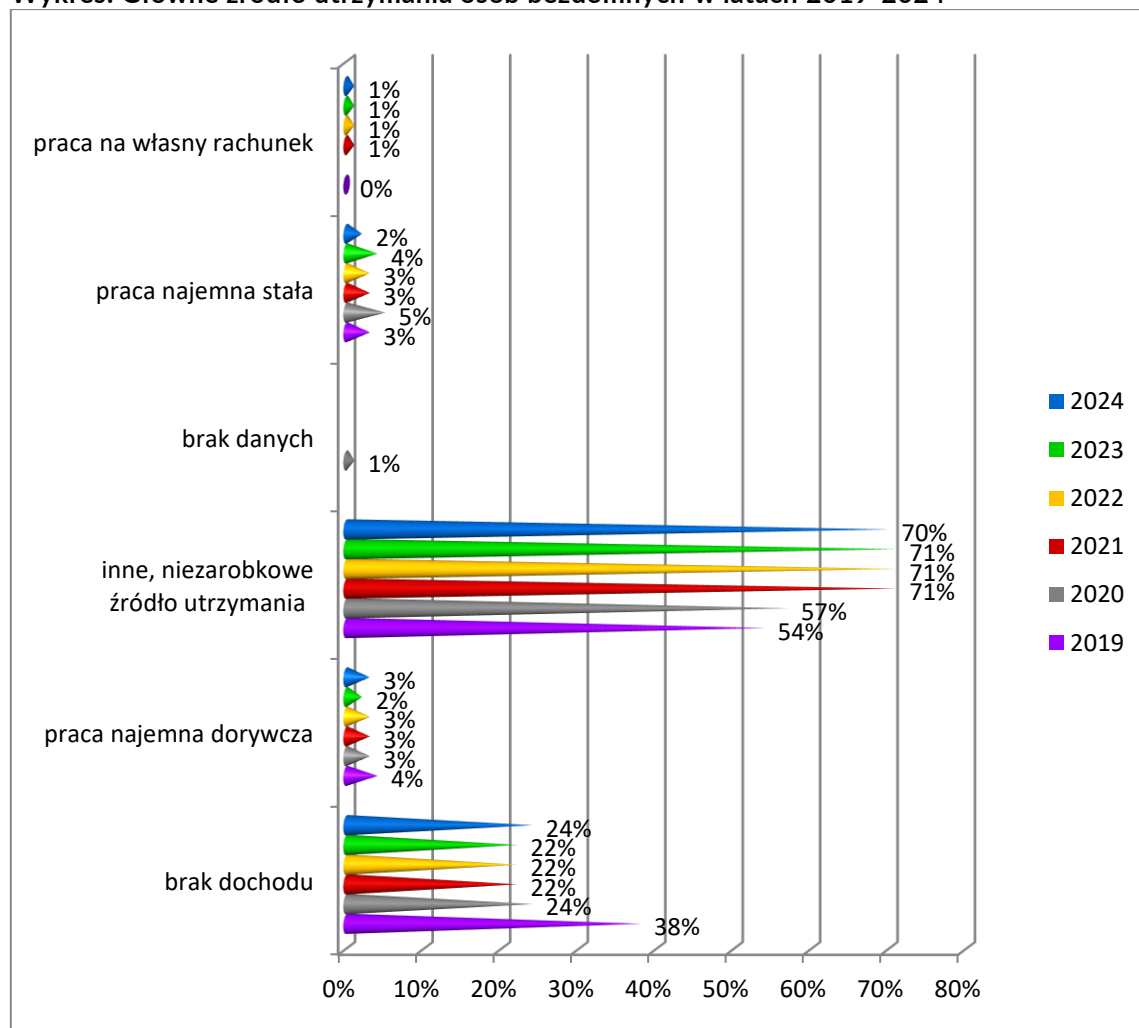

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Osoby bezdomne to przede wszystkim osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe 91%. Osoby bezdomne zazwyczaj nie posiadają własnego źródła dochodu, zatem utrzymują się głównie z pomocy społecznej.

W przypadku posiadania jakiegokolwiek dochodu, zauważano, że osoby bezdomne to przede wszystkim osoby utrzymujące się z innych, niezarobkowych źródeł utrzymania 70% oraz pozostające bez własnego źródła dochodu 24%.

Wykres: Główne źródło utrzymania osób bezdomnych w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

W porównaniu z rokiem 2023 cechy demograficzno-społeczne osób w kryzysie bezdomności pozostają na podobnym poziomie.

12.2 Świadczenia na rzecz osób bezdomnych

12.2.1 Zapewnienie usług związanych z zabezpieczaniem schronienia i noclegu osobom bezdomnym

Udzielenie tymczasowego schronienia należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, jeżeli jest tego pozbawiona. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca w noclegowniach, schroniskach dla osób bezdomnych, schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi lub w formie ogrzewalni¹⁵⁵.

12.2.1.1 Infrastruktura

Pomoc w formie tymczasowego schronienia realizowana jako zadanie z zakresu pomocy społecznej.

Gmina Miejska Kraków w roku 2024 zlecała podmiotom niepublicznym prowadzenie 3 placówek zapewniających tymczasowe schronienie dla osób bezdomnych:

1. **Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c w Krakowie** – funkcjonowało do 30 czerwca 2024 r. i było przeznaczone dla pełnoletnich bezdomnych kobiet oraz kobiet z dziećmi. Schronisko dysponowało 50 miejscami, w tym 44 miejscami schroniskowymi i 6 miejscami z usługami opiekuńczymi. W okresie od stycznia do czerwca 2024 r. ze schroniska przy ul. Sołtysowskiej skorzystało 58 osób (46 kobiet + 12 dzieci), w tym z usługami opiekuńczymi – 9 osób. Na funkcjonowanie placówki w 2024 r. wydatkowano dotację w wysokości 636 840 zł.
2. **Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c w Krakowie** – od 1 lipca 2024 r. w placówce przy ul. Sołtysowskiej 13 c wyodrębniono miejsca noclegowe przekształcając dotychczasowe Schronisko z usługami opiekuńczymi w Noclegownię i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przeznaczone dla pełnoletnich bezdomnych kobiet i kobiet z dziećmi. Placówka dysponuje 52 miejscami, w tym 12 miejscami noclegowymi, 34 miejscami schroniskowymi i 6 miejscami z usługami opiekuńczymi. W okresie od lipca do grudnia 2024 r. ze schronienia w placówce przy ul. Sołtysowskiej skorzystały: 34 osoby na części noclegowej oraz 50 osób (39 kobiet + 11 dzieci), w tym z usługami opiekuńczymi – 8 kobiet. Na funkcjonowanie placówki w 2024 r. wydatkowano dotację w wysokości 760 050 zł.
3. **Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a w Krakowie** – przeznaczone dla pełnoletnich mężczyzn, bezdomnych lub czasowo pozbawionych schronienia. Zapewniające 180 miejsc, w tym 100 miejsc w części noclegowej i 80 miejsc w części schroniskowej, w tym 30 z usługami opiekuńczymi. W 2024 r. z pomocy schroniska z usługami opiekuńczymi skorzystały łącznie 164 osoby, w tym z miejsc z usługami opiekuńczymi – 75 osób. Z noclegowni skorzystało 440 osób. W sytuacjach kryzysowych, w szczególności w okresie występowania niskich temperatur lub całorocznie w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia osoby bezdomnej, placówka przyjmuje osoby bezdomne ponad ustalony limit miejsc. W 2024 r. placówka udzieliła 4658 dodatkowych osobonoclegów w ramach schroniska oraz 4825 – w ramach noclegowni. W placówce realizowany jest Program wspierania osób uzależnionych, finansowany w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania

¹⁵⁵ Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 3, art. 48a ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz.1283 z późn.zm.).

Narkomanii. W ramach programu w 2024 r. pomocą objęto 334 osoby bezdomne z problemem alkoholowym. Na bieżącą działalność placówki w 2024 r. przekazano dotację w wysokości 3 090 300 zł.

Dodatkowo Gmina Miejska Kraków wykupiła miejsca dla osób bezdomnych, dla których właściwą do udzielenia pomocy jest Gmina Miejska Kraków, a przebywają poza terenem Krakowa 3 miejsca w okresie od stycznia do czerwca 2024 r. oraz 1 miejsce w okresie od lipca do grudnia 2024 r. w **Schronisku dla osób bezdomnych Przemienienia Pańskiego**, Jankowice w gminie Ożarów. W 2024 r. z miejsc w w/w schroniskach skorzystały 3 osoby. Łączne koszty pobytu osób w Schronisku dla osób bezdomnych Przemienienia Pańskiego wyniosły 39 838,70 zł.

Ponadto MOPS prowadził w 2024 r. dwie Ogrzewalnie dla Bezdomnych Mężczyzn (budynek A i budynek B) przy ul. Księcia Józefa 52 w Krakowie, zapewniające łącznie 78 miejsc. W okresie występowania niskich temperatur uruchamiano również dodatkowe miejsca interwencyjne. W 2024 r. z obu ogrzewalni skorzystało łącznie 450 osób. Koszty prowadzenia placówek w 2024 r. wyniosły 775 849,41 zł.

W ramach zadań z zakresu interwencji kryzysowej w lokalizacji na os. Krakowiaków 46, prowadzonych jest 10 miejsc interwencyjnego schronienia dla kobiet na czas niskich temperatur. W 2024 r. łącznie z tej formy pomocy skorzystało 31 osób.

Tabela: Placówki udzielające pomocy w formie schronienia prowadzone na zlecenie GMK w ramach pomocy społecznej w latach 2019-2024

Placówka	Liczba miejsc w placówce w poszczególnych latach					
	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Dom Matki i Dziecka ul. Żywiecka 16	40	40*	0	0	0	0
Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn ul. Makuszyńskiego 19 a	180	180	180	180	180	180
Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13c oraz Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13c **	55	55/50**	50	50	50	50/52**
Schronisko dla osób bezdomnych – starszych i niepełnosprawnych przy ul. Koprowej 4	16	0	0	0	0	0
Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi „Betsaida” Jankowice 38B, Ożarów oraz Schronisko dla osób bezdomnych "Przemienienia Pańskiego" Jankowice 38, Ożarów ***	0	5	5	3	3	3/1***
suma	291	275/270	235	233	233	233

*Dom Matki i Dziecka w Krakowie – Schronisko dla kobiet z dziećmi funkcjonowało do 31.03.2020 r.

**Schronisko dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13c funkcjonowało do 31.03.2020 r. zapewniając 55 miejsc, a od 1.04.2020 r. zostało przekształcone w Schronisko z usługami opiekuńczymi dla bezdomnych kobiet zapewniające 50 miejsc, następnie w 2024 r. placówka ponownie została przekształcona i od 1 lipca 2024 r. funkcjonuje jako Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13c, zapewniając 52 miejsca w tym 12 noclegowych, 34 schroniskowe i 6 z usługami opiekuńczymi.

*** W 2024 r. zgodnie z potrzebami zostały wykupione 3 miejsca, a następnie od 1 lipca 2024 r. 1 miejsce w Schronisku dla osób bezdomnych "Przemienienia Pańskiego", Jankowice w gminie Ożarów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Pomoc w formie schronienia realizowana w ramach wspierania działalności charytatywnej w zakresie pomocy bezdomnym

Gmina Miejska Kraków wspiera organizacje pozarządowe, które w ramach działalności charytatywnej prowadzą placówki zapewniające noclegi osobom bezdomnym oraz miejsca

dziennego pobytu. W ramach tej działalności w 2024 r. funkcjonowało 7 placówek (6 zadań zleconych) wspierających osoby bezdomne, które udzieliły schronienia lub dziennego pobytu 570 osobom. Wsparcie w łącznej wysokości 827 547 zł otrzymały:

1) **Chrześcijański Ośrodek Pomocy Bezdomnym „Dom Łazarza” przy ul. Nowogródzkiej 8 w Krakowie** – ośrodek całodobowego pobytu, zapewniający 30 miejsc noclegowych. W 2024 r. placówka udzieliła schronienia 101 osobom bezdomnym. Dodatkowo przy ośrodku, działa **Świetlica dla osób bezdomnych** zapewniająca 10 miejsc dziennego schronienia. W 2024 r. z pomocy świetlicy korzystało średnio 21 osób w miesiącu, najwięcej w styczniu 2024 r. – 29 osób. Na funkcjonowanie obu typów placówek w 2024 r. wydatkowano dotację w wysokości 110 880 zł.

2) **Dom Św. Brata Alberta przy ul. Saskiej 9a w Krakowie** – placówka w formie mieszkania wspieranego, zapewniająca schronienie dla 47 mężczyzn wychodzących z bezdomności. W 2024 r. placówka udzieliła schronienia 53 osobom bezdomnym. Na funkcjonowanie placówki w 2024 r. wydatkowano dotację w wysokości 60 000 zł.

3) **Przytulisko Św. Brata Alberta dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Malborskiej 64b, w Krakowie** – placówka zapewnia 62 miejsca noclegowe. W 2024 r. placówka udzieliła schronienia 101 bezdomnym kobietom. Na funkcjonowanie placówki w 2024 r. wydatkowano dotację w wysokości 204 000 zł.

4) **Przytulisko dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Skawińskiej 6 w Krakowie** – placówka zapewnia 80 miejsc noclegowych, w tym 10 miejsc dla osób niepełnosprawnych, przewlekłe chorych, niewymagających opieki oraz 6 miejsc dla przyjęć prewencyjnych – do dyspozycji dyżuru nocnego policji, straży miejskiej i pogotowia ratunkowego. W 2024 r. placówka udzieliła schronienia 261 bezdomnym mężczyznom. Na funkcjonowanie placówki w 2024 r. wydatkowano dotację w wysokości 431 000 zł.

5) **Mieszkanie Wspierane przy ul. Czarnowiejskiej w Krakowie** – od 1 czerwca 2024 r. uruchomione zostało mieszkanie, prowadzone przez Dzieło Pomocy św. Ojca PIO, w którym zapewniono dwa miejsca dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością kobiet. W 2024 r. udzielono schronienie 2 osobom. Na funkcjonowanie mieszkania wydatkowano dotację w wysokości 11 667 zł.

6) **Krakowska Fundacja Pomocy Potrzebującym „Nasz Dom” im. Św. Brata Alberta** – placówka na podstawie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, realizowała w okresie od 1 grudnia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r. program pod tytułem „W Naszym Domu wspieramy osoby bezdomne w okresie chłódów jesienno-zimowych 2024”. W ramach zadania fundacja zapewniła 20 miejsc całodobowego schronienia dla mężczyzn dotkniętych bezdomnością oraz zabezpieczyła podstawowe potrzeby socjalno-bytowe, w tym wyżywienie oraz możliwość dokonywania zabiegów higienicznych. Z programu skorzystało 23 mężczyzn, a na jego realizację w 2024 r. wydatkowano dotację w wysokości 10 000 zł.

Tabela: Placówki zlecone przez GMK w ramach działalności charytatywnej udzielające schronienia osobom bezdomnym w latach 2019-2024

Placówka	Liczba miejsc w 2019 r.	Liczba miejsc w 2020 r.	Liczba miejsc w 2021 r.	Liczba miejsc w 2022 r.	Liczba miejsc w 2023 r.	Liczba miejsc w 2024 r. *
Chrześcijański Ośrodek Pomocy Bezdomnym „Dom Łazarza” ul. Nowogródzka 8	35	35	35	30	30	30
Dom Św. Brata Alberta ul. Saska 9a	47	47	47	47	47	47
Przytulisko dla Bezdomnych Mężczyzn ul. Skawińska 4 i 6,	80	80	80	80	80	80
Przytulisko Św. Brata Alberta dla Bezdomnych Kobiet ul. Malborska 64 b	62	62	62	62	62	62
Schronisko dla bezdomnych mężczyzn, ul. Nad Fosą 32 (zadanie realizowane w trybie art.19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	0	0	0	20	20	20

Świetlica Dzienna dla Osób Bezdomnych (od 1 kwietnia 2022 działa przy Chrześcijańskim Ośrodku Pomocy Bezdomnym „Dom Łazarza”)	20	20	0	10	10	10
Prowadzenie mieszkania służącego zapewnieniu warunków w zakresie integracji społecznej osobom w kryzysie bezdomności zwanego "mieszkaniem wspieranym"	0	0	0	0	0	2
Centrum Integracji Pro Domo ul. Rzepakowa 4 (zadanie realizowane od 1 lipca do 20 września 2021 r.)	0	0	10	0	0	0
Schronienie dla osób bezdomnych należących do grup mniejszościowych narażonych na dyskryminację – Fundacja „Głos Serca”, os. Wandy 18/U5 (zadanie realizowane od 1 listopada 2019 r.)	12	12	12	12	0	0
suma	256	256	246	261	249	251

*Ogólna liczba miejsc noclegowych nie stanowi sumy miejsc we wszystkich placówkach, ponieważ w niektórych placówkach następowało przekształcenie i zmiana liczby miejsc w ciągu roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

12.2.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie polegające na prowadzeniu na zlecenie GMK placówek zapewniających tymczasowe schronienie osobom bezdomnym realizowane było przez Polski Komitet Pomocy Społecznej – Małopolski Zarząd Wojewódzki.

W ramach wspierania działalności charytatywnej polegającej na prowadzeniu placówek zapewniających schronienie, w tym w formie mieszkania wspieranego osobom bezdomnych podmiotami prowadzącymi placówki były następujące Podmioty: Stowarzyszenie Dobroczynne „Betlejem”, Zgromadzenie Braci Albertynów, Zgromadzenie Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim – Dom Zakonny w Krakowie, Dzieło Pomocy św. Ojca PIO, Krakowska Fundacja Pomocy Potrzebującym „Nasz Dom” im. Św. Brata Alberta.

Ogrzewalnie dla bezdomnych mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52 prowadzone były przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Zadanie z zakresu interwencji kryzysowej (10 miejsc interwencyjnego schronienia dla kobiet na czas niskich temperatur) w okresie styczeń-marzec oraz w okresie listopad-grudzień 2024 r. zostało zlecone przez Gminę Miejską Kraków podmiotowi niepublicznemu, wyłonionemu w trybie otwartego konkursu ofert.

12.2.1.3 Kadra

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu na zlecenie GMK placówek zapewniających schronienie dla osób bezdomnych w 2024 r. zaangażowanych było około 55 pracowników, w tym 20 osób na umowę o pracę w ramach około 16 etatów oraz 35 osób na umowy cywilno-prawne. Dodatkowo zaangażowani byli wolontariusze i praktykanci.

W realizację zadania związanego z udzielaniem schronienia osobom bezdomnym w ramach wspierania działalności charytatywnej zaangażowanych było około 57 pracowników (w ramach około 29 etatów), w tym 36 wolontariuszy.

Do pracy w Ogrzewalniach przy ul. Księcia Józefa 52 zaangażowane były 21 osób (w ramach około 9,5 etatów).

W miejscach interwencyjnego schronienia dla kobiet w okresach niskich temperatur zadanie realizowane było przez 4 osoby.

Pracę socjalną wobec osób przebywających w placówkach prowadzonych w ramach wspierania działalności charytatywnej świadczyli pracownicy socjalni MOPS, natomiast w ośrodkach wsparcia funkcjonujących w ramach zlecenia zadań z zakresu pomocy społecznej, a także w mieszkaniu wspieranym przy ul. Czarnowiejskiej praca socjalna i wsparcie było prowadzone głównie przez pracowników socjalnych zatrudnionych

w placówkach przy współudziale innych specjalistów (np. asystent osoby bezdomnej, psycholog, terapeuta ds. uzależnień, prawnik). Pracownicy socjalni MOPS odpowiadali za przyznanie świadczeń i skierowanie do osób/rodzin bezdomnych odpowiednich usług z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej.

12.2.1.4 Osoby objęte pomocą w formie schronienia, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2024 z pomocy w formie schronienia (placówki z zakresu pomocy społecznej ogrzewalnia, noclegownie, schroniska) skorzystało 985 osób (962 gospodarstwa domowe). W przypadku Noclegowni i Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a w sytuacjach kryzysowych, w szczególności w okresie występowania niskich temperatur lub całorocznie w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia osoby bezdomnej placówka przyjmuje osoby bezdomne ponad ustalony limit miejsc. W roku 2024 placówka udzieliła łącznie 9 483 dodatkowe osobonoclegi. Z placówek prowadzonych w ramach działalności charytatywnej skorzystało w ciągu roku łącznie 570 osób, w tym 29 osób ze schronienia dziennego tj. świetlicy dla osób bezdomnych przy Domu Łazarza na ul. Nowogródzkiej 8. Danych osób korzystających ze schronienia w ramach pomocy społecznej i działalności charytatywnej nie można sumować, ponieważ mogą z nich korzystać te same osoby.

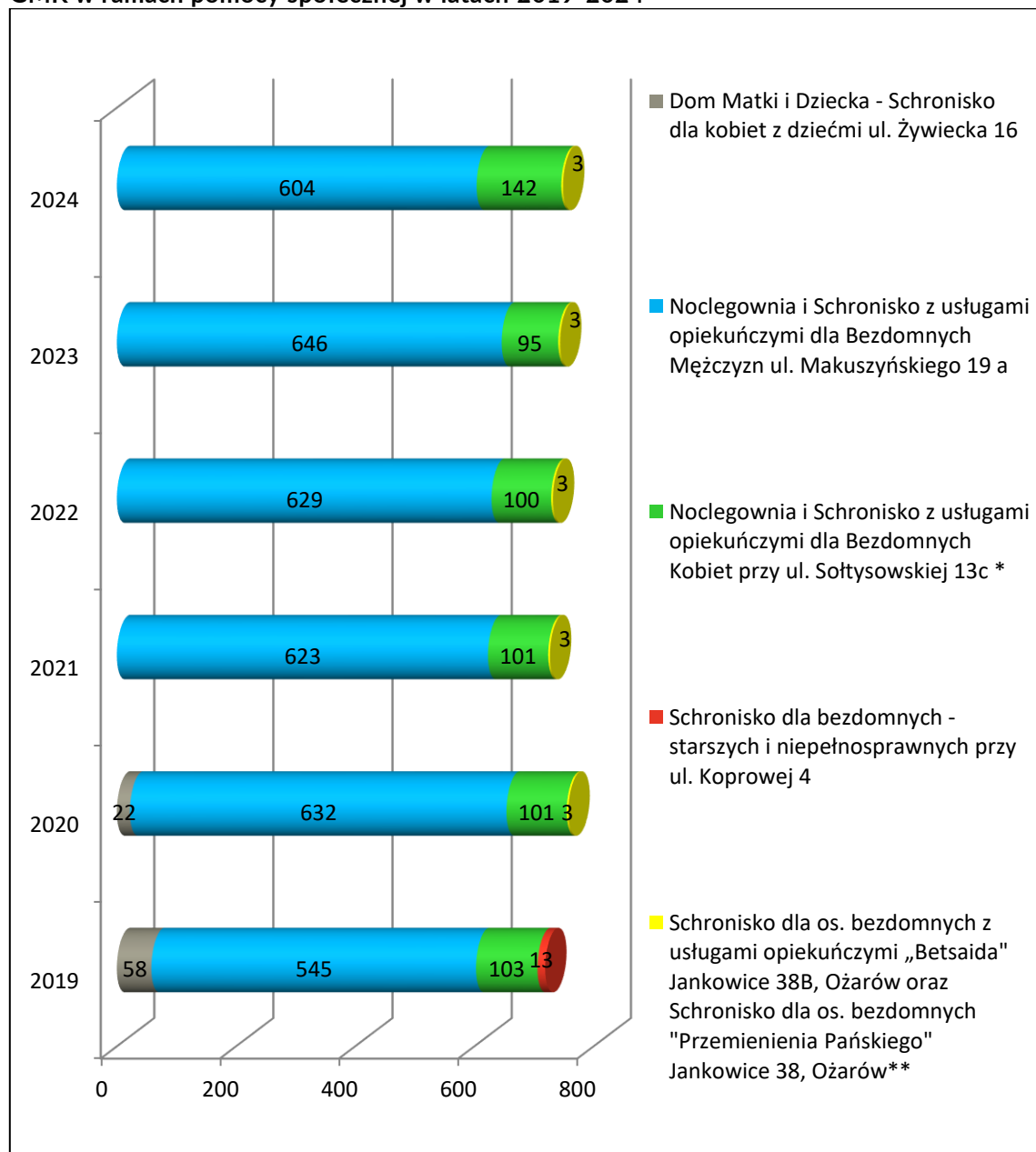
Z Noclegowni i Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c korzystają zarówno samotne kobiety jak i kobiety z dziećmi.

Zauważano, że osoby starsze (mężczyźni i kobiety), mające problemy zdrowotne częściej korzystają z pomocy w formie schronienia w formie schroniskowej i ich okresy pobytu są dłuższe. Nadal wykorzystywane są w pełni miejsca z usługami opiekuńczymi.

W 2024 r. z ogrzewalni skorzystało 450 osób. Osoby bezdomne chętnie korzystają z Ogrzewalni, przede wszystkim osoby przyjeżdżające do Krakowa z całej Polski, a także w przypadku konieczności opuszczenia placówki całodobowej lub noclegowni (w związku ze złamaniem regulaminu).

W placówkach niskoprogramowych dla mężczyzn (ogrzewalnie, noclegownia) liczba osób zależy w dużej mierze od warunków atmosferycznych.

Wykres: Liczba osób korzystających ze schronienia w placówkach prowadzonych na zlecenie GMK w ramach pomocy społecznej w latach 2019-2024

*Schronisko dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13c funkcjonowało do 31.03.2020 r. a od 1.04.2020 r. zostało przekształcone w Schronisko z usługami opiekuńczymi dla bezdomnych kobiet, a następnie w 2024 r. placówka ponownie została przekształcona i od 1 lipca 2024 r. funkcjonuje jako Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet.

**W 2024 r. zgodnie z potrzebami zostały wykupione miejsca w Schronisku dla osób bezdomnych "Przemienienia Pańskiego", Jankowice w gminie Ożarów.

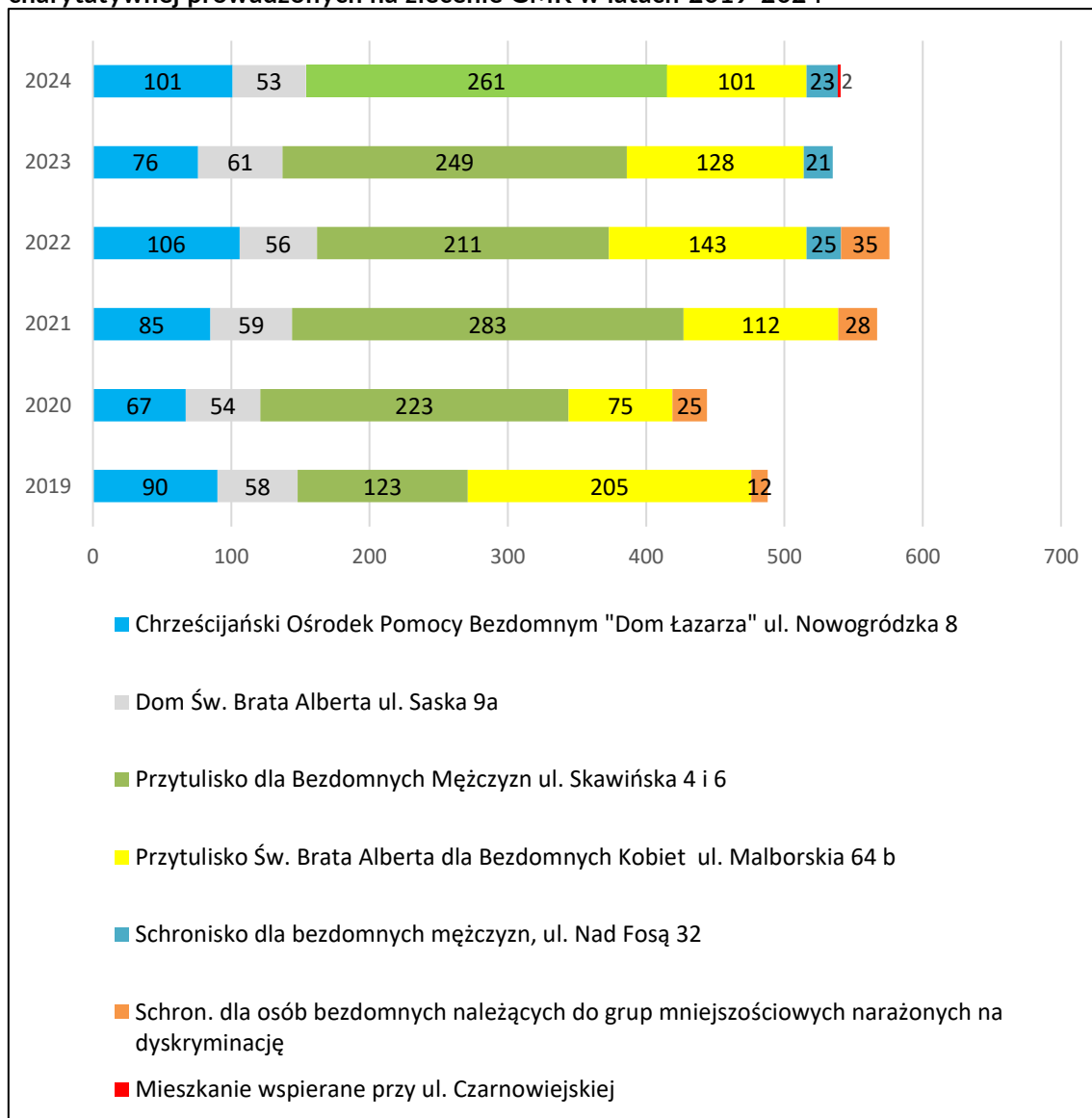
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Ze schronisk prowadzonych na zlecenie GMK od lat korzysta podobna liczba osób, co wskazuje, że liczba dotowanych miejsc jest w pełni wykorzystywana.

Pomimo funkcjonujących od kilku lat i cieszących się dużym zainteresowaniem wśród osób pozbawionych schronienia Ogrzewalni, nadal utrzymuje się duża liczba osób korzystających z Noclegowni przy ul. Makuszyńskiego 19 a. Dodatkowo od roku 2023 można zauważyć znaczący wzrost liczby noclegów ponad limit miejsc udzielanych na Noclegowni w okresach, gdy warunki atmosferyczne, szczególnie niskie temperatury mogą zagrażać życiu i zdrowiu osób pozbawionych schronienia (2238 w 2022 r., 6440 w 2023 r., 4825 w 2024 r.). Wynika to z jednej strony z wydłużających się okresów niekorzystnych warunków atmosferycznych, jak również zakończeniem okresu pandemii.

Liczba osób korzystających ze schronienia w ramach działalności charytatywnej w latach 2021 do 2024 pozostaje na zbliżonym poziomie. Można natomiast zauważyć, że ze schronienia tego typu coraz częściej korzystają cudzoziemcy, w tym osoby z Ukrainy.

Wykres: Liczba osób korzystających ze schronienia w placówkach w ramach działalności charytatywnej prowadzonych na zlecenie GMK w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2024 r. do MOPS wpłynęło 39 wniosków (dotyczących łącznie 69 osób) w sprawie wskazania noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsce noclegowe dla dłużników, wobec których została orzeczona eksmisja bez prawa do lokalu socjalnego. W 2024 r. z miejsc w proponowanych placówkach, spośród osób eksmitowanych, skorzystały 3 osoby.

Populacja osób bezdomnych w Krakowie została szczegółowo scharakteryzowana w podrozdziale 12.1 „Osoby w kryzysie bezdomności w społeczności Miasta Krakowa” na podstawie bazy danych osób bezdomnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w tym również schronienia w placówkach prowadzonych przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków. W związku z powyższym w niniejszym podrozdziale zostały omówione tylko najbardziej istotne cechy świadczeniobiorców.

Z analizy próby 662¹⁵⁶ osób, które otrzymały świadczenie w formie schroniska i noclegowni, jeśli w ich przypadku został przeprowadzony wywiad środowiskowy wynika, że ponad 88% to mężczyźni. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym powyżej 60 lat – 37,8% oraz 50-59 lat – 24,9%. Osoby bezdomne korzystające z tej formy pomocy to przede wszystkim kawalerowie i panny 48,5% oraz osoby po rozwodach – 38,1%. Najwięcej osób posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe 38,8% oraz gimnazjalne i poniżej 31,3%.

12.2.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania z zakresu prowadzenia placówek (powierzenie i wspieranie realizacji zadania) udzielających schronienia osobom bezdomnym wynosiła:

- w 2019 r.: 2 830 384 zł;
- w 2020 r.: 2 635 020,16 zł;
- w 2021 r.: 3 010 954,84 zł;
- w 2022 r.: 3 389 437,47 zł;
- w 2023 r.: 4 085 560 zł;
- w 2024 r.: 4 487 190 zł.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania dotyczącego wspierania działalności charytatywnej polegającej na zapewnieniu schronienia osobom bezdomnym wynosiła:

- w 2019 r.: 513 800 zł;
- w 2020 r.: 638 000 zł;
- w 2021 r.: 542 000 zł;
- w 2022 r.: 634 160 zł;
- w 2023 r.: 739 880 zł;
- w 2024 r.: 827 547 zł
- Wysokość środków finansowych przeznaczonych na prowadzenie ogrzewalni:
 - w 2019 r. wyniosła: 303 985,40 zł;
 - w 2020 r. wyniosła: 370 329,02 zł;
 - w 2021 r. wyniosła: 605 024,34 zł;
 - w 2022 r. wyniosła: 659 385,29 zł;
 - w 2023 r. wyniosła: 781 708,26 zł;
 - w 2024 r. wyniosła: 775 849,41 zł.

Ze środków Gminy Miejskiej Kraków na realizację zadania: miejsca interwencyjnego schronienia dla kobiet w okresach niskich temperatur przeznaczono:

- w 2019 r.: 7 993,55 zł (styczeń – październik 2019 r.), koszt realizacji zadania przez okres listopad – grudzień 2019 r. wyniósł 4 801,81 zł.;
- w 2020 r.: 38 433,78 zł, w okresie listopad – grudzień koszt 8 500 zł;
- w 2021 r.: 29 520 zł;
- w 2022 r.: 31 300 zł;
- w 2023 r.: 32 780 zł;
- w 2024 r.: 34 750 zł.

12.2.1.6 Wnioski

Analiza danych dotyczących populacji osób bezdomnych w Krakowie oraz zakresu świadczonej przez Gminę pomocy w formie schronienia, wraz z liczbą osób korzystających, a także mając na uwadze wprowadzone standardy, określone w Rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób z usługami

¹⁵⁶ Źródło: Pomost Std

opiekuńczymi i ogrzewalni, wskazuje na deficyty w zakresie zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc noclegowych.

Zauważono (już od 2013 r.), że większość osób bezdomnych chętnie korzysta z pomocy w formie schronienia, przebywa w placówkach dłużej i systematycznie (we wszystkie dni tygodnia) oraz że występuje mniejsza rotacja w placówkach. Przyczyną takiej sytuacji jest to, że z pomocy korzysta więcej osób starszych, chorych, które mają trudności ze znalezieniem własnego mieszkania na wolnym rynku. Sytuacja ta powoduje, że okresowo, nawet w okresie letnim, są problemy z zabezpieczeniem schronienia, w szczególności dla mężczyzn w formie całodobowego pobytu. W związku z tym uruchamia się miejsca interwencyjne w placówkach świadczących pomoc w formie tymczasowego schronienia.

Ze względu na brak placówki interwencyjnej dla kobiet całorocznej, uruchomiono od 1 lipca 2024 r. noclegownię dla kobiet przy Schronisku z usługami opiekuńczymi dla kobiet.

Podsumowując, aktualnie istotne jest kontynuowanie zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc w ogrzewalniach i noclegowniach dla osób bezdomnych oraz zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc i pomocy dla osób starszych i chorych w ośrodkach wsparcia – schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, z miejscami schroniskowymi.

System placówek dla osób bezdomnych uzupełniają mieszkania treningowe, o czym mowa w podrozdziale 12.2.2.

Należy jednocześnie podkreślić, że na terenie Krakowa funkcjonują dodatkowo miejsca pomocy dla osób bezdomnych, finansowane ze źródeł innych niż budżet Gminy. Stanowią one istotne uzupełnienie oferty wsparcia dla osób bezdomnych, zagrożonych bezdomnością i ubóstwem oraz znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

12.2.2 Mieszkania treningowe dla osób bezdomnych

Ogólną charakterystykę pomocy w formie pobytu w mieszkaniu treningowym przedstawiono w podrozdziale 6.2.1: Mieszkania treningowe oraz mieszkania wspomagane dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych od alkoholu.

Dla osób bezdomnych funkcjonują mieszkania treningowe. Adresatami tej formy wsparcia są osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością, zameldowane ostatnio na pobyt stały na terenie Krakowa, posiadający stałe źródło dochodu i podejmujący działania w kierunku wyjścia z bezdomności i uzależnień oraz uzyskania samodzielnego mieszkania. Grupie osób bezdomnych przebywających w mieszkaniach treningowych, w celu usamodzielnienia, zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną. Istotną charakterystyką tej formy pomocy jest fakt, że pobyt w mieszkaniu treningowym przyznawany jest wyłączenie na czas określony.

12.2.2.1 Infrastruktura

W 2024 r. w Krakowie funkcjonowało 6 mieszkań treningowych zapewniających 27 miejsc dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn i 5 miejsc dla bezdomnych kobiet, posiadających ostatnie miejsce zameldowania na pobyt stały na terenie Krakowa. 3 mieszkania treningowe (dla 16 bezdomnych mężczyzn) prowadzone były przez organizację pozarządową, a 3 kolejne (w tym 2 dla bezdomnych mężczyzn z łączną liczbą 11 miejsc oraz 1 dla 5 bezdomnych kobiet) prowadzone były przez MOPS.

Tabela: Mieszkania treningowe dla osób bezdomnych w latach 2019-2024

Nazwa jednostki	Liczba miejsc w poszczególnych latach wg stanu na 31 grudnia danego roku					
	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Mieszkania treningowe dla bezdomnych oraz zagrożonych bezdomnością mężczyzn	16	16	16	16	16	16
Mieszkania treningowe dla bezdomnych kobiet i mężczyzn prowadzone przez MOPS	16	16	16	16	16	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

12.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

3 mieszkania treningowe dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn prowadzone były na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio.

12.2.2.3 Kadra

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu na zlecenie GMK 3 mieszkań treningowych dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn zaangażowanych było 5 osób (około 2 etatów) oraz 5 wolontariuszy.

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu 3 mieszkań treningowych dla bezdomnych kobiet i mężczyzn przez MOPS zaangażowana była 1 osoba (1 etat).

12.2.2.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu treningowym dla bezdomnych mężczyzn, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Szczegółowe informacje dotyczące osób bezdomnych zostały zamieszczone w podrozdziale 12.1 „Osoby w kryzysie bezdomności w społeczności Miasta Krakowa”, gdzie na ich podstawie została scharakteryzowana populacja osób bezdomnych w Krakowie. Zostały one przygotowane na podstawie bazy danych osób korzystających z pomocy społecznej, tym samym są one reprezentatywne również dla osób bezdomnych korzystających z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu treningowym.

W 2019 r. z mieszkań chronionych¹⁵⁷ skorzystały łącznie 44 osoby (8 kobiet i 36 mężczyzn), w tym w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 15 osób kontynuujących udział w projekcie z 2018 r. (4 kobiety i 11 mężczyzn). W 2020 r. z mieszkań chronionych skorzystało łącznie 39 osób (5 kobiet i 34 mężczyzn), w 2021 r. - 42 osoby (8 kobiet i 34 mężczyzn), w 2022 r. - 44 osoby (7 kobiet i 37 mężczyzn), w 2023 r. 46 osób (6 kobiet i 40 mężczyzn). W 2024 r. z mieszkań treningowych skorzystały 42 osoby (6 kobiet i 36 mężczyzn).

12.2.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na działalność mieszkań chronionych dla bezdomnych osób, prowadzonych przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków wynosiła w roku 2019: 90 800 zł przekazanych w formie dotacji na prowadzenie 3 mieszkań chronionych, 28 800 zł przekazanych w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” oraz 62 988,60 zł środków własnych na prowadzenie 3 mieszkań chronionych treningowych przez MOPS.

¹⁵⁷ W związku z nowelizacją ustawy o pomocy społecznej od 1 listopada 2023 r. zmianie uległa nazwa mieszkań

Na realizację zadania w 2020 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 93 145,81 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała 98 000 zł z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków.

Na realizację zadania w 2021 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 99 916,33 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków kwotę 100 560 zł.

Na realizację zadania w 2022 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 125 895,12 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków kwotę 135 560 zł.

Na realizację zadania w 2023 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 151 615,41 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków kwotę 170 560 zł.

Na realizację zadania w 2024 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 193 647,68 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków kwotę 170 560 zł.

W 2019 r. średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 473 zł, 450 zł w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” i 492 zł w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS.

W 2020 r. średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 510 zł, a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS 485 zł.

W 2021 r. średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 523,75 zł, a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS 520,39 zł.

W 2022 r. średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 706,04 zł (kwota z rocznej dotacji), a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS – 642,17 zł, ustalony na podstawie planu finansowego na rok 2022.

W 2023 r. średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 888,33 zł, a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS 789,66 zł.

W 2024 r. średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 888,33 zł, a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS 1008,60 zł.

12.2.2.6 Wnioski

Analiza potrzeb osób bezdomnych w Krakowie wskazuje na konieczność prowadzenia usługi wspierającej ich w wychodzeniu z bezdomności. Aktualnie funkcjonuje 6 mieszkań treningowych, które przygotowują osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością do samodzielnego życia. Mieszkanie treningowe to forma wsparcia, która stwarza osobom bezdomnym najlepsze warunki do zwiększania własnej aktywności w zakresie zmiany sytuacji życiowej oraz usamodzielnienia się. Planuje się współpracę z organizacjami, które prowadzą mieszkania treningowe, wspierane, readaptacyjne w ramach własnej działalności lub działalności charytatywnej, dofinansowywanej przez gminę.

12.2.3 Praca socjalna z osobami bezdomnymi metodą streetworkingu

Pracownicy socjalni pracujący metodą streetwork obejmują pomocą osoby bezdomne przebywające w przestrzeni publicznej, niekorzystające ze wsparcia instytucjonalnego lub korzystające z niego w sposób nieregularny, z uwagi na swoje wykluczenie społeczne lub brak motywacji do zmiany swojej sytuacji życiowej. W 2024 r. pracownicy socjalni przeprowadzili 233 dyżury w terenie, których celem było prowadzenie indywidualnej pracy socjalnej z osobami bezdomnymi, diagnozowanie nowych miejsc pobytu i nawiązywanie kontaktów z osobami bezdomnymi, które nie zostały jeszcze objęte pracą socjalną i udzielenie im informacji lub poradnictwa (nawiązano kontakt ze 176 osobami bezdomnymi – osoby zidentyfikowane). W trakcie wszystkich dyżurów nawiązano bezpośrednio 1522 kontakty.

Istotnym elementem pracy pracowników socjalnych, pracujących metodą streetwork, były interwencje w sprawie przebywających na terenie Gminy Miejskiej Kraków osób bezdomnych, podejmowane w odpowiedzi na zgłoszenia osób prywatnych, firm i instytucji.

W 2024 r. pracownicy socjalni podjęli 192 interwencje. Streetworkerzy współpracowali z różnymi podmiotami, instytucjami działającymi w obszarze pomocy osobom bezdomnym, m.in. ze Strażą Miejską, Policją oraz Strażą Ochrony Kolei. W okresie zimowym podejmowano działania, których celem było zmniejszenie ryzyka zamarznięcia osób bezdomnych. Łącznie zrealizowano 41 wspólnych dyżurów terenowych.

W 2024 r. osoby bezdomne miały możliwość skorzystania z konsultacji w punkcie konsultacyjnym – w siedzibie streetwork przy ul. Rakowickiej 21. Z konsultacji skorzystało 80 osób.

12.2.3.1 Organizacje pozarządowe

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

12.2.3.2 Kadra

W 2024 r. w MOPS zatrudnionych było 4 pracowników socjalnych – streetworkerów (4 etaty).

12.2.3.3 Wnioski

Realizowanie pracy socjalnej metodą streetworkingu pozwala na dotarcie i udzielenie odpowiedniej pomocy osobom najbardziej wykluczonych społecznie, które odmawiają lub nie potrafią skorzystać z pomocy. Ważnym elementem pracy streetworkerów jest również współpraca ze Strażą Miejską i Policją oraz Służbą Ochrony Kolei. Zatem zasadne jest kontynuowanie tego typu wsparcia dla osób bezdomnych.

12.2.4 Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej

Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej polega na indywidualnym, dostosowanym do zdiagnozowanych potrzeb, wsparciu osoby bezdomnej w procesie pokonywania kryzysu bezdomności. Asystent towarzyszy osobie w jej codziennym życiu, motywuje do zmiany, wspiera. Zakres usługi asystenta osoby bezdomnej obejmuje, jedną lub więcej z niżej wymienionych form wsparcia: pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, wsparcie w zakresie poprawy sytuacji finansowej (regulowanie zadłużeń, wyjaśnienie spraw alimentacyjnych), pomoc w aktywizacji zawodowej, wsparcie w próbie odbudowania więzi z najbliższymi, pomoc w dbaniu o zdrowie (doradztwo w kwestiach higieny, motywowanie do leczenia i rehabilitacji, uzyskania stopnia niepełnosprawności lub niezdolności do pracy), motywowanie do podejmowania leczenia uzależnień oraz wytrwania w abstynencji, naukę przestrzegania norm społecznych, dbania o siebie, higienę osobistą oraz miejsce aktualnego pobytu. Współpraca osoby w kryzysie bezdomności oraz wspierającego ją w tym asystenta prowadzić ma do podjęcia przez osobę bezdomną samodzielnego życia.

12.2.4.1 Infrastruktura

W 2024 r. usługa Asystenta Osoby Bezdomnej była realizowana przez MOPS. Wsparciem objęto 18 osób bezdomnych.

12.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2024 r. zadanie nie było realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

12.2.4.3 Kadra

W 2024 r. Usługę Asystenta Osoby Bezdomnej realizowała w ramach działalności MOPS 1 osoba (w ramach 1 etatu).

12.2.4.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania:

- w 2019 r. z dotacji w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” wydatkowano 20 400 zł, a w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” wydatkowano 23 610,28 zł;
- w 2020 r. w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” wydatkowano 48 177,72 zł;
- w 2021 r. w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” wydatkowano 48 194,28 zł;
- w 2022 r. w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” wydatkowano 20 570,98 zł;
- w 2023 r. usługa była realizowana w ramach zasobów kadrowych MOPS;
- w 2024 r. usługa nadal była realizowana w ramach zasobów kadrowych MOPS.

12.2.4.5 Wnioski

Usługa asystenta osoby bezdomnej stanowi istotne uzupełnienie systemu wsparcia osób bezdomnych i zasadne jest kontynuowanie jej świadczenia na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

12.2.5 Pomoc w formie gorącego posiłku

W ramach wsparcia realizacji zadania z zakresu działalności charytatywnej, polegającego na prowadzeniu kuchni w zasobach lokalowych oferenta na terenie Gminy Miejskiej Kraków, w 2024 r. gmina dofinansowywała 4 kuchnie, które wg. oferty zadeklarowały wydawanie około 450 posiłków dziennie, a w roku 2024 wydały około 700 posiłków dziennie.

W 2024 r. liczba osób, które skorzystały z tego typu pomocy wyniosła 3350. Łączna liczba wydanych posiłków w 2024 r. wyniosła 198 415. Łączna kwota dotacji przekazana na realizację zadania wyniosła 229 159,04 zł.

Tabela: Liczba posiłków wydawanych w kuchniach w latach 2019-2024

Dane liczbowe z podziałem na lata	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Liczba osób korzystających z posiłków	4746	3588*	2700*	3800*	3 641	3 350
Liczba wydanych posiłków	247 266	278 327	245 623	229 916	213 452	198 415

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

*Liczba może być zaniżona. Ze względu na ograniczenie czasu kontaktu z klientami podczas trwania stanu epidemii w części kuchni zawieszono czasowo prowadzenie ewidencji osób, a notowano jedynie liczbę wydanych porcji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

12.2.5.1 Infrastruktura

W roku 2024 realizacja zadania odbywała się w ramach wspierania działalności charytatywnej i obejmowała 4 kuchnie:

Nazwa placówki	Liczba osób korzystających zgodnie z ofertą
Kuchnia św. Brata Alberta – Caritas ul. Dietla 48	około 190 osób dziennie
Kuchnia im. Św. Brata Alberta Stowarzyszenie Przyjaciół im. Św. Brata Alberta ul. Reformacka 3	około 100 osób dziennie
Parafia Rzymskokatolicka pw. Miłosierdzia Bożego Pl. Prezydenta Edwarda Raczyńskiego 1	około 10 osób dziennie
Kuchnia – Fundacja Po Pierwsze Człowiek ul. Woronicza 3B	około 115 osób dziennie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Jeśli jest taka potrzeba i możliwość kuchnie mogą wydawać podwójne porcje zupy osobom.

Pomoc w formie ciepłego posiłku jest realizowana również przez inne podmioty i organizacje, które nie były dofinansowane przez GMK np. kuchnie przyparafialne lub kuchnie prowadzone przez zgromadzenia zakonne.

12.2.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie było realizowane przez następujące podmioty: Fundację „Po Pierwsze Człowiek”, Parafię Rzymskokatolicką pw. Miłosierdzia Bożego, Stowarzyszenie Przyjaciół im. Św. Brata Alberta, Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

12.2.5.3 Kadra

Za zasoby kadrowe odpowiedzialne są podmioty prowadzące kuchnie. Do działań w zakresie prowadzenia kuchni są również angażowani wolontariusze. Zgodnie z wymaganiami kadra ma obowiązek posiadać odpowiednie kwalifikacje oraz badania wymagane przepisami. W realizację zadania zaangażowane były 63 osoby (około 9 etatów), w tym 56 wolontariuszy (około 7 etatów).

12.2.5.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Łącznie Gmina Miejska Kraków przekazała na realizację zadania:

- w 2019 r.: 197 500 zł;
- w 2020 r.: 187 520 zł;
- w 2021 r.: 157 600 zł;
- w 2022 r.: 157 600 zł;
- w 2023 r.: 178 200 zł;
- w 2024 r.: 229 159,04 zł.

12.2.5.5 Wnioski

Z posiłków w kuchniach społecznych prowadzonych przez ww. organizacje korzystają nie tylko osoby bezdomne, ale również rodziny, osoby bezrobotne oraz inne, które wymagają takiej formy pomocy. Rodzaje wydawanych posiłków są zróżnicowane w zależności od podmiotu prowadzącego kuchnię. Posiłki wydawane przez kuchnie stanowią uzupełnienie świadczeń przyznawanych na podstawie ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. w formie jednego gorącego posiłku.

12.2.6 Łaźnia dla osób bezdomnych

Zapewnienie dostępu do usług higienicznych oraz możliwości wyprania i wymiany odzieży realizowane jest przez dwie organizacje: Dzielno Pomocy św. Ojca Pio w Centrum Pomocy przy ul. Smoleńsk 4 oraz przez Zgromadzenie Braci Albertynów przy ul. Skawińskiej 4.

W ramach zadań funkcjonują łaźnie, pralnie oraz magazyny odzieży. Działania obejmują możliwość wykąpania się, wyprania ubrań lub zmiany odzieży, a także strzyżenie, golenie, oraz w razie konieczności odwszawianie i wspomaganie leczenia przeciw świerzbowego.

Tabela: Liczba zabiegów w łaźni w latach 2019-2024:

Dane liczbowe z podziałem na lata	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Liczba zabiegów higienicznych	7062	4714	10 062	11 577	12 124	12 570
Liczba usług w formie pralni	3124	1580	3708	5721	6 678	7 264
Liczba usług wymiany odzieży	6610	4340	9476	11 397	11 824	12 322

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

12.2.6.1 Infrastruktura

Od 1 marca 2014 r. funkcjonuje łaźnia dla osób bezdomnych w Centrum Pomocy przy ul. Smoleńsk 4. Od 1 grudnia 2020 r. została uruchomiona druga łaźnia przy ul. Skawińskiej 4.

12.2.6.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie było realizowane przez Dzielno Pomocy św. Ojca Pio oraz Zgromadzenie Braci Albertynów w ramach wsparcia działalności charytatywnej na zlecenie GMK.

12.2.6.3 Kadra

W 2024 r. w realizację powyższego zadania zaangażowanych było 9 osób (około 5 etatów) w tym 4 wolontariuszy (około 2 etatów).

12.2.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na realizację zadania pn. „Zapewnienie możliwości dokonywania zabiegów higienicznych dla osób bezdomnych przebywających w przestrzeni publicznej” wynosiła:

- w roku 2019: 55 000 zł;
- w roku 2020: 59 583 zł;
- w roku 2021: 113 800 zł;
- w roku 2022: 117 600 zł;
- w roku 2023: 137 600 zł;
- w roku 2024: 157 600 zł.

12.2.6.5 Wnioski

W ramach działalności łaźni osoby bezdomne przebywające w przestrzeni publicznej mają możliwość dokonania zabiegów higienicznych, wyprania lub wymiany odzieży. Z usług samej łaźni prowadzonej przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio korzystały średnio 37 osoby dziennie, Zgromadzenia Braci Albertynów średnio 23 osoby dziennie. Osoby bezdomne chętnie korzystają również z pralni i magazynu odzieżowego. Realizacja tego typu działalności daje możliwość podniesienia higieny osób bezdomnych i obniżenia zagrożenia schorzeniami wynikającymi z niskiego poziomu higieny.

12.2.7 Zapewnienie doraźnej pomocy medycznej i zaopatrzenia w leki dla osób bezdomnych

Gmina dofinansowywała działalność charytatywną w formie Przychodni dla Osób Bezdomnych oraz Punktu Wydawania Leków, w ramach której udzielana jest doraźna pomoc medyczna (lekarska, pielęgniarska) i wydawanie leków. Lekarze w przychodni przyjmowali pacjentów z objawami chorób ostrych, przewlekłych, w tym również zakaźnych. Poprzez udzielenie doraźnej pomocy medycznej udało się również zapobiec niebezpiecznym powikłaniom, szczególnie w przypadku przewlekłych schorzeń dermatologicznych. Wszystkie te działania przyczyniły się także do uświadomienia zasad profilaktyki i higieny osobistej.

Drugim zadaniem dofinansowanym przez Gminę w tej dziedzinie jest działalność Fundacji Przystań Medyczna, polegająca na zapewnieniu doraźnej pomocy medycznej w formie dyżurów, osobom bezdomnym przebywającym w przestrzeni publicznej Gminy Miejskiej Kraków, a także w placówkach dla osób bezdomnych, tj. w Noclegowni i Schronisku z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a, Noclegowni i Schronisku z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtyśowskiej 13c oraz w Ogrzewalniach dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52.

Tabela: Liczba konsultacji lekarskich, opatrunków i drobnych zabiegów pielęgniarskich oraz wydanych leków i materiałów opatrunkowych w latach 2019-2024

Dane liczbowe z podziałem na lata	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Liczba konsultacji lekarskich	4737	5109	4275	4887	4 715	3 526
Liczba opatrunków i drobnych zabiegów pielęgniarskich	3611	4925	4520	5623	4 882	4 331
Liczba wydanych leków i materiałów opatrunkowych	9824	9940	10 785	21 505	15 121	19 303

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

12.2.7.1 Infrastruktura

Przychodnia dla Osób Bezdomnych i Apteka Darów prowadzona była przez Stowarzyszenie Lekarzy Nadziei. Przychodnia znajduje się przy ul. Smoleńsk 4, a Apteka Darów na os. Dywizjonu 303, paw. 1.

Dyżury lekarskie zapewnione przez Fundację „Przystań Medyczna” odbywały się jeden/dwa razy w tygodniu w miejscach przebywania osób bezdomnych w przestrzeni publicznej w tym w Ogrzewalniach dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52 oraz stacjonarnie dwa/trzy razy w tygodniu na terenie placówki Noclegowni i Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a i raz

w miesiącu na terenie Noclegowni i Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c.

12.2.7.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadania były realizowane przez Stowarzyszenie Lekarze Nadziei oraz Fundację Przystań Medyczna w ramach wsparcia działalności charytatywnej na zlecenie GMK.

12.2.7.3 Kadra

W 2024 r. w realizację powyższych zadań zaangażowanych było 140 osób w tym 132 wolontariuszy (około 3 etatów), 4 osoby w ramach umowy o pracę (około 1,5 etatu) oraz 5 osób w ramach umów cywilno-prawnych.

12.2.7.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na działalność charytatywną polegającą na świadczeniu pomocy przedmedycznej, lekarskiej i wydawaniu leków wynosiła:

- w roku 2019: 320 000 zł;
- w roku 2020: 365 000 zł;
- w roku 2021: 410 000 zł;
- w roku 2022: 510 000 zł;
- w roku 2023: 527 000 zł;
- w roku 2024: 586 500 zł.

12.2.7.5 Wnioski

Realizacja zadania publicznego obejmującego świadczenie doraźnej pomocy medycznej i wydawanie leków zabezpiecza potrzeby osób bezdomnych i ubogich w zakresie uzyskania doraźnej pomocy i poprawy zdrowia, a także jest formą profilaktyki przenoszenia chorób zakaźnych. Pozwala również zaopatrzyć osoby bezdomne, instytucje w podstawowe leki oraz materiały medyczne. Z pomocy w tej formie korzystają nie tylko osoby bezdomne, ale również inne osoby, które z różnych przyczyn nie mają możliwości skorzystania z publicznej służby zdrowia. Przychodnia współpracuje z łaznią Dzieła Pomocy Św. Ojca Pio prowadzoną w tym samym budynku. Uzupełnieniem tej formy były konsultacje lekarskie i pielęgniarskie dla osób bezdomnych, przebywających w przestrzeni publicznej Miasta Krakowa oraz w placówkach, które mają trudności w skorzystaniu z pomocy świadczonej przez podmioty lecznicze.

Realizacja zadania na dotychczasowym poziomie jest wystarczająca, ponieważ zgodnie z przepisami, w tym ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, większość osób jest objęta ubezpieczeniem zdrowotnym lub ma przyznane prawo do korzystania z publicznej służby zdrowia. Istotne jest zapewnienie doraźnej pomocy medycznej i pielęgniarskiej osobom, które mają ograniczony dostęp w ramach opieki zdrowotnej.

12.2.8 Wigilia dla osób bezdomnych i samotnych

W roku 2024 po raz kolejny Caritas Archidiecezji Krakowskiej zorganizował Wigilię Świąt Bożego Narodzenia dla osób bezdomnych i samotnych w dniu 24 grudnia na terenie Gminy Miejskiej Kraków. W ramach uroczystości została przygotowana wieczerza wigilijna dla 700 osób w Starej Zajezdni Kraków by DeSilva oraz 700 paczek świątecznych zawierających produkty żywnościowe, w tym konserwy, pieczywo, słodycze, kawę, herbatę, kakao oraz owoce.

12.2.8.1 Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2024 zadanie publiczne polegające na zorganizowaniu Wigilii Świąt Bożego Narodzenia dla osób bezdomnych i samotnych w dniu 24 grudnia na terenie Gminy Miejskiej Kraków realizował Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

Ponadto na terenie GMK, bez wsparcia finansowego Gminy, inne organizacje przygotowywały spotkania wigilijne oraz paczki świąteczne dla osób bezdomnych.

12.2.8.2 Kadra

W realizację powyższego zadania zaangażowanych było 7 osób zatrudnionych w ramach około 1 etatu oraz 163 wolontariuszy, którzy przepracowali 495 godzin.

12.2.8.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na realizację zadania publicznego z zakresu integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, polegającego na zorganizowaniu Wigilii Świąt Bożego Narodzenia dla osób bezdomnych i samotnych na terenie Gminy Miejskiej Kraków wyniosła:

- w 2019 r.: 30 000 zł;
- w 2020 r.: 30 000 zł;
- w 2021 r.: 40 000 zł;
- w 2022 r.: 30 000 zł;
- w 2023 r.: 30 000 zł;
- w 2024 r.: 30 000 zł.

12.2.8.4 Wnioski

Celem zadania jest reintegracja społeczna osób bezdomnych i samotnych poprzez uczestnictwo w Wigilii Świąt Bożego Narodzenia w dniu 24 grudnia oraz zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych – w formie żywności.

Uczestnikami zadania były osoby bezdomne, samotne przebywające i mieszkające na terenie Krakowa. Realizacja zadania przyczynia się do odbudowywania i wzmocnienia umiejętności uczestniczenia w życiu społecznym oraz pełnienia ról społecznych, dlatego zasadne jest jego kontynuowanie.

12.2.9 Streetbus dla osób bezdomnych

W okresie zimowym na terenie Gminy Miejskiej Kraków realizowana jest usługa skierowana do osób bezdomnych przebywających w przestrzeni publicznej, mająca na celu zapewnienie doraźnej pomocy żywieniowej oraz możliwości ogrzania się. W okresie od stycznia do marca oraz w grudniu 2024 r. każdego dnia, w godzinach wieczornych, autobus poruszający się po Krakowie zatrzymywał się na 3 ustalonych przystankach, na których osoby bezdomne i ubogie mogły otrzymać suchy prowiant w postaci kanapek, ciepłą kawę lub herbatę oraz otrzymać odzież, koce i inne przedmioty pomocne w przetrwaniu okresu zimowego, jak np. termosy i śpiwory. W 2024 r. w ramach usługi wydano 5970 pakietów żywnościowych. W ramach usługi zapewniono również popołudniowy dowóz osób bezdomnych do ogrzewalni oraz poranny przewóz z ogrzewalni do centrum miasta.

12.2.9.1 Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane przez MOPS, w autobusie wynajętym w trybie zamówienia publicznego od prywatnej firmy transportowej. Dostawcą pakietu żywnościowego jest również prywatna firma cateringowa, której oferta została wybrana w przetargu.

12.2.9.2 Kadra

W realizację powyższego zadania było zatrudnionych przez MOPS 11 osób (około 2,2 etatu) na umowy zlecenia.

12.2.9.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania Streetbus

- w 2020 r. wyniosła 68 285,06 zł;
- w 2021 r. wyniosła 307 570,50 zł;
- w 2022 r. wyniosła 432 505,34 zł;
- w 2023 r. wyniosła 583 262,44 zł;
- w 2024 r. wyniosła 545 598,41 zł.

12.2.9.4 Wnioski

Streetbus jest formą zapewnienia osobom bezdomnym oraz ubogim przebywającym w przestrzeni publicznej podstawowych potrzeb w postaci ciepłego napoju, pomocy żywnościowej i ciepłej odzieży w autobusie poruszającym się na terenie Gminy Miejskiej Kraków. Świadczony dodatkowo w ramach zadania transport z i do ogrzewalni zapobiega konfliktom osób w kryzysie bezdomności z mieszkańcami korzystającymi ze środków transportu miejskiego w godzinach szczytu komunikacyjnego.

12.2.10 Aktywizacja zawodowa osób bezdomnych – Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, bez pracy

Szczegółowe informacje dotyczące Centrum Integracji dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, bez pracy znajdują się w podrozdziale: 10.2.2.2. Zadania realizowane przez Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, bez pracy.

13 Projekt „Moc Relacji – wdrożenie zintegrowanego modelu profilaktyki przemocy domowej”

W ramach obszaru programowego 22: Rozwój lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć, program „Sprawiedliwość”, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie realizował w terminie od 1 stycznia 2023 r. do 31 marca 2024 r. projekt partnerski „MOC RELACJI – wdrożenie zintegrowanego modelu profilaktyki przemocy domowej” finansowany przez Fundusz Małych Grantów, Norweski Mechanizm Finansowy 2014-2021. Projekt realizowany był w partnerstwie z Krakowską Fundacją Psychoterapii i Rozwoju „Dom Terapii” oraz Miejskim Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie.

Celem projektu jest wprowadzenie do profilaktyki w obszarze przemocy w rodzinie kompleksowego programu działań ukierunkowanych na wzmacnianie jakości relacji w związkach. W ramach projektu utworzone zostało dla mieszkańców Krakowa ogólnodostępne Centrum dla Rodzin.

Od kwietnia 2024 r. Gmina Miejska Kraków zlecała realizację zadania publicznego polegającego na świadczeniu specjalistycznego poradnictwa dla mieszkańców GMK Fundacji „Dom Terapii”, która została wyłoniona w drodze otwartego konkursu ofert. W Centrum dla Rodzin prowadzonym przez MOPS, obok usług świadczonych przez zleceńbiorcę zadania publicznego, można było również uzyskać wsparcie świadczone przez Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień.

13.1 Osoby i rodziny korzystające ze wsparcia udzielanego przez Centrum dla Rodzin, beneficjenci projektu

Wsparcie świadczone w Centrum dla Rodzin kierowane jest do rodzin i par. Głównym celem jest koncentracja na działaniach związanych z podniesieniem jakości relacji w związku, kształtowaniem umiejętności komunikacyjnych, rozwiązywaniem konfliktów i wzmocnienia kompetencji wychowawczych, co w konsekwencji zmniejsza ryzyko występowania przemocy domowej.

W Centrum dla Rodziny klienci w jednym miejscu mogli skorzystać z różnych usług z obszaru wsparcia relacyjnego, takich jak:

- poradnictwo psychologiczne (118 os.),
- terapia par/rodzinna (202 os.),
- terapia indywidualna (40 os.),
- poradnictwo rodzinne (227 os.),
- poradnictwo socjalne (56 os.),
- konsultacje z seksuologiem (39 os.)
- indywidualne poradnictwo z obszaru profilaktyki uzależnień (57 os.).

W Centrum organizowane były również grupowe formy wsparcia;

- warsztaty dla rodziców nastolatków wzmacniające kompetencje rodzicielskie (31 os.),
- szkoła dla rodziców (43 os.),
- grupa psychoedukacyjna dla rodziców (47 os.),
- terapie grupowe (32 os.),
- trening pracy z ciałem (21 os.).

Wsparciem w ramach działającego centrum objęto łącznie 479 osób.

13.2 Infrastruktura

Centrum dla Rodzin funkcjonuje w modelu „pod jednym dachem”, co oznacza, że klienci mogą skorzystać z bezpłatnego specjalistycznego wsparcia relacyjnego w jednym miejscu. Rodziny i pary mogą zgłaszać się z własnej inicjatywy lub mogą zostać skierowani do Centrum. Placówka świadczy pomoc od poniedziałku do piątku od godziny 9:00-19:00,

niektóre zajęcia grupowe odbywają się także w soboty. Od kwietnia 2024 r. lokal Centrum dla Rodzin o powierzchni 166 m² znajduje się przy ul. Wodna 2b w Krakowie.

13.3 Organizacje realizujące projekt

W pierwszym kwartale 2024 r. projekt realizowany był przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie w partnerstwie z Krakowską Fundacją Psychoterapii i Rozwoju „Dom Terapii” oraz Miejskim Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie.

Od kwietnia 2024 r. „Zleceniodawcą” realizacji zadania publicznego jest Gmina Miejska Kraków, reprezentowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie. Zadanie realizowane jest przez Fundację Psychoterapii i Rozwoju „Dom Terapii” we współpracy z MOPS oraz Miejskim Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie.

13.4 Kadra

Usługi w Centrum dla Rodzin realizowane są przez 4 pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, 14 specjalistów zatrudnionych przez Fundację „Dom Terapii”: psycholog, psychoterapeuta, trenerzy grupowi oraz 4 specjalistów psycholog/terapeuta uzależnień z ramienia Miejskiego Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie.

13.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Całkowita wartość projektu wynosi 2 057 372,50 zł.

- w 2023 r. na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 901 457,04 zł oraz na zadania realizowane przez Partnerów wydatkowano 640 978,28 zł. Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2023 r. wyniosła 1 542 435,32 zł.

- w 2024 r. w związku z wnioskiem o przedłużenie realizacji projektu do 31 marca 2024 r. całkowita wartość projektu zwiększyła się i wyniosła 2 057 372,50 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS oraz na zadania realizowane przez partnerów wydatkowano 444 152,43 zł.

Od kwietnia 2024 r. funkcjonowanie Centrum dla Rodzin finansowane jest przez Gminę Miejską Kraków.

13.6 Wnioski

Projekt „Moc relacji” wzbogacił ofertę Gminy Miejskiej Kraków w zakresie profilaktyki przemocy domowej w rodzinach. Dzięki opracowanemu w tym celu narzędziu oraz różnorodnych formach pomocy dostępnych w uruchomionym Centrum dla Rodzin pary, które mają wątpliwość co do jakości ich relacji mogą uzyskać szybką diagnozę i specjalistyczną pomoc. Działanie na poziomie profilaktyki pomoże pomóc rozwiązać trudności w relacji par zanim zaczną one wywoływać zachowania z zakresu przemocy domowej.

14 Projekt „Wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec seniorów i osób niepełnosprawnych w Krakowie”

W ramach obszaru programowego 22: Rozwój lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych, program „Sprawiedliwość”, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie realizował w terminie od 1 lutego 2023 r. do 31 marca 2024 r. projekt partnerski „Wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec seniorów i osób niepełnosprawnych w Krakowie” finansowany przez Fundusz Małych Grantów, Norweski Mechanizm Finansowy 2014-2021.

Jego celem była poprawa funkcjonowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez wprowadzenie działań skierowanych do specjalistów realizujących zadania oraz świadczących usługi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec osób starszych/dorosłych osób z niepełnosprawnością oraz uwrażliwienie na przemoc wszystkich mieszkańców GMK, a szczególnie osób starszych/ osób z niepełnosprawnością, ich rodzin i opiekunów.

W ramach projektu realizowane były działania sprzyjające wzrostowi kompetencji i współpracy interdyscyplinarnej specjalistów podejmujących interwencje w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec osób ze szczególnymi potrzebami m.in: zrealizowano trening kompetencji interpersonalny w podziale na 2 grupy (20 osobowe), każda z grup skorzystała z 3-dniowego wsparcia, szkolenie „Praca ze sprawcami przemocy”, w szkoleniu wzięło udział 32 osoby, szkolenie w formule online z zakresu aspektów prawnych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, uczestnicy odbyli szkolenie w podziale na 3 grupy dla każdej grupy szkolenie trwało 8 godzin dydaktycznych. Ze wsparcia skorzystało 86 osób.

Zrealizowano interdyscyplinarną konferencję pn. „Przemoc jest bliżej niż myślisz. Nie bądź obojętny. Reaguj!”. W dniu pierwszym – prelekcje oraz w dniu drugim – warsztaty, wzięło udział 182 specjalistów realizujących zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej wobec osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami lub świadczącymi usługi wsparcia na rzecz osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, ich rodzin oraz opiekunów.

14.1 Organizacje współrealizujące projekt

Projekt był realizowany wspólnie z Chrześcijańskim Stowarzyszeniem Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół "Ognisko".

14.2 Kadra

Pracownicy MOPS oraz organizacji pozarządowej realizującej zadania w projekcie.

14.3 Beneficjenci projektu

Odbiorcami działań zaplanowanych w projekcie byli:

- specjaliści realizujący zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec osób starszych/osób z niepełnosprawnych oraz specjaliści świadczący usługi wsparcia dla osób starszych/osób z niepełnosprawnościami.
- osoby starsze/osoby z niepełnosprawnością
- mieszkańcy GMK szczególnie rodziny i opiekunowie osób starszych/z niepełnosprawnością.

14.4 Nakłady finansowe w ramach projektu „Wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec seniorów i osób niepełnosprawnych w Krakowie”

Całkowita wartość projektu wynosi 477 061 zł:

- z czego na zadania realizowane przez MOPS w 2023 r. wydatkowano 280 058,75 zł oraz na zadania realizowane przez Partnera Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół "Ognisko" wydatkowano 63 292,25 zł. Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2023 r. wyniosła 343 351 zł;
- z czego na zadania realizowane przez MOPS w 2024 r. wydatkowano 133 710 zł.

14.5 Wnioski

Projekt został zakończony. Projekt „Wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec seniorów i osób niepełnosprawnych w Krakowie” poszerzy ofertę Gminy Miejskiej Kraków w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej wobec osób starszych i osób z niepełnosprawnością. Zaplanowane działania pomagają rozpoznawać zjawisko przemocy, szybciej docierać do rodzin, w których przemoc występuje. Poprzez upowszechnienie wiedzy nt. przemocy osób starszych i osób z niepełnosprawnością wzrósł poziom świadomości mieszkańców co wpłynęło pozytywnie na dostępność pomocy dla osób doświadczających przemocy.

15 Projekt „Krakowski Szlak Integracji”

Projekt pn. „Krakowski Szlak Integracji” realizowany jest przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie w terminie od 4 listopada 2024 r. do 31 grudnia 2028 r., współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027.

Projekt skierowany jest przede wszystkim do osób borykających się z trudnościami życiowymi, wśród których wyróżniają się: brak zatrudnienia, trudności opiekuńczo-wychowawcze, problemy z integracją (np. cudzoziemcy), konsekwencje wychowywania się w rodzinach dysfunkcyjnych oraz potrzeba doskonalenia kompetencji rodzicielskich (np. rodzice zastępczy).

Celem projektu „Krakowski Szlak Integracji” jest integracja społeczna, osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej mieszkających, uczących się lub pracujących w Krakowie, a w przypadku osób mających szansę na zmianę sytuacji zawodowej, powrót na rynek pracy.

Dla uczestników projektu przewidziane zostały indywidualnie dopasowane usługi, które zostaną określone na etapie diagnozy, w ścisłej współpracy z klientem.

W ramach wsparcia przewidziane są m.in. usługi KIS, wsparcie asystenta rodziny, asystenta integracji, usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalne systemy wsparcia, poradnictwo psychologiczne, prawne a także wsparcie w zakresie logopedii, dietetyki, obejmujące diagnostykę i profilaktykę oraz inne usługi odpowiadające potrzebom i trudnościom uczestników projektu.

15.1 Organizacje współrealizujące projekt

- Usługi wzmacniające rodziną z doświadczeniem izolacji penitencjarnej zostały zlecone organizacji pozarządowej w trybie konkursowym, zgodnie z zapisami Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Małopolskie Stowarzyszenie Probacja).
- Usługi wzmacniające rodzinę – piecza zastępcza, w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej zostały zlecone organizacji pozarządowej w trybie konkursowym, zgodnie z zapisami Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie oraz na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Stowarzyszenie Siemacha)
- Specjalistyczne poradnictwo prawne zostały zlecone organizacji pozarządowej w trybie konkursowym, zgodnie z zapisami Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Fundacją ARISE)

15.2 Kadra

Pracownicy MOPS oraz organizacji pozarządowej realizującej zadania w projekcie.

15.3 Beneficjenci projektu

Działaniami projektu zostanie objętych łącznie do 2175 uczestników, w 3 podgrupach docelowych:

1. Cudzoziemcy mający trudności z integracją – osoby korzystające bądź kwalifikujące się do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, spełniające warunki określone w art. 7 pkt 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (400 uczestników);
2. Osoby niepracujące, spełniające warunki ustawy o zatrudnieniu socjalnym (145 uczestników);
3. Osoby przebywające w pieczy zastępczej wraz z otoczeniem oraz rodziny przeżywające trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, osoby,

o których mowa w ustawie z dnia 9 kwietnia 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

- a. Dzieci i młodzież do 18. roku życia umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej (350 uczestników);
- b. Osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej oraz ich otoczenie (130 uczestników);
- c. Rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze (350 rodzin, łącznie 1050 uczestników), w tym rodziny, których członkowie doświadczyli izolacji penitencjarnej (100 uczestników).

W ramach projektu w 2024 r. realizowano usługi dla 68 zrekrutowanych uczestników:

- usługi asystenta rodziny, z którego wsparcia skorzystało 22 rodziny (60 uczestników);
- usługi o charakterze zawodowym (doradca zawodowy, trener zatrudnienia, zatrudnienie wspierane) z których skorzystało 8 uczestników.

15.4 Nakłady finansowe w ramach projektu „Krakowski Szlak Integracji”

Całkowita wartość projektu zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie projektu na lata 2024-2028 wynosi 22 627 002,22 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS od listopada do grudnia 2024 r. wydatkowano 43 409,90 zł.

15.5 Wnioski

Realizację projektu rozpoczęto z opóźnieniem w stosunku do zakładanego harmonogramu. Umowę o dofinansowanie zawarto 29.10.2024 r., po czym przystąpiono do procesu rekrutacji na usługi zaplanowane w ramach zadań.

Projekt zakłada realizację kompleksowych, zindywidualizowanych działań dostosowanych do potrzeb uczestników, które mają na celu poprawę ich sytuacji życiowej.

Większość zaplanowanych usług zakłada wsparcie do 12 miesięcy. Dopiero po upływie minimalnego okresu ich realizacji będzie można formułować wiarygodne wnioski.

16 Trwałość projektu „Zawsze rodzina”

Zgodnie § 15 umowy o dofinansowanie projektu pn: „Zawsze rodzina” nr RPMP.09.02.01.-12-0682/19, w okresie od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r., w ramach obowiązku zachowania trwałości ww. projektu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie zachowuje trwałość rezultatu w następującym zakresie:

1. Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu – w okresie sprawozdawczym utworzono 15 nowych miejsc, w tym:
 - rodziny spokrewnione i niezawodowe, które były uczestnikami szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze – sprawują opiekę przynajmniej nad jednym dzieckiem – 7,
 - rodziny spokrewnione i niezawodowe, które były uczestnikami szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze – są wpisane do rejestru rodzin zastępczych ale aktualnie nie sprawują opieki nad dzieckiem – 2,
 - dzieci przebywające w rodzinach zawodowych, które były uczestnikami szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze i są wpisane do rejestru rodzin zastępczych, mają zawartą umowę na sprawowanie pieczy zastępczej nad dziećmi – 0,
 - rodziny zawodowe, które były uczestnikami szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze – są wpisane do rejestru rodzin zastępczych, ale aktualnie nie sprawują opieki nad dzieckiem – 3,
 - asystent rodziny – osoby zatrudnione w MOPS realizujące wsparcie – 3.

Jednocześnie w związku z dużymi potrzebami Gminy Miejskiej Kraków w zakresie uruchomienia nowych rodzin zastępczych, pozostajemy w gotowości instytucjonalnej do uruchomienia większego wsparcia w przypadku pojawienia się nowych kandydatów na rodziny zastępcze.

2. Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – w okresie sprawozdawczym wsparto 547 miejsc, w tym:
 - rodziny spokrewnione i niezawodowe, wpisane do rejestru rodzin zastępczych – 322,
 - kandydaci na rodziny spokrewnione i niezawodowe, którzy uczestniczyli w szkoleniu dla kandydatów na rodziny zastępcze – 19,
 - dzieci przebywające w rodzinach zawodowych, które były uczestnikami szkoleń doskonalących umiejętności rodzin zastępczych – 109,
 - miejsca w rodzinach zawodowych, które zakończyły szkolenie dla kandydatów na rodziny zastępcze – 3,
 - asystent rodziny – osoby zatrudnione w MOPS realizujące wsparcie – 37; ze wsparcia asystenta rodziny skorzystało 716 rodzin.
 - zadanie zlecone pn. Specjalistycznych usług dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami – osoby udzielające wsparcia – specjaliści – 57; ze wsparcia skorzystało 109 rodzin

17 Pomoc uchodźcom z Ukrainy

Wybuch wojny, 24 lutego 2022 r. w Ukrainie i nagły napływ dużej grupy uchodźców wojennych do Krakowa, spowodował konieczność zorganizowania systemowej pomocy dla uchodźców, która kontynuowana była w 2024 r. W działania związane z pomocą na rzecz obywateli Ukrainy zaangażowanych było 119 osób zatrudnionych w MOPS w ramach umowy o pracę oraz 30 osób w ramach umowy zlecenia

Placówka opiekuńczo-wychowawcza przy ul. Moczydło 12

W związku z wybuchem wojny w Ukrainie i napływem uchodźców, w tym dzieci pozbawionych opieki, MOPS, z pieniędzy zebranych na ten cel przez prywatnych darczyńców, zakupił na rzecz Gminy Miejskiej Kraków nieruchomość przy ul. Moczydło 12, z przeznaczeniem na placówkę opiekuńczo-wychowawczą dla tychże dzieci.

Zakupiona nieruchomość jest budynkiem mieszkalnym jednorodinnym, wolnostojącym, dwukondygnacyjnym, częściowo podpiwniczonym o pow. zabudowy 220 m², pow. użytkowej 346 m², położonym na działce o pow. 0,1221 ha. Zmodernizowanym i dostosowanym dla potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych.

W 2024 r. w placówce przy ul. Moczydło 12 przebywało 11 dzieci z Ukrainy, o których mowa w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (w tym jeden pełnoletni powracający do pieczy zastępczej), 4 dzieci cudzoziemskich, o których mowa w art. 5 ust. 3 Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i 4 dzieci polskich.

Łączny koszt funkcjonowania placówki w 2024 r. wyniósł 1 725 365,58 zł w tym: 1 066 891,67 zł ze środków Funduszu Pomocy PWFUK, 452 433,12 zł z dotacji celowej PZUWM, 206 040,79 zł ze środków własnych PWSMK). Dodatkowo 65 334,76 zł PWUWM z Programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2024-2027”.

Pomoc w formie posiłku dla dzieci w szkołach i przedszkolach

Dzieci i uczniowie – obywatele Ukrainy, uczęszczający do szkół, przedszkoli czy żłobków, zostali objęci pomocą w postaci dożywiania. W 2024 r. pomoc ta udzielana była w postaci posiłków realizowanych w ramach żywienia zbiorowego w szkole lub przedszkolu na podstawie wydanych decyzji administracyjnych. Posiłki przyznawane były, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekraczał 1200 zł oraz jeśli dochód na osobę w rodzinie był wyższy niż 1200 zł, ale nie przekraczał 1500 zł, pod warunkiem zwrotu 50% kosztów posiłku.

Łącznie w 2024 r. pomocą w postaci posiłków udzielonych dla dzieci obywateli Ukrainy w szkołach, przedszkolach czy żłobkach objęto 575 osób. Wartość udzielonej pomocy wyniosła 820 208,17 zł, Zadanie to finansowano z środków Funduszu Pomocy Ukrainie

Nadzór nad wypełnianiem praw i obowiązków opiekuna tymczasowego małoletniego obywatela Ukrainy

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy, w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, ośrodkowi pomocy społecznej powierza zadanie w postaci nadzoru nad realizacją praw i obowiązków opiekunów tymczasowych małoletnich obywateli Ukrainy. Sąd opiekuńczy właściwy ze względu na miejsce pobytu dziecka, zgodnie z prawem obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej, ustanawia opiekuna tymczasowego małoletniego obywatela Ukrainy.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. nadzór nad sposobem wypełniania praw i obowiązków przez opiekunów tymczasowych dla 579 małoletnich obywateli Ukrainy sprawowano wobec 515 osób.

Zadanie było finansowane na podstawie porozumienia zawartego z Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF). W ramach realizacji zadania wykonywanie nadzorów powierzono 19 zleceńbiorcom. Łącznie wydatkowano na ten cel 92 600,21 zł.

Wsparcie finansowe wydatków związane z utrzymaniem dzieci przez opiekunów tymczasowych

Dla opiekunów tymczasowych ustanowionych dla małoletnich, którzy przed przybyciem na terytorium RP byli umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy, złożono także 25 wniosków o świadczenia i dofinansowania, o których mowa w art. 26 ust 1 i 2 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł

MOPS przyjmował wnioski i wypłacał jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł na osobę, o którym mowa w art. 31 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Pomoc przeznaczona była dla obywateli Ukrainy, którzy przekroczyli granicę po 24 lutego 2022 r. i zostali wpisani do rejestru PESEL.

W 2024 r. pomocą objęto 1085 osób na łączną kwotę 330 357,79 zł (w tym koszty obsługi wyniosły 4857,79 zł). Zadanie finansowane było z Funduszu Pomocy Ukrainie.

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

MOPS przyznawał obywatelom Ukrainy, którzy przekroczyli granicę po 24 lutego 2022 r. i zostali wpisani do rejestru PESEL świadczenia z pomocy społecznej na podstawie art. 29–30 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Pomocy udzielono w następujących formach:

- zasiłek stały dla 415 osób na łączną kwotę 1 838 985,92 zł;
- zasiłek okresowy dla 676 osób na łączną kwotę 374 099,41 zł;
- zasiłek celowy dla 193 osób na łączną kwotę 361 067,83 zł;
- posiatek dla 575 osób na łączną kwotę 820 208,17 zł.

Pozostałe świadczenia z pomocy społecznej tj. składki na ubezpieczenie zdrowotne dla osób pobierających zasiłek stały, zasiłki celowe specjalne oraz zasiłki okresowe w części gminnej dla 351 osób w łącznej wysokości 117 567,14 zł.

Pomocą objęto łącznie 1607 osób. Zadanie finansowane było z Funduszu Pomocy Ukrainie.

Ponadto MOPS zorganizował 3 pogrzeby obywateli Ukrainy finansowane z dotacji przekazanej przez Małopolski Urząd Wojewódzki w kwocie 6832 zł.

Rozszerzenie działalności placówek wsparcia dziennego

W 2024 r., na mocy porozumienia pomiędzy Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF) a Gminą Miejską Kraków, 5 organizacji pozarządowych otrzymało środki na rozszerzenie działalności już istniejących placówek wsparcia dziennego. Zgodnie z uzgodnionym z UNICEF planem pracy placówki w ramach otrzymanych środków realizowały zadania ukierunkowane na wsparcie dzieci obywateli Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Łącznie swoją działalność rozszerzyło 17 placówek wsparcia dziennego w tym: 5 w formie specjalistycznej, 11 w formie opiekuńczej oraz 1 w formie pracy podwórkowej. Z pomocy skorzystało łącznie 504 dzieci obywateli Ukrainy.

Przeznaczone środki finansowe na rozszerzenie działalności placówek w 2024 r. w związku z ww. porozumieniem wyniosły łącznie 295 668 zł.

Zapewnienie pieczy zastępczej

W 2024 r. w pieczy zastępczej przebywało 44 obywateli Ukrainy, z czego 40 przebywało w 12 placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz socjalizacyjnego, a 5 w rodzinach zastępczych. W celu zapewnienia właściwych warunków opieki i wychowania małoletnich w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, tworzono dodatkowe miejsca.

Ze środków z Funduszu Pomocy Ukrainie wykorzystano środki w wysokości: 2 498 907,07, w tego na pobyt 40 obywateli Ukrainy w placówkach wydatkowano 2 372 257,60 zł, a na pobyt 5 w rodzinach zastępczych – 83 252,74 zł.

Zapewnienie opieki w domach pomocy społecznej

Osoby uciekające przed konfliktem zbrojnym na terenie Ukrainy, wymagające całodobowej opieki, otrzymały pomoc w formie skierowania i umieszczenia w domu pomocy społecznej. W roku 2024 w DPS na terenie Gminy Miejskiej Kraków przebywało łącznie 12 ww. osób, z czego 8 zostało umieszczonych w latach 2022-2023.

Wydatki związane z utrzymaniem mieszkańców DPS wyniosły 1 079 671,19 zł i pokrywane były z środków Funduszu Pomocy Ukrainie.

Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów

MOPS przyznawał uczniom – obywatelom Ukrainy, którzy przekroczyli granicę po 24 lutego 2022 r. i zostali wpisani do rejestru PESEL, jednorazowe świadczenia z pomocy społecznej na podstawie art. 53 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Pomocy udzielono w następujących formach:

- stypendium szkolne dla 124 uczniów na łączną kwotę 123 211,49 zł,
- zasiłek szkolny dla 1 ucznia na łączną kwotę 620 zł.

Zadanie finansowane było z Funduszu Pomocy Ukrainie.

18 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie

MOPS działa na podstawie Statutu przyjętego uchwałą Nr LVII/1158/16 Rady Miasta Krakowa z dnia 9 listopada 2016 r. oraz Regulaminu Organizacyjnego zatwierdzonego Zarządzeniem Nr 1409/2018 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 4 czerwca 2018 r. (tekst wraz ze zmianami dostępny na stronie www.mops.krakow.pl).

MOPS realizuje zadania wynikające z:

- ustawy o pomocy społecznej,
- ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawy o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawy o systemie oświaty,
- ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ustawy o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

W 2024 r. wsparciem MOPS zostało objętych około 4% mieszkańców Krakowa. Z pomocy MOPS skorzystało 30 681¹⁵⁸ osób, w tym: 25 322¹⁵⁹ to osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej (w tym 1607 osób narodowości ukraińskiej przebywających na terenie Polski w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie), 6029¹⁶⁰ to osoby, które skorzystały z indywidualnego dofinansowania w ramach zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Ponadto 1085 osób narodowości ukraińskiej skorzystało ze wsparcia w formie jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę.

W ramach prowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie świadczeń w 2024 r. MOPS wydał 117 839¹⁶¹ decyzji administracyjnych.

W 2024 r. MOPS realizował zadania w ramach działań własnych oraz koordynacji i nadzoru nad 62 placówkami publicznymi i 106 niepublicznymi.

Placówki te to: domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia dla osób starszych, kluby samopomocy, środowiskowe domy samopomocy, mieszkania treningowe i wspomagane, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego, placówki specjalistycznego poradnictwa, ośrodek interwencji kryzysowej, specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy domowej, kluby integracji społecznej, centra integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej, schroniska, noclegownie i ogrzewalnie dla osób bezdomnych.

Zadania publiczne Gminy Miejskiej Kraków w sferach:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem,
- działalności charytatywnej,

¹⁵⁸ Liczby nie sumują się, gdyż dana osoba mogła być objęta wsparciem w więcej niż jednej z wymienionych grup.

¹⁵⁹ Źródło: POMOST Std.

¹⁶⁰ Źródło: TYLDA. Liczba uwzględnia nie powtarzające się osoby. W pkt. 29 uwzględniono łączną liczbę osób.

¹⁶¹ Źródło: SWP MOPS. Liczba nie zawiera świadczeń finansowanych ze środków PFRON.

mogą być zlecane przez Gminę Miejską Kraków do realizacji podmiotom niepublicznym (organizacjom pozarządowym i innym podmiotom określonym w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Formy zlecania to: powierzenie realizacji zadania wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie jego realizacji oraz wspieranie realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.

W 2024 r. dotacje przekazywane realizatorom zadań ujęte były w planie finansowym MOPS. Dyrektor MOPS, na podstawie pełnomocnictwa Prezydenta Miasta Krakowa, ogłaszał i rozstrzygał konkursy na realizację zadań oraz zawierał umowy na realizację zadań. Do zadań MOPS należał także nadzór nad realizacją umów, w tym kontrola realizowanych przez podmioty niepubliczne zadań oraz ich rozliczanie.

18.1 Kadra Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie

Według stanu na 31 grudnia 2024 r., w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej było zatrudnionych 720 osób, w wymiarze 712 etatu.

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM*					
	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogółem:	765	745	711	700	711	703
z tego: dyrektor	1	1	1	1	1	1
zastępcy dyrektora	3	3	3	3	3	3
pracownicy socjalni ogółem	398	392	384	374	371	365
z tego: starszy specjalista pracy socjalnej	14	19	19	20	27	51
główny specjalista pracy socjalnej	-	-	-	-	1	1
specjalista pracy socjalnej	93	100	94	102	109	109
starszy pracownik socjalny	140	136	161	158	152	142
pracownik socjalny	151	137 (w tym 5 aspirantów)	110	94	82	62
pracownicy świadczący pracę w środowisku: w tym: pracownicy socjalni, koordynatorzy rpz** oraz AR**	364 (317+19+28)	368 (322+19+27)	355 (308+19+28)	390 (342+19+29)	393 (340+21+32)	356 299+21+36
pozostali pracownicy	367	349	323	322	336	334

*wykaz nie uwzględnia pracowników przebywających na urlopach wychowawczych i bezpłatnych

**koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

** asystenci rodzin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wśród osób zatrudnionych w MOPS w Krakowie 52% stanowią pracownicy socjalni (bez uwzględnienia pracowników przebywających na urloпах wychowawczych i bezpłatnych). Pozostałe osoby to przede wszystkim pracownicy działów merytorycznych. Spośród 365 pracowników socjalnych 81,9% świadczyło pracę w środowisku.

Na dzień 31 grudnia 2024 r. wskaźnik zatrudnienia, o którym mowa w art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wykazuje niedobór 41 pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełne etaty (wskaźnik liczby pracowników na pełnych etatach na 2000 mieszkańców, wg liczby mieszkańców Krakowa z dnia 30 czerwca 2024 r. źródło: GUS w Krakowie).

Odsetek pracowników MOPS legitymujących się wyższym wykształceniem (w tym tych przebywających na urloпах wychowawczych i bezpłatnych) wynosi 84%, z czego 15,8% stanowią pracownicy, którzy mają ukończone także studia podyplomowe. Dwie osoby posiadają wykształcenie na poziomie doktora nauk społecznych. Wykształceniem policealnym legitymuje się 11% ogółu pracowników. Wykształceniem średnim legitymuje się 4,3% pracowników, a podstawowym 0,7% (stan na 31 grudnia 2024 r.).

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Krakowie poziom wykształcenia pracowników Ośrodka pozostaje na podobnym poziomie w stosunku do roku 2023.

W MOPS zatrudnione były 53 osoby z orzeczoną stopniem niepełnosprawności. Przez cały rok wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosił ponad 6% w stosunku do ogółu zatrudnienia, co zwalania MOPS z ponoszenia obowiązku wpłat na rzecz PFRON.

W roku 2024 w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Krakowie 31 studentów krakowskich uczelni odbyło łącznie 1960 godzin praktyk studenckich.

W 2024 r. pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie brali udział w 83 szkoleniach (płatne i bezpłatne). Środki finansowe z przeznaczeniem na realizację szkoleń wyniosły 43 581,43 zł.

Dodatkowo w MOPS przeprowadzono superwizje, w których uczestniczyło łącznie 17 osób (pracowników socjalnych i asystentów rodziny). Na ten cel przeznaczono łącznie kwotę w wysokości 4800 zł.

18.2 Plan wydatków Sytemu Pomocy Społecznej w latach 2022-2024

2022

Zadania GMK realizowane przez MOPS i publiczne jednostki pomocy społecznej i pieczy zastępczej	Wykonanie 31.12.2022 r.
wydatki bieżące	432 032 488 zł
środki własne	323 693 291 zł
dotacja z budżetu państwa	102 942 333 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	5 396 864 zł
wydatki inwestycyjne	26 984 782 zł
środki własne	25 930 228 zł
dotacja z budżetu państwa	88 546 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	966 008 zł
Suma	459 017 270 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej i pieczy zastępczej	Wykonanie 31.12.2022 r.
wydatki bieżące, w tym:	222 108 813 zł
środki własne	195 840 833 zł
dotacja z budżetu państwa	24 681 152 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	1 586 827 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	4 906 261 zł
środki własne	4 817 715 zł
dotacja z budżetu państwa	88 546 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	- zł
Suma	227 015 073 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez MOPS	Wykonanie 31.12.2022 r.
wydatki bieżące, w tym:	209 923 675 zł
środki własne	127 852 458 zł
dotacja z budżetu państwa	78 261 181 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	3 810 037 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	22 078 521 zł
środki własne	21 112 513 zł
dotacja z budżetu państwa	- zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	966 008 zł
Suma	232 002 196 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK, pozostające w kompetencjach MOPS, realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach dotacji ujętych w planie finansowym UMK (Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia)

	Wykonanie 31.12.2022 r.
Łącznie, w tym:	83 174 080,46 zł
wydatki bieżące	83 174 080,46 zł
środki własne	64 110 229,46 zł
dotacja z budżetu państwa	14 530 584,77 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	1 533 266,23 zł
dotacja z Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF)	3 000 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania realizowane przez MOPS ze środków PFRON (środki PFRON nie są ujmowane w budżecie miasta, ani w planach finansowych jednostek budżetowych)

Zadania GMK realizowane przez MOPS ze środków PFRON		Wykonanie na 31.12.2022 r.
Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej*		984 091 zł
Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:		26 752 120 zł
1	dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	14 579 448 zł
2	dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	1 700 000 zł
3	dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	201 973 zł
4	dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	5 971 829 zł
5	dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	4 298 870 zł
6	dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika	0,00 zł
Programy PFRON, w tym:		2 244 774 zł
7	„Aktywny Samorząd”***	1 991 517 zł
8	„Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” – Moduł I	693 zł
9	„Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” – Moduł II	90 744 zł
10	„Zajęcia klubowe w WTZ”***	161 820 zł
Suma dla zadań z zakresu rehabilitacji społecznej oraz programów PFRON		28 996 894 zł
Suma dla wszystkich zadań i programów PFRON		29 980 985 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

*zadanie realizowane przez Grodzki Urząd Pracy

**ostateczne rozliczenie programu „Aktywny samorząd” nastąpi po zakończeniu programu tj. do 15.04.2023 r.

***ostateczne rozliczenie programu „Zajęcia klubowe w WTZ” nastąpi po zakończeniu programu tj. 15.02.2023 r.

2023 r.

Wydatki jednostek publicznych pomocy społecznej i pieczy zastępczej, w tym MOPS

Zadania GMK realizowane przez MOPS i jednostki publiczne	Wykonanie 31.12.2023 r.
wydatki bieżące	537 887 937,42 zł
środki własne	420 920 517,03 zł
dotacja z budżetu państwa	110 257 014,22 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	6 710 406,17 zł
wydatki inwestycyjne	28 335 657,18 zł
środki własne	13 031 757,88 zł
dotacja z budżetu państwa	15 119 999,47 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	183 899,83 zł
Suma	566 223 594,60 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2023 r.
wydatki bieżące, w tym:	250 106 633,63 zł
środki własne	213 396 012,66 zł
dotacja z budżetu państwa	35 375 370,82 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	1 335 250,15 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	660 871,54 zł
środki własne	476 971,71 zł
dotacja z budżetu państwa	- zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	183 899,83 zł
Suma	250 767 505,17 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez MOPS	Wykonanie 31.12.2023 r.
wydatki bieżące, w tym:	287 781 303,79 zł
środki własne	207 524 504,37 zł
dotacja z budżetu państwa	74 881 643,40 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	5 375 156,02 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	27 674 785,64 zł
środki własne	12 554 786,17 zł
dotacja z budżetu państwa	15 119 999,47 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	- zł
Suma	315 456 089,43 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK, pozostające w kompetencjach MOPS, realizowane przez NGO

	Wykonanie 31.12.2023 r.
łącznie, w tym:	88 701 273,21 zł
wydatki bieżące	88 701 273,21 zł
środki własne	68 806 649,72 zł
dotacja z budżetu państwa	17 050 091,57 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	504 231,92 zł
dotacja z Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF)	2 340 300 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Zadania realizowane przez MOPS ze środków PFRON (środki PFRON nie są ujmowane w budżecie miasta ani w planach finansowych jednostek budżetowych)

Zadania GMK realizowane przez MOPS ze środków PFRON		Wykonanie na 31.12.2023 r.
Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej*		1 070 705,19 zł
Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:		29 454 353,81 zł
1	dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	16 606 248 zł
2	dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	1 700 000 zł
3	dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	229 266,29 zł
4	dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	6 614 339,52 zł
5	dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	4 300 000 zł
6	dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika	4 500 zł
Programy PFRON, w tym:		2 799 817,40 zł
7	„Aktywny Samorząd”**	2 483 257,40 zł
8	„Zajęcia klubowe w WTZ”***	207 030 zł
9	„Samodzielność – Aktywność – Mobilność! Mieszkanie dla absolwenta”****	0 zł
10	„Samodzielność – Aktywność – Mobilność! Dostępne Mieszkanie”*****	109 530 zł
Suma dla zadań z zakresu rehabilitacji społecznej oraz programów PFRON		32 254 171,21 zł
Suma dla wszystkich zadań i programów PFRON		33 324 876,40 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

*zadanie realizowane przez Grodzki Urząd Pracy

**ostateczne rozliczenie programu „Aktywny samorząd” nastąpi po zakończeniu programu tj. do 15.04.2024 r.

***ostateczne rozliczenie programu „Zajęcia klubowe w WTZ” nastąpi po zakończeniu programu tj. 15.02.2024 r.

**** ostateczne rozliczenie Programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność! Mieszkanie dla Absolwenta” nastąpi po zakończeniu realizacji programu tj. po wyczerpaniu środków

*****ostateczne rozliczenie Programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność! Dostępne Mieszkanie” nastąpi po zakończeniu realizacji programu tj. 31.12.2026 r.

2024 r.

Wydatki jednostek publicznych pomocy społecznej i pieczy zastępczej, w tym MOPS

Zadania GMK realizowane przez MOPS i jednostki publiczne	Wykonanie 31.12.2024 r.
wydatki bieżące	621 681 064,51 zł
środki własne	502 607 372,03 zł
dotacja z budżetu państwa	117 886 063,26 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	1 187 629,22 zł
wydatki inwestycyjne	22 496 089,88 zł
środki własne	7 696 978,45 zł
dotacja z budżetu państwa	14 799 111,43 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	– zł
Suma	644 177 154,39 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Zadania GMK realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2024 r.
wydatki bieżące, w tym:	303 230 362,07 zł
środki własne	265 058 063,90 zł
dotacja z budżetu państwa	38 172 298,17 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	- zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	1 388 999,91
środki własne	1 381 680,11 zł
dotacja z budżetu państwa	7 319,80 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	- zł
Suma	304 619 361,98 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Zadania GMK realizowane przez MOPS	Wykonanie 31.12.2024 r.
wydatki bieżące, w tym:	318 450 702,44 zł
środki własne	237 549 308,13 zł
dotacja z budżetu państwa	74 881 643,40 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	1 187 629,22 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	21 107,089,97
środki własne	6 315 298,34 zł
dotacja z budżetu państwa	14 791 791,63
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE i innych źródeł zagranicznych	- zł
Suma	339 557 792,41 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Zadania GMK, pozostające w kompetencjach MOPS, realizowane przez NGO

	Wykonanie 31.12.2024 r.
łącznie, w tym:	95 865 702,33 zł
wydatki bieżące	95 865 702,33 zł
środki własne	76 743 313,68 zł
dotacja z budżetu państwa	18 826 720,65 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	0,00 zł
dotacja z Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF)	295 668 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Zadania realizowane przez MOPS ze środków PFRON (środki PFRON nie są ujmowane w budżecie miasta ani w planach finansowych jednostek budżetowych)

Zadania GMK realizowane przez MOPS ze środków PFRON		Wykonanie na 31.12.2024 r.
Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej*		1 459 101,17 zł
Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:		34 716 861,51 zł
1	dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	18 970 848 zł
2	dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	3 382 192,79 zł
3	dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	223 246 zł
4	dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	7 230 818,90 zł
5	dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	4 899 855,82 zł
6	dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika	9900 zł
Programy PFRON, w tym:		3 849 327,45 zł
7	„Aktywny Samorząd”***	3 434 543,64 zł
8	„Zajęcia klubowe w WTZ”****	227 700 zł
9	„Samodzielność – Aktywność – Mobilność! Mieszkanie dla absolwenta”****	77 083,81 zł
10	„Samodzielność – Aktywność – Mobilność! Dostępne Mieszkanie”*****	110 000 zł
Suma dla zadań z zakresu rehabilitacji społecznej oraz programów PFRON		38 566 188,96 zł
Suma dla wszystkich zadań i programów PFRON		40 025 290,13 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

*zadanie realizowane przez Grodzki Urząd Pracy

**ostateczne rozliczenie programu „Aktywny samorząd” nastąpi po zakończeniu programu tj. do 15.04.2025 r.

***ostateczne rozliczenie programu „Zajęcia klubowe w WTZ” nastąpi po zakończeniu programu tj. 15.02.2025 r.

**** ostateczne rozliczenie Programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność! Mieszkanie dla Absolwenta” nastąpi po zakończeniu realizacji programu tj. po wyczerpaniu środków

*****ostateczne rozliczenie Programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność! Dostępne Mieszkanie” nastąpi po zakończeniu realizacji programu tj. 31.12.2026 r.

Działania związane z aplikowaniem o środki w ramach konkursów zewnętrznych

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r. aplikowano o środki w naborach:

- W ramach konkursu nr FERS.05.01-IZ.00-002/24 w ramach działania 5.1 na skalowanie innowacji społecznej pn. „Wygrana rodzina”, Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS). Wniosek został złożony na konkurs ogłoszony w I turze wniosków z terminem naboru 19 luty do 6 maj 2024 r. pt. „Wygrane rodziny w Krakowie”.
 - Czterokrotnie aplikowano o środki w naborach wniosków o dofinansowanie w ramach Działania 6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie – ZIT, Typ projektu A. Usługi w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz/lub kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą, Fundusze Europejskie dla Małopolski:
1. Pierwszy wniosek złożony na nabór – zgłoszony projekt nosił tytuł: „Utworzenie Centrum dla Rodzin”;

2. Drugi wniosek złożony na nabór – zgłoszony projekt nosił tytuł: „Utworzenie Centrum Pomocy dla Dzieci”;
3. Trzeci wniosek złożony na nabór – zgłoszony projekt nosił tytuł: „Centrum Wsparcia Pieczy Zastępczej”;
4. Czwarty wniosek złożony na nabór – zgłoszony projekt nosił tytuł: Rozwój usług w Gminie Miejskiej Kraków w zakresie dostępności usług kierowanych do dzieci i młodzieży – usamodzielniających się wychowanków opuszczających pieczę zastępczą”.
 - Aplikowano o środki w naborach wniosków o dofinansowanie w ramach Działania 6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie – ZIT, Typ projektu B. Tworzenie nowych oraz rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, Fundusze Europejskie dla Małopolski:
1. wniosek złożony na nabór – Zgłoszony projekt nosił tytuł: „Podniesienie dostępności usług kierowanych do dzieci i młodzieży na terenie Gminy Miejskiej Kraków”
 - Złożono wniosek na realizację projektu inwestycyjnego, w ramach naboru dla Priorytetu 5 Fundusze europejskie wspierające infrastrukturę społeczną, Działanie 5.6 Infrastruktura opieki w społeczności lokalnej, typ projektu: A. Infrastruktura związana z zapewnieniem opieki osobom wymagającym wsparcia ze względu na wiek lub niepełnosprawność lub choroby przewlekłe. Zgłoszony projekt nosił tytuł „Budowane na miarę – rozwój infrastruktury zdeinstytucjonalizowanego wsparcia kierowanego do osób niesamodzielnich w Gminie Miejskiej Kraków”.

18.3 Infrastruktura lokalowa w zarządzie MOPS oraz zadania inwestycyjne

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej pozyskuje lokale i nieruchomości w celu realizacji własnych zadań oraz zadań powierzanych innym podmiotom do realizacji.

Na koniec 2024 r. MOPS dysponował 100 lokalami i budynkami o łącznej powierzchni 32 826,24 m², w tym:

- 1) Lokal na os. Słonecznym 15 o łącznej powierzchni 187,46 m² – Środowiskowy Dom Samopomocy,
- 2) 19 lokali o łącznej powierzchni 2 053,32 m² przeznaczonych na mieszkania treningowe, w tym:
 - a) 6 mieszkań – os. Centrum D, os. Stalowe, os. Zielone, ul. Rostworowskiego oraz ul. Sławka (2 mieszkania) – dla osób bezdomnych,
 - b) 2 mieszkania – os. Kolorowe, ul. Zygmunta Augusta – dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej,
 - c) 4 mieszkania – os. Krakowiaków (3 lokale), ul. Bardosa – dla kobiet i kobiet z dziećmi,
 - d) 3 mieszkania – ul. Tokarska, ul. Ludwisarzy (2 mieszkania) – dla osób z niepełnosprawnością sprzężoną,
 - e) 4 mieszkania – ul. Borkowska, ul. Kobierzyńska (2 mieszkania), ul. Ludwisarzy – dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 3) 4 lokale o łącznej powierzchni 407,52 m² przeznaczone na mieszkania wspomagane dla osób w podeszłym wieku – ul. Kobierzyńska, ul. Rydygiera, ul. Ludwisarzy (2 mieszkania),
- 4) Lokal przy ul. Konarskiego o powierzchni 90,28 m² przeznaczony na mieszkanie treningowe lub wspomagane,
- 5) Lokal przy ul. Czarnowiejskiej o powierzchni 36,99 m² przeznaczony na mieszkanie służące zapewnieniu warunków w zakresie integracji społecznej osobom w kryzysie bezdomności,
- 6) Lokal przy ul. Borkowskiej 27 o powierzchni 114,99 m² – placówka wsparcia dziennego,

- 7) 2 budynki i 2 lokale, łączna powierzchnia lokali i budynków wynosi 930,39 m² – ul. Cieślowskiego 11/17–18, ul. Cieślowskiego 11/3–4, ul. Deszczowa 5, ul. Tyniecka 140A – placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- 8) Część budynku na os. Górali 19 o powierzchni 655,55 m² – Warsztaty Terapii Zajęciowej – użytkowanego wspólnie przez komórkę organizacyjną MOPS i WTZ,
- 9) Część budynku na os. Krakowiaków 46 o powierzchni 731,19 m², w którym realizowane są też dwa inne zadania pomocy społecznej – Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej,
- 10) Budynek przy al. Modrzewiowej 25 o łącznej powierzchni 1 391,74 m² - Dom Pomocy Społecznej,
- 11) 4 budynki oraz części 2 kolejnych obiektów (w jednym realizowane są dwa zadania pomocy społecznej, w drugim – magazyn archiwum zakładowego i magazyn), łączna powierzchnia wynosi 3 348,02 m² - ul. Makuszyńskiego 19A, ul. Sołtysowska 13C, ul. Księcia Józefa 52, os. Krakowiaków 46 - ośrodki, schroniska i noclegownie dla osób bezdomnych,
- 12) Lokal przy ul. Wodnej 2B o łącznej powierzchni 166 m² – Centrum dla Rodzin, oferujące mieszkańcom Krakowa specjalistyczne wsparcie w formie poradnictwa psychologicznego, terapii rodzinnej, terapii par, poradnictwa rodzinnego i socjalnego. W lokalu MOPS realizował do marca 2024 r. projekt pn.: „MOC RELACJI - wdrożenie zintegrowanego modelu profilaktyki przemocy domowej” realizowany w ramach programu „Sprawiedliwość”, finansowany ze środków norweskich i środków własnych,
- 13) 11 lokali o łącznej powierzchni 1 072,08 m² – os. Na Skarpie 35, ul. Brogi 26, ul. Dąbrówki 7/3, ul. Dąbrówki 7/4, ul. Kuczkowskiego 3/2u, ul. Morcinka 40, ul. Ugorek 1, ul. Koniecznego 2/2U, ul. Nad Potokiem 6/117, ul. Wróżeńicka 49 (2 lokale) – programy aktywności lokalnej,
- 14) 40 lokali o łącznej powierzchni użytkowej 10 516,67 m², w tym: powierzchnia bez piwnic, przyziemia 9 022,95 m², powierzchnia piwnic i przyziemia: 1 493,72 m² oraz powierzchnia magazynów archiwum zakładowego, magazynów: 2 149,86 m² – os. Teatralne 24 (3 lokale), ul. Józefińska 14 (2 lokale), ul. Limanowskiego 13 (4 lokale), ul. Mostowa 4, ul. Na Kozłowie 10, ul. Rakowicka 21/4, os. Górali 19, os. Szkolne 34, os. Szkolne 35, ul. Mazowiecka 4-6 (3 lokale), ul. Na Kozłowie 27, ul. Praska 52, ul. Radzikowskiego 39, ul. Rzeźnicza 2, os. Krakowiaków 2, os. Krakowiaków 46, ul. Mackiewicza 15, ul. Sikorki 19, os. Szkolne 15, os. Słoneczne 15 (2 lokale), ul. Księcia Józefa 52 (2 lokale), ul. Pana Tadeusza 6, ul. Ugorek 1, ul. Sołtysowska 13C, ul. Wąwozowa 34B (6 lokali) – komórki organizacyjne MOPS,
- 15) 2 lokale o łącznej powierzchni 411,83 m² – al. Pod Kopcem 10a, os. Szkolne 27/3 – pomieszczenia, w których organizowane są spotkania małoletnich umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka z ich rodzicami biologicznymi,
- 16) Lokal na os. Zielonym 15 o powierzchni 416,88 m² – wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego,
- 17) Obiekt domu pomocy społecznej przy ul. Sołtysowskiej 13D o powierzchni 1 143,98 m² w trakcie modernizacji,
- 18) Lokal na os. Krakowiaków 2 o powierzchni 210,03 m² przeznaczony do remontu na potrzeby Centrum dla Rodzin,
- 19) Budynek przy ul. Czerwonego Prądnika 19 o powierzchni 381,20 m² i 1 niezabudowana nieruchomość przy ul. Golikówka przeznaczone na przebudowę, rozbudowę oraz budowę ośrodków wsparcia,
- 20) 2 zabudowane nieruchomości o łącznej powierzchni 8 560,12 m² – ul. Widłakowa 58, ul. Praska 66 oraz 1 niezabudowana nieruchomość przy ul. Golikówka – przeznaczone do budowy obiektów na potrzeby zadań z zakresu pomocy społecznej.

W ramach zadań inwestycyjnych podjęto następujące działania:

- 1) Ostatecznie zakończono budowę Domu Pomocy Społecznej przy ul. Praskiej 27 dla 100 osób oraz uzyskano decyzję pozwolenia na użytkowanie. Zakończono oraz w pełni wyposażono nowy DPS w ramach zakupu pierwszego wyposażenia II - etap – zawarto 28 umów. Zadanie uzyskało dofinansowanie – w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych – kwota 30 mln zł. Łączny koszt zadania w 2024 r. wyniósł 18 345 290,99 zł, w tym środki własne miasta 3 553 499,36 zł.
- 2) Modernizacja lokalu na os. Szkolnym 27, w którym realizowane są zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. W ramach zadania wyposażono obiekt w pionową platformę schodową. Łączny koszt zadania wyniósł 60 885 zł.
- 3) Termomodernizacja budynku MOPS w Krakowie na os. Górali 19. W ramach zadania opracowano audyt energetyczny. Łączny koszt wyniósł 12 300 zł.
- 4) Modernizacja budynku Domu Pomocy Społecznej przy ul. Sołtysowskiej 13D. W ramach zadania opracowano kompletną dokumentację projektową oraz uzyskano ostateczną decyzję o pozwoleniu na budowę. W ramach robót budowlanych w 2024 r. wykonano:
 - a) Roboty rozbiórkowe – 70%
 - b) Roboty murarskie – 40%
 - c) Roboty związane z budową ścianek działowych g-k – 30%
 - d) Roboty tynkarskie – 10%
 - e) Roboty posadzkowe – 20%
 - f) Roboty sanitarne instalacji c.o. – 30%
 - g) Roboty sanitarne instalacje wodne – 30%
 - h) Roboty sanitarne instalacje kanalizacyjne – 30%
 - i) Roboty elektryczne ogólne – 25%
 - j) Roboty elektryczne instalacje ppoż. – 30%
 - k) Roboty elektryczne instalacje przyzywowe – 30%
 - l) Roboty elektryczne instalacje niskoprądowe – 30%
 - m) Roboty elektryczne instalacja fotowoltaiczna – 90%

Zadanie uzyskało dofinansowanie – w ramach 8. edycji Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych na kwotę 2 mln zł.

Łączny koszt zadania w 2024 r. wyniósł 2 259 234 zł.

- 5) Zakupy inwestycyjne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W ramach zadania zakupiono serwer, streamer, oprogramowanie, urządzenia sieciowe oraz urządzenia wielofunkcyjne. Łączny koszt wyniósł 429 379,98 zł.

W ramach robót budowlanych w 2024 r. wykonano remonty bieżące i inne prace budowlane w budynkach i lokalach wynajmowanych, pozostających w użyczeniu i w trwałym zarządzie MOPS:

- a) w lokalu na os. Szkolnym 15, przeznaczonym na magazyn archiwum zakładowego, wydzielone zostało pomieszczenie które zaadaptowano na cele biurowe. Ponadto wykonano remont bieżący pomieszczenia socjalnego, toalety oraz dokonano modernizacji tablicy elektrycznej – koszt robót 83 504,93 zł,
- b) w 3 pomieszczeniach biurowych Filii nr 4 na os. Szkolnym 34 zlikwidowano skutki zalania. Prace obejmowały roboty malarskie, tynkarskie oraz prace związane z rozbudową wentylacji – koszt robót 25 022,07 zł,
- c) w lokalu Filii nr 4 na os. Szkolnym 35 wykonano ściankę działową w celu wydzielenia dodatkowego pomieszczenia. Prace obejmowały: wykonanie ścianki z płyt g-k, roboty malarskie, tynkarskie, posadzkowe, elektryczne oraz związane z przebudową wentylacji - koszt robót 21 455,73 zł,
- d) w lokalu Filii nr 5 przy ul. Praskiej 52 wykonano prace związane z naprawą instalacji wodnej oraz wymianą umywalki wraz z baterią – koszt robót 1 845 zł,
- e) w lokalu Programu Aktywności Lokalnej przy ul. Wróżeńickiej 49 wymienione zostały drzwi zewnętrzne – koszt usługi 16 612 zł,

- f) przed budynkiem Filii nr 2 przy ul. Radzikowskiego 39 wyodrębniono miejsce postojowe dla osób niepełnosprawnych oraz wykonano oznakowanie poziome i pionowe miejsc parkingowych dla klientów oraz pracowników MOPS – koszt robót 6 088,50 zł,
 - g) w budynku przy ul. Wąwozowej 34B przystosowano dwa pomieszczenia na potrzeby warsztatowe, dwa pomieszczenia na potrzeby biurowe oraz łazienkę do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Prace obejmowały roboty malarskie, tynkarskie, elektryczne, wodno-kanalizacyjne oraz wymianę stolarki drzwiowej – łączny koszt robót 56 275,57 zł,
 - h) w mieszkaniu treningowym na os. Zielonym wykonano remont łazienki. Prace obejmowały roboty tynkarskie, posadzkowe, izolacyjne i okładzinowe, roboty związane z wymianą instalacji wodno-kanalizacyjnej oraz instalacji elektrycznej – koszt robót 31 383,25 zł,
 - i) w budynku Ogrzewalni dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52 zrealizowano roboty budowlane polegające na remoncie pokrycia dachowego wraz termomodernizacją dachu, roboty związane z wykonaniem wentylacji mechanicznej oraz roboty związane z bieżącą konserwacją obejmującą roboty malarskie, posadzkarskie, roboty związane z wymianą wyposażenia toalet oraz wymianą drzwi wejściowych – łączny koszt robót 344 856,51 zł,
 - j) w Schronisku i Noclegowni dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19A wykonano bieżące konserwacje obejmujące uzupełnienie okładzin ściennych, roboty malarskie, tynkarskie, miejscową wymianę instalacji C.O. oraz modernizację wentylacji mechanicznej – koszt robót 81 601,05 zł,
 - k) w budynku na os. Górali 19 wykonano bieżącą naprawę pokrycia dachowego, poddano konserwacji bramę wjazdową oraz usunięto awarie związane z ciepłą wodą użytkową – łączny koszt robót 22 385,23 zł,
 - l) w budynku przy ul. Bardosa 9 wymieniono miskę ustępową oraz stelaż podtynkowy wc – koszt robót 4 050 zł,
 - m) w budynku przy ul. Deszczowej 5 wymieniono uszkodzone rury spustowe oraz doszczelniono instalację gazową – koszt robót 2 300 zł,
 - n) w budynku przy ul. Józefińskiej 14 wyodrębniono dodatkowe pomieszczenie biurowe oraz odmalowano jedno pomieszczenie biurowe. Prace obejmowały wykonanie ścianki działowej z płyt g-k, roboty malarskie, roboty związane z modernizacją instalacji C.O. oraz instalacji elektrycznej – koszt robót 15 217 zł.
- Łączny koszt przeprowadzonych remontów wyniósł 712 596,84 zł.